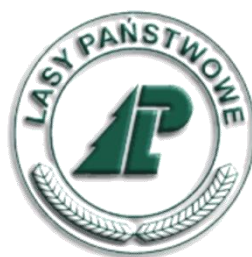

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE WROCŁAWIU**

**PLAN URZĄDZENIA LASU
DLA NADLEŚNICTWA ŚWIDNICA**

na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2030 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

**PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU**

Aktualizację opracowała

.....
mgr inż. Katarzyna Drozd

**sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl**

**Sprawdził:
Zastępca Dyrektora Oddziału**

.....
mgr inż. Marek Matyjaszczyk

**Akceptuje:
Dyrektor Oddziału**

.....
mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2021

Projekt Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Świdnica na okres od 01.01.2021 do 31.12.2030 opracowano na podstawie umowy nr 1/2019 z dnia 11 stycznia 2019 r. zawartej pomiędzy Skarbem Państwa – Państwowym Gospodarstwem Leśnym Lasy Państwowe Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych we Wrocławiu z siedzibą przy ul. Grunwaldzkiej 90, 50-357 Wrocław, a Przedsiębiorstwem Państwowym Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Sękocinie Starym Oddział w Brzegu z siedzibą w Brzegu, ul. Piastowska 9, 49-300 Brzeg.

Fotografie: Janusz Liszczyk

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	11
II. ZAKRES I CELE PROGRAMU.....	12
II.1. Podstawa prawna programu.....	12
II.2. Cele programu i jego zakres	15
II.3. Materiały źródłowe	17
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	22
III.1. Położenie.....	22
III.1.1. Usytuowanie w strukturach Lasów Państwowych.....	22
III.1.2. Położenie według podziału administracyjnego kraju.....	24
III.1.3. Położenie w przestrzeni przyrodniczo-leśnej kraju.....	25
III.2. Klimat	36
III.3. Warunki hydrologiczne	41
IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY	43
IV.1. Rezerваты przyrody	44
IV.1.1. Istniejące rezerваты przyrody	44
IV.2. Parki krajobrazowe.....	57
IV.2.1. Istniejące parki krajobrazowe i otuliny parków krajobrazowych.....	57
IV.2.2. Proponowane parki krajobrazowe.....	84
IV.3. Obszary chronionego krajobrazu	85
IV.3.1. Istniejące obszary chronionego krajobrazu	85
IV.4. Obszary Natura 2000.....	90
IV.4.1. Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty	91
IV.4.1.1. OZW Kamionki PLH020005.....	91
IV.4.1.2. OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094	97
IV.4.1.3. OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	99
IV.4.1.4. OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	132
IV.4.2. Obszary Specjalnej Ochrony.....	136
IV.4.2.1. OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	136
IV.5. Pomniki przyrody	138
IV.5.1. Istniejące pomniki przyrody	138
IV.5.2. Proponowane pomniki przyrody.....	156
IV.6. Stanowiska dokumentacyjne	157
IV.6.1. Proponowane stanowiska dokumentacyjne.....	157
IV.7. Użytki ekologiczne.....	160
IV.7.1. Proponowane użytki ekologiczne	160
IV.8. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	162
IV.8.1. Proponowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.....	162
IV.9. Ochrona gatunkowa.....	164
IV.9.1. Chronione i/lub zagrożone gatunki roślin.....	164
IV.9.1.1. Przegląd cennych gatunków roślin na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.....	165
IV.9.1.2. Pozostałe cenne gatunki roślin niepotwierdzone na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	167
IV.9.2. Chronione i/lub zagrożone gatunki grzybów	168

IV.9.2.1.	Przegląd cennych gatunków grzybów na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	168
IV.9.2.2.	Państwowy monitoring gatunków roślin	169
IV.9.3.	Chronione i/lub zagrożone gatunki zwierząt	171
IV.9.3.1.	Ssaki	172
IV.9.3.2.	Ptaki	173
IV.9.3.3.	Ryby i smoczkouste	175
IV.9.3.4.	Płazy i gady	176
IV.9.3.5.	Bezkręgowce	176
IV.9.3.6.	Państwowy monitoring gatunków zwierząt	177
V.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE	182
V.1.	Siedliska przyrodnicze	182
V.1.1.	Charakterystyka siedlisk leśnych	184
V.1.2.	Charakterystyka siedlisk nieleśnych	191
V.1.3.	Państwowy monitoring siedlisk przyrodniczych	195
V.2.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych	200
V.3.	Ważniejsze obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej	209
V.4.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo	224
V.5.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urzędniowej	224
V.5.1.	Siedliskowe typy lasu	224
V.5.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów	225
V.5.3.	Pochodzenie drzewostanów	229
V.5.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem	230
V.6.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych	234
V.6.1.	Borowacenie	234
V.6.2.	Neofityzacja	235
V.6.3.	Monotypizacja	236
V.6.4.	Juwenalizacja	237
VI.	ZAGROŻENIA	238
VI.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	238
VI.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego	242
VI.3.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych	242
VI.3.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych	242
VI.3.2.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin	248
VI.4.	Gospodarka odpadami na terenie gmin	251
VI.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb	253
VI.6.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji	258
VI.7.	Zagrożenia biotyczne	259
VI.7.1.	Choroby grzybowe	260
VI.7.2.	Szkodniki owadzie	260
VI.7.3.	Szkody powodowane przez zwierzynę płową	260
VI.8.	Zagrożenia abiotyczne	260
VI.8.1.	Pożary	261
VI.8.2.	Czynniki klimatyczne	263
VI.8.2.1.	Wiatr	263

VI.8.2.2.	Wyładowania atmosferyczne	263
VI.8.2.3.	Opady i osady atmosferyczne	263
VI.8.2.4.	Zakłócenia stosunków wodnych	264
VI.8.3.	Czynniki antropogeniczne	264
VII.	PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	
	265
VII.1.	Kształtowanie stosunków wodnych	265
VII.2.	Kształtowanie strefy ekotonowej.....	266
VII.3.	Kształtowanie granicy rolno-leśnej	267
VII.4.	Ochrona różnorodności biologicznej	268
VII.4.1.	Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	268
VII.4.2.	Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia.....	270
VII.4.3.	Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	271
VII.4.4.	Ochrona siedlisk hydrogenicznych – zalecenia	272
VII.5.	Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych	274
VIII.	ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL	275
VIII.1.	Przewidywane rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań projektu PUL na środowisko	275
VIII.2.	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zastosowanych w projekcie PUL.....	282
VIII.3.	Trudności napotkane podczas sporządzania prognozy.....	284
VIII.4.	Wnioski końcowe	285
IX.	LITERATURA.....	286
X.	ZAŁĄCZNIKI.....	291

SPIS TABEL

Tab. 1.	Szczegółowy podział Nadleśnictwa Świdnica na leśnictwa	23
Tab. 2.	Zestawienie powierzchniowych form ochrony przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	44
Tab. 3.	Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” wg załącznika do Zarządzenia Nr 20.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 10.09.2019 r.	52
Tab. 4.	Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	56
Tab. 5.	Zestawienie powierzchni rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	57
Tab. 6.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego	60
Tab. 7.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego	60
Tab. 8.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”	63
Tab. 9.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich	66
Tab. 10.	Działania ochronne dla gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica położonych w granicach Parku Krajobrazowego Gór Sowich na podstawie Uchwały Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 251, poz. 4510)	70
Tab. 11.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”	87
Tab. 12.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Kamionki PLH020005 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)	93
Tab. 13.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Kamionki PLH020005 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 sierpnia 2017 r. poz. 3427)	95
Tab. 14.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)	98
Tab. 15.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)	102
Tab. 16.	Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802)	106
Tab. 17.	Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)	134

Tab. 18.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, danych Nadleśnictwa Świdnica)	140
Tab. 19.	Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody).....	141
Tab. 20.	Zestawienie wyników monitoringu gatunków roślin prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	169
Tab. 21.	Zestawienie wyników monitoringu gatunków zwierząt prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	178
Tab. 22.	Wyniki Monitoringu Ptaków Polski na powierzchniach monitoringowych zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	180
Tab. 23.	Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.....	183
Tab. 24.	Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	196
Tab. 25.	Wykaz cennych obiektów przyrody nieożywionej zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	207
Tab. 26.	Dobra materialne nie ujęte w rejestrze zabytków zlokalizowane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg danych przekazanych przez Nadleśnictwo Świdnica oraz materiałów zebranych podczas prac terenowych)	210
Tab. 27.	Wykaz zabytkowych parków, alei i ogrodów zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica, ale poza gruntami w zarządzie LP (wg danych udostępnionych przez NID stan rejestrów 03.07.2020).....	212
Tab. 28.	Chronione układy urbanistyczne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica (wg danych udostępnionych przez NID stan rejestrów 03.07.2020 oraz SUIKZP i danych ewidencyjnych zabytków właściwych dla danej gminy).....	222
Tab. 29.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	225
Tab. 30.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	226
Tab. 31.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	228
Tab. 32.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.....	229
Tab. 33.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem	231
Tab. 34.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie.....	234
Tab. 35.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	235
Tab. 36.	Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	244
Tab. 37.	Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	246
Tab. 38.	Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych	259
Tab. 39.	Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych.....	261
Tab. 40.	Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Świdnica (przeciętna z ostatnich 10 lat).....	261

Tab. 41.	Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu PUL i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ	275
----------	--	-----

SPIS RYCIN

Ryc. 1.	Położenie Nadleśnictwa Świdnica w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu.....	22
Ryc. 2.	Nadleśnictwo Świdnica na tle jednostek podziału administracyjnego kraju	25
Ryc. 3.	Nadleśnictwo Świdnica na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Solon i in. 2018).....	26
Ryc. 4.	Nadleśnictwo Świdnica na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012)	31
Ryc. 5.	Położenie Nadleśnictwa Świdnica na tle podziału geobotanicznego Polski na okręgi (Matuszkiewicz 2008).....	35
Ryc. 6.	Średnia roczna temperatura powietrza w Nadleśnictwie Świdnica z wielolecia 1981-2010 wg danych IMGW-PIB.....	37
Ryc. 7.	Średnia roczna suma opadu atmosferycznego w Nadleśnictwie Świdnica z wielolecia 1981-2010 wg danych IMGW-PIB.....	38
Ryc. 8.	Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica oraz lokalizacja głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)	42
Ryc. 9.	Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica.....	45
Ryc. 10.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa	46
Ryc. 11.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Góra Choina” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	49
Ryc. 12.	Lokalizacja rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa.....	53
Ryc. 13.	Lokalizacja parków krajobrazowych i ich otulin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica.....	58
Ryc. 14.	Lokalizacja obszarów chronionego krajobrazu (OChK) w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	85
Ryc. 15.	Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica	90
Ryc. 16.	Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)	139
Ryc. 17.	Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Świdnica	227
Ryc. 18.	Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Świdnica	227
Ryc. 19.	Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Świdnica.....	237

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1.	Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” (fot. J. Liszczyk).....	47
Fot. 2.	Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” (fot. J. Liszczyk).....	47
Fot. 3.	Rezerwat przyrody „Góra Choina” (fot. J. Liszczyk).....	50
Fot. 4.	Zamek Grodno na szczycie góry Choina (fot. J. Liszczyk).....	50
Fot. 5.	Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy” (fot. J. Liszczyk)	54
Fot. 6.	Park Krajobrazowy Gór Sowich (fot. J. Liszczyk).....	67
Fot. 7.	Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 - widok z Koziej Równiny (fot. J. Liszczyk)	104
Fot. 8.	Obszar Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082 - stoki Kramarza (fot. J. Liszczyk)	134
Fot. 9.	Pomniki przyrody „Niedźwiedzia skała” oraz „Siedem Sówek” (fot. J. Liszczyk).....	141
Fot. 10.	Zbiornik wodny „Żabie oczko” w leśnictwie Ligota (fot. J. Liszczyk)	205

I. WSTĘP

Lasy należą do najcenniejszych źródeł surowców odnawialnych i odgrywają kluczową rolę w środowisku naturalnym oraz w życiu człowieka. Ekosystem leśny powiązany jest szeregiem wzajemnych zależności między światem roślin, zwierząt i grzybów, przez co pełni wielorakie funkcje: od produkcyjnych - opartych przede wszystkim na wykorzystaniu lasu jako bazy surowca drzewnego, po funkcje pozaprodukcyjne, do których zalicza się funkcje przyrodnicze i społeczne.

Problemy optymalnego wykorzystania zasobów leśnych oraz ich ochrony, obok problematyki społecznej i gospodarczej, stanowią dziś podstawy przestrzennego zagospodarowania w państwach Unii Europejskiej, zgodnie z wdrażaniem koncepcji zrównoważonego rozwoju. Na niej opierają się również zasady zrównoważonej gospodarki leśnej, która oznacza gospodarowanie lasami w taki sposób i w takim zakresie, by utrzymana została ich produktywność, bioróżnorodność, zdolność do regeneracji, żywotność i zdolność do utrzymania funkcji ekologicznej, środowiskowej i ekonomicznej teraz i w przyszłości na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, bez negatywnego wpływu na inne ekosystemy.

Europejska polityka leśna wydaje się zmierzać w kierunku coraz szerszego uwzględniania pozaprodukcyjnych funkcji lasów. Dlatego jedną z wiodących przesłanek uznania trwale zrównoważonego charakteru leśnictwa jest ochrona przyrody. W obecnym porządku prawnym Polski zasadniczą część problematyki związanej z ochroną przyrody w lasach uregulowana jest w kilku ustawach oraz kilkunastu aktach wykonawczych. Do najważniejszych z pewnością należy ustawa o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 55) oraz ustawa o lasach (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1463).

Narzędziem planistycznym i organizacyjnym w gospodarce leśnej są plany urządzania lasu. Ich podstawowym zadaniem jest projektowanie takiego gospodarowania zasobami drzewnymi, aby zachowana była idea wielofunkcyjności lasów oraz zapewnione było ich trwale użytkowanie. Oznacza to z jednej strony konieczność korzystania z zasobów leśnych w oparciu o obliczone wskaźniki rozmiaru użytkowania, a z drugiej zadbanie o jak najmniejszy negatywny wpływ zaprojektowanych działań na środowisko przyrodnicze.

Plany Urządzenia Lasu nadleśnictwa, wraz z programami ochrony przyrody, stanowią jedyne dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, w których ujmuje się kompleksowo zagadnienia gospodarki leśnej na gruntach leśnych zarządzanych przez Lasy Państwowe.

II. ZAKRES I CELE PROGRAMU

II.1. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Program ochrony przyrody, stanowiący integralną część Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Świdnica na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2030 r., sporządzono na podstawie umowy nr 1/2019 zawartej dnia 11 stycznia 2019 r. we Wrocławiu pomiędzy Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu a Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych we Wrocławiu. Treść niniejszego dokumentu opracowano zgodnie z wymogami ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. 2020 poz. 1463) na podstawie „Instrukcji sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” z 1996 r. (Załącznik nr 11 do Instrukcji urządzania lasu z 1994 r.) oraz „Instrukcji urządzania lasu” z 2011 r. (Załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu). Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica na lata 2021-2030 jest aktualizacją programu z ubiegłego dziesięciolecia. Przy opracowywaniu programu uwzględniono aktualnie obowiązujące przepisy prawne, w szczególności:

Akty prawa krajowego

- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1463 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 55 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1219 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 293 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1683 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 283 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 2187 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity - Dz.U. 2017 poz. 1161);

- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 310 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1439 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym (tekst jednolity – Dz.U. 2019 poz. 1097 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2015 r. w sprawie wykazu, obszarów i map regionów pochodzenia leśnego materiału rozmnożeniowego (Dz.U. 2015 poz. 1425);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2019 r. w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 1383);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz.U. 2005 nr 60 poz. 533);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (tekst jednolity - Dz.U. 2014 poz. 1713);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz.U. 2012 r. poz. 1302).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz.U. 2012 poz. 1080);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska

przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz.U. 2011 nr 210 poz. 1260);

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz.U. 2017 poz. 2408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U. 2012 poz. 914).

Akty prawa wspólnotowego

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (wraz z późn. zm.);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko;
- Dyrektywa Rady 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzanym środowisku naturalnemu;
- Decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r., w sprawie przyjęcia trzynastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz.U.UE L 28/144 z dnia 31 stycznia 2020 r.).

Akty porozumień międzynarodowych

- Konwencja Ramsarska o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. 1978 nr 7 poz. 24 z późn. zm.);
- Konwencja Paryska w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. 1976 nr 32 poz. 190);

- Konwencja Berneńska o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. 1996 nr 58 poz. 263 z późn. zm.);
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979 r. (Dz. U. 2003 nr 2 poz. 17);
- Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. 2002 nr 184 poz. 1532).

II.2. CELE PROGRAMU I JEGO ZAKRES

Program ochrony przyrody ma na celu doskonalenie zasad prowadzenia gospodarki leśnej i pomoc w realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody przez nadleśnictwo. Sporządzany jest dla nadleśnictwa głównie w celu zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Tak przygotowane opracowanie umożliwi w przyszłości wykonanie szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego. Określone w programie wytyczne do ochrony najcenniejszych składników środowiska przyrodniczego pozwolą na poprawę warunków ich ochrony i w miarę możliwości wzbogacenie zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych w nadleśnictwie. Program ochrony przyrody gromadzi też informacje o zasobach dóbr materialnych w lasach o istotnej wartości kulturowej.

Do szczegółowych celów programu należą:

- zinwentaryzowanie i zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów nadleśnictwa;
- przedstawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego;
- określenie koniecznych do wprowadzenia modyfikacji zabiegów gospodarczych, przyjęcie zadań z zakresu ochrony przyrody (na podstawie istniejących planów ochrony lub planów zadań ochronnych lub wynikających z oceny potencjalnego oddziaływania planowanych wskazań gospodarczych na komponenty przyrodnicze);
- prezentacja obiektu na tle regionu i kraju;
- wskazanie nowych przedmiotów ochrony oraz określenie celów i metod ich ochrony;
- uświadomienie wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego.

Program ochrony przyrody powinien również spełniać rolę edukacyjno-informacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz osób zainteresowanych ochroną przyrody. Stanowi on bowiem bogate źródło informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych lasów.

Zakres programu ochrony przyrody został ustalony na posiedzeniu Komisji Założeń Projektu Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Świdnica na lata 2021-2030 z dnia 30 maja 2018 r. Załącznikami do programu ochrony przyrody są mapa walorów przyrodniczych i wartości kultury materialnej, sporządzona w skali 1:50000 oraz załączniki nieupublicznione w postaci:

- Tabela XXII Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
- Tabela XXIII Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody;
- Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa;
- Wykaz gruntów w zarządzie nadleśnictwa, na których stwierdzono stanowiska lub miejsca obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów oraz zwierząt.

W związku z posiadanym przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych we Wrocławiu certyfikatem Forest Stewardship Council (FSC) opartym na Krajowym Standardzie Gospodarki Leśnej FSC® w Polsce FSC-STD-POL-01-01-2013 PL, w niniejszym programie uwzględniono również rozpoznane siedliska przyrodnicze poza obszarami Natura 2000 oraz informacje o występowaniu niechronionych gatunków roślin i zwierząt, figurujących w krajowej i regionalnej czerwonej księdze lub na krajowych i regionalnych czerwonych listach gatunków zagrożonych. Wynika to m.in. z zapisów w Krajowym Standardzie Gospodarki Leśnej FSC, w którym wskazano „Zasady, kryteria i wskaźniki dobrej gospodarki leśnej w Polsce”, gdzie wskaźnik 6.2.1. mówi: „Zarządzający lasami o dużych powierzchniach gromadzą i korzystają z rozpoznanych, skatalogowanych i zaznaczonych na mapach stanowisk gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków z czerwonej księgi i rzadkich siedlisk z zał. 1 dyrektywy UE na terenie prowadzenia działań oraz realizują obowiązujące plany ochrony”.

II.3. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Do opracowania programu ochrony przyrody wykorzystano materiały zebrane podczas prac terenowych przez taksatorów Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu oraz materiały udostępnione przez pracowników Nadleśnictwa Świdnica, Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Wykorzystano dane dotyczące obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zamieszczone w serwisie internetowym Dyrekcji Generalnej Ochrony Środowiska, a także dokumentację z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody. Do pozostałych źródeł danych należały:

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Uchwała Nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r.
- Wojewódzki Program Ochrony Środowiska województwa dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. Uchwała Nr LV/2121/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 października 2014 r.
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, 2020 r.
- Program Ochrony Środowiska powiatu świdnickiego. 2003 r.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu dzierzoniowskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019. Uchwała Nr XXVI/194/12 Rady Powiatu Dzierżoniowskiego z dnia 27 listopada 2012 roku.
- Program Ochrony Środowiska dla powiatu wałbrzyskiego na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 roku. Uchwała Nr XII/79/15 Rady Powiatu Wałbrzyskiego z dnia 15 grudnia 2015 r.
- Program Ochrony Środowiska dla powiatu ząbkowickiego na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025. Uchwała Nr XXXVII/205/2018 Rady Powiatu Ząbkowickiego z dnia 28 marca 2018 r.
- Program Ochrony Środowiska dla powiatu średzkiego na lata 2017-2020.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu wrocławskiego na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2023.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Bielawa na lata 2015-2018 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2022. Zakład Analiz Środowiskowych Eko-precyzja. Uchwała Nr 21/188/16 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 marca 2016 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zespołu miast Dzierżoniów, Bielawa, Pieszycy. Synteza dotycząca miasta Bielawa wraz ze zmianami. Uchwała Nr LVI/552/14 RADY Miejskiej Bielawy z dnia 29 października 2014 r.

- Program Ochrony Środowiska dla gminy Dzierżoniów na lata 2014-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2021. Eco-Pro. Ochrona Środowiska, Budownictwo Wodne.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Dzierżoniów dla obszaru wsi Owiesno i Ostroszowice. R. S. Studio. Uchwała Nr XL/308/13 Rady Gminy Dzierżoniów z dnia 29 sierpnia 2013 r.
- Program Ochrony Środowiska dla Dzierżoniowa na lata 2016-2020.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zespołu miast Dzierżoniów, Bielawa, Pieszycy. Synteza dotycząca miasta Dzierżoniów wraz ze zmianami. Uchwała Nr XXXVII/253/13 Rady Miejskiej Dzierżoniowa z dnia 24 czerwca 2013 r.
- Program Ochrony Środowiska gminy Jaworzyna Śląska. 2004 r.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Jaworzyna Śląska. Uchwała Nr VI/19/15 Rady Miejskiej w Jaworzynie Śląskiej z dnia 19 maja 2015 r.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Kostomłoty. Uchwała nr XXIV/152/16 Rady Gminy Kostomłoty z dnia 23 czerwca 2016 r.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łagiewniki. Investment Management Environment Consulting. 2010 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Łagiewniki. Uchwała Nr Xx/90/11 Rady Gminy Łagiewniki z dnia 29 grudnia 2011 r.
- Sołecka Strategia Rozwoju Wsi Sieniawka. Uchwała Nr LI/320/14 Rady Gminy Łagiewniki z dnia 24 kwietnia 2014 r.
- Program Ochrony Środowiska gminy Marcinowice. 2005 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Marcinowice. Uchwały Nr VII/36/15 Rady gminy Marcinowice z dnia 24 kwietnia 2015 r.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Mietków na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Mietków. Uchwała Nr X/73/2015 Rady Gminy Mietków z dnia 15 października 2015 r.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Niemcza na lata 2014-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2021.

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Niemcza. Uchwała Nr XXXV/208/09 Rady Miejskiej w Niemczech z dnia 27 listopada 2009 r.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Pieszycy - aktualizacja na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2015. Projekt. Eco-Pro. Ochrona Środowiska, Budownictwo Wodne.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Pieszycy na lata 2015-2018 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2019-2022.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Pieszycy. Uchwała Nr XLVI/288/2014 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 26 czerwca 2014 r.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Piława Górna. Jednolity Tekst Zmiany Studium. Uchwała Nr 158/XLII/2013 Rady Miejskiej w Piławie Górnej z dnia 28 października 2013 r.
- Program Ochrony Środowiska gminy Stoszowice. 2004 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Stoszowice. Uchwała nr II/15/2014 Rady Gminy Stoszowice z dn. 30 grudnia 2014 r.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Strzegom na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Strzegom. 2011 r.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Świdnica na lata 2014-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2021. Uchwała Nr XIII/90/2015 Rady Gminy Świdnica z dnia 10 września 2015 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Świdnica – edycja 2015. Uchwała nr XI/65/2015 Rady Gminy Świdnica z dnia 18 czerwca 2015 roku.
- Program Ochrony Środowiska gminy miejskiej Świdnica. 2004 r. Uchwała Nr XXIII/245/04 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 27 sierpnia 2004 r.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Świdnica. Uchwała nr XXXV/422/09 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 3 lipca 2009 roku.
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla miasta Świebodzice na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Świebodzice. 2017 r.

- Program Ochrony Środowiska dla gminy Udanin na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Udanin. 2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Udanin. Uchwała Nr XLII/130/06 Rady Gminy w Udaninie z dnia 11 kwietnia 2006 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Walim. Tekst ujednoczony. Uchwała Nr XL/231/2009 Rady Gminy Walim z dnia 26 października 2009 r.
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Wałbrzycha - miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do 2023 r. Uchwała Nr XIX/289/2016 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 marca 2016 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Wałbrzycha. 2011 r.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Ząbkowice Śląskie na lata 2016-2020. Uchwała Nr XXXVIII/228/2016 Rady Miejskiej Ząbkowic Śląskich z dnia 16 grudnia 2016 r.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Ząbkowice Śląskie. 2010 r
- Aktualizacja „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Żarów na lata 2010-2013 z perspektywą 2014-2017”.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Żarów. 2013 r.
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967).
- Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu, Departament Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Wrocław, maj 2020 r.
- V Aktualizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych - AKPOŚK 2017. Załącznik do obwieszczenia Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2017 r. (M.P. 2017 poz. 1183).
- Stan środowiska w województwie dolnośląskim. Raport 2020. Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu, Departament Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Wrocław, 2020 r.

- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2017 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, kwiecień 2018 r.
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2015 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, marzec 2016 r.
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2014 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, kwiecień 2015 r.
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2013 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, kwiecień 2014 r.
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2012 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, kwiecień 2013 r.
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2011 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław, marzec 2012 r.

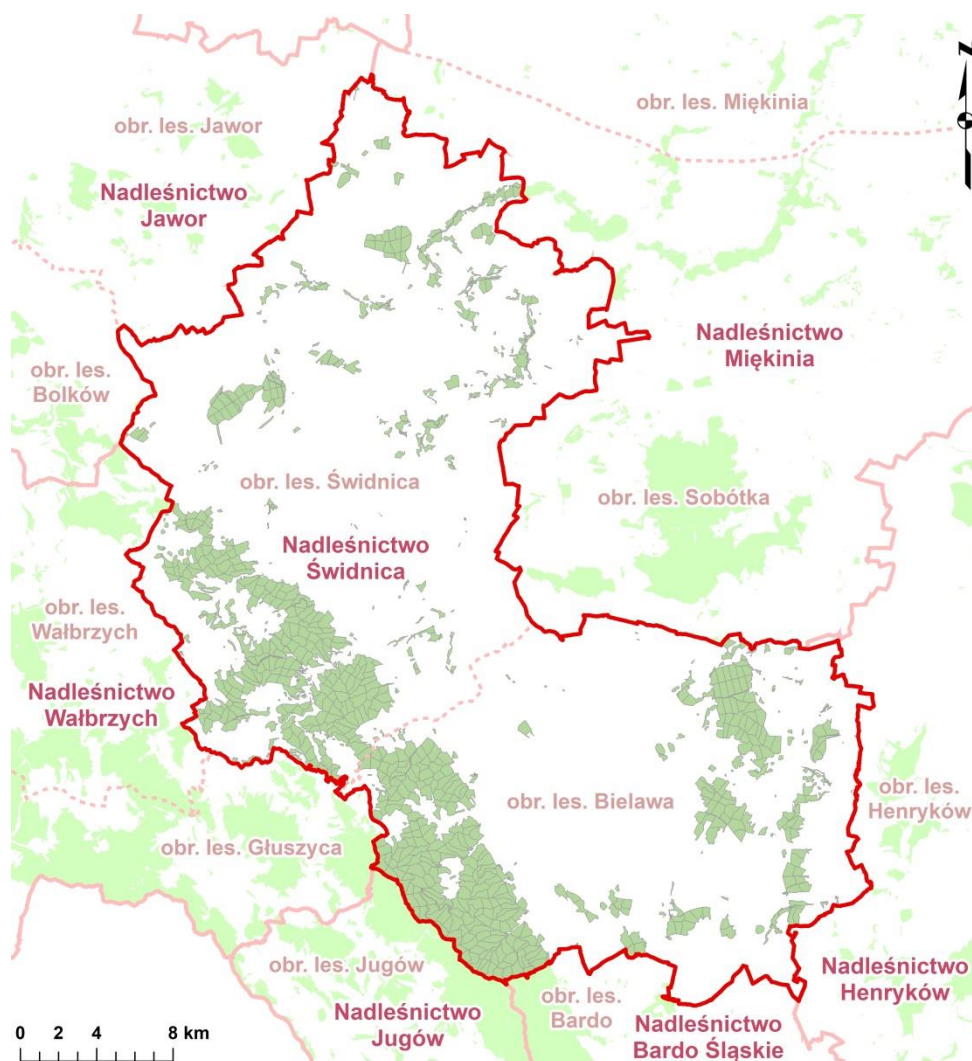
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. POŁOŻENIE

III.1.1. USYTUOWANIE W STRUKTURACH LASÓW PAŃSTWOWYCH

Nadleśnictwo Świdnica jest jednym z 33 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych (RDLP Wrocław):

- od północnego zachodu z Nadleśnictwem Jawor;
- od północnego wschodu z Nadleśnictwem Miękinia;
- od zachodu z Nadleśnictwem Jawor, Nadleśnictwem Wałbrzych i Nadleśnictwem Jugów;
- od wschodu z Nadleśnictwem Miękinia i Nadleśnictwem Henryków;
- od południa z Nadleśnictwem Bardo Śląskie.

Ryc. 1. Położenie Nadleśnictwa Świdnica w strukturach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu

Nadleśnictwo Świdnica składa się z 2 obrębów leśnych: Świdnica (obręb 1) i Bielawa (obręb 2) podzielonych na 14 leśnictw, których łączna powierzchnia wynosi **16 992,48 ha**. Siedziba nadleśnictwa mieści się w Świdnicy przy ul. Gen. Wł. Sikorskiego 11.

Tab. 1. Szczegółowy podział Nadleśnictwa Świdnica na leśnictwa

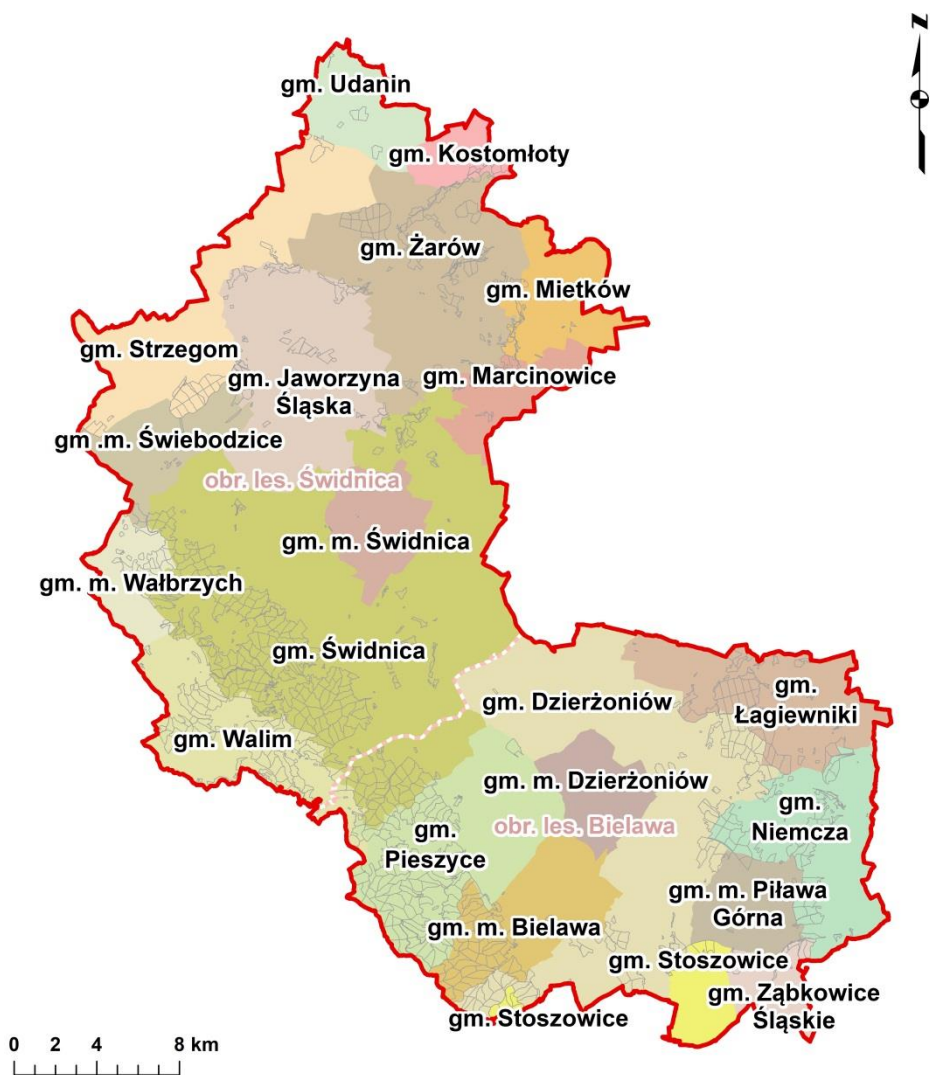
Nr	Nazwa leśnictwa	Oddziały	Powierzchnia [ha]			Powierzchnia ogółem [ha]
			Grunty leśne		Grunty nieleśne	
			zalesione i niezalesione	związane z gosp. leśną		
1	Mrowiny	1-41, 46-52, 99-117	1 428,48	32,73	100,69	1 561,90
2	Grochotów	42-45, 53-84, 123-136, 142-145A, 157-161, 164-165	1 262,85	38,71	67,52	1 369,08
4	Witoszów	137-141, 145-156, 162-163, 166-204, 220A, 239-243	1 475,91	28,38	27,31	1 531,60
5	Złoty Las	205-238, 272-281, 289-291	1 140,50	27,31	22,07	1 189,88
6	Bojanice	118-122, 263-271, 282-288, 292-304, 308-315	1 105,31	30,47	20,67	1 156,45
7	Zagórze	244-262, 305-307, 316-341	1 113,92	23,81	25,33	1 163,06
Razem Obręb Świdnica			7 526,97	181, 41	263,59	7 971,97
8	Lutomia	303-341	989,82	25,76	17,99	1 033,57
9	Piskorzów	135-166, 168-173, 181-185, 193-196, 202	1 192,87	25,13	25,06	1 243,06
10	Pieszycy	167, 174-180, 186-192, 197-201, 203-221, 246	1 079,38	20,41	29,79	1 129,58
11	Bielawa	222-245, 247-260, 264-265	953,91	30,79	64,52	1 049,22
12	Jodłownik	131-134, 261-263, 266-302	1 110,70	26,41	10,74	1 147,85
13	Ligota	1-53	1 283,65	28,57	23,17	1 335,39
14	Gilów	54-93	999,45	17,89	15,44	1 032,78
15	Piława	94-130	993,27	19,78	36,01	1 049,06
Razem Obręb Bielawa			8 603,05	194,74	222,72	9 020,51
Razem Nadleśnictwo Świdnica			16 130,02	376,15	486,31	16 992,48

*bez gruntów stanowiących współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych: 0,2396 ha

III.1.2. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

Pod względem przynależności administracyjnej Nadleśnictwo Świdnica położone jest w województwie dolnośląskim. Zasięg terytorialny nadleśnictwa obejmuje powiaty:

- powiat dzierzoniowski (Bielawa - gm. miejska, Dzierżonów - gm. miejska, Dzierżonów - gm. wiejska, Łagiewniki - gm. wiejska, Niemcza - gm. miejsko-wiejska, Pieszycy - gm. miejsko-wiejska, Piława Górna - gm. miejska);
- powiat średzki (Kostomłoty - gm. wiejska, Udanin - gm. wiejska);
- powiat świdnicki (Jaworzyna Śląska - gm. miejsko-wiejska, Marcinowice - gm. wiejska, Strzegom - gm. miejsko-wiejska, Świdnica - gm. miejska, Świdnica - gm. wiejska, Świebodzice - gm. miejska, Żarów - gm. miejsko-wiejska);
- powiat m. Wałbrzych (Wałbrzych - gm. miejska);
- powiat wałbrzyski (Walim - gm. wiejska);
- powiat wrocławski (Mietków - gm. wiejska);
- powiat ząbkowicki (Stoszowice - gm. wiejska, Ząbkowice Śląskie - gm. miejsko-wiejska).

Ryc. 2. Nadleśnictwo Świdnica na tle jednostek podziału administracyjnego kraju

III.1.3. POŁOŻENIE W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ KRAJU

Według **fizycznogeograficznego podziału kraju**, Nadleśnictwo Świdnica położone jest w następujących jednostkach fizycznogeograficznych Polski (Solon i in. 2018):

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa (3)

Prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)

Podprowincja: Niziny Środkowopolskie (318)

Makroregion: Nizina Śląska (318.5)

Mezoregion: Równina Wrocławska (318.53)

Prowincja: Masyw Czeski (33)

Podprowincja: Sudety z Przedgórzem Sudeckim (332)

Makroregion: Przedgórze Sudeckie (332.1)

Mezoregion: Wzgórza Strzegomskie (332.11)

Mezoregion: Równina Świdnicka (332.12)

Mezoregion: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie (332.14)

Mezoregion: Obniżenie Podsudeckie (332.15)

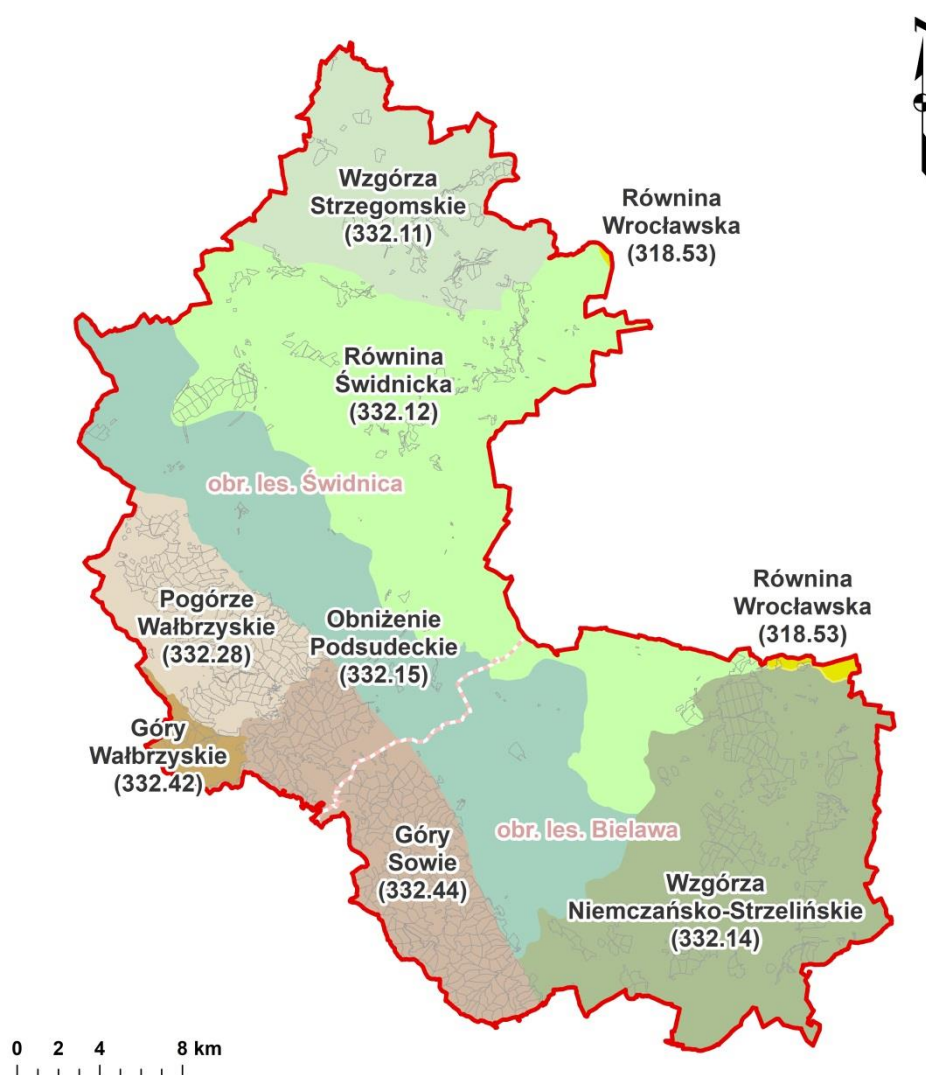
Makroregion: Pogórze Zachodniosudeckie (332.2)

Mezoregion: Pogórze Wałbrzyskie (332.28)

Makroregion: Sudety Środkowe (332.4-5)

Mezoregion: Góry Wałbrzyskie (332.42)

Mezoregion: Góry Sowie (332.44)

Ryc. 3. Nadleśnictwo Świdnica na tle podziału fizycznogeograficznego Polski na mezoregiony (Solon i in. 2018)

Makroregion Nizina Śląska należy do południowej części Nizin Środkowopolskich. Stanowi ją rozległa równina rozciągająca się po obu stronach Odry. W kierunku północno-zachodnim przechodzi w Nizinę Sasko-Łużycką, w północno-wschodnim w Nizinę Południowowielkopolską. Północna granica niziny opiera się o Wał Trzebnicki, południowo-zachodnia o Przedgórze Sudeckie i Sudety Wschodnie, zaś wschodnia o Wyżynę Śląską i Wyżynę Woźnicko-Wieluńską (Kondracki 2011). W granicach makroregionu znajduje się niewielki fragment nadleśnictwa. Nizina Śląska jest tu reprezentowana przez jeden mezoregion:

Mezoregion **Równina Wrocławska** obejmuje płaski obszar między Pradolina Wrocławską na północy i północnym wschodzie a Przedgórzem Sudeckim na południu i południowym zachodzie. Jej północno-zachodnią granicę stanowi dolina Kaczawy, południowo-wschodnią dolina Nysy Kłodzkiej. Obszar równiny przecinają rzeki Bystrzyca, Oława, Ślęza – lewostronne dopływy Odry. Teren wznosi się na średniej wysokości 125-165 m n.p.m. Równina jest obszarem rolniczym, zróżnicowanym pod względem rodzaju gruntów i gleb (Kondracki 2011). To zróżnicowanie było wyznacznikiem do wyróżnienia tu trzech niższych jednostek (Walczak 1970), z których jedynie Równina Kącka, wkracza w obszar nadleśnictwa. Odznacza się ona lessową pokrywą, na której wykształciły się żyzne gleby brunatne i czarnoziemy. W granicach mezoregionu znajdują się pojedyncze wydzielienia leśne zlokalizowane we wschodniej części nadleśnictwa.

Makroregion Przedgórze Sudeckie jest obszarem podgórskim polskiej części Sudetów. Stanowi go niewysoka równina z kilkoma twardzielcowymi wzniesieniami. Makroregion w kierunku północnym przechodzi w pas nizin, w kierunku południowym wkracza w obszar górski. Obszar przedgórza przecinają dopływy Odry - Bystrzyca, Oława, Ślęza, Nysa Kłodzka (Kondracki 2011). W granicach makroregionu znajduje się przeważający obszar nadleśnictwa. Przedgórze Sudeckie jest tu reprezentowane przez kilka mezoregionów:

Mezoregion **Wzgórza Strzegomskie** stanowią północno-zachodni człon Przedgórza Sudeckiego. Granicę północną wzgórz stanowią Równina Chojnowska i Równina Wrocławska, granicę wschodnią Równina Wrocławska, granicę południową wyznacza dolina Strzegomki, będąca granicą z Równiną Świdnicką, granicę zachodnią Obniżenie Podsudeckie. Wzgórza Strzegomskie tworzy granitowa intruzja w obrębie zmetamorfizowanych łupków paleozoicznych, którą przebijają żyły bazaltów z okresu trzeciorzędu. Tworzą one kulminację omawianych wzgórz na wysokości 350 m n.p.m. W okolicach Strzegomia zlokalizowane są kamieniołomy granitu i bazaltu. W krajobrazie wzgórz przeważają pola uprawne, mniejsze powierzchnie zajmują lasy (Kondracki 2011). Mezoregion obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w północnej części nadleśnictwa.

Mezoregion **Równina Świdnicka** znajduje się na południe od Wzgórz Strzegomskich, jest regionem o niższych wysokościach, średnio 200-300 m n.p.m., wzrastających do 281 m n.p.m. w kierunku południowym od Świdnicy. W północnym krańcu równiny wyodrębniają się Wzgórze Imbramowickie ze szczytem Buczyna 275 m n.p.m. Zachodnia i południowa granica równiny opiera się o pas Obniżenia Podsudeckiego, wschodnia o Masyw Ślęzy i Równinę Wrocławską. Mezoregion budują skały metamorficzne i granit, których pokrywą tworzą utwory pylaste. Wykształciły się tu urodzajne gleby pszenno-buraczane, co tworzy region krainą rolniczą. Do większych cieków przecinających równinę należą Bystrzyca i Piława (Kondracki 2011). Mezoregion obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w centralnej części nadleśnictwa.

Mezoregion **Wzgórze Niemczańsko-Strzelińskie** zajmuje największą powierzchnię Przedgórze Sudeckiego, jest to również najbardziej zróżnicowany obszar przedgórze. Mezoregion znajduje się w centralnej części przedgórze, jego południową granicę wyznacza dolina Nysy Kłodzkiej. Wzgórze budują różne skały magmowe i metamorficzne. W okolicach Strzelina wyróżnia się pionowa intruzja granitu. Lokalnie uwidaczniają się także kalinowe zwietrzliny skał podłoża oraz trzeciorzędowe ropy w obniżeniach terenu. Fragmentami występują pokrywy piasków i glin czwartorzędowych. Zróżnicowane ukształtowanie terenu wyróżnia się poprzez pasma wzniesień i obniżeń, poprzercinanych dopływami Odry (Ślęza, Oława) i Bystrzycy Kłodzkiej (Kondracki 2011). Znaczne zróżnicowanie rzeźby terenu przyczyniło się do wyróżnienia tu licznych mikroregionów (Walczak 1970), z których kilka występuje na obszarze nadleśnictwa, są to:

Wzgórze Krzyżowe zlokalizowane po północnej stronie doliny Piławy, zbudowane są z gnejsów sowiogórskich, ich wysokość dochodzi do 407 m n.p.m. w Zamkowej Górze.

Wzgórze Bielawskie zlokalizowane po południowej stronie doliny Piławy, zbudowane są z gnejsów, osiągają wysokości 441 m n.p.m.

Wzgórze Gumińskie przylegają od wschodu do Wzgórz Krzyżowych i Bielawskich, opierają się o dolinę Ślęzy, zbudowane są z łupków metamorficznych, ich wysokość dochodzi do 362 m n.p.m.

Wzgórze Szklarskie przylegają od wschodu do Wzgórz Gumińskich, zbudowane są z serpentynitów (Walczak 1970, Kondracki 2011).

Mezoregion Wzgórze Niemczańsko-Strzelińskie obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w południowo-wschodniej części nadleśnictwa.

Mezoregion **Obniżenie Podsudeckie** tworzy pas oddzielający właściwe Przedgórze Sudeckie od gór. Obniżenie stanowi rów tektoniczny wypełniony osadami mioceńskiego morza oraz czwartorzędowymi piaskami i glinami. Wzdłuż brzeżnego uskoku sudeckiego graniczy z Pogórzem Wałbrzyskim i Górami Sowimi, od północy z Równiną Chojnowską, od północnego-wschodu z Wzgórzami Strzegomskimi, od wschodu z Równiną Świdnicką, od

południa z Wzgórzami Niemczańsko-Strzelińskimi. Obszar pokrywają urodzajne gleby pszenno-buraczane, co sprawia, że jest to głównie obszar rolniczy. Do większych rzek mezoregionu należą Bystrzyca, Pełcznica (Kondracki 2011). Mezoregion obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w centralnej części nadleśnictwa.

Makroregion Pogórze Zachodniosudeckie jest jednym z makroregionów polskiej części Sudetów z Przedgórzem Sudeckim. Pogórze stanowi wyżyna położona na wysokości 200-500 m n.p.m., zbudowana ze skał paleozoicznych i mezozoicznych, osadowych i krystalicznych (Kondracki 2011). Granicę zachodnią pogórza stanowi Nysa Łużycka, wschodnią Bystrzyca, przez centralną część obszaru przepływa Bóbr, Kwisa i Kaczawa. W granicach makroregionu Pogórze Zachodniosudeckie znajduje się zachodnia część nadleśnictwa. Na obszarze nadleśnictwa Pogórze Zachodniosudeckie reprezentuje jeden mezoregion:

Mezoregion **Pogórze Wałbrzyskie** jest najdalej wysuniętym na południowy wschód mezoregionem Pogórza Zachodniosudeckiego. Od południowego zachodu ograniczają go Góry Wałbrzyskie, od południowego wschodu Góry Sowie, od wschodu Obniżenie Podsudeckie, od północy Pogórze Kaczawskie, od zachodu Góry Kaczawskie. Pogórze zbudowane jest głównie ze skał paleozoicznych. Średnie wysokości wynoszą 300-500 m n.p.m. Pogórze opada tektonicznym stopniem w kierunku Obniżenia Podsudeckiego, gdzie krawędź progu rozcinają jarowe doliny Strzegomki i Pełcznicy (Kondracki 2011). W obrębie pogórza wyodrębniono kilka niższych jednostek (Walczak 1968, zmodyfikowane), z których dwie występują na obszarze nadleśnictwa, są to:

Pogórze Świebodzińskie obejmuje obszar między doliną Strzegomki a Górami Sowimi.

Kotlina Wałbrzyska przylega do Pogórza Świebodzińskiego od południa (Walczak 1968, Kondracki 2011).

Na obszarze mezoregionu, w granicach nadleśnictwa utworzono rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy”. Mezoregion Pogórze Wałbrzyskie obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w zachodniej części nadleśnictwa.

Makroregion Sudety Środkowe jest jednym z większych makroregionów polskiej części Sudetów z Przedgórzem Sudeckim. Tworzy on pasmo górskie między Sudetami Zachodnimi i Sudetami Wschodnimi. Góry tworzą nieckę, o osi zgodnej z ogólnym kierunkiem zrębu sudeckiego z północnego-zachodu na południowy wschód (Kondracki 2011). W granicach makroregionu Sudety Środkowe znajduje się południowo-zachodnia część nadleśnictwa. Na obszarze nadleśnictwa Sudety Środkowe reprezentują dwa mezoregiony:

Mezoregion **Góry Wałbrzyskie** tworzą izolowane, zalesione kopuły przylegające od Pogórza Wałbrzyskiego. Od północnego-zachodu graniczą z Górami Kaczawskimi, od południowego wschodu z Górami Sowimi, od południowego zachodu z Górami Kamiennymi.

Niezbyt wysokie góry posiadają duże nachylenie stoków oraz znaczne wysokości względne. Jedne z wyższych wzniesień mezoregionu to: Chełmiec 834 m n.p.m., Trójgarb 779 m n.p.m., Łysica 666 m n.p.m. (Kondracki 2011). Mezoregion Góry Wałbrzyskie obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w południowo-zachodniej części nadleśnictwa.

Mezoregion **Góry Sowie** są przedłużeniem Gór Wałbrzyskich, ale odmiennie od nich nie posiadają zewnętrznego zrównania pogórskiego. Góry te są zrębem tektonicznym zbudowanym z prekambryjskich gnejsów. Północno-zachodnia część gór jest rozcięta przełomem Bystrzycy i jej dopływami na kilka członów. Na zachód od przełomu Bystrzycy wzniesienia nie osiągają 650 m n.p.m., zaś na południowy wschód od niej występują równoległe grzbiety, zbiegające się w najwyższym szczycie mezoregionu Wielkiej Sowie na wysokości 1014 m n.p.m. Od Wielkiej Sowy góry ciągną się w kierunku południowo-wschodnim w postaci jednego wału o wysokości 800-900 m n.p.m., obniżającego się ku Przełęczy Srebrnej – 586 m n.p.m. Wzniesieniu towarzyszą obustronne spłaszczenia o wysokości 600-700 m n.p.m. Szczyty i stoki gór urozmaicają ostańcowe skałki. Góry Sowie porasta las regla dolnego z przewagą buka (Kondracki 2011). Na obszarze mezoregionu, w granicach nadleśnictwa utworzono dwa rezerваты przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” i „Góra Choina”. Mezoregion obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w południowej i południowo-zachodniej części nadleśnictwa.

Zgodnie z **regionalizacją przyrodniczo-leśną Polski 2010** (Zielony i Kliczkowska 2012) Nadleśnictwo Świdnica znajduje się w zasięgu dwóch krain Śląskiej i Sudeckiej, w granicach następujących mezoregionów:

Kraina Śląska (V)

Mezoregion: Przedgórze Sudeckiego (V-8)

Mezoregion: Strzegomski (V-9)

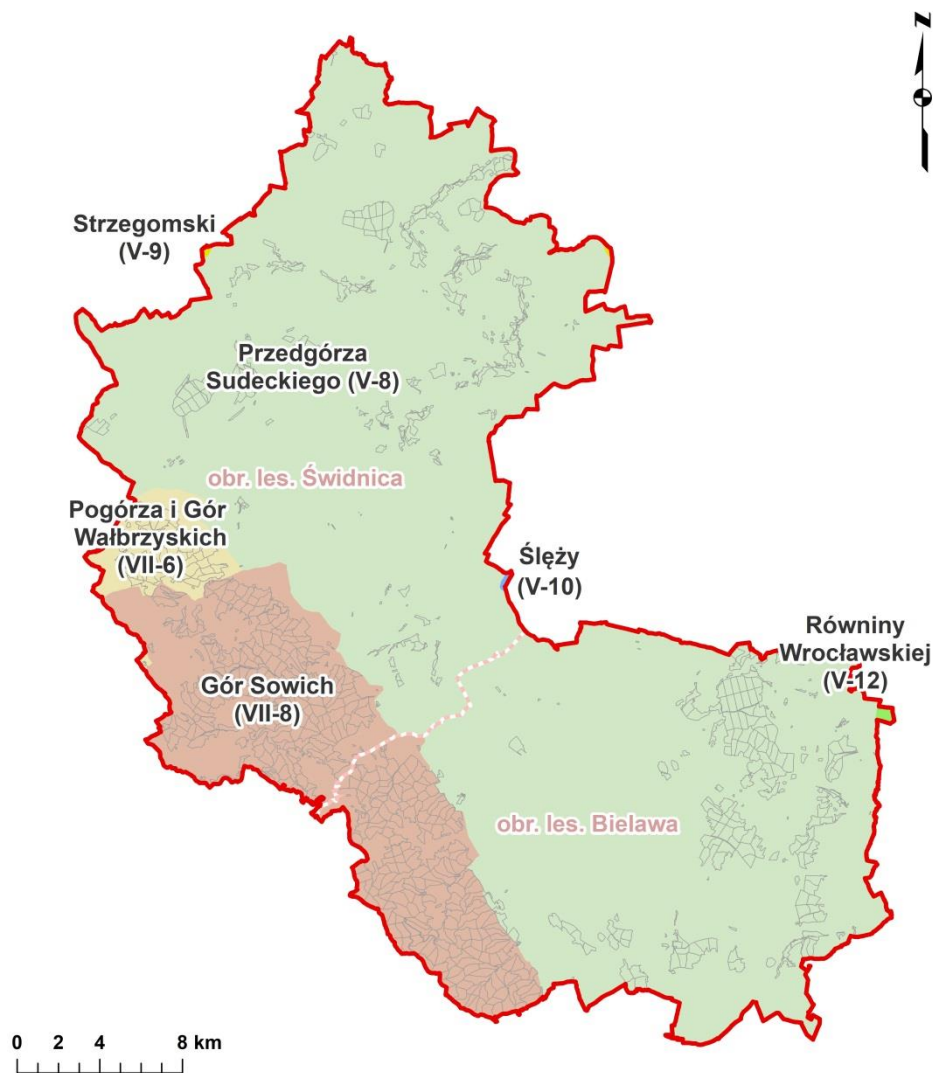
Mezoregion: Śląży (V-10)

Mezoregion: Równiny Wrocławskiej (V-12)

Kraina Sudecka (VII)

Mezoregion: Pogórze i Gór Wałbrzyskich (VII-6)

Mezoregion: Gór Sowich (VII-8)

Ryc. 4. Nadleśnictwo Świdnica na tle podziału przyrodniczo-leśnego Polski na mezoregiony (Zielony i Kliczkowska 2012)

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica wyróżniono cztery mezoregiony należące do **Krainy Śląskiej**, z których jedynie mezoregion Przedgórze Sudeckie obejmuje grunty w zarządzie nadleśnictwa. Pozostałe mezoregiony obejmują przygraniczne wąskie pasy gruntów niebędących w zarządzie nadleśnictwa. Dlatego też zostały one pominięte w szczegółowym opisie mezoregionów.

Mezoregion **Przedgórze Sudeckie** obejmuje rozległy obszar 2164 km², na którym udział lasów i ekosystemów seminaturalnych wynosi jedynie 8%. Przeważają tu krajobrazy naturalne peryglacialne równinne i faliste. Towarzyszą im krajobrazy wyżyn i niskich gór oraz rzadkie krajobrazy zalewowych den dolin. W przeszłości obszar pogórze był płaski, tak jak obszar Sudetów, ale w przeciwieństwie do nich nie został wypiętrzony, a pokryty skałami osadowymi podczas zlodowacenia odry. Wysokości sięgają tu 200-350 m n.p.m. Północną i południową część mezoregionu różnicuje budowa geologiczna. W części północnej przeważają plejstocenijskie gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe zlodowacenia

środkowopolskiego, z niewielką ilością piasków i mułków kemów. Na mniejszych powierzchniach występują tu starsze utwory - ility, mułki, piaski, żwiry z węglem brunatnym z okresu neogenu, fyllity, łupki ilaste i krzemionkowe, kwarcyty, diabazy, zieleńce, łupki zieleńcowe i amfibolity z okresu ordowiku-dewonu oraz granodioryty i granity z karbonu. Część południową pokrywają głównie lessy. Mniejsze powierzchnie zajmują tu piaski i żwiry sandrowe zlodowacenia środkowopolskiego, nieliczne są utwory starsze, jak łupki krystaliczne, kwarcyty, amfibolity, marmury z neoprotozoiku-ordowiku zlokalizowane w okolicy Niemczy, czy gnejsy, granulity z ordowiku, amfibolity, gnejsy, diabazy paleozoiczne zlokalizowane na południowy wschód od Dzierżoniowa. W dolinach rzecznych tarasy zalewowe budują holocenijskie piaski, żwiry, mady rzeczne, torfy i namuły, zaś tarasy nadzalewowe tworzą plejstoceńskie piaski, żwiry i mułki rzeczne zlodowacenia północnopolskiego i środkowopolskiego. Mezonegion porastają głównie grądy i ubogie dąbrowy podgórskie. Wyróżniającym się obszarem jest północna, zachodnia i południowa przygraniczna część mezonegionu gdzie występują grądy w wariacie z udziałem borów mieszanych w podwariacie z dużym udziałem łągów jesionowo-wiązowych. Lesistość mezonegionu jest niewielka i wynosi zaledwie 7%. Kompleksy leśne są małe i średnie. Największy udział typów siedliskowych w powierzchni zalesionej posiadają lasy wyżynne (Lwyż) 62% oraz lasy mieszane wyżynne (LMwyż) 21%, pozostałe siedliska posiadają niewielki udział (Zielony i Kliczkowska 2012). W zasięgu mezonegionu znajdują się kompleksy leśne położone w północnej, wschodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica wyróżniono dwa mezonegiony należące do **Krainy Sudeckiej**, są to:

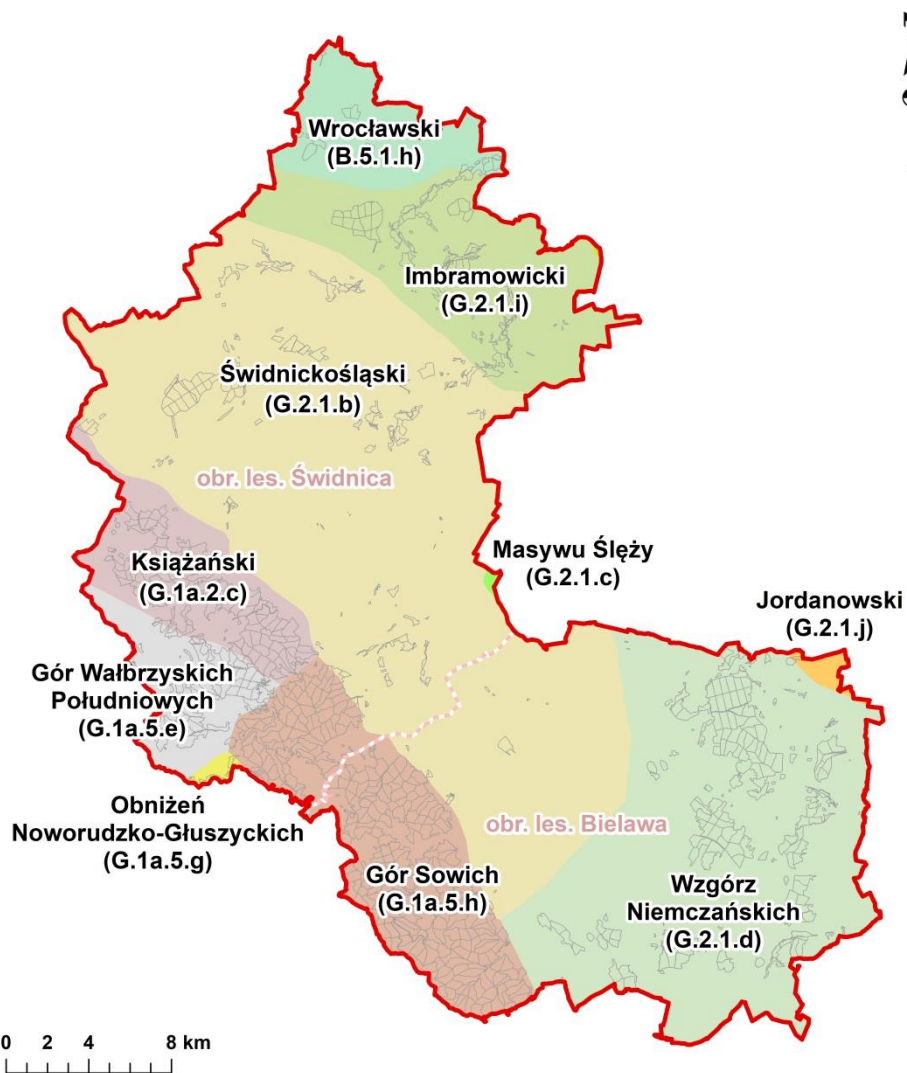
Mezonegion **Pogórza i Gór Wałbrzyskich** obejmuje obszar 414 km², na którym udział lasów i ekosystemów seminaturalnych wynosi 35%. Głównymi krajobrazami są tu krajobrazy naturalne krzemianowe i glinokrzemianowe erozyjne pogórzy. Mniejsze powierzchnie zajmują krajobrazy średniogórskie erozyjne regła dolnego. Pogórze posiada charakter pagórkowatej wysoczyzny, porozcinanej dolinkami potoków, natomiast Góry Wałbrzyskie tworzy kilka niezależnych pasm, których wysokość dochodzi do 850 m n.p.m. w masywie Chelmcza. Mezonegion budują karbońskie utwory geologiczne, przeważnie zlepieńce, szarogłazy, mułowce, podrzędnie ilowce i ryolity, a także piaskowce, zlepieńce, mułowce, ilowce, tufy i węgiel kamienny, zlokalizowane na południe od Wałbrzycha. W obrębie utworów z karbonu występują niewielkie powierzchnie ryolitów, ryodacytów i tuf z okresu karbonu-permu. W części północnej mezonegionu spotykane są fyllity, łupki ilaste i krzemionkowe, kwarcyty i diabazy z okresu ordowiku-karbonu oraz zieleńce, łupki zieleńcowe i amfibolity z okresu ordowiku-dewonu, a także zlepieńce, piaskowce arkozowe,

mułowce i iłowce z okresu permu. Dominującą roślinnością leśną są grądy i buczyny górskie oraz grądy i ubogie dąbrowy podgórskie. Lesistość mezoregionu wynosi 34%. Największy udział typów siedliskowych w powierzchni zalesionej posiadają lasy mieszane górskie (LMG) 49%, lasy mieszane wyżynne (LMwyż) 24%, lasy wyżynne (Lwyż) 15%, pozostałe siedliska posiadają niewielki udział (Zielony i Kliczkowska 2012). Mezoregion obejmuje kompleksy leśne zlokalizowane w zachodniej części nadleśnictwa.

Mezoregion **Gór Sowich** zajmuje powierzchnię 435 km², gdzie udział lasów i ekosystemów seminaturalnych wynosi 62%. Dominują tu krajobrazy naturalne średniogórskie erozyjne regła dolnego. Rzadsze są krajobrazy krzemianowe i glinokrzemianowe erozyjne pogórzy. Góry Sowie obejmują wyraźnie wypiętrzony masyw oraz kilka mniejszych pasm pooddzielanych przełęczami. Stanowią one najstarszą jednostkę geologiczną w kraju. Północną i środkową część mezoregionu budują gnejsy, granulity z okresu ordowiku, niewielkie powierzchnie zajmują tu utwory karbońskie - piaskowce, zlepieńce, mułowce, iłowce i węgiel kamienny. Południową część mezoregionu zajmuje mozaika utworów, z których dominują sylurskie mułowce, łupki ilaste, piaskowce, szarogłazy, kwarcyty i zlepieńce. Na małych powierzchniach spotykane są granodioryty i granity karbońskie, a także ortognejsy dewońskie. Obszar leśny Gór Sowich porastają regłowe buczyny górskie, grądy i ubogie dąbrowy podgórskie oraz grądy i buczyny górskie. Nielicznie występują grądy w wariacie z udziałem borów mieszanych w podwariacie z dużym udziałem łągów jesionowo-wiązowych oraz grądy w wariacie podgórskim. Lesistość mezoregionu jest znaczna i wynosi 61%. Największy udział typów siedliskowych w powierzchni zalesionej posiadają lasy mieszane górskie (LMG) 46%, lasy górskie (LG) 42%, pozostałe siedliska posiadają niewielki udział (Zielony i Kliczkowska 2012). W zasięgu mezoregionu znajdują się kompleksy leśne położone w zachodniej i południowo-zachodniej części nadleśnictwa.

Kolejnym podziałem, opartym na zróżnicowaniu przestrzennym typów roślinności, jest **podział geobotaniczny** (Matuszkiewicz 2008). Według niego obszar Nadleśnictwa Świdnica położony jest w granicach następujących jednostek geobotanicznych:

- Prowincja Środkowoeuropejska
 - Podprowincja Środkowoeuropejska Właściwa
 - Dział Brandenbursko-Wielkopolski (B)
 - Kraina Dolnośląska (B.5)
 - Okręg Legnicko-Brzeski (B.5.1.)
 - Podokręg Wrocławski (B.5.1.h)
- Prowincja Subatlantycka Górska
 - Podprowincja Hercyńsko-Czeska
 - Dział Sudecki (G)
 - Kraina Sudetów (G.1.)
 - Podkraina Zachodniosudecka (G.1a.)
 - Okręg Pogórzy Bolkowsko-Kaczawskich (G.1a.2.)
 - Podokręg Książański (G.1a.2.c)
 - Okręg Zewnętrznych Pasm Sudetów Środkowych (G.1a.5.)
 - Podokręg Gór Wałbrzyskich Południowych (G.1a.5.e)
 - Podokręg Obniżeń Noworudzko-Głuszyckich (G.1a.5.g)
 - Podokręg Gór Sowich (G.1a.5.h)
 - Kraina Przedgórze Sudeckiego (G.2.)
 - Okręg Strzegomsko-Strzebiński (G.2.1.)
 - Podokręg Świdnickośląski (G.2.1.b)
 - Podokręg Masywu Ślęży (G.2.1.c)
 - Podokręg Wzgórz Niemczańskich (G.2.1.d)
 - Podokręg Imbramowicki (G.2.1.i)
 - Podokręg Jordanowski (G.2.1.j)

Ryc. 5. Położenie Nadleśnictwa Świdnica na tle podziału geobotanicznego Polski na okręgi (Matuszkiewicz 2008)

III.2. KLIMAT

Obszar Dolnego Śląska jak i cały obszar kraju zaliczany jest do klimatu umiarkowanego o cechach przejściowych między klimatem morskim i kontynentalnym. Dodatkowy, choć sporadycznie notowany, jest napływ mas powietrza arktycznego i zwrotnikowego. Wszystkie te cechy warunkują znaczną zmienność typów pogody w ciągu roku. Warunki pogodowe Dolnego Śląska zalicza się do pięciu głównych typów pogody, wyróżnionych dla tego regionu:

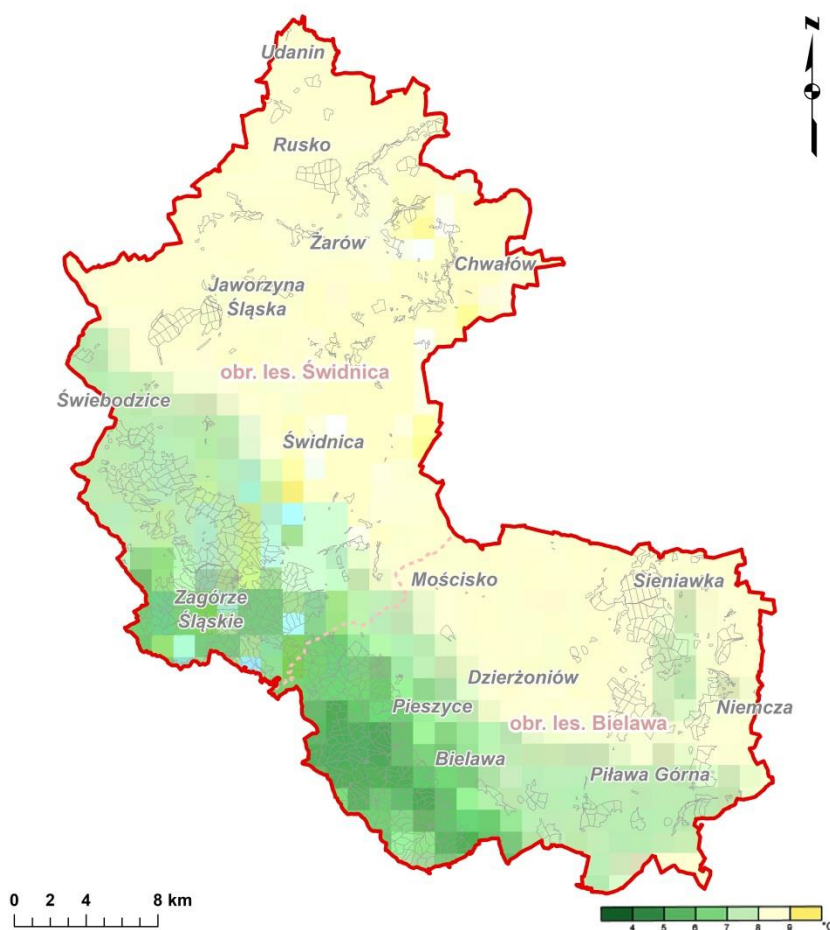
- typ pogody cyklonalnej pochodzenia północnoatlantyckiego (najczęstszy), związanej z napływem wilgotnych mas powietrza polarno-morskiego z Atlantyku,
- typ pogody antycyklonalnej ciepłej (letniej), związanej z wpływem wyżu azorskiego,
- typ pogody cyklonalnej ciepłej i wilgotnej pochodzenia śródziemnomorskiego, powodujący obfite i intensywne opady powodziowe w Sudetach,
- typ pogody antycyklonalnej zimnej, związany z napływem mas powietrza polarno-kontynentalnego,
- typ pogody wiosennej (kwietniowej), zmiennej, związany z napływem mas powietrza arktycznego.

Istotny wpływ na kształtowanie się warunków klimatycznych na Dolnym Śląsku ma ukształtowanie i urozmaicona rzeźba terenu. Wpływają one na zmiany poszczególnych elementów meteorologicznych i występowanie lokalnych warunków pogodowych i klimatycznych (źródło: *Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego, 2005 r.*).

Obszar Nadleśnictwa Świdnica znajduje się pod wpływem regionalnych warunków klimatycznych, jednak istotne znaczenie na kształtowanie się tu warunków pogodowych ma zróżnicowanie przestrzenne rzeźby tego terenu. Wyraźnie różnice zaznaczają się między górską południowo-zachodnią częścią nadleśnictwa (Góry Sowie i Przedgórze Sudeckie) a pozostałym znacznie niżej położonym obszarem (Obniżenie Przesudeckie, Równina Świdnicka, Wzgórza Strzegomskie i Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie). Warunki pogodowe na obszarze nadleśnictwa określone są na podstawie danych ze stacji synoptycznych, zaliczanych do I i II rzędu sieci pomiarowej Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej. W otoczeniu nadleśnictwa znajdują się dwie takie stacje synoptyczne – Wrocław i Legnica. Jedną z nich jest stacją reprezentatywną (Wrocław), zbierającą pełne ciągi danych pomiarowych, na podstawie których opierają się analizy klimatyczne z wielolecia. Na podstawie zebranych danych dokonuje się ich interpolacji przestrzennej.

Ostatnie analizowane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy (IMGW-PIB) wielolecie obejmuje okres 1981-2010 (źródło: serwer *klimat.imgw.pl*¹).

Średnia roczna temperatura powietrza z wielolecia (1981-2010) na obszarze nadleśnictwa jest wyraźnie zróżnicowana, północna i centralno-wschodnia część nadleśnictwa odznacza się średnimi temperaturami 8-9°C. Pozostały obszar nadleśnictwa jest znacznie chłodniejszy, średnie temperatury rzadko przekraczają 8°C, a ich wartości spadają wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza, gdzie w południowo-zachodniej części nadleśnictwa są nawet niższe od 7°C. Notowane w tym okresie maksymalne temperatury wahały się między 25-27°C. Minimalne temperatury w części północnej wynosiły -7°C, obniżały się w kierunku południowo-zachodnim, gdzie w rejonie gór były znacznie niższe, poniżej -10°C. Średnia roczna suma usłonecznienia z wielolecia (1981-2010) utrzymuje się na poziomie 1600-1700 godzin (źródło: serwer *klimat.imgw.pl*²).

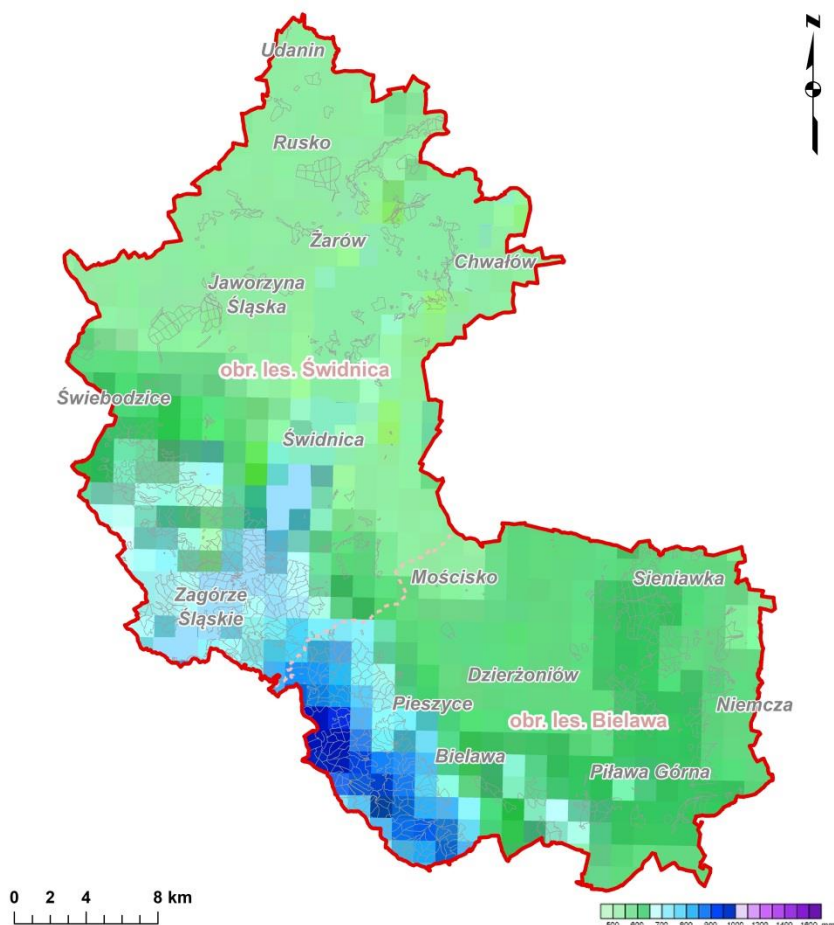

Ryc. 6. Średnia roczna temperatura powietrza w Nadleśnictwie Świdnica z wielolecia 1981-2010 wg danych IMGW-PIB

¹ https://klimat.imgw.pl/pl/climate-maps/#Extreme_Temperature/Yearly/1981-2010/1/Winter

² https://klimat.imgw.pl/pl/climate-maps/#Extreme_Temperature/Yearly/1981-2010/1/Winter

Średnia roczna suma opadu atmosferycznego z wielolecia (1981-2010) jest ściśle powiązana z ukształtowaniem terenu nadleśnictwa, północna i centralno-wschodnia część nadleśnictwa odznacza się średnimi na poziomie 500-600 mm, nieco wyższe opady zarejestrowano w południowo-wschodniej części nadleśnictwa 550-650 mm, południowo-zachodnia część nadleśnictwa wykazuje znacznie wyższe opady ponad 700 mm, osiągające nawet 1000 mm w Górach Sowich *klimat.imgw.pl*³).

Ryc. 7. Średnia roczna suma opadu atmosferycznego w Nadleśnictwie Świdnica z wielolecia 1981-2010 wg danych IMGW-PIB

W nizinnej części Dolnego Śląska pokrywa śnieżna występuje epizodycznie, przeciętnie zalega 30 dni. Natomiast wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza okres jej zalegania wydłuża się. Jej przeciętna grubość to 6 cm na obszarze nizinnym, na obszarze górskim jest znacznie większa. Okres wegetacyjny na obszarze nadleśnictwa waha się od 190 do 220 dni. Średnia prędkość wiatru wynosi 3-4 m/s (Zielony i Kliczkowska 2012).

³ https://klimat.imgw.pl/pl/climate-maps/#Extreme_Temperature/Yearly/1981-2010/1/Winter

W ostatnich dekadach coraz wyraźniej widoczne jest zjawisko kompleksowego oddziaływania zespołu szkodotwórczych czynników abiotycznych i biotycznych. Obserwowane globalne zmiany klimatyczne, a w szczególności związane z nimi anomalie pogodowe, predysponują do dalszego pogłębiania się procesów rozpadu drzewostanów, szczególnie sosnowych i świerkowych. Punktem krytycznym, w tym kontekście, jest rok 2015 i lata 2016 - 2019, w których nasiliły się szkody w wyniku oddziaływania zespołu czynników abiotycznych (susza, wysokie temperatury powietrza, silne wiatry) związanych z anomaliami pogodowymi i biotycznych (choroby infekcyjne, szkodniki owadzie i inne organizmy) będących pokłosiem tych pierwszych.

Według wielu badaczy istnieje bardzo silny związek pomiędzy tego typu zdarzeniami i zmianami zachodzącymi w środowisku, w tym zwłaszcza ze zmianami klimatycznymi. Wieloczynnikowe zamieranie lasów spowodowane zmianami klimatu, oprócz sosny i świerka, dotyczy również pozostałych gatunków lasotwórczych. Na szczególną uwagę zasługują przede wszystkim cenne przyrodniczo i gospodarczo gatunki szczególnie wrażliwe na zaburzenia związane z dostępnością wody, m.in. jesion.

Z warunkami klimatycznymi wiąże się optimum ekologiczne występujących gatunków drzew. W horyzoncie czasowym istotnym zmianom ulegną składy gatunkowe i typy lasu, na skutek przesunięcia optimum ekologicznych gatunków drzewiastych na północny-wschód oraz podniesienia granicy lasu w górach. Jednak wymagania glebowe drzew mogą stanowić na nowych obszarach barierę w dopasowywaniu składów gatunkowych do zmian średniej temperatury i opadów (za: *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do 2020 z perspektywą do 2030, Ministerstwo Środowiska 2013*). Związany ze wzrostem temperatury wzrost ewaporacji, a także zmniejszanie się grubości i czasu zalegania pokrywy śnieżnej będzie sprzyjać spadkowi wilgotności w lasach zwiększając ryzyko pożarów i przyspieszając proces mineralizacji gleb. Proces ocieplania i zwiększanie ryzyka suszy sprzyja rozwojowi chorób i szkodników w tym także gatunków inwazyjnych i tendencja ta utrzyma się nadal. W związku z tym trzeba się liczyć z dużymi szkodami, gdyż gatunki rodzime nie są odporne na nowe zagrożenia. Ciepłe zimy będą wpływać korzystnie na zimowanie szkodników, a zmniejszona pokrywa śnieżna będzie ułatwiać zimowanie zwierząt roślinożernych. Obok zmniejszenia stabilności lasów (większej podatności na szkody od czynników biotycznych i abiotycznych), ograniczenia dostępności zasobów środowiska (w tym drewna) oraz usług ekosystemowych (turystyka, łagodzenie zmian klimatu przez lasy, sekwestracja dwutlenku węgla, ograniczenie naturalnej retencji wodnej lasów), zostaną ograniczone również funkcje produkcyjne i ochronne lasów. Wydłużony okres z dodatnimi temperaturami na jesieni z intensywnymi opadami rozmiękczającymi glebę w połączeniu z osłabieniem drzew przez choroby i szkodniki może dodatkowo zwiększać wrażliwość lasów na wiatry i sprzyjać zwiększaniu wiatrołomów. Jako

pozytywny aspekt można wskazać zmniejszenie się częstotliwości występowania chorób grzybowych co związane jest z wydłużonym okresem suchym.

Obszary leśne stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych. Tereny zalesione muszą ulec poprawie, zarówno pod względem jakości, jak i ilości. Zrównoważone odnawianie lasów oraz zalesianie, a także przywracanie potencjału produkcyjnego w lasach zdegradowanych może zwiększyć odporności lasów na szkodliwe czynniki.

Wysiłki podejmowane na rzecz ochrony lasów powinny dotyczyć utrzymania, poprawy i przywracania odporności oraz wielofunkcyjności ekosystemów leśnych jako zasadniczych elementów w zakresie ochrony środowiska oraz dostarczające różnorodne produkty na potrzeby gospodarki. Kluczowym narzędziem służącym realizacji tych założeń, są plany urządzenia lasu, opierające się na zasadach zrównoważonej gospodarki leśnej.

III.3. WARUNKI HYDROLOGICZNE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) teren nadleśnictwa położony jest w zlewni Bałtyku w dorzeczu Odry:

I Odra

II Odra od Nysy Kłodzkiej do Baryczy (p)

III Odra od Widawy do Kaczawy (l)

IV Cicha Woda

III Bystrzyca

IV Strzegomka (Czarna Woda), Bystrzyca od Złotnicy do Piławy (p),

Bystrzyca od Piławy do Czarnej Wody (p), Złotnica (Złoty Potok),

Czarna Woda, Piława, Bystrzyca do Złotnicy (l)

III Odra od Stobrawy do Bystrzycy (l)

IV Ślęza

II Nysa Kłodzka

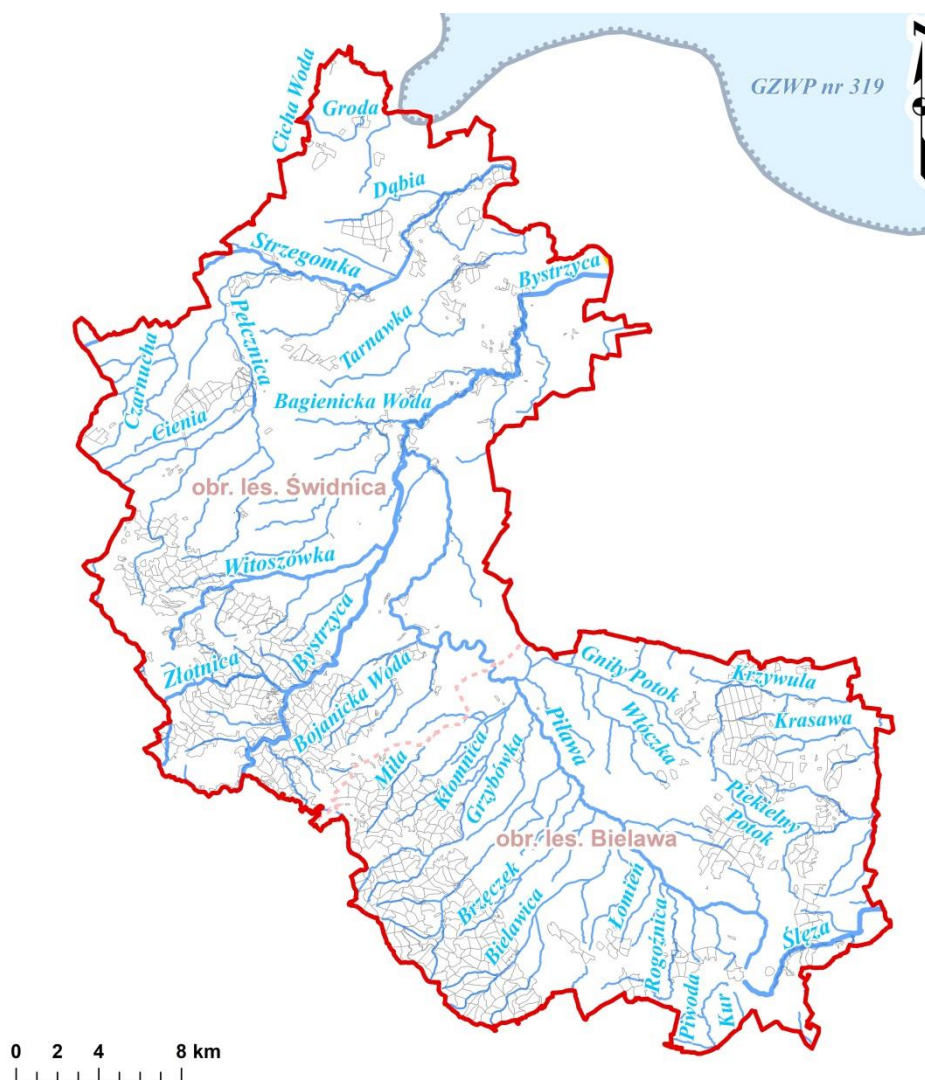
III Ścinawka (Stěnava)

IV Włodzica

III Nysa Kłodzka od Ścinawki do zb. Otmuchów

IV Budzówka

Większość cieków na obszarze Nadleśnictwa Świdnica ma ujście w Bystrzycy, stanowiącej lewostronny dopływ Odry. Źródła Bystrzycy znajdują się pod Leszczyńcem w Górach Suchych (należących do Gór Kamiennych), poza granicami nadleśnictwa. Przez obszar nadleśnictwa rzeka przepływa z kierunku południowego zachodu w stronę północnego-wschodu, przez obszar Gór Sowich i Przedgórze Sudeckie. Bystrzyca posiada dobrze rozwiniętą sieć dopływów po obu jej stronach. Do największych z nich należą: prawobrzeżna Piława oraz lewobrzeżne Strzegomka, Witoszówka i Złotnica. Bystrzyca i jej dopływy gromadzą wody z prawie całego obszaru nadleśnictwa. W północnym krańcu nadleśnictwa wody zbierane są przez Cichą Wodę, lewostronny dopływ Odry. W południowo-wschodniej części nadleśnictwa wody gromadzi Ślęza, lewostronny dopływ Odry. Rzeka Ślęza ma swoje źródła na terenie nadleśnictwa, na zboczach Cierniowej Kopy, we Wzgórzach Dobrzeńskich (Przedgórze Sudeckie). Natomiast z południowego krańca nadleśnictwa wody zbierane są przez dopływy Nysy Kłodzkiej, lewostronnego dopływu Odry. Wszystkie główne ciek na terenie nadleśnictwa zasilane są przez liczne potoki. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica znajduje się niewielki fragment głównego zbiornika wód podziemnych GZWP nr 319 „Prochowice - Środa Śląska”.

Ryc. 8. Sieć hydrograficzna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica oraz lokalizacja głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP)

Nadleśnictwo Świdnica realizuje projekt mający na celu poprawę stanu gospodarki wodnej na obszarach leśnych - „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich”, współfinansowany z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) 2014-2020 r.” W ramach tego projektu podejmowane są działania polegające na budowie i utrzymaniu obiektów infrastruktury wodnej, m.in. zbiorników retencyjnych, bród, mostów, przepustów, narzutów kamiennych. Celem tych prac jest minimalizowanie skutków występowania powodzi i suszy w kompleksach leśnych oraz na terenach do nich przyległych. Ponadto realizowane przedsięwzięcia pozytywnie wpływają na poprawę warunków wodnych ekosystemów i siedlisk ściśle związanych z poziomem wód.

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) ustanowiła następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica znajdują się: trzy rezerваты przyrody – „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”, „Góra Choina” i „Jeziorko Daisy”, trzy parki krajobrazowe - Książański Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Park Krajobrazowy Gór Sowich oraz Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”, jedna otulina parku krajobrazowego - otulina Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, jeden obszar chronionego krajobrazu - „Góry Bardzkie i Sowie”, pięć obszarów Natura 2000 – OZW Kamionki PLH020005, OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094, OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 i OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004. Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest 247 pomników przyrody, a także chronione gatunki roślin, zwierząt oraz grzybów.

Do wschodniej granicy zasięgu terytorialnego nadleśnictwa przylega Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie”.

Tab. 2. Zestawienie powierzchniowych form ochrony przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Powierzchniowe formy ochrony przyrody	Powierzchnia wydziałów leżących w całości w granicach obszaru	Powierzchnia wydziałów leżących częściowo w obszarze	Powierzchnia geometryczna gruntów nadleśnictwa w granicach obszaru
1	Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”	27,98	-	27,8112
2	Rezerwat przyrody „Góra Choina”	19,13	-	18,7084
3	Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy”	7,53	-	7,4558
4	Książański Park Krajobrazowy	917,43	-	907,9445
5	Otulina Książańskiego Parku Krajobrazowego	91,23	-	96,3244
6	Park Krajobrazowy Gór Sowich	3921,15	0,62	3904,0356
7	Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”	110,42	-	110,3097
8	Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”	4707,22	199,14	4692,2948
9	OZW Kamionki PLH020005	2,75	-	2,9011
10	OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094	16,56	-	12,6233
11	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	7294,14	7,50	7270,6665
12	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	2098,90	41,27	2066,9478

IV.1. REZERWATY PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) rezerwat przyrody obejmuje *obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi* (art.13).

IV.1.1. ISTNIEJĄCE REZERWATY PRZYRODY

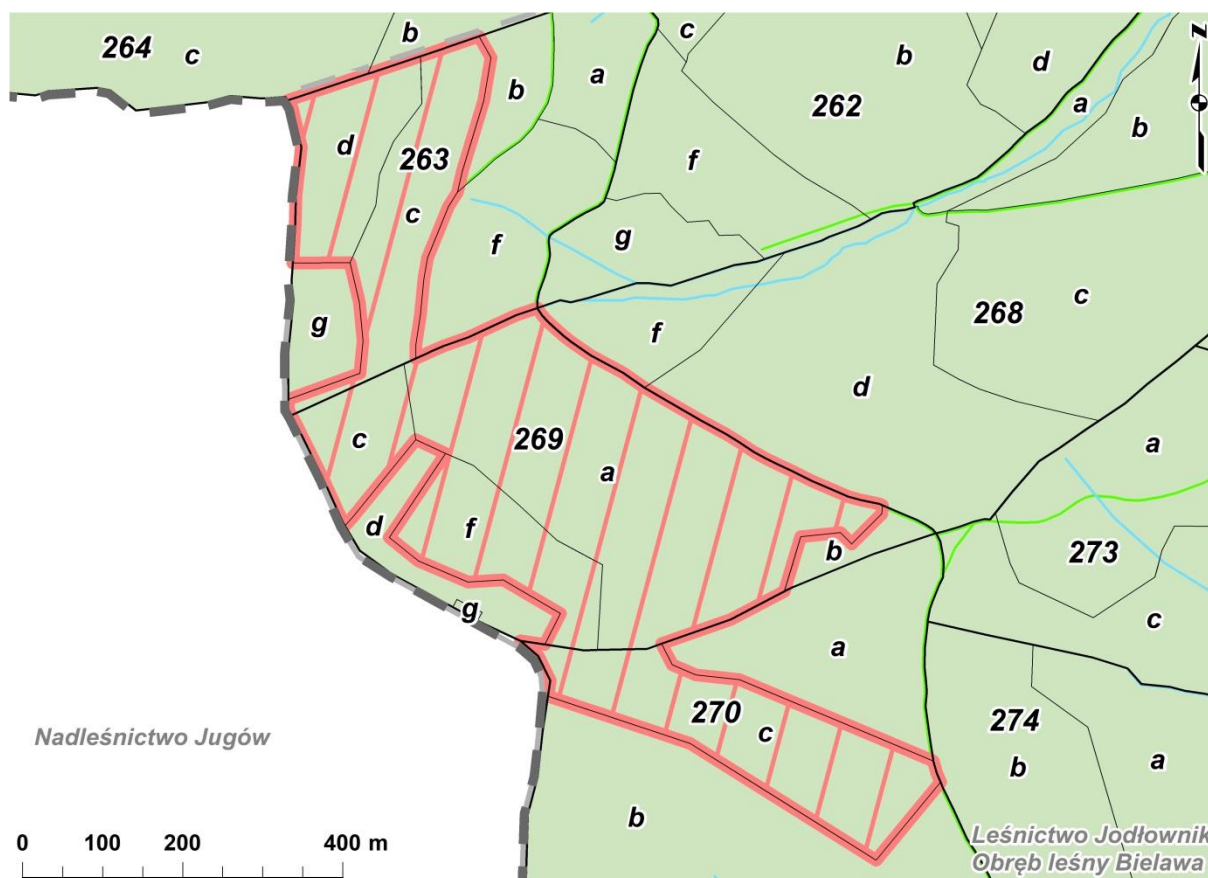
Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowane są trzy rezerwaty przyrody – „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”, „Góra Choina” i „Jeziorko Daisy.”

Ryc. 9. Lokalizacja rezerwatów przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 kwietnia 1962 r. *w sprawie uznania za rezerwat przyrody* (M. P. z 1962 r. Nr 44, poz. 208). Kolejnym aktem prawnym w sprawie rezerwatu było Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. *w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172, poz. 3104). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 4 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 27 kwietnia 2012 r. *w sprawie rezerwatu przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”* (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 maja 2012 r. poz. 1627). Rezerwat nie posiada planu ochrony ani nie ma wyznaczonych zadań ochronnych. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu.

Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” obejmuje obszar lasu o powierzchni **27,98 ha** (wg stanu Planu Urządzenia Lasu na lata 2021-2030), położony na terenie gminy miejskiej Bielawa, w powiecie dzierzoniowskim, w województwie dolnośląskim. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Dodatkowo na końcu rozdziału „Istniejące rezerwaty przyrody” zamieszczono 2 tabele z ogólną charakterystyką i zestawieniem powierzchni wszystkich rezerwatów przyrody występujących na gruntach nadleśnictwa. Rezerwat położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 oraz Parku Krajobrazowego Gór Sowich.

Ryc. 10. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu bukowego na krawędzi grani Gór Sowich.

Fot. 1. Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” (fot. J. Liszczyk)

Fot. 2. Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” (fot. J. Liszczyk)

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” obejmuje fragment wierzchołkowych partii góry Słonecznej (950 m n.p.m.) i góry Kalenicy (964 m n.p.m.) oraz ich wschodnie i północno-wschodnie stoki. Obiekt położony jest w Górach Sowich. Rezerwat przyrody zlokalizowany jest na północny-wschód od miejscowości Jugów. Wzdłuż południowo-zachodniej granicy rezerwatu przyrody przebiegają czerwony i żółty szlak turystyczny. Na obszarze chronionym występują liczne formy skalne. Na szczycie Kalenicy znajduje się wieża widokowa, wzniesiona w 1932 r. na cześć marszałka Hindenburga (Pielech 2017).

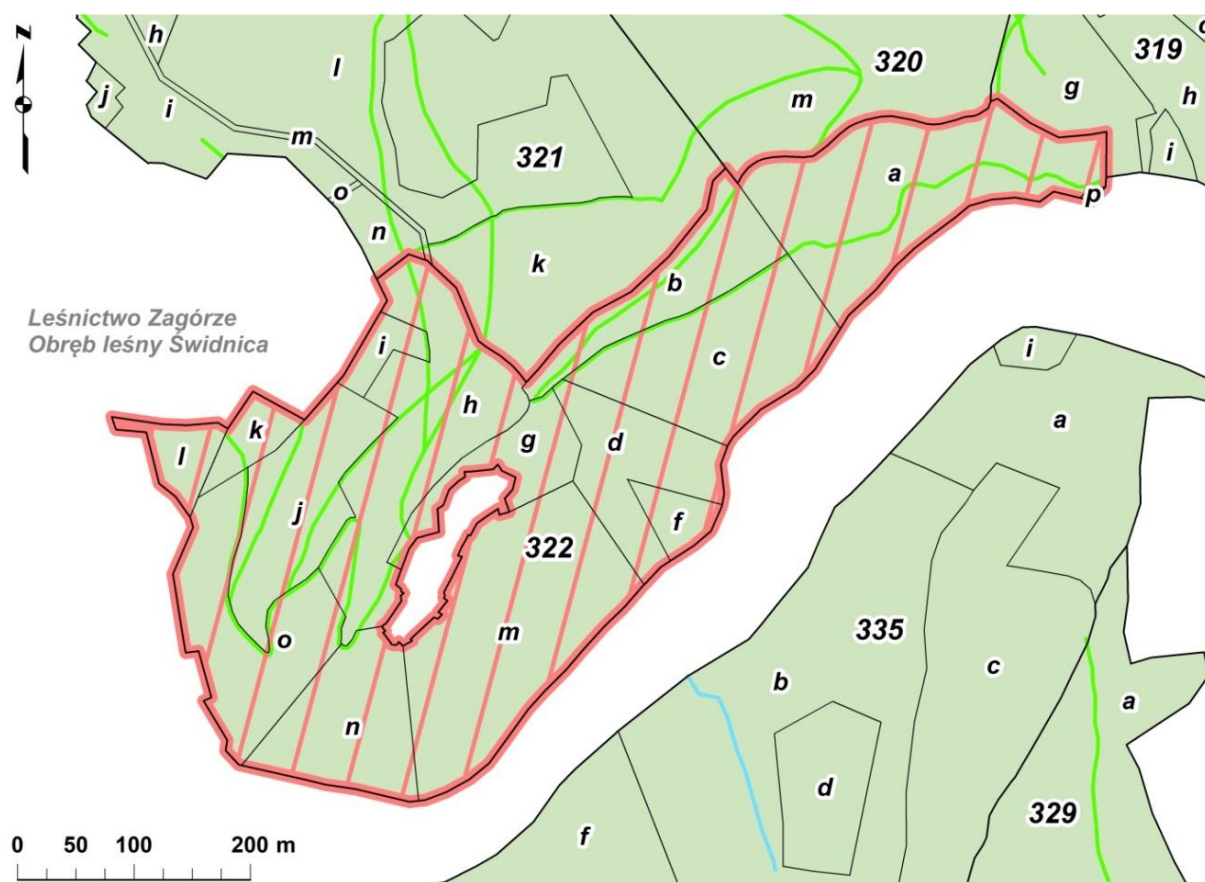
Przeważający obszar rezerwatu przyrody pokrywają zbiorowiska leśne reprezentowane przez zespół kwaśnej buczyny górskiej *Luzulo luzuloidis-Fagetum*. Jest to jedno z najwyższych położonych stanowisk kwaśnej buczyny górskiej w Górach Sowich. Drzewostan tworzy głównie buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, niekiedy przekraczający 150 lat i posiadający znacznych rozmiarów pierśnice. Drzewa rosnące w szczytowych partiach gór przybierają postać skarłowaciałą o powyginanych i poskręcanych konarach. W rezerwacie przyrody występują fragmenty zniekształconych drzewostanów bukowych poprzez rosnący w nim świerk pospolity *Picea abies*. W przerzedzeniach drzewostanów spotykane są zbiorowiska z trzcinnikiem owłosionym *Calamagrostis villosa* i trzcinnikiem leśnym *Calamagrostis arundinacea*. Na niewielkich powierzchniach, podczas okresowych wysięków wód wykształcają się zbiorowiska źródliskowe z klasy *Montio-Cardaminetea* (Pielech 2017). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność kwaśnej buczyny.

Szata roślinna rezerwatu przyrody odznacza się dużym bogactwem. Odnotowano tu 85 gatunków roślin naczyniowych, w tym gatunki górskie i borealno-górskie. Najbogatsze płaty roślin występują w niższych partiach gór, wzdłuż potoków. Reprezentują je mezo- lub higrofilne gatunki żyznych lasów liściastych, takie jak: szczyr trwały *Mercurialis perennis*, przytulia wonna *Galium odoratum*, turzyca rzadkokłosa *Carex remota* i czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*. W rezerwacie przyrody odnotowano również lilię złotogłów *Lilium martagon* i śnieżyczkę wiosenną *Leucoium vernalis*. We florze omawianego obiektu rozpoznano również 25 gatunków mchów i 6 gatunków wątrobowców, z których na uwagę zasługuje widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium* i rokitnik pospolity *Pleurozium schreberi*. W latach 80-tych XX w. badaniami objęto grupę śluzowców na Kalenicy, wykazały one obecność 16 z nich, z czego znaczna liczba powiązana była z martwym drewnem. Ponadto stwierdzono tu obecność rzadkiego porostu *literaka właściwego* *Graphis scripta* (Pielech 2017).

Fauna rezerwatu przyrody nie została jeszcze szczegółowo przebadana. W starodrzewiu bukowym odnotowano głównie ptaki, takie jak: dzięcioł czarny *Dryocopus martius* i siniak *Columba oenas* (Pielech 2017).

Rezerwat przyrody „Góra Choina” został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 listopada 1957 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1957 r. Nr 101, poz. 589). Kolejnym aktem prawnym w sprawie rezerwatu było Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172, poz. 3104). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 7 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 7 maja 2012 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Góra Choina” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 8 maja 2012 r. poz. 1691). Rezerwat nie posiada planu ochrony ani nie ma wyznaczonych zadań ochronnych. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu.

Rezerwat przyrody „Góra Choina” obejmuje obszar lasu o powierzchni **19,13 ha** (wg stanu Planu Urządzenia Lasu na lata 2021-2030), położony na terenie gminy Walim, w powiecie wałbrzyskim, w województwie dolnośląskim. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Dodatkowo na końcu rozdziału „Istniejące rezerwaty przyrody” zamieszczono 2 tabele z ogólną charakterystyką i zestawieniem powierzchni wszystkich rezerwatów przyrody występujących na gruntach nadleśnictwa.

Ryc. 11. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Góra Choina” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Rezerwat położony jest w zasięgu granic obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”.

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i kulturowych naturalnych zbiorowisk leśnych, porastających wzgórze z ruinami zamku „Grodno”.

Fot. 3. Rezerwat przyrody „Góra Choina” (fot. J. Liszczyk)

Fot. 4. Zamek Grodno na szczycie góry Choina (fot. J. Liszczyk)

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Góra Choina” obejmuje część wzgórza Choina (450 m n.p.m.). Wzniesienie to należy do najbardziej wysuniętych na północny-zachód obszarów Gór Sowich. Jest ono zbudowane z gnejsów i posiada kształt wydłużonego grzbietu przebiegającego z południowego zachodu na północny wschód. Zbocza wzniesienia są dość strome, zwłaszcza w jego południowo-wschodniej części. Cały obszar urozmaicają liczne wychodnie skalne. Na szczycie wzgórza Choina znajduje się średniowieczny zamek Grodno, stanowiący atrakcję turystyczną regionu. W obrębie wzgórza zlokalizowane są liczne szlaki turystyczne. Rezerwat przyrody znajduje się na południowy wschód od miejscowości Zgórze Śląskie. Południową, południowo-zachodnią granicę rezerwatu przyrody wyznacza rzeka Bystrzyca i jej dopływ Mydlana Woda, natomiast południowo-wschodnią granicę stanowi zbiornik wodny zwany Jeziorem Bystrzyckim. Pozostałe otoczenie rezerwatu przyrody zajmują drzewostany gospodarcze (Raj i Wieniawska-Raj 2017).

Obszar rezerwatu przyrody pokrywają drzewostany wielogatunkowe, często o budowie dwupiętrowej, fragmentami osiagające blisko 200 lat. Miejscami występują powierzchnie zniekształcone z udziałem świerka pospolitego *Picea abies* i modrzewia europejskiego *Larix decidua*, jednakże w młodym pokoleniu pojawiają się gatunki liściaste.

Pośród wyróżnionych na obszarze rezerwatu przyrody zbiorowisk roślinnych występuje dobrze wykształcony i bogaty florystycznie grąd subkontynentalny *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*. Zajmuje on niższe partie wzgórza. Drzewostan tworzą lipa drobnolistna *Tilia cordata* i jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* oraz towarzyszący im buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, jawor *Acer pseudoplatanus* i klon zwyczajny *Acer platanoides*. W runie występują przytulia wonna *Galium odoratum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, czyściec leśny *Stachys sylvatica* oraz lilia złotogłów *Lilium martagon*. Szczytowe partie wzniesienia porasta uboga buczyna górska *Luzulo-Fagetum*. W drzewostanie panuje buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, a runo tworzą takie gatunki jak: śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, przenet purpurowy *Prenanthes purpurea* oraz starca Fuchsa *Senecio fuchsii*. Południowo-zachodnie zbocza wzniesienia pokrywają płaty podgórskiej dąbrowy acydofilnej *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae*, z dominującym dębem szypułkowym *Quercus robur* oraz domieszką buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* w drzewostanie (Raj i Wieniawska-Raj 2017). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły istnienie łąki, buczyn i kwaśnych dąbrów oraz dodatkowo wskazały obecność lasów klonowo-lipowych.

Rezerwat przyrody odznacza się bardzo dużym bogactwem szaty roślinnej, stwierdzono tu występowanie 242 gatunków flory, w tym gatunki chronione jak parzydło leśne *Aruncus sylvestris* i lilia złotogłów *Lilium martagon* (Raj i Wieniawska-Raj 2017).

Faunę rezerwatu przyrody reprezentują gatunki charakterystyczne dla całego pasma Gór Sowich. Występują tu m.in.: wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara* oraz padalec zwyczajny *Anguis fragilis*. Drzewostanu zasiedlają także ptaki m.in: kowalik *Sitta europaea*, myszołów *Buteo buteo*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, zięba *Fringilla coelebs*, wilga *Oriolus oriolus* i sójka *Garrulus glandarius* (Raj i Wieniawska-Raj 2017).

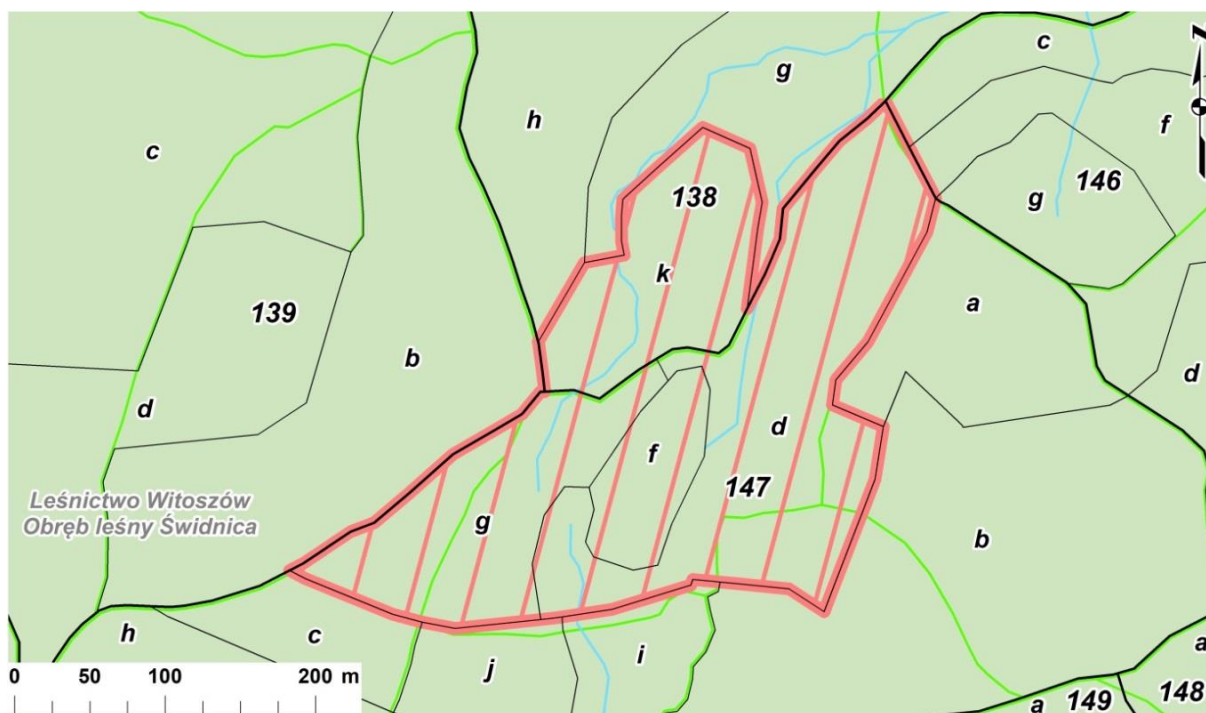
Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy” został powołany Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. U. z 1998 r. Nr 161 poz. 1089). Kolejnym aktem prawnym w sprawie rezerwatu było Zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2001 r. Nr 172, poz. 3104). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 21 kwietnia 2015 r. poz. 1861). Rezerwat nie posiada planu ochrony. Rezerwat ma wyznaczone zadania ochronne na okres pięciu lat, ustanowione Zarządzeniem Nr 20.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 10 września 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” (zostały one przedstawione w poniższej tabeli). Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu.

Tab. 3. Identyfikacja zagrożeń oraz opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów na terenie rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” wg załącznika do Zarządzenia Nr 20.2019 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 10.09.2019 r.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
Ekosystem nieleśny – strefa przybrzeżna zbiornika				
Niszczenie form kopalnej fauny – tj. wapieni górnego dewonu budujących nieckę zbiornika Jeziorko Daisy – stanowiących cel ochrony rezerwatu.	Oczyszczenie zbiornika z zalegających śmieci i opadłej biomasy, powodujących zakwaszenie środowiska wodnego Jeziorka Daisy i erozję form wapiennych.	Oczyszczenie zbiornika z zanieczyszczeń pływających na powierzchni zbiornika oraz zalegających na jego dnie (tj. biomasy: liści, gałęzi, konarów; odpadów stałych: foli, puszek, butelek, elementów gumowych np. opon, itp.). Dopuszcza się możliwość usuwania zanieczyszczeń z lustra zbiornika przy użyciu sprzętu pływającego bez silnika (np. pontonu) oraz głębinowe czyszczenie dna Jeziorka Daisy z wykorzystaniem sprzętu do nurkowania. Możliwość realizacji działań w ww. zakresie należy ustalić z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Pozyskaną biomasę i odpady należy usunąć z rezerwatu.	Zbiornik (o powierzchni 0,66 ha) – czyszczenie prowadzić z częstotliwością dostosowaną do potrzeb.	Oddział nr 147-f Leśnictwa Witoszów.

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów		
		Rodzaj zadania	Rozmiar zadania	Lokalizacja zadania
	Zabezpieczenie wapiennych odśnieżeń skalnych przed nielegalną penetracją, wpływającą na rozwój erozji powierzchniowej i liniowej. Kanalizacja ruchu turystycznego.	Naprawa lub renowacja istniejących poręczy ograniczających dostęp do urwistych brzegów zbiornika, albo wybudowanie nowych poręczy. Dopuszcza się prowadzenie ww. prac po ustaleniu ich szczegółowego zakresu i dokładnej lokalizacji z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Do malowania poręczy winna zostać zastosowana farba antykorozyjna w kolorze zbliżonym do naturalnego (tj. odcienie zieleni lub brązu).	Liczba poręczy (w metrach bieżących) – według potrzeb.	Teren wokół zbiornika Jeziorka Daisy.

Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy” obejmuje obszar lasu wraz z nieczynnym, wypełnionym wodą kamieniołomem, o całkowitej powierzchni **7,53 ha** (wg stanu Planu Urządzenia Lasu na lata 2021-2030), położonym na terenie gminy Świdnica, w powiecie świdnickim, w województwie dolnośląskim. Szczegóły dotyczące wewnętrznego podziału gruntów rezerwatu obrazuje zamieszczona poniżej mapa lokalizacji opisywanego rezerwatu. Dodatkowo na końcu rozdziału „Istniejące rezerwaty przyrody” zamieszczono 2 tabele z ogólną charakterystyką i zestawieniem powierzchni wszystkich rezerwatów przyrody występujących na gruntach nadleśnictwa. Rezerwat położony jest w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego.

Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Jeziorko Daisy” na tle podziału powierzchniowego nadleśnictwa

Celem ochrony przyrody jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych kopalnej fauny górnego dewonu odsłoniętej w nieczynnym kamieniołomie wapienia.

Fot. 5. Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy” (fot. J. Liszczyk)

Charakterystyka przyrodnicza

Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy” obejmuje zbiornik wodny nazywany Jeziorko Zielone (J. Daisy) o powierzchni 0,66 ha i głębokości 23 m wraz z otaczającymi go drzewostanami. Rezerwat przyrody znajduje się na zboczu góry Witosz, na wysokości ok. 375-415 m n.p.m. Jest to obszar dużego kompleksu leśnego zlokalizowanego między miejscowościami Lubiechów, Mokrzeszów Górny i Witoszów Górny. W obrębie rezerwatu przyrody przebiegają szlaki turystyczne (Szczęśniak 2017).

Powstanie jeziora było następstwem zalania wyrobiska górnodewońskich wapieni rafowych po zakończeniu ich eksploatacji w 1870 r. Pozostałe na terenie obiektu skały wapienne zawierają skamieniałości fauny morskiej, m.in. koralowców, ramienionogów i liliowców. Na obszarze rezerwatu przyrody zlokalizowane są ślady zabudowań i wapienniki świadczące o przeszłej działalności górniczej. Nazwa zwyczajowa jeziora wywodzi się od księżny Marii Teresy Oliwii Hochbergvon Pless, zwaną Daisy, dla której jezioro było jednym z ulubionych miejsc w okolicach zamku Książ. Z jej inicjatywy jeden z wapienników został przebudowany na izbę myśliwską, w kształcie baszty. Obiekt ten był rekonstruowany po wojnie, obecnie niszczeje (Szczęśniak 2017).

Naturalne zbiorowiska leśne porastające obszar rezerwatu przyrody były częściowo zniszczone w wyniku prowadzonej tu działalności górniczej. Zachowały się jednak fragmenty nawiązujące do grądu środkowoeuropejskiego *Galio-Carpinetum*, zajmującego ok. 20% powierzchni leśnej rezerwatu przyrody. Drzewostan tworzą buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, grab zwyczajny *Carpinus betulus* i lipa drobnolistna *Tilia cordata*. W runie występują gatunki siedlisk żyznych, m.in. zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, przytulia wonna *Galium odoratum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, bluszcz pospolity *Hedera helix*. Ponadto występują tu zbiorowiska leśne zbliżone do żyznych buczyn. Zajmują one ok. 20% powierzchni leśnej rezerwatu przyrody. Wśród nich wyróżniono płat z udziałem buławnika wielkokwiatowego *Cephalanthera damasonium* i buławnika mieczolistnego *Cephalanthera longifolia*. Pozostałą powierzchnię leśną porastają drzewostany ze sztucznego nasadzenia buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* (ok. 20%) oraz jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior*, modrzewia europejskiego *Larix decidua* i świerka pospolitego *Picea abies* (30%). Znikomy udział mają tu zbiorowiska nieleśne, wśród których stwierdzono obecność wydepczyk (zbiorowisk dywanowych) oraz zbiorowisk okrajkowych (Szczęśniak 2017). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły jedynie obecność żyznej buczyny.

Szata roślinna rezerwatu przyrody obejmuje ok. 200 taksonów. Wśród nich większą część stanowią gatunki związane ze zbiorowiskami leśnymi, nieco mniej jest gatunków łąkowych, okrajkowych i murawowych, najmniej antropofitów związanych z najbardziej przekształconymi powierzchniami, miejscami notowane są również gatunki inwazyjne. Do najcenniejszych gatunków roślin naczyniowych stwierdzonych w rezerwacie przyrody należą: buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum* i pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* (Szczęśniak 2004, 2017).

Fauna rezerwatu przyrody nie była dotychczas objęta szczegółowymi badaniami. Oznaczono jedynie faunę górnodewońską, która jest reprezentowana w pokładach wapienia przez blisko 60 taksonów, w większości koralowców (Szczęśniak 2017).

Tab. 4. Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nazwa	Rok utw.	Położenie*		Rodzaj	Typ i podtyp wg dominującego		Pow. [ha]*	Przedmioty ochrony rezerwatu / zespoły leśne, gatunki chronione i zagrożone obserwowane na terenie rezerwatu przyrody
			Obręb, leśnictwo, oddz. wg stanu na 01.1.2021 r.	Gmina		Przedmiotu ochrony	Ekosystemu		
1	„Bukowa Kalenica w Górach Sowich”	1962	Bielawa, Jodłownik, 263 c, d, 269 a, c, f, ~a, ~b, 270 c, ~c, ~d.	Bielawa	Leśny (L)	typ – fitocenotyczny (PFi), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – lasów górskich i podgórskich (lgp)	28,78 wg aktu z 2012 r. 27,98 wg PUL 2021 27,83 wg projektu aktu z 2021 r.	Kwaśna buczyna (<i>Luzulo-Fagetum</i>). Gatunki m.in.: czosnek niedźwiedzi <i>Allium ursinum</i> , lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> , śnieżyca wiosenna <i>Leucoium vernum</i> , widłoząb miotłowy <i>Dicranum scoparium</i> , rokitnik pospolity <i>Pleurozium schreberi</i> , literak właściwy <i>Graphis scripta</i> oraz dzięciol czarny <i>Dryocopus martius</i> , siniak <i>Columba oenas</i> .
2	„Góra Choina”	1957	Świdnica, Zagórze, 322 a-p, ~a--j.	Walim	Leśny (L)	typ – fitocenotyczny (PFi), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – lasów mieszanych górskich i podgórskich (lmg)	19,13 wg aktu z 2012 r. oraz 18,72 wg projektu aktu z 2021 r.	Grąd subkontynentalny <i>Tilio cordatae-Carpinetum betuli</i> , kwaśna dąbrowa (<i>Quercion robori-petraeae</i>), kwaśna buczyna (<i>Luzulo-Fagetum</i>), żyzna buczyna (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>), jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>). Gatunki m.in.: lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> , parzydło leśne <i>Aruncus sylvestris</i> oraz wiewiórka pospolita <i>Sciurus vulgaris</i> , jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i> , jaszczurka żyworodna <i>Zootoca vivipara</i> oraz padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis</i> , kowalik <i>Sitta europaea</i> , myszółw <i>Buteo buteo</i> , dzięciol duży <i>Dendrocopos major</i> , zięba <i>Fringilla coelebs</i> , wilga <i>Oriolus oriolus</i> , sójka <i>Garrulus glandarius</i> .
3	„Jeziorko Daisy”	1998	Świdnica, Witoszów, 138 k, 147 d, f, g, ~f, ~g, ~h, ~i.	Świdnica	Przyrody nieożywionej (N)	typ – geologiczny i glebowy (PGg), podtyp – stanowisk paleontologicznych (sp)	typ – leśny i borowy (EL), podtyp – lasów mieszanych górskich i podgórskich (lmg)	7,11 wg aktu z 2015 r. 7,53 wg PUL 2021 7,46 wg projektu aktu z 2021 r.	Żyzna buczyna (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>). Gatunki m.in.: kopalna fauna górnego dewonu - koralowce, ramienionogi i liliowce oraz buławnik mieczolistny <i>Cephalanthera longifolia</i> , buławnik wielkokwiatowy <i>Cephalanthera damasonium</i> , kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i> , gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i> , wawrzynek wilczyko <i>Daphne mezereum</i> , pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i> .

*Różnice w powierzchni i literowaniu wydzielen między aktem powołującym a stanem PUL 2021 wynikają z uwzględnienia w projekcie PUL 2021 zmian ewidencyjnych gruntów oraz korekty elementów liniowych zgodnie z numerycznym modelem terenu. Rozbieżności w przebiegu granic rezerwatów zostały przedstawione opinii RDOŚ we Wrocławiu, który zapoznał się ze zmianami. Zaproponowane korekty granic zostaną uwzględnione przez RDOŚ w ramach zmian zarządzeń dotyczących ww. rezerwatów przyrody (pismo RDOŚ WPN.410.18.2020.KM z dnia 12.11.2020 r.).

Tab. 5. Zestawienie powierzchni rezerwatów przyrody zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nazwa rezerwatu	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. leśna zw. z gosp. leśną	Pow. nieleśna	Ogółem
1	„Bukowa Kalenica w Górach Sowich”	27,57	0,41	0,00	27,98
2	„Góra Choina”	17,64	1,18	0,31	19,13
3	„Jeziorko Daisy”	6,46	0,41	0,66	7,53
	Razem	51,67	2,00	0,97	54,64

IV.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) charakteryzuje park krajobrazowy jako *obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju* (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru uchwalane jest przez sejmik województwa.

IV.2.1. ISTNIEJĄCE PARKI KRAJOBRAZOWE I OTULINY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowane są trzy parki krajobrazowe - Książański Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Park Krajobrazowy Gór Sowich oraz Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”. Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa (ale poza gruntami w zarządzie) znajduje się otulina Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.

Ryc. 13. Lokalizacja parków krajobrazowych i ich otulin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajdujących się w zasięgu granic parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z danym obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Przebieg granicy parku krajobrazowego (otuliny parku krajobrazowego) przyjęto zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 20 kwietnia 2020 r.).

Książański Park Krajobrazowy został powołany Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. w sprawie utworzenia na terenie województwa wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów krajobrazu chronionego (Dz. Urz. z 1981 r. Nr 5, poz. 46). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu Parku były: Rozporządzenie Wojewody Wałbrzyskiego z 26 marca 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1996 r. Nr 3, poz. 11), Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1998 r. Nr 34, poz. 260), Zarządzenie Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 r. w sprawie ustalenia wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze Województwa Dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 1999 r. Nr 6, poz. 208), Rozporządzenie Nr 9 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 6 lipca 2000 r. zmieniające Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz. Urz. Województwa Wałbrzyskiego Nr 34, poz. 260 z dnia 31 grudnia 1998 r.) (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2000 r. Nr 26, poz. 411). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie Książańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 63, poz. 808). Park nie posiada obowiązującego planu ochrony.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 5 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 27 lutego 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 63, poz. 808), Park obejmuje obszar o powierzchni **3 155, 40 ha**. Wokół Parku została wyznaczona otulina o powierzchni **5 933 ha**. Park składa się z dwóch kompleksów (wschodniego i zachodniego) połączonych otuliną w jedną całość. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się wschodni kompleks Parku wraz z otuliną. Park i jego otulina zlokalizowane są w zachodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg Parku wynosi **917,43 ha**, zaś otuliny wynosi **91,23 ha**. Obszar Parku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa obejmuje rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy”.

Tab. 6. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	123 a-j; 124 a-y, ax; 125 a-b; 126 a-g; 127 a-i; 128 a-g; 129 a-i; 130 a-r; 131 a-f; 132 a-n; 133 a-g, k; 134 a-g; 135 a-k; 136 a-h; 137 a-f; 138 a-h, k; 139 a-f; 140 a-d; 141 a-m; 142 a-h; 143 a-j; 144 a-o, r-s; 145 a-n; 146 a-g; 147 a-n; 148 a-c; 149 a-b; 150 a-k; 151 a-h; 152 a-l; 153 a-k; 154 a-d; 155 a-g; 156 a-l; 157 a-h; 158 a-h; 159 a-g; 160 a-i; 161 a-f, h; 164 a-k; 165 a-g	878,29	19,21	897,50
	123 ~a~c; 124 ~a~t; 125 ~a; 126 ~a~f; 127 ~a~h; 128 ~a~h; 129 ~a~h; 132 ~a~b; 133 ~a, ~c; 134 ~a~g; 135 ~a~d; 136 ~a~c; 137 ~a; 138 ~a~b; 139 ~a~b; 140 ~a~f; 141 ~a~c; 142 ~a~f; 143 ~a~f; 144 ~a~b; 145 ~a~c; 146 ~a~b; 147 ~a~k; 148 ~a~c; 149 ~a~f; 150 ~a~l; 151 ~a~g; 152 ~a~f; 153 ~a~f; 154 ~a~d; 155 ~a~b; 156 ~a~d; 157 ~a~d; 158 ~a~b; 159 ~a~b; 160 ~a~f; 161 ~a~d; 164 ~a~g; 165 ~a~d	19,93	0,00	19,93
Ogółem		898,22	19,21	917,43

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Tab. 7. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic otuliny Książańskiego Parku Krajobrazowego

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	124 z; 125 c-d; 131 g-l; 132 o-r; 133 h-j; 137 g-i; 144 p; 145A k-l; 152 m-n; 161 g; 162 a-g; 163 a-p; 243 g-j	88,30	2,44	90,74
	133 ~b; 163 ~a~d	0,49	0,00	0,49
Ogółem		88,79	2,44	91,23

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Książański Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególnymi celami ochrony Parku są: ochrona wartości przyrodniczych wraz z całą różnorodnością flory i fauny występującej na tym obszarze, zachowanie interesującej i unikalnej budowy geologicznej wraz ze skamieniałościami fauny kopalnej, zachowanie ciągłości historycznej - lokalnego charakteru i skali zabudowy w historycznie ukształtowanych jednostkach osadniczych ze szczególnym uwzględnieniem unikalnego wieloprzestrzennego zespołu zamkowo-parkowego Książ wraz z obiektami związanymi z historią zamku, zachowanie krajobrazu rolniczego i kulturowego, w tym otwartych, niezabudowanych przestrzeni w krajobrazie leśno-polno-łąkowym.

Charakterystyka przyrodnicza

Książański Park Krajobrazowy obejmuje najcenniejszy pod względem przyrodniczym i kulturowym fragment Pogórza Wałbrzyskiego. Najwyżej położony punkt Parku to 486 m n.p.m. między Poniatowem a Pogorzałą, najniższy tu 290 m n.p.m. w dolinie Pełcznicy. Część występujących tu wzniesień posiada wyraźnie zaznaczone wierzchołki - Góra Witosz (456 m n.p.m.), Radoń (422 m n.p.m.), Wilk (409 m n.p.m.), szczyty innych są słabo zaznaczone i tworzą spłaszczone dość rozległe kopuły - Skiba (433 m n.p.m.), Zwierzyniec (421 m n.p.m.), Borowiec Mały (412 m n.p.m.) (źródło: *serwis dzpk.pl*⁴).

Zbiorowiska leśne porastające obszar Parku należą do piętra podgórskiego, są to lasy silnie zniekształcone w stosunku do ich pierwotnego stanu. Dominują w nich trzy zespoły roślinne. Najlepiej zachowane są kwaśne buczyny górskie, stanowią one pozostałość rosnącej na tym terenie puszczy bukowej. W wyższych partiach wzniesień wykształciły się płaty grądów, a w dolinach rzek powierzchnie z olszynami podgórskimi. Wśród zbiorowisk nieleśnych rozwinęły się dobrze zbiorowiska łąkowe (źródło: *serwis dzpk.pl*⁵).

Obszar Parku odznacza się dużym zróżnicowaniem występujących w nim biotopów. Liczba stwierdzonych tu gatunków roślin waha się od 181 do 229. Występuje tu 21 gatunków, które na terenie kraju mają swoje granice zasięgu oraz 24 gatunki górskie i podgórskie oraz 4 gatunki leśne reglaowe. Teren Parku odznacza się znacznym zróżnicowaniem mchów, w samej dolinie Pełcznicy odnotowano 73 gatunki. Licznie występują również porosty zaklasyfikowane na 54 gatunki. Rośliny naczyniowe odznaczają się dużą liczebnością chronionych i/lub zagrożonych gatunków. Najliczniejszy z nich jest cis pospolity *Taxus baccata*, występujący głównie na skalistych zboczach Pełcznicy, Szczawnika i Poleśnicy. Liczba rosnących tam drzew to ok. 130 okazów, większość z nich posiada znaczne rozmiary pni 80-130 cm w obwodzie (źródło: *serwis dzpk.pl*⁶). Wśród roślin chronionych odnotowano również takie gatunki jak: buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum* i pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* (Szczęśniak 2017).

Specyficzna dla tego obszaru rzeźba terenu i warunki mikroklimatyczne sprzyjają rozwojowi drobnej fauny. Odnotowano tu 89 gatunków mięczaków, z czego część jest endemitami dla Sudetów, niektóre mają tu granice swoich zasięgów. Do szczególnie rzadkich należą: bursztyńka wysmukła *Oxyloma sarsi*, świdrzyk łamliwy *Balea perversa*, źródlarka karpacka *Bythinella austriaca*, pomrowiec nakrapiany *Tandonia rustica*. Liczne są gatunki pajęczaków, z których wyróżniono 199 gatunków, w tym 21 gatunków szczególnie

⁴ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/85-ksiazanski-park-krajobrazowy.html>

⁵ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/85-ksiazanski-park-krajobrazowy/91-przyroda.html>

⁶ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/85-ksiazanski-park-krajobrazowy/91-przyroda.html>

rzadkich na Dolnym Śląsku. Dużą grupę tworzą owady zasiedlające głównie zbiorowiska leśne i rumowiska skalne. Z nich licznie występuje mrówka rudnica *Formica rufa* oraz motyle paź królowej *Papilio machaon* i mieniak tęczowiec *Apatura iris*. Występują tu bogate populacje chrząszczy, do których należy kozioróg bukowiec *Cerambyx scopolii*. Spośród gadów i płazów spotykane są: traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, traszka górską *Triturus alpestris*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, gniewosz plamisty *Coronella austriaca*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis* i zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. W tunelach zamku Książ odnotowano 8 gatunków nietoperzy, w tym: nocka rudego *Myotis daubentonii*, gacka brunatnego *Plecotus auritus* i mopka *Barbastella barbastellus*. Ponadto występują tu przedstawiciele drobnych ssaków, takie jak: kret *Talpa europaea*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus* i ryjówka górską *Sorex alpinus* (źródło: serwis.dzpk.pl⁷).

Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” został powołany Rozporządzeniem Nr 17 Wojewody Wrocławskiego z dnia 27 października 1998 r. w sprawie utworzenia i ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” (Dz. Urz. Woj. Wrocł. z 1998 r. Nr 19, poz. 210). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 21 listopada 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 1 grudnia 2006 r. Nr 252, poz. 3735) wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego Nr 22 z dnia 28 listopada 2008 r. zmieniające rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 10 grudnia 2008 r. Nr 317 poz. 3921). Park nie posiada obowiązującego planu ochrony.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 21 listopada 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. Nr 252, poz. 3735) Park obejmuje obszar o powierzchni **8 570 ha**. Wokół Parku nie została wyznaczona otulina. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się jedynie fragment Parku, zlokalizowany w północno-wschodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg Parku wynosi **110,42 ha**. Obszar Parku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa pokrywa się częściowo z obszarem Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004.

⁷ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/85-ksiazanski-park-krajobrazowy/91-przyroda.html>

Tab. 8. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	99 a-g; 101 a-k; 102 a-j; 103 a-r; 104 a-n	101,17	8,00	109,17
	99 ~a; 101 ~a; 102 ~a--b; 103 ~a--d; 104 ~a--i	1,25	0,00	1,25
Ogółem		102,42	8,00	110,42

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególnymi celami ochrony Parku są ochrona doliny rzeki o charakterze nizinym z licznymi starorzeczami oraz ochrona zbiornika wodnego Mietków jako cennego miejsca bytowania ptaków.

Charakterystyka przyrodnicza

Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” obejmuje obszar położony w dolinie rzeki Bystrzycy i jej większych dopływów Strzegomki i Czarnej Wody. Sama Bystrzyca stanowi jeden z najważniejszych lewobrzeżnych dopływów Odry. Na terenie Parku tworzy jego centralną oś. Cały obszar Parku położony jest w obrębie Niziny Śląskiej, w części nazywanej Równiną Wrocławską, w bliskim sąsiedztwie aglomeracji Wrocławia. Na terenie Parku zlokalizowany jest sztuczny zbiornik retencyjny nazwany Zbiornikiem Mietkowskim, o powierzchni 9,2 km². Na obszarze rozległej doliny Bystrzycy znajdują się liczne żwirownie, z których część jest obecnie nieczynna. Dolina Bystrzycy posiada dobrze wykształcone koryto i łożysko, z doskonale widocznym systemem terasowym oraz licznymi starorzeczami. Część starorzeczy jest dobrze zachowana, wyraźnie zabagniona i porośnięta roślinnością, niektóre z nich są mocno przesuszone i przekształcone w pastwiska czy łąki (źródło: *serwis dzpk.pl*⁸).

Największe znaczenie wśród zbiorowisk roślinnych występujących na obszarze Parku mają zbiorowiska leśne. Lasy zajmują tu żyzne i podmokłe siedliska i odznaczają się bogatą szatą roślinną. Najcenniejsze zbiorowiska leśne tworzą zespoły łągu wiązowo-jesionowego oraz grądu. Siedliska nieleśne reprezentują głównie pastwiska i łąki z cennymi roślinami, takimi jak centuria pospolita *Centaurea erythraea*, ostrożeń siwy *Cirsium canum* i koniopłoch łąkowy *Silaum silaus*. Ważne są również zbiorowiska związane z zbiornikami wodnymi (źródło: *serwis dzpk.pl*⁹).

⁸ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy.html>

⁹ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy/120-przyroda.html>

W szacie roślinnej zbiorowisk leśnych spotykane są liczne gatunki chronione i/lub zagrożone, należą do nich m.in.: śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, szafirek drobnokwiatowy *Muscari botryoides*, śnieżyca wiosenna *Leucojum vernum*, listera jajowata *Listera ovata*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*. Bardzo cenna jest również roślinność wodna występująca w obecnych tu starorzeczach, stawach hodowlanych i zbiornikach wodnych. Należy do niej zespół „lilii wodnych” *Nuphar-Nymphaeetum albae* z grążelem żółtym *Nuphar lutea* oraz rdestnicą pływającą *Potamogeton natans*. Natomiast płytkie rozlewiska rzeki Bystrzycy porasta roślinność szuwarowa. Spotykane są zespoły kosaćca żółtego i turzyc z turzycą brzegową, turzycą błotną i turzycą dzióbkową. Rozwijają się one na śródleśnych bagnach i zabagnionych łąkach. Na terenie Parku odnotowano również szereg gatunków grzybów, z których najcenniejsze są: sromotnik bezwstydnny *Phallus impudicus*, flagowiec olbrzymi *Meripilus giganteus* oraz żagiew łuskowata *Polyporus squamosus* (źródło: serwis.dzpk.pl¹⁰).

Fauna Parku najliczniej reprezentowana jest przez ptaki. W okresie lęgowym stwierdzono tu 118 gatunków ptaków. Ważnym miejscem bytowania ptaków jest Zbiornik Mietkowski, gdzie odnotowano 105 gatunków ptaków wodnych i wodno-błotnych, stanowi to ok. 86% gatunków tej grupy ekologicznej, występującej w kraju. Zbiornik jest ważnym miejscem lęgowym oraz miejscem postoju w okresie wędrówek i zimowania (źródło: serwis.dzpk.pl¹¹). W obrębie zbiornika odnotowano m.in. takie gatunki jak: kulik wielki *Numenius arquata*, mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus*, ohar *Tadorna tadorna*, płaskonos *Spatula clypeata*, rybitwa białoczelną *Sternula albifrons*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus* (źródło: *PZO Zbiornik Mietkowski PLB020004, 2014 r.*). Wśród pozostałych przedstawicieli ptaków występujących na terenie Parku znajdują się m.in.: zięba *Fringilla coelebs*, bogatka *Parus major*, modraszka *Cyanistes caeruleus*, świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*, kowalik *Sitta europaea*, mazurek *Passer montanus*, rudzik *Erithacus rubecula*, szpak *Sturnus vulgaris*, kapturka *Sylvia atricapilla*, pierwsonek *Phylloscopus collybita*, bocian czarny *Ciconia nigra*, przepiórka *Coturnix coturnix*, kulczyk *Serinus serinus* i srokosz *Lanius excubitor* (źródło: serwis.dzpk.pl¹²). Na terenie Parku nie odnotowano zbyt dużo ssaków, z chronionych gatunków spotykane są przedstawiciele kilku nietoperzy. Dogodne warunki do bytowania znalazły tu płazy i gady takie jak: traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, żaba trawna *Rana temporaria*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*, ropucha szara *Bufo bufo*, kumak nizinny *Bombina bombina*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Występują tu także cenne gatunki owadów, w tym chrząszcze kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo* i biegacze *Carabus spp.* oraz

¹⁰ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy/120-przyroda.html>

¹¹ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy/120-przyroda.html>

¹² <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy/120-przyroda.html>

motyle paż królowej *Papilio machaon* i mieniak strużnik *Apatura ilia*. Liczna jest ichtiofauna, reprezentowana przez 17 gatunków ryb, min: okoń *Perca fluviatilis*, płoć *Rutilus rutilus*, kielb pospolity *Gobio gobio*, ciernik *Gasterosteus aculeatus*, szczupak *Esox lucius*, śliz pospolity *Barbatula barbatula*, sandacz *Sander lucioperca* i leszcz *Abramis brama* (źródło: serwis dzpk.pl¹³).

Park Krajobrazowy Gór Sowich został powołany Rozporządzeniem Nr 7/91 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 8 listopada 1991 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1991 r. Nr 15, poz. 159). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu Parku były: Rozporządzenie Nr 6/96 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 18 lipca 1996 r. w sprawie włączenia w granice Parku Krajobrazowego Gór Sowich kompleksu leśnego o pow. 1243,67 ha Nadleśnictwa Wałbrzych w gminie Głuszycza (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1996 r. Nr 24, poz. 578), Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1998 r. Nr 34, poz. 260), Zarządzenie Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 r. w sprawie ustalenia wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego nadal obowiązujących na obszarze Województwa Dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. z 1999 r. Nr 6, poz. 208). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 maja 2006 r. Nr 101, poz. 1718) wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Nr 20 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 r. zmieniające Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 listopada 2008 r. Nr 303, poz. 3495). Park posiada plan ochrony na lata 2011–2030 ustanowiony Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 251, poz. 4510). Plan ochrony Parku Krajobrazowego Gór Sowich zawiera zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 położonego w granicach Parku. W projekcie PUL przyjęto działania ochronne odnoszące się do wyznaczonych obszarów (stref) Parku, natomiast działania ochronne dotyczące przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 przyjęto za planem zadań ochronnych zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz.

¹³ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/88-park-krajobrazowy-dolina-bystrzycy/120-przyroda.html>

802). Zgodnie z dokumentacją planu zadań ochronnych nie wskazano przesłanek aby wyłączyć z planu część obszaru Natura 2000 pokrywającego się z Parkiem Krajobrazowym Gór Sowich. Plan zadań ochronnych wykonano w granicach całego obszaru Natura 2000, dlatego wykonawca PUL powoływał się wyłącznie na pzo.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2006 r. Nr 101, poz. 1718) Park obejmuje obszar o powierzchni **8 140,67 ha**. Wokół Parku nie została wyznaczona otulina. Park składa się z dwóch odrębnych kompleksów. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się fragment kompleksu leżącego pomiędzy Pieszycami, Walimiem a Jugowem. Park zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg Parku wynosi **3 921,15 ha**.

Tab. 9. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bielawa	155 a-d; 156 a-p; 157 a-f; 158 a-l; 159 a-h; 160 a-j; 161 a-p, z-ax; 162 a-n, p-r; 163 a-l; 164 a-c; 165 a-g; 166 a-l; 167 a-j; 168 a-j; 169 a-m; 170 a-y; 171 a-p; 172 a-i; 173 a-h; 174 a-l; 175 a-r, t-w; 176 a-j; 177 a-j; 178 a-o; 179 a-p; 180 a-c; 181 a-g; 182 a-m; 183 a-f; 184 a-c; 185 a-g, k, m; 186 a-k; 187 a-m, y; 188 a-c; 189 a-h; 190 a-i; 191 a-j; 192 a-d; 193 a-f; 194 a-l; 195 a-f; 196 a-i; 197 a-i; 198 a-i; 199 a-h; 200 a-f; 201 a-b; 202 a-bx; 203 a-p; 204 a-g; 205 a-g; 206 a-k; 207 a-c; 208 a-d; 209 a-h; 210 a-f; 211 a; 212 a; 213 a-c; 214 a-h; 215 a-m, o-r; 216 a-g; 217 a-j; 218 a-d, g; 219 a-m; 220 a-f; 221 a-m; 222 a-c; 223 a-k; 224 a-f; 225 a-i; 226 h-j, ly-ny; 227 a-g; 228 a-j; 229 a-l; 230 a-h, j, m; 231 a, c-n; 232 a-g; 233 a-h; 234 a-f; 235 a-i; 236 a-d; 237 a-g; 238 a-f, i; 239 a-m; 240 a-c; 241 a-l; 242 a-d; 243 a-o; 244 a-d; 245 a-f; 246 a-g; 247 a-p, s; 248 a-g; 249 a-d; 250 a-f; 251 a-b, f; 252 a; 253 a-h; 254 a-n; 255 a-i; 256 a-j; 257 a-j; 258 a-f; 259 a-f; 260 a-c; 261 a-m; 262 a-g; 263 a-g; 264 a-d; 265 a-f; 266 a-j; 267 a-j; 268 a-f; 269 a-g; 270 a-f; 271 a-j; 272 a-k; 273 a-f; 274 a-d; 275 a-g; 276 a-h; 277 a-h; 278 a-d; 279 a-n; 280 a-k; 281 a-h; 282 a-g; 283 a-i, k; 284 a-d; 285 a-f; 286 a-h; 287 a-h; 288 a-g; 289 a-g; 290 a-g, j-k; 291 a-d; 292 a-c; 293 a-f; 294 a-d; 295 a-f; 296 a-d; 297 a-k; 298 a-f; 299 a-k, m-o, r; 300 a-i; 301 k-t; 302 a-h	3740,99	99,82	3840,81
	156 ~a~c; 157 ~a~c; 158 ~a; 159 ~a~b; 160 ~a~g; 161 ~a~d; 162 ~a~c; 163 ~a~d; 164 ~a~b; 165 ~a~b; 166 ~a; 168 ~a~b; 169 ~a~b; 170 ~a~b; 171 ~a~f; 172 ~a~c; 173 ~a; 174 ~a~b; 175 ~a; 176 ~a~b; 177 ~a~d; 178 ~a~d; 179 ~a~c; 180 ~a~b; 181 ~a~c; 182 ~a~f; 183 ~a~b; 184 ~a~h; 185 ~a; 187 ~a; 188 ~a; 189 ~a; 190 ~a~c; 191 ~a~d; 192 ~a~c; 193 ~a; 194 ~a~d; 195 ~a~c; 196 ~a~d; 197 ~a~c; 198 ~a~d; 199 ~a~f; 200 ~a~c; 201 ~a~b; 202 ~a~g; 206 ~a~b; 209 ~a~c; 210 ~a~b; 211 ~a~b; 212 ~a~d; 213 ~a~d; 214 ~a; 215 ~a~c; 216 ~a; 217 ~a; 218 ~a~c; 219 ~a~b; 220 ~a; 221 ~a~c; 223 ~a~c; 224 ~a~c; 225 ~a~j; 226 ~a~g; 227 ~a~b; 228 ~a~b; 229 ~a~d; 230 ~a~b; 232 ~a~d; 233 ~a~f; 234 ~a~d; 235 ~a~f; 236 ~a~d; 237 ~a~c; 238 ~a~d; 239 ~a~h; 240 ~a~g; 241 ~a~c; 242 ~a~c; 243 ~a~d; 244 ~a~b; 245 ~a~c; 248 ~a~c; 249 ~a~b; 250 ~a~b; 251 ~a~b; 252 ~a~b; 253 ~a~d; 254 ~a~j; 255 ~a~d; 256 ~a~c; 257 ~a~c; 258 ~a~c; 259 ~a~d; 260 ~a~d; 261 ~a; 262 ~a; 263 ~a~b; 264 ~a~d; 265 ~a~b; 266 ~a~b; 267 ~a~d; 268 ~a~b; 269 ~a~c; 270 ~a~f; 271 ~a~c; 272 ~a~i; 273 ~a~d; 274 ~a; 275 ~a~c; 276 ~a~c; 277 ~a~i; 278 ~a~c; 279 ~a~c; 280 ~a~d; 281 ~a~g; 282 ~a~c; 283 ~a~d; 284 ~a~g; 285 ~a~c; 286 ~a~b; 287 ~a~g; 288 ~a~c; 289 ~a~d; 290 ~a~i; 291 ~a~f; 292 ~a~b; 293 ~a; 294 ~a~c; 295 ~a~f; 296 ~a; 297 ~a~h; 298 ~a~b; 299 ~a~j; 300 ~a~g; 301 ~a~c; 302 ~a~c	80,34	0,00	80,34
Ogółem		3821,33	99,82	3921,15

*powierzchnia wydzielen literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich stanowią wydzielenia leśne: 247 ax, 247 r (obr. 2).

Obszar Parku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa pokrywa się częściowo z obszarem Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 oraz obejmuje rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”.

Park Krajobrazowy Gór Sowich obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególnymi celami ochrony Parku są: ochrona wartości przyrodniczych, z zachowaniem fragmentów mieszanego lasu górno- i dolnoregłowego, zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności Parku, w tym licznych form skalnych, ochrona wartości historycznych związanych z osadnictwem, kopalnictwem oraz okresem II wojny światowej, zachowanie krajobrazu rolniczego i kulturowego, w tym otwartych, niezabudowanych przestrzeni w krajobrazie leśno-polno-łąkowym.

Fot. 6. Park Krajobrazowy Gór Sowich (fot. J. Liszczyk)

Charakterystyka przyrodnicza

Park Krajobrazowy Gór Sowich obejmuje środkową część pasma Gór Sowich z najwyższym wzniesieniem Wielką Sową (1015 m n.p.m.) oraz odosobnionym masywem Włodarza (811 m n.p.m.). Obszar ten należy do Sudetów Środkowych. Wierchowina Gór Sowich jest wyrównana a stoki strome, zwłaszcza w północno-wschodniej części pasma. Stoki przecinają głębokie i wąskie dolinki potoków. Północno-wschodnią granicę Parku tworzy 400-500 m wysokości krawędź, stanowiąca linię przebiegu sudeckiego uskoku brzeźnego. Najniżej położony punkt Parku zlokalizowany jest w okolicach Pieszyc - 350 m n.p.m. (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁴).

Obszar Parku odznacza się dużą lesistością. Porastające go zespoły roślinne, są w znacznym zakresie pochodzenia antropogenicznego, a ich skład uzależniony jest od pięter wysokościowych. Większość obszaru Parku porastają lasy dolnoreglowe: świerkowe, bukowe lub mieszane często z domieszką innych gatunków, takich jak: modrzew europejski *Larix decidua*, jawor *Acer pseudoplatanus*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, a w niższych partiach również sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Wyższe partie grzbietowe pokrywają lasy zbliżone do naturalnych, o ubogim składzie flory towarzyszącej. Najwyższe partie Wielkiej Sowy, Kalenicy i Słonecznej pokrywają bory świerkowe regla górnego, z sztucznie wprowadzoną kosodrzewiną *Pinus mugo*. Strome zbocza i liczne dolinki porasta kwaśna buczyna górska. Oprócz kwaśnej buczyny częściej występuje żyzna buczyna sudecka, o bogatszym podszyciu i runie, tworząca małe skupienia. Na terenie Parku sporadycznie spotykane są również lasy dębowo-grabowe. W dolinach potoków rozwinęły się drzewostany typowe dla siedlisk łągowych, reprezentowane przede wszystkim przez podgórski łąg jesionowy występujący nawet do wysokości 750 m n.p.m. (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁵).

Szata roślinna Parku jest dosyć zróżnicowana pod względem geograficznym, przeważają w niej gatunki holarktyczne, z mniejszą ilością gatunków subatlantyckich. Występują tu często gatunki chronione i/lub zagrożone, m.in.: cis pospolity *Taxus baccata*, wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, arnika górska *Arnica montana*, buławnik wielokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, dziewięciśli bezłodygowy *Carlina acaulis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, kukulka plamista *Dactylorhiza maculata*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* zimowit jesienny *Colchicum autumnale* (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁶).

¹⁴ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/91-park-krajobrazowy-gor-sowich.html>

¹⁵ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/91-park-krajobrazowy-gor-sowich/144-przyroda.html>

¹⁶ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/91-park-krajobrazowy-gor-sowich/144-przyroda.html>

Faunę Parku reprezentują głównie gatunki typowe dla całych Sudetów. Nielicznie spotykane są gatunki karpackie, które przedostały się na zachód od Nisy Kłodzkiej. Na przełomie XIX i XX wieku na teren Parku został sprowadzony ze Słowacji muflon. Spośród cennych gatunków zwierząt na obszarze Parku odnotowano liczne gatunki ptaków, m.in.: włośniczkę *Aegolius funereus*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, sokoła wędrownego *Falco peregrinus*, pluszcza *Cinclus cinclus*, pustulkę *Falco tinnunculus*, myszołowa *Buteo buteo*, bociana białego *Ciconia ciconia* i bociana czarnego *Ciconia nigra*. Z cennych ssaków występuje kilka gatunków nietoperzy. Płazy i gady reprezentują: ropucha szara *Bufo bufo*, kumak górski *Bombina variegata*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis* i zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix* (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁷).

¹⁷ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/91-park-krajobrazowy-gor-sowich/144-przyroda.html>

Tab. 10. Działania ochronne dla gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica położonych w granicach Parku Krajobrazowego Gór Sowich na podstawie Uchwały Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 251, poz. 4510)

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
Ochrona zasobów abiotycznych i gleb						
1	Cały obszar Parku.	Cały obszar Parku.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: 1) przeciwdziałanie procesom erozji gleb oraz ich ochronę przed zanieczyszczeniami, poprzez przywracanie ciągłości pokrywy glebowej na obszarze prowadzenia prac leśnych, wykrotów oraz stoków narciarskich; 2) niewykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, poza niewielkimi pracami w ramach gospodarki leśnej; 3) likwidację i rekultywację nielegalnych wysypisk odpadów; 4) nieprzeznaczenie gruntów, na których występują gleby chronione w rozumieniu ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U z 2004 r. Dz. U. Nr 121, poz. 1266 z późn. zm.) na cele nierolnicze lub nieleśne; 5) usuwanie odpadków pozostawianych przez turystów.	
Ochrona zasobów i ekosystemów wodnych						
2	Cały obszar Parku.	Cały obszar Parku.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: 1) ochronę obszarów źródliskowych oraz grzbietowych obszarów zasilania wód podziemnych, poprzez niedokonywanie zmian ich użytkowania, a w szczególności trwałego wylesiania lub zamiany użytków zielonych w grunty orne; 2) ograniczenie stosowania pestycydów do niezbędnego minimum uwzględniającego nachylenie stoków, zdolność ochronną gleb przed migracją zanieczyszczeń oraz ochronę zasobów wodnych. Zaleca się niestosowanie pestycydów, dla których potencjał migracji z wodami infiltrującymi, lub potencjał do migracji na cząstkach gleby określono jako wysoki. Zaleca się niestosowanie repelentów zawierających pestycydy; 3) pozostawienie lub tworzenie wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, co najmniej 5-cio metrowego pasa trzciniowisk, zadrzewień i zakrzaczeń tworzących naturalną strefę buforową; 4) wyłączenie z konserwacji tych odcinków cieków, które nie są niezbędne dla ochrony przeciwpowodziowej i gospodarki leśnej oraz dopuszczenie do ich renaturyzacji; 5) niepodejmowanie działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych, w szczególności budowy oraz odbudowy urządzeń drenarskich i rowów odwadniających w strefach źródliskowych oraz na	

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
					obszarach podmokłych; 6) odtworzenie obszarów podmokłych w ramach działań realizowanych oraz planowanych przez Nadleśnictwa; 7) niebudowanie nowych zbiorników zaporowych, za wyjątkiem niewielkich spiętrzeń wód mających na celu ochronę przyrody, ochronę przeciwpożarową lub przeciwpowodziową. Każdorazowe poprzedzenie decyzji o budowie, analizą wpływu na przyrodę Parku. W przypadku budowy zbiorników przeciwpowodziowych, budowanie zbiorników suchych, napełnianych jedynie w okresie wysokiego stanu wód.	
Ochrona łądowych ekosystemów nieleśnych						
3	Cały obszar Parku, ze szczególnym uwzględnieniem stref BSI (zachowania krajobrazu rolniczego).	Cały obszar Parku.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: W odniesieniu do nieleśnych siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w ramach obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 położonego w granicach Parku, zakres działań ochronnych określa Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).	
4	BSI (strefa zachowania krajobrazu rolniczego).	Bielawa, wydzielenia leśne*: 203 c, d, f, 215 g, k, o, 221 c, 231 c, h, j, k, l, m, 233 c, 247 k, m, 254 h, 293 b.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	1) Kontynuowanie tradycyjnego i ekstensywnego sposobu użytkowania łąk, w tym zgodnie z zasadami programu rolnośrodowiskowego w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich, o którym mowa w przepisach odrębnych, między innymi poprzez: a) nieprzeorywanie użytków zielonych, b) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych zgodnie z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków zwierząt, poprzez dostosowanie terminów, częstotliwość i technik koszenia, 2) Utrzymywanie i odtworzenie wzdłuż wód pasów roślinności trwałej, krzewiastej lub drzewiastej stanowiących bufory dla migrujących zanieczyszczeń.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
Ochrona ekosystemów leśnych						
5	Wszystkie typy własnościowe lasów, mające na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego odnoszący się do całego obszaru Parku, ze szczególnym uwzględnieniem stref BSII (strefa zachowania krajobrazu leśnego).	Cały obszaru Parku.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: W odniesieniu do leśnych siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony w ramach obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 położonego w granicach Parku, zakres działań ochronnych określa Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).	
6	BSII (strefa zachowania krajobrazu leśnego).	Bielawa, drzewostany w oddziałach: 155-302.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	1) Pozostawianie w drzewostanach oraz na zrębach kępy starodrzewu z udziałem drzew dziuplastych, martwych i zamierających, o znaczeniu biocenotycznym, wraz z runem i podrostem, o powierzchni łącznej nie mniejszej niż 5% powierzchni manipulacyjnej i powierzchni jednostkowej około 0,1 ha, aż do naturalnego rozpadu, a także posuszu liściastego jałowego i czynnego oraz posuszu iglastego w ilościach uniemożliwiających inicjowanie ognisk gradacyjnych. Pozostawione kępy drzewostanu należy lokalizować w miejscu występowania chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt; 2) Nie sadzenie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, w tym także na poletkach zgrzyzowych i innych poletkach łowieckich; 3) Kontynuowanie sukcesywnej przebudowy	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
					drzewostanów celem dostosowania ich do warunków siedliskowych, szczególnie przy zastosowaniu rębni złożonych z długim i średnim okresem odnowienia; 4) Sadzenie na obrzeżach zakładanych upraw leśnych, domieszkowych i biocenotycznych gatunków drzew i krzewów występujących na różnych siedliskach lasów naturalnych i półnaturalnych; 5) Stosowanie metod mechanicznych lub biologicznych do zwalczania szkodników owadzych i grzybowych, a także ograniczania szkód łowieckich, przy jednoczesnym ograniczeniu do niezbędnego minimum metod zwalczania chemicznego.	
7	Strefa BKI_1 – Łęgi nadpotokowe Gór Sowich Obręb Bielawa oddziały: 161d, 167a, 175g, 179d,f, 182j, 219f, 226cx, 232g, 248b, 256j, 259a, 261a, 266i, 267a, 281f, 290b, 293d, 297a,b,p, 302h, o powierzchni 24,07 ha.	Strefa BKI_1 – Łęgi nadpotokowe Gór Sowich Siedliska 91E0 potwierdzone w wynikach prac fitosocjologicznych (2019-2020): 179 d, 182 j, 219 f, 248 b, 261 a, 266 i, 267 a, 290 b, 297 b. W pozostałych wydzieleniach wymienionych w planie ochrony nie potwierdzono obecności łęgów.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Na terenie lasów referencyjnych lub przeniesionych do gospodarstwa specjalnego cennych fragmentów rodzimej przyrody zaleca się w obrębie wyznaczonych siedlisk leśnych nie planowanie zabiegów gospodarczych. *) Drzewostany (w wydz. leś. 179 d, 182 j, 219 f, 248 b, 261 a, 266 i, 267 a, 290 b, 297 b), w których za dokumentacją opracowania fitosocjologicznego dla Nadleśnictwa Świdnica wg stanu na 01.01.2021 r. potwierdzono występowanie siedliska priorytetowego 91E0, zostały zgodnie z Instrukcją Urządzenia Lasu (2011) zaliczone do gospodarstwa specjalnego. Drzewostanom tym na okres obowiązywania PUL nie zaplanowano wskazań gospodarczych.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
8	Strefa BKI_2 - Żyzne buczyny Gór Sowich Obręb Bielawa oddziały: 174g,n,o,s, 179i, 203l,s, 204b, 223a,f, 226ox, 232a, 257k, 290c, 294c, 300b, o powierzchni 58,91 ha.	Strefa BKI_2 - Żyzne buczyny Gór Sowich Siedliska 9130 potwierdzone w wynikach prac fitosocjologicznych (2019-2020): 203 l, 204 b, 294 c oraz wskazano kwaśne buczyny 9110 w wydz.: 174 g, i (stare s), 179 i, 203 l, 204 b, 232 a, 294 c. W pozostałych wydzieleniach wymienionych w planie ochrony nie potwierdzono obecności buczyn.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Na terenie lasów referencyjnych lub przeniesionych do gospodarstwa specjalnego cennych fragmentów rodzimej przyrody zaleca się w obrębie wyznaczonych siedlisk leśnych nie planowanie zabiegów gospodarczych. *) Drzewostany (w wydz. leś. 203 l, 204 b, 294 c), w których za dokumentacją opracowania fitosocjologicznego dla Nadleśnictwa Świdnica wg stanu na 1.01.2021 r. potwierdzono występowanie siedliska 9130 oraz drzewostany (w wydz. leś. 174 g, i, 179 i, 203 l, 204 b, 232 a, 294 c), gdzie wskazano siedlisko 9110, nie zostały uznane jako lasy referencyjne i zgodnie z decyzjami Ministra Środowiska BOA-Iplo-196/1756/2001 z dnia 26.07.2001 r. oraz z 04.06.2012 r DLP-Ipn-612-4/21911/12/JŁ ustanawiającymi lasy ochronne dla Nadleśnictwa Świdnica, drzewostanom tym nie określono kategorii ochronności – cenne fragmenty rodzimej przyrody. W związku z powyższym dla ww. wydzieleń z siedliskiem 9130 oraz 9110 zaplanowano wskazówki gospodarcze zgodne z fazą rozwojową drzewostanu.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
9	Strefa BKI_3 - Kwaśne buczyny Gór Sowich Obręb Bielawa oddziały: 183a, 175a,h,j, 197a, 219d, 248g, 263d, 269c, 281g, 294d, o powierzchni 42,13 ha.	Strefa BKI_3 - Kwaśne buczyny Gór Sowich Siedliska 9110 potwierdzone w wynikach prac fitosocjologicznych (2019-2020): 175 a, h, 219 d, 263 d, 269 c, 281 f (stare g) oraz wskazano żyzną buczynę 9130 w wydz. 183 a. W pozostałych wydzieleniach wymienionych w planie ochrony nie potwierdzono obecności buczyn.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Na terenie lasów referencyjnych lub przeniesionych do gospodarstwa specjalnego cennych fragmentów rodzimej przyrody zaleca się w obrębie wyznaczonych siedlisk leśnych nie planowanie zabiegów gospodarczych. *) Drzewostany (w wydz. leś. 175 a, h, 219 d, 263 d, 269 c, 281 f), w których za dokumentacją opracowania fitosocjologicznego dla Nadleśnictwa Świdnica wg stanu na 1.01.2021 r. potwierdzono występowanie siedliska 9110 oraz drzewostan (w wydz. leś. 183 a), gdzie wskazano siedlisko 9130, nie zostały uznane jako lasy referencyjne i zgodnie z decyzjami Ministra Środowiska BOA-Iplo-196/1756/2001 z dnia 26.07.2001 r. oraz z 04.06.2012 r DLP-lpn-612-4/21911/12/JŁ ustanawiającymi lasy ochronne dla Nadleśnictwa Świdnica, drzewostanom tym nie określono kategorii ochronności – cenne fragmenty rodzimej przyrody. W związku z powyższym dla ww. wydzieleń z siedliskiem 9110 oraz 9130 zaplanowano wskazówki gospodarcze zgodne z fazą rozwojową drzewostanu.	-
Ochrona gatunków grzybów, roślin i zwierząt dziko występujących oraz ich siedlisk						
10	Cały obszar Parku.	Cały obszar Parku.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: 1) objęcie wszelkiego typu działań ochrony czynnej kontrolą monitoringową, zarówno na etapie wykonywania projektu, jak i po jego zakończeniu; 2) kontynuowanie rozpoznawania stanowisk występowania chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt, grzybów i roślin objętych ochroną czynną; 3) opracowanie i wdrożenie programu monitoringu gatunków rzadkich i zagrożonych, a także gatunków inwazyjnych stanowiących zagrożenie dla rodzimej różnorodności biologicznej oraz gatunków konfliktowych; 4) w odniesieniu do gatunków objętych ochroną czynną, uczestnictwo w regionalnych lub krajowych programach ochrony; 5) kontrolowanie, a w razie potrzeby ograniczanie populacji inwazyjnych gatunków roślin, w szczególności	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/wydziałenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
					<p>niecierpka himalajskiego <i>Impatiens glandulifera</i> stanowiących zagrożenie dla gatunków rodzimych;</p> <p>6) prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej uwzględniającej:</p> <p>a) odtwarzanie właściwej dla poszczególnych siedlisk liczebności i struktury populacji gatunków łownych, które w wyniku przekształcenia siedlisk nie podlegają naturalnym mechanizmom regulacyjnym,</p> <p>b) zwalczanie kłusownictwa;</p> <p>7) ograniczenie do niezbędnego minimum używania pestycydów;</p> <p>8) w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie nowych budek lęgowych dla ptaków, nietoperzy i pilchowatych oraz ich regularne czyszczenie;</p> <p>9) pozostawianie w krajobrazie rolniczym starych i martwych drzew i krzewów, w tym również odmian drzew owocowych;</p> <p>10) zachowanie miejsc preferowanych przez płazy – szczególnie wszelkich zbiorników wodnych i strumieni;</p> <p>11) rezygnacja z zarybiania potoków i naturalnych zbiorników wodnych nieprzeznaczonych do celów gospodarki rybackiej, będących miejscami rozrodu płazów;</p> <p>12) pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;</p> <p>13) zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej takich jak śródleśne suche łąki i maliniaki;</p> <p>14) wyznaczenie stref ochronnych wokół miejsc gniazdowania gatunków objętych ochroną strefową;</p> <p>15) ochronę kolonii rozrodczych nietoperzy w budynkach;</p> <p>16) Prowadzenie edukacji ekologicznej mającej na celu zmianę stosunku społeczeństwa w szczególności do żmii zygzakowatej, nietoperzy i wydry.</p> <p>17) Zaleca się budowę przejść dla zwierząt pod drogami oraz ustawienie wzdłuż dróg płotków naprowadzających w strefach BKIII.</p> <p>18) W odniesieniu do gatunków będących przedmiotem ochrony w ramach obszaru Natura Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 położonego w granicach Parku, zakres działań ochronnych określa Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).</p>	
11	Sztolnia (Kopalnia) Augusta.	Bielawa, wydziałenie leśne 179 g.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Ochrona nietoperzy na zimowiskach, poprzez zabezpieczanie niezagospodarowanych obiektów podziemnych przed niekontrolowaną penetracją ludzką w okresie zimowym.

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
12	SPP_4 SO zanokcicy ciemnej <i>Asplenium adiantum-nigrum</i> .	Bielawa, wydzielenie leśne 286 a. Wyniki prac fitosocjologicznych (2019-2020) nie potwierdziły obecności zanokcicy ciemnej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowana strefa ochrony gatunku paproci zanokcicy ciemnej. Stwierdzone stanowisko gatunku jest jednym z dwóch największych w Polsce. Odnotowano tu ok. 100-120 osobników na skałkach śródleśnych i w runie lasu na podłożach kamienistych.
Ochrona wartości krajobrazowych, w tym krajobrazu kulturowego oraz ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego						
13	Cały obszar Parku.	Cały obszar Parku.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Ustalenia ogólne: 1) uwzględnienie potrzeb ochrony ciągów i punktów widokowych oraz roztaczających się z nich panoram na obszar Parku i z obszaru Parku na tereny przyległe; 2) usunięcie tablic reklamowych niezwiązanych ochroną przyrody, gospodarką leśną lub obiektami położonymi na terenie Parku oraz odstąpienie od ustawiania nowych; 3) zachowanie tradycyjnych elementów kultury materialnej i niematerialnej; 4) zabezpieczenie przed zniszczeniem lub rewaloryzacją obiektów zabytkowych przy jednoczesnym dopuszczeniu ich adaptacji do nowych funkcji; 5) utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej oraz tradycyjnych elementów zagospodarowania terenu we właściwym stanie technicznym i funkcjonalnym.	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
Ochrona przyrody i kształtowane krajobrazu w ramach ochrony prawnej						
Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych, zasługujące na objęcie dodatkową formą ochrony przyrody (APP):						
14	APP_17 ZPK „Kalenica”.	Bielawa, wydzielenie leśne: 269 d.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych).
15	APP_18 ZPK „Siedem Sówek”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 183 a, b.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych). Aktualnie istnieje pomnik przyrody „Siedem Sówek” powołany Uchwałą Nr XLV/322/2018 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 23 maja 2018 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 2804 (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym istniejących pomników przyrody).
16	APP_19 ZPK „Skalki w Kamionkach”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 197 a, 204 a.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych).
17	APP_7 DS „Kamieniółom w Lasocinie”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 161 j, p.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
18	APP_8 DS „Kamieniołom w Kamionkach”.	Bielawa, wydzielenia leśne 187 d.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).
19	APP_9 DS „Skalka Ciosana”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 186 b, 187 a, y.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).
20	APP_10 DS „Kawka”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 218 a, b, d.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).
21	APP_11 DS „Kamieniołom w Kamieniczkach”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 232 a, 233 b.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).
22	APP_12 DS „Skalka serpentynitowa”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 241 a, d.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Zał. nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Obszary realizacji działań ochronnych (strefy/adresy) wg uchwały	Lokalizacja (obręb leśny, oddział/ wydzielenie) wg stanu na 01.01.2021 r.	Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków	Cele ochrony przyrody Parku	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania	
					Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych
23	APP_13 DS „Odsłonięcie na Niedźwiedzim Grzbiecie”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 281 f, 290 c-d.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowane stanowisko dokumentacyjne (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych stanowisk dokumentacyjnych).
24	APP_21 PPN „Strzyżna”.	Bielawa, wydzielenia leśne: 202 r, w, x, z.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Proponowany pomnik przyrody (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym proponowanych pomników przyrody).
25	APP_22 PPN „Niedźwiedzia Skała”.	Bielawa, wydzielenie leśne: 213 b.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/333/11 Sejmiku Woj. Doln. z dnia 27.10.2011 r.	-	Aktualnie istniejący pomnik przyrody, powołany Uchwałą Nr XLV/322/2018 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 23 maja 2018 r; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 2804 (szczegółowy opis obiektu znajduje się w podrozdziale dotyczącym istniejących pomników przyrody).

* W granicach strefy BSI (zachowania krajobrazu rolniczego) błędnie znalazły się wydzielenia: 203 i, 231 g. Powierzchnie te określono jako – biwak, drzewostan.

Zgodnie z wynikami prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020:

- w wydzieleniach leśnych (obr. Bielawa): 161d, 167a, 175g, 179f, 226cx, 232f (stare g), 256j, 259a, 281f (stare f,g), 293d, 297a, 302h, nie potwierdzono łągów nadpotokowych, w niektórych z nich wykazano natomiast siedliska 9110, 9130, 9170;

- w wydzieleniach leśnych (obr. Bielawa): 223a,d (stare f), 226mx (stare ox), 290c, 300b, nie potwierdzono żyznych buczyn, ani nie wykazano innych leśnych siedlisk przyrodniczych;

- w wydzieleniach leśnych (obr. Bielawa): 175 d (stare j), 197 a, 248 f (stare g), 294 d, nie potwierdzono kwaśnych buczyn, ani nie wykazano innych leśnych siedlisk przyrodniczych.

Otulina Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2007 r. Nr 94, poz. 1105) obejmuje powierzchnię **7 450 ha**, z której tylko niewielka część znajduje się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica. Otulina znajduje się we wschodniej części nadleśnictwa, **nie obejmuje gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica**.

Ślęzański Park Krajobrazowy został powołany Uchwałą Nr XXIV/155/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu z dnia 8 czerwca 1988 r. *w sprawie utworzenia Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną* (Dz. Urz. Woj. Wrocł. z 1988 r. Nr 13, poz. 185). Kolejnymi aktami prawnymi odnoszącymi się do terenu Parku były: Rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 24 maja 1994 r. *w sprawie utworzenia Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego w rejonie Wzgórz Kiełczyńskich* (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1994 r. Nr 7, poz. 49), Rozporządzenie Nr 9 Wojewody Wrocławskiego z dnia 13 czerwca 1994 r. *w sprawie powiększenia terenów Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny* (Dz. Urz. Woj. Wrocł. z 1994 r. Nr 7, poz. 40), Rozporządzenie Wojewody Wrocławskiego Nr 12 z dnia 24 lipca 1995 r. *zmieniające Uchwałę Nr XXIV/155/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu z dnia 8 czerwca 1988 r. w sprawie utworzenia Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną* (Dz. Urz. Woj. Wrocł. z 1995 r. Nr 7, poz. 65), Rozporządzenie Nr 19/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. *w sprawie parków krajobrazowych na terenie województwa wałbrzyskiego* (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1998 r. Nr 34, poz. 260). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. *w sprawie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 12 kwietnia 2007 r. Nr 94, poz. 1105) wraz ze zmianą wprowadzoną Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego Nr 17 z dnia 12 listopada 2008 r. *zmieniające Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 4 kwietnia 2007 r. w sprawie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 listopada 2008 r. Nr 303, poz. 3492). Park posiada plan ochrony na lata 2011–2030, ustanowiony Uchwałą Nr XVII/331/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. *w sprawie ustanowienia planu ochrony Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego* (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 251, poz. 4508).

Ślęzański Park Krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Szczególnymi celami ochrony Parku są: zachowanie krajobrazu Masywu Ślęży, w tym zachowanie lokalnego charakteru i skali zabudowy w historycznie ukształtowanych jednostkach osadniczych oraz niezabudowanych przestrzeni w otwartym krajobrazie leśno-polno-

łąkowym, a także ochrona zróżnicowanych walorów przyrodniczych oraz geologicznych i geomorfologicznych.

Charakterystyka przyrodnicza

Ślężański Park Krajobrazowy obejmuje Masyw Ślęzy, do którego należą: Ślęza, Grupa Raduni, Wzgórza Oleszeńskie i Wzgórza Kiełczyńskie, Park obejmuje także Jańską Górę, stanowiącą część Wzgórz Łagewnickich. Poszczególne wzniesienia Masywu Ślęzy i Jańską Górę łączy w jeden kompleks wspólna otulina. Cały obszar Parku należy do Przedgórze Sudeckiego. Najwyższym wzniesieniem na terenie Parku jest Góra Ślęza (718 m n.p.m.), stanowiąca jednocześnie kulminację Przedgórze Sudeckiego, natomiast najniższym punktem w Parku jest Sulistrowicki Potok, który w okolicy miejscowości Świątniki osiąga 150 m n.p.m. Obszar Parku położony jest w obrębie zlewni Ślęzy i Czarnej Wody. Największym ciekim na terenie Parku jest Czarna Woda, jeden z większych dopływów Bystrzycy. Na innym dopływie Bystrzycy - Sulistrowickim Potoku funkcjonuje sztuczny zbiornik wodny o funkcji rekreacyjnej. Większość mniejszych cieków na obszarze Parku jest mało zasobnych w wodę, mimo że istnieje tu ponad 100 źródeł i wypływów (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁸).

Przeważający obszar Parku (67% powierzchni) porastają lasy, są to głównie lasy mieszane. W drzewostanie występują takie gatunki jak: świerk pospolity *Picea abies*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* i modrzew europejski *Larix decidua*. Natomiast w otulinie Parku dominują użytki zielone (źródło: [serwis dzpk.pl](http://serwis.dzpk.pl)¹⁹).

Szata roślinna Parku odznacza się znacznym udziałem chronionych i/lub zagrożonych gatunków. W zbiorowiskach leśnych najczęściej spotykane są lilia złotogłów *Lilium martagon*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* i wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*. Z innych cennych gatunków występują m.in.: kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, podkolan biały *Platanthera bifolia*. Odnotowano również obecność gatunków związanych z siedliskami naskalnymi jak zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*, zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum* oraz związany siedliskiem wodnym słodkowodny krasnorost - hildenbrandia rzeczna *Hildenbrandia rivularis*. Wśród flory Parku odnaleźć można także gatunki związane z siedliskami łąk jak: mieczyk błotny *Gladiolus paluster*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, zimowit jesienny *Colchicum autumnale*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, goździk pyszny *Dianthus superbus* i goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*.

¹⁸ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/95-slezanski-park-krajobrazowy.html>

¹⁹ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/95-slezanski-park-krajobrazowy/168-przyroda.html>

Na terenach podmokłych spotykane są turzyce *Carex spp.* i welnianki *Eriophorum spp.* (źródło: serwis dzpk.pl²⁰).

Fauna Parku jest dość liczna, wyróżniono w niej 70 gatunków motyli dziennych (co stanowi 50% gatunków stwierdzonych w kraju), 100 gatunków ptaków, 40 gatunków ssaków oraz kilka gatunków chrząszczy, kilkanaście gatunków ryb, kilkanaście gatunków płazów i gadów. Specyficzny wilgotny klimat obszaru Parku sprzyja szczególnie rozwojowi mięczaków, których sklasyfikowano 61 gatunków. Owady są reprezentowane głównie przez chrząszcze - biegacze *Carabus spp.* oraz motyle - paź królowej *Papilio machaon*, mieniak tęczowiec *Apatura iris* i modraszki *Phengaris spp.* Wśród płazów i gadów spotykane są: żaba trawna *Rana temporaria*, żaba moczarowa *Rana arvalis*, kumak nizinny *Bombina bombina*, ropucha szara *Bufo bufo*, traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*, jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*. W wodach rzek odnotowano kilkanaście gatunków ryb, są to m.in: pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*, strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*, kielb pospolity *Gobio gobio* i śliz pospolity *Barbatula barbatula*. Awifauna jest reprezentowana głównie przez gatunki typowe dla lasów sudeckich, takie jak: orzechówka *Nucifraga caryocatactes*, kruk *Corvus corax*, bogatka *Parus major*, czarnogłówka *Poecile montanus*, kukułka *Cuculus canorus*, trznadel *Emberiza citrinella*, dzięcioł duży *Dendrocopos major* i pełzacz leśny *Certhia familiaris*. Ssaki obszaru Parku to m.in.: jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*, kret *Talpa europaea*, gronostaj *Mustela erminea*, orzesznica *Muscardinus avellanarius*, popielica *Glis glis* oraz nietoperze - karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, nocek duży *Myotis myotis* i gacek brunatny *Plecotus auritus* (źródło: serwis dzpk.pl²¹).

²⁰ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/95-slezanski-park-krajobrazowy/168-przyroda.html>

²¹ <https://www.dzpk.pl/parki-krajobrazowe/95-slezanski-park-krajobrazowy/168-przyroda.html>

IV.2.2. PROPONOWANE PARKI KRAJOBRAZOWE

Prace nad programem ochrony przyrody dla nadleśnictwa obejmują m.in. zebranie informacji na temat propozycji utworzenia poszczególnych form ochrony przyrody zawartych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody i zagospodarowaniem przestrzennym. Zawarte tam propozycje w żaden sposób nie wiążą organów odpowiedzialnych za tworzenie obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody, a tym bardziej nie mogą być traktowane jako projekty takich obiektów w rozumieniu *Instrukcji Urządzania Lasu*. Przygotowanie pełnej dokumentacji, przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z właścicielem lub zarządcą gruntu (w przypadku gruntów Skarbu Państwa, którymi zarządza PGL Lasy Państwowe jest to właściwy nadleśniczy) oraz zbadanie prawnych konsekwencji takiej decyzji jest obowiązkiem organu tworzącego (ustanawiającego) formę ochrony przyrody.

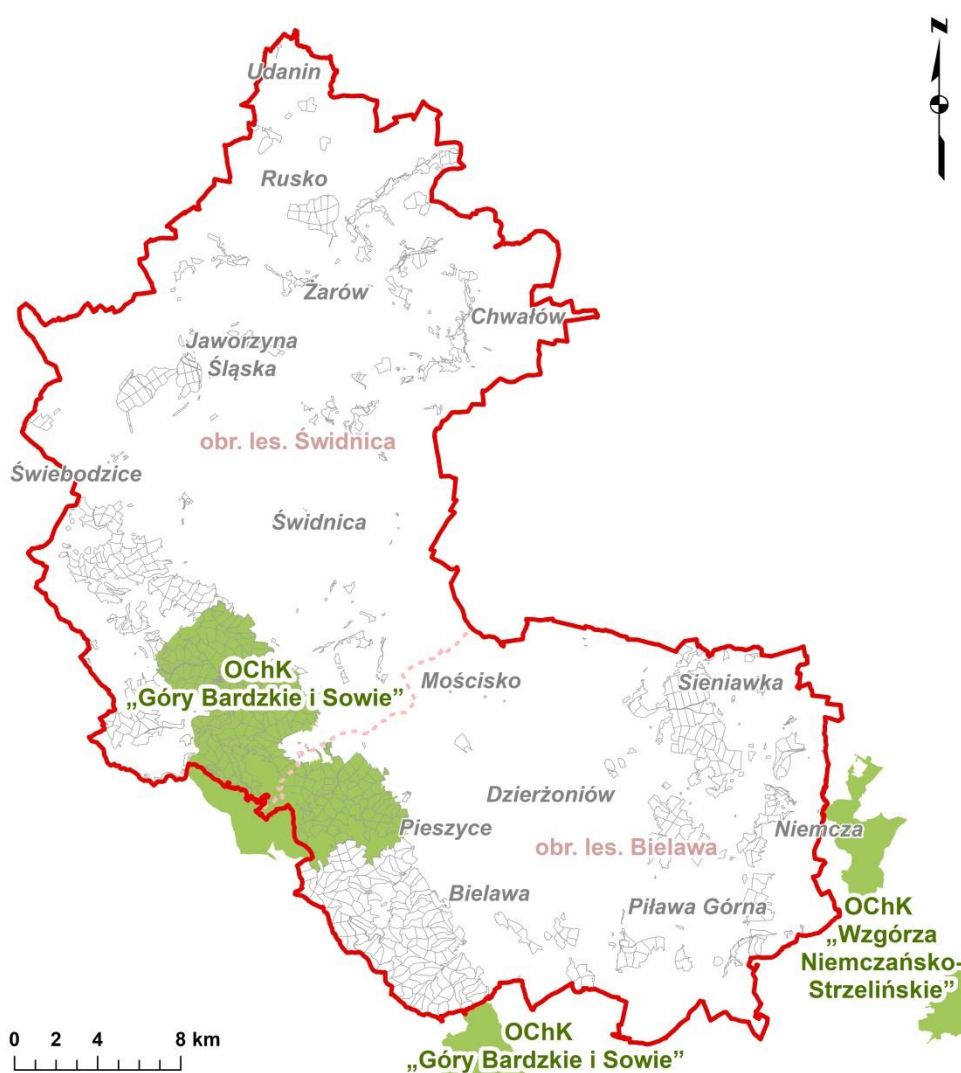
Proponowane powiększenie granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich obejmuje budynek w miejscowości Rościszów nr 12 oraz zadrzewienia wokół niego. Obszar ten położony jest na działkach ewidencyjnych: 590, 592/2, 593/2, 593/4, 655/6, 655/8, 655/13, w gminie Pieszycy, **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica. Włączenie w granice Parku tego terenu ma na celu objęcie skuteczną ochroną miejsca rozrodu licznej kolonii nocka dużego *Myotis myotis* (ok. 1000 os.). W aktualnych granicach Parku znajdują się jedynie żerowiska tej kolonii nocka dużego. Proponowane powiększenie w gminie Pieszycy obejmuje powierzchnię 4,34 ha. Propozycja powiększenia granic Parku Krajobrazowego Gór Sowich dotyczy jeszcze jednego obszaru zlokalizowanego w gminie Głuszycy oraz gminie Walim (pow. 26,08 ha), jednakże teren ten znajduje się poza granicami terytorialnymi Nadleśnictwa Świdnica. Celem tego powiększenia jest stworzenie łącznika między dwoma kompleksami Parku, pozwalającego na swobodną migrację zwierząt, zwłaszcza nietoperzy. Całkowita powierzchnia proponowanego powiększenia Parku wynosi 30,42 ha (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Pieszycy, 2014 r.*; *Dokumentacja Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Operat Generalny, 2010 r.*).

IV.3. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 55) obszar chronionego krajobrazu obejmuje *tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych* (art. 23). Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nienaruszający stanu względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych chronionego terenu.

IV.3.1. ISTNIEJĄCE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowany jest jeden obszar chronionego krajobrazu – „Góry Bardzkie i Sowie”. Ponadto do wschodniej granicy nadleśnictwa przylega Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie”.

Ryc. 14. Lokalizacja obszarów chronionego krajobrazu (OChK) w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajdujących się w zasięgu granic obszaru chronionego krajobrazu przyjęto, że do obszaru zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z obszarem. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem chronionego krajobrazu przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic obszaru chronionego krajobrazu dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Przebieg granicy obszaru chronionego krajobrazu przyjęto zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 20 kwietnia 2020 r.).

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” został powołany Uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. *w sprawie utworzenia na terenie województwa Wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu* (Dz. Urz. z 1981 r. Nr 5, poz. 46). Kolejnym aktem prawnym odnoszącym się do terenu obszaru chronionego krajobrazu było Rozporządzenie Nr 18/98 Województwa Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. *w sprawie obszarów chronionego krajobrazu województwa Wałbrzyskiego* (Dz. Urz. Woj. Wałbrz. z 1998 r. Nr 34, poz. 259). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego Nr 25 z dnia 28 listopada 2008 r. *w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”* (Dz. Urz. Woj. Doln. z 10 grudnia 2008 r. Nr 317, poz. 3924). Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewoda Dolnośląski.

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego Nr 25 z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 317, poz. 3924) powierzchnia Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” wynosi **17 336 ha** i obejmuje tereny gmin: Kłodzko, Nowa Ruda (powiat kłodzki), Bardo, Stoszowice, Złoty Stok (powiat ząbkowicki), Świdnica (powiat świdnicki), Pieszyce (powiat dzierzoniowski) oraz Walim (powiat wałbrzyski). Obszar chronionego krajobrazu składa się z dwóch kompleksów. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się jedynie fragment (północnego kompleksu) obszaru chronionego krajobrazu, zlokalizowany w zachodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg obszaru chronionego krajobrazu wynosi **4 707,22 ha**. Obszar w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa pokrywa się częściowo z obszarem Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 oraz obejmuje rezerwat przyrody „Góra Choina”.

Tab. 11. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	183 a-k; 184 a-c; 185 a-d; 186 d-l; 187 a-c, f-k; 188 a-d; 189 a-f; 190 a; 191 a-g; 192 a-b; 193 a-c; 194 a-c; 195 a-g; 196 a-i; 197 a-g; 198 a-f; 199 a-l; 200 a-l; 201 a-g; 202 a-h; 203 a-j; 204 a-f; 205 a-h; 206 a-g; 207 a-g; 208 a-b; 209 a-i; 210 a-m; 211 a-f; 212 a-c; 213 a-f; 214 a-d; 215 a-s; 216 a-i; 217 a-j; 218 a-m; 219 a-k; 220 b, h-x; 221 a-k; 222 a-c; 223 a-w; 224 a-i; 225 a-g; 226 a-j; 227 a-d; 228 a-f; 229 a-b, d-i; 230 a-h; 231 a-c; 232 a-f; 233 a-m; 234 a-j; 235 a-j; 236 a-h; 236A a; 237 a-t; 238 a-i, k-o; 263 a, d, g-h; 264 a-b; 265 a-c; 266 a-g; 267 a-d; 268 a-f; 269 a-c; 270 a-d; 271 a-d; 272 a-g; 273 a-f; 274 a-c; 275 a-h; 276 a-i; 277 a-j; 278 a-h; 279 a-c; 280 a-f; 281 a-b; 282 a-j, o-p; 283 a-b; 284 a-b; 285 a-f; 286 a-g; 287 a-d; 288 a; 289 a-i; 290 a-p; 291 a-i; 292 a-f; 293 a-c; 294 a-i; 295 a-b; 296 a-c; 297 r-w; 298 a-h; 299 a-b; 300 a-d; 301 a-f; 302 a-f; 303 a-d; 304 a-j; 305 a-j; 306 a-r; 307 a-i; 308 a-g; 309 a-o; 310 a-o; 311 a-d; 312 a-j; 313 a-d; 314 a-c; 315 a-n; 316 a-n; 317 a-j; 318 a-f; 319 a-j; 320 a-m, p-r; 321 a-o; 322 a-p; 323 a-p; 324 a-h; 325 a-o; 326 a-f; 327 a-j; 328 a-l; 329 a-g; 330 a-h; 331 a-j; 332 a-k; 333 a-l; 334 a-r; 335 a-i; 336 a-g; 337 a-j; 338 a-h;	3089,26	49,67	3138,93
	183 ~a; 184 ~a~f; 185 ~a~f; 186 ~a~g; 187 ~a~f; 188 ~a~c; 189 ~a; 190 ~a~b; 191 ~a~c; 192 ~a~b; 193 ~a; 194 ~a~f; 195 ~a~c; 196 ~a~b; 197 ~a~d; 198 ~a~d; 199 ~a~d; 200 ~a~f; 201 ~a~d; 202 ~a~f; 203 ~a~f; 204 ~a~g; 205 ~a~c; 206 ~a~f; 207 ~a~f; 209 ~a; 210 ~a~c; 211 ~a~c; 212 ~a~b; 213 ~a; 214 ~a; 215 ~a~d; 216 ~a~c; 217 ~a~h; 218 ~a~f; 219 ~a~f; 220 ~a~d; 221 ~a~d; 222 ~a~d; 223 ~a~c; 224 ~a~g; 225 ~a~c; 226 ~a~f; 227 ~a~b; 228 ~a~b; 229 ~a~c; 230 ~a~d; 231 ~a~d; 232 ~a~d; 233 ~a~d; 234 ~a~k; 235 ~a~f; 236 ~a~h; 236A ~f; 237 ~a~g; 238 ~a~i; 263 ~a~c; 264 ~a~c; 265 ~a; 266 ~a; 267 ~a~b; 268 ~a~f; 269 ~a~b; 270 ~a~b; 271 ~a~c; 272 ~a~d; 273 ~a~f; 274 ~a~h; 275 ~a~g; 276 ~a~c; 277 ~a~f; 278 ~a~f; 279 ~a~b; 280 ~a~f; 281 ~a; 282 ~a; 283 ~a~f; 284 ~a~b; 285 ~a~c; 286 ~a~b; 287 ~a~b; 288 ~a; 289 ~a~b; 290 ~a~c; 291 ~a~j; 292 ~a~g; 293 ~a~c; 294 ~a~c; 295 ~a~f; 296 ~a~c; 297 ~a~b; 298 ~a~d; 299 ~a~d; 300 ~a~k; 301 ~a~d; 302 ~a~c; 303 ~a~d; 304 ~a~d; 305 ~a~c; 306 ~a~d; 307 ~a~b; 308 ~a; 309 ~a~h; 310 ~a~d; 311 ~a~g; 312 ~a~c; 313 ~a~b; 314 ~a~f; 315 ~a~d; 316 ~a~c; 317 ~a; 318 ~a~b; 319 ~a~l; 320 ~a~d; 321 ~a~j; 322 ~a~j; 323 ~a~b; 324 ~a; 325 ~a; 326 ~a~c; 327 ~a~g; 328 ~a; 329 ~a~c; 330 ~a~f; 331 ~a~f; 332 ~a~c; 333 ~a~b; 334 ~a; 335 ~a~d; 336 ~a~d; 337 ~a~k;	61,97	0,00	61,97
Bielawa	136 a-i, k-p; 137 a-f; 138 a-i; 139 a-m; 140 a-g; 141 a-h; 142 a-j; 143 b-g; 144 b-g; 145 a-i; 146 a-n; 147 a-d; 148 a-g; 149 a-d; 150 a-t; 151 a-j; 152 a-f; 153 a-h; 154 a-s; 193 g; 303 a-m; 304 a-f; 305 a-h, j; 306 a-j; 307 a-c; 308 a-f; 309 a-m; 310 a-j, l-p; 311 a-d; 312 a-c; 313 k-z; 314 a-b, d-l; 315 a-h; 316 a-h; 317 a-d; 318 a-o; 319 a-j; 320 a-h; 321 a-i; 322 a-f; 323 a-f; 324 a-h; 325 a-d; 326 a-d; 327 a-n; 328 a-t; 329 a-p; 330 a-g; 331 a-h; 332 a, d-n; 333 a-c; 334 a-i; 335 a-f, i; 336 a-m; 337 a-p; 338 a-l; 339 a-i; 340 a-j; 341 a-g	1458,99	15,09	1474,08
	136 ~a~d; 137 ~a~d; 138 ~a~f; 139 ~a~f; 140 ~a~c; 141 ~a~f; 142 ~a~b; 143 ~a~d; 144 ~a~c; 145 ~a~b; 146 ~a~c; 147 ~a~b; 148 ~a~c; 149 ~a~d; 150 ~a~b; 151 ~a~b; 152 ~a~b; 153 ~a~b; 154 ~a~b; 303 ~a~h; 304 ~a~f; 305 ~a~g; 306 ~a~g; 307 ~a~f; 308 ~a~h; 309 ~a~g; 310 ~a~b; 311 ~a; 312 ~a~b; 313 ~a~c; 314 ~a~f; 315 ~a~k; 316 ~a~h; 317 ~a~i; 318 ~a~j; 319 ~a~m; 320 ~a~f; 321 ~a~c; 322 ~a~f; 323 ~a~c; 324 ~a~h; 325 ~a~d; 326 ~a~c; 327 ~a~g; 328 ~a~d; 329 ~a~h; 330 ~a~g; 331 ~a~c; 332 ~a~f; 333 ~a~f; 334 ~a~l; 335 ~a~i; 336 ~a~d; 337 ~a~h; 338 ~a~b; 339 ~a~o; 340 ~a~d;	32,24	0,00	32,24
Ogółem		4642,46	64,76	4707,22

*powierzchnia wydzielen literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” stanowią wydzielenia leśne: 186 c, 220 f, 229 c, 236A b-f, 236B a, 263 c, f, 297 h, l (obr.1) oraz 136 j, 144 a, 155 b, 156 a-d, i-k, 157 c, 158 b, 160 f-g, 161 i, 164 a, 165 a-b, 166 a-c, 168 a-b, f, h, 169 a-c, h-j, 170 f-g, 301 r-s, 302 a, g-h, 310 k, 313 g-h, j, 314 c, 332 b-c (obr. 2).

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Charakterystyka przyrodnicza

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” obejmuje grzbiety Gór Bardzkich i Gór Sowich leżące między przełęczą Kłodzką na wschodzie a doliną Bystrzycy Świdnickiej na zachodzie. Góry Sowie stanowią zrąb tektoniczny zbudowany z prekambryjskich gnejsów. Ich przedłużeniem są Góry Bardzkie. Są one zbudowane ze sfałdowanych w orogenezie hercyńskiej skał paleozoicznych: zlepieńców, piaskowców i łupków oraz skał wulkanicznych. Góry Bardzkie i Sowie porastają lasy piętra regla dolnego. Na Bukowej Kalenicy w Górach Sowich zachował się fragment pierwotnej puszczy sudeckiej chroniony w formie rezerwatu przyrody. Natomiast w Górach Bardzkich najcenniejsze są fragmenty lasu mieszanego z dużymi skupiskami cisa pospolitego *Taxus baccata* również objęte ochroną rezerwatową (źródło: serwis.crfop.gdos.gov.pl²²). Wśród występujących tu zespołów roślinnych wyróżniono grupę reprezentującą leśne siedliska przyrodnicze – głównie żyzne i kwaśne buczyny (9130, 9110) oraz grądy (9170), jaworzyny i lasy klonowo-lipowe (9180), kwaśne dąbrowy (9190) i łągi (91E0). Wstępują również powierzchnie reprezentujące nieleśne siedliska przyrodnicze – świeże łąki (6510) (źródło: *Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020*). Do rozpoznanych na tym obszarze cennych gatunków roślin należą m.in.: dziewięciśli beżłodygowy *Carlina acaulis*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernalis*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* i wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*. W faunie obszaru stwierdzono występowanie m.in. takich gatunków jak: bóbr europejski *Castor fiber*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka malutka *Sorex minutus*, rzęsosek rzeczek *Neomys fodiens*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, traszka

²² <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/download/pdf/PL.ZIPOP.1393.OCHK.345.pdf>

zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żaba trawna *Rana temporaria*, ropucha szara *Bufo bufo*, oraz liczne ptaki - czyż *Spinus spinus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, jastrząb *Accipiter gentilis*, krętogłów *Jynx torquilla*, krogulec *Accipiter nisus*, kruk *Corvus corax*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, nocek duży *Myotis myotis*, orzechówka *Nucifraga caryocatactes*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, popielica *Glis glis*, pustułka *Falco tinnunculus*, siniak *Columba oenas*, trzmielojad *Pernis apivorus*, turkawka *Streptopelia turtur*.

IV.4. OBSZARY NATURA 2000

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowanych jest pięć obszarów Natura 2000, cztery z nich to obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) - OZW Kamionki PLH020005, OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094, OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082, jeden to obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) - OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004.

Ryc. 15. Lokalizacja obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru/ostoi zalicza się wszystkie wydzielania leśne (wydzielania literowane) zlokalizowane w jej zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla wydzieleni pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Granice obszarów przyjęto wg *trzynastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny* (decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej z dnia 28 listopada 2019 r., nr 2020/97 oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r. nr 25, poz. 133 z późn. zm.).

IV.4.1. OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY

IV.4.1.1. OZW KAMIONKI PLH020005

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 10. 2020: 71,95 ha

Powierzchnia wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28.11.2019 r.: 71,95 ha (powierzchnia obszaru została zmniejszona w 2019 r. zgodnie z powyższą decyzją KE)

Uwaga! Na dzień 1.01.2021 roku obszar OZW Kamionki PLH020005 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamionki PLH020005 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 3 kwietnia 2014 r. poz. 1685), kolejno zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 sierpnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamionki PLH020005 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 sierpnia 2017 r. poz. 3427).

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Kamionki PLH020005 obejmuje tereny otwarte występujące w mozaice z niewielkimi powierzchniami zajmowanymi przez lasy. Obszar położony jest na północnych stokach Gór Sowich. Ostoja znajduje się w bliskim sąsiedztwie zabudowań miejscowości Kamionka (na zachód od niej). Przez obszar przepływa rzeka Kamionka, lewostronny dopływ Piławy. Teren ostoi pokrywają gnejsy z niewielką ilością serpentynitów odsłoniętych w postaci niewielkich ścianek skalnych (źródło: SDF z 10. 2020).

Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 5 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 2 gatunki z Załącznika II tej dyrektywy. Przeważającą powierzchnię obszaru zajmują użytki zielone, wśród których dominują bardzo dobrze zachowane niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris* (6510), odznaczające się typowym składem gatunkowym i poddawane tradycyjnym zabiegom pratotechnicznym. Z nieleśnych siedlisk przyrodniczych wyróżniono również powierzchnie górskich i niżowych muraw bliźniczkowych *Nardion* (6230) oraz muraw kserotermicznych *Festuco-Brometea* i ciepłolubnych muraw z *Asplenion septentrionalis* *Festucion pallentis* (6210). Na niewielkich terenach leśnych sklasyfikowano dwa siedliska przyrodnicze: kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* (9110) oraz łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe (91E0) (źródło: SDF z 10. 2020; Dokumentacja pzo dla OZW Kamionki PLH020005 z 2013 r.). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność świeżych łąk (6510) oraz wykazały siedlisko grądów (9170) we fragmencie wskazywanym w pzo jako kwaśne buczyny (9110).

Obszar jest kluczowy dla ochrony stanowisk zanokcicy serpentynowej *Asplenium adulterinum* występującej na stromym stoku nad doliną Kamionki. Obecna tu populacja stanowi 10% populacji krajowej. Jest to jedno z 4 stanowisk leżących poza obszarem Wzgórz Kielczyńskich, największej ostoi tego gatunku. Utworzenie tego obszaru było głównym celem ochrony zanokcicy serpentynowej *Asplenium adulterinum*. Drugim chronionym na terenie ostoi gatunkiem jest motyl modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, którego obecność stwierdzono na 4 nieizolowanych stanowiskach, z licznie występującą tam rośliną żywicielską krwiściągiem lekarskim *Sanguisorba officinalis*. Na terenie obszaru w okresie letnim notowano obecność nietoperzy - mopek *Barbastella barbastellus*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*. Były to populacje przelotne, nie stwierdzono stanowisk zimowych oraz miejsc rozrodu tych gatunków w granicach obszaru. Gatunki wymienionych nietoperzy nie stanowią przedmiotów ochrony omawianego obszaru (źródło: SDF z 10. 2020; Dokumentacja pzo dla OZW Kamionki PLH020005 z 2013 r.).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się cały obszar Natura 2000 Kamionki PLH020005, zlokalizowany w południowo-zachodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg ostoi wynosi **2,75 ha**. Obszar Natura 2000 Kamionki PLH020005 leży w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071.

Tab. 12. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Kamionki PLH020005 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bielawa	217 I-o	0,30	2,45	2,75
Ogółem		0,30	2,45	2,75

*powierzchnia wydziełów literowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Kamionki PLH020005 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – 1,90 ha.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica oraz wykazane w pzo zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony tych przedmiotów ochrony, cele działań ochronnych oraz działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania zawiera tabela umieszczona poniżej. Lokalizację przedmiotów ochrony zawiera również załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Kamionki PLH020005, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - *6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*) - siedlisko priorytetowe;
 - *6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) - siedlisko priorytetowe;
 - 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*);
 - *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe- siedlisko priorytetowe;

- Gatunki:
 - 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*;
 - 4066 zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*.

Ponadto w granicach OZW Kamionki PLH020005 stwierdzono obecność siedliska przyrodniczego 9170 grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) nie stanowiącego przedmiotu ochrony ostoi.

Tab. 13. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Kamionki PLH020005 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 2 sierpnia 2017 r. poz. 3427)

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Działka nr: 495 (stanowisko 9 i 17), obręb Kamionki.	13-26-2-10-217 -m -00, 13-26-2-10-217 -n -00.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A03.03 Zaniechanie / brak koszenia. K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja). A04 Wypas. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja.	1. Utrzymanie właściwego stanu zachowania części płatów siedliska (FV). 2. Poprawa istniejącego złego (U2) i niezadawalającego (U1) stanu zachowania części płatów siedliska w zakresie wskaźników: ekspansja krzewów i podrostu drzew oraz gatunki ekspansywne roślin zielnych.	-	<u>Działania obligatoryjne:</u> 1. Zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony, położonych na trwałych użytkach zielonych. 2. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz obszaru.
2	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Działka nr: 495 (stanowisko 9 i 17), obręb Kamionki.	13-26-2-10-217 -m -00, 13-26-2-10-217 -n -00.	jw.	jw.	-	<u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510 w ramach obowiązującego PROW. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
3	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Działka nr: 495 (stanowisko 9 i 17), obręb Kamionki.	13-26-2-10-217 -m -00, 13-26-2-10-217 -n -00.	jw.	jw.	-	1. Ocena stanu zachowania siedliska według parametrów opracowanych w ramach PMŚ (raz na 5 lat). 2. Kontrola płatów siedlisk w zakresie wykonanych działań ochronnych co 3 lata od roku ustanowienia PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
4	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Działka nr: 495 (stanowisko 16), obręb Kamionki.	Wyniki prac fitosocjologicznych (2019-2020) nie potwierdziły obecności siedliska 9110 w wydzieleniu 13-26-2-10-217 -o -00, zamiast niego wykazano siedlisko 9170, które nie jest przedmiotem ochrony obszaru.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> Brak zagrożeń i nacisków.	Poprawa stanu siedliska w zakresie wskaźnika martwe drewno do właściwego stanu ochrony (FV).	Kontynuowanie prowadzonej gospodarki leśnej z uwzględnieniem zachowania typu siedliska. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-
5	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Działka nr: 495 (stanowisko 16), obręb Kamionki.	Wyniki prac fitosocjologicznych (2019-2020) nie potwierdziły obecności siedliska 9110 w wydzieleniu 13-26-2-10-217 -o -00, zamiast niego wykazano siedlisko 9170, które nie jest przedmiotem ochrony obszaru.	jw.	jw.	-	Ocena stanu zachowania siedlisk zgodnie z metodyką PMŚ jednokrotnie między 6 i 9 rokiem obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

* W pozycji lokalizacja wg stanu na 01.01.2021 r. zamieszczono adresy leśne, w których wyniki prac fitosocjologicznych potwierdziły obecność siedliska przyrodniczego.

IV.4.1.2. OZW MODRASZKI KOŁO OPOCZKI PLH020094

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 10. 2020: 31,41 ha

Powierzchnia wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28.11.2019 r.: 31,41 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2021 roku obszar OZW Modraszki koło Opczki PLH020094 nie posiada planu zadań ochronnych ani planu ochrony. Aktualnie planowane jest opracowanie projektu planu zadań ochronnych dla OZW Modraszki koło Opczki PLH020094 w ramach Projektu POIS.02.04.00-00-0193/16 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” realizowanego w latach 2017-2021 (inf. RDOŚ Wrocław pismo WPN.411.9.2018.KM z dnia 14 sierpnia 2018 r.).

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Modraszki koło Opczki PLH020094 obejmuje dolinę niewielkiego ciek Węglówka oraz otaczającą ją skarpe porośniętą zbiorowiskami leśnymi. Ostoja znajduje na południe od miejscowości Opczka. Jest to obszar Obniżenia Podsudeckiego, obejmujący fragment bloku przedsudeckiego, pokryty grubą warstwą utworów trzecio- i czwartorzędowych (Świerkosz i Malkiewicz 2012).

Obszar stanowi ważne ogniwo w sieci ostoi siedliskowych znajdujących się między Doliną Bystrzycy i Masywem Ślęży od północy i wschodu, a Górami Kamiennymi i Górami Sowimi od południa. Dotyczy to zwłaszcza siedlisk zajmowanych przez dwa gatunki motyli - modraszek nausitous *Phengaris nausithous* i modraszek telejus *Phengaris teleius*. Populacje te nie są liczne i zajmują małe, izolowane powierzchnie w południowej części obszaru (Świerkosz i Malkiewicz 2012). Do przedmiotów ochrony ostoi oprócz wymienionych powyżej gatunków motyli należy również czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*. Poza gatunkami zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG stwierdzono występowanie 3 siedlisk przyrodniczych z Załącznika I tej dyrektywy, należą do nich: niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris* (6510), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum* (9170), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe (91E0) (źródło: SDF z 10. 2020). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność grądów (9170).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się cały obszar Natura 2000 Modraszki koło Opoczki PLH020094, zlokalizowany w centralnej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg ostoi wynosi **16,56 ha**.

Tab. 14. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	119 b-f, k-m; 122 b-d	16,41	0,00	16,41
	119 ~c--d	0,15	0,00	0,15
Ogółem		16,56	0,00	16,56

*powierzchnia wydzielen literowanych

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – 13,17 ha.

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius*;
- 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*;

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Do głównych zagrożeń dla przedmiotów ochrony występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą wszystkie działania mające wpływ na zmianę stanu zachowania zbiorowisk łąkowych, stanowiących kluczowe siedliska dla trwałego funkcjonowania populacji odnotowanych tu motyli, są to: intensyfikacja użytkowania łąk, zbyt wczesne koszenie w okresie żerowania gąsienic na pąkach kwiatowych roślin pokarmowych, zabiegi melioracyjne, zaniechanie lub brak koszenia, zmiana przeznaczenia gruntów, nadmierna sukcesja i zalesienia, postępująca izolacja genetyczna populacji motyli, zanieczyszczenie ściekami komunalnymi ciek Węglówka (Świerkosz i Malkiewicz 2012).

Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);
 - *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe- siedlisko priorytetowe;
- Gatunki:
 - 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*.

IV.4.1.3. OZW OSTOJA NIETOPERZY GÓR SOWICH PLH020071

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 11. 2020: 21 126,98 ha

Powierzchnia wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28.11.2019 r.: 21 126,98 ha (powierzchnia obszaru została zmniejszona w 2019 r. zgodnie z powyższą decyzją KE)

Uwaga! Na dzień 1.01.2021 roku obszar OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 24 września 2014 r. poz. 3941), kolejno zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802).

Dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 położonego w granicach Parku Krajobrazowego Gór Sowich sporządzono zakres planu zadań ochronnych w ramach planu ochrony Parku na lata 2011-2030, ustanowionego Uchwałą Nr XVI/333/11 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 października 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 251, poz. 4510). W projekcie PUL działania ochronne odnoszące się do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 przyjęto za planem zadań ochronnych zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln.

z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802). Zgodnie z dokumentacją planu zadań ochronnych nie wskazano przesłanek aby wyłączyć z planu część obszaru Natura 2000 pokrywającego się z Parkiem Krajobrazowym Gór Sowich. Plan zadań ochronnych wykonano w granicach całego obszaru Natura 2000, dlatego wykonawca PUL powoływał się wyłącznie na pzo.

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 obejmuje północną część grzbietu głównego Gór Sowich od Przełęcz Walimskiej (750 m n.p.m.) do Przełęcz Woliborskiej (711 m n.p.m.) oraz odosobniony masyw Włodarza (811 m n.p.m.). Najwyższym wzniesieniem tego obszaru jest Wielka Sowa (1015 m n.p.m.). Klimat Gór Sowich jest wilgotny i chłodny. Występują tu piętra wysokościowe. Na terenie Gór Sowich notuje się większe sumy opadów niż na otaczającym je obszarze. Ostoja odznacza się znacznym zróżnicowaniem rzeźby terenu (źródło: *SDF z 11. 2020*).

Przeważającą część obszaru pokrywają lasy, tereny otwarte koncentrują się w zachodniej części ostoi. Na terenie obszaru zlokalizowane są cenne obiekty, stanowiące zimowiska nietoperzy: mopka *Barbastella barbastellus*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii*. Dodatkowo występuje tu również nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, gatunek niestanowiący przedmiotu ochrony ostoi. Do najważniejszych miejsc ze względu na ochronę nietoperzy oraz ich liczebność należą: Góra Wapienna, Sztolnia w Podlesiu, Kompleks Osówka, Kompleks Rzeczka, Sztolnia w Gontowej. Kolonia nocka dużego zimuje poza granicami obszaru, w budynku mieszkalnym w Rościszowie, a teren ostoi stanowi dla tego gatunku miejsce żerowania. Poza gatunkami nietoperzy na terenie ostoi stwierdzono obecność cennych motyli - modraszka telejusa *Phengaris teleius* i modraszka nausitousa *Phengaris nausitous*. Stan zachowania modraszków oceniono na większości stanowisk zbiorczych jako dobry, są to nie izolowane stanowiska. Na terenie ostoi występuje również czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, jednakże ze względu na nieliczne stwierdzenia, nie zaklasyfikowano go do przedmiotów ochrony obszaru. Ważnym przedmiotem w ostoi jest natomiast zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, mająca w obszarze jedno z 11 stanowisk w kraju (źródło: *SDF z 11. 2020; Dokumentacja pzo dla OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 z 2014 r.*).

Na terenie obszaru stwierdzono występowanie 13 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Największe powierzchnie na obszarze ostoi zajmują dobrze wykształcone żyzne buczyny *Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion* (9130) i kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* (9110). W dolinach niewielkich cieków spotykane są łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*,

Populetum albae, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe (91E0), a na stromych stokach jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach *Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani* (9180). Niższe partie wzniesień porastają grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum* (9170) i kwaśne dąbrowy *Quercion robori-petraeae* (9190). Do najcenniejszych siedlisk należą: kompleks łąk Glinno-Zagórze, kompleks torfowisk górskich pod Wielką Sową oraz wyspowe stanowisko górskich borów świerkowych *Piceion abietis* (9410) na Wielkiej Sowie. Na terenie ostoi występują również ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* (8220). Podczas prowadzonych badań w ramach prac nad planem zadań ochronnych wykluczono występowanie na tym terenie rzek włosienicznikowych (3260). Dodatkowo ze względu na zajmowanie skrajnie małych powierzchni przez siedliska: murawy pannońskie *Stipo-Festucetalia pallentis* (6190), murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis* (6210), zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion* (6410), górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230), ich reprezentatywność oceniono jako nieistotną dla ich ochrony (źródło: *SDF z 11. 2020; Dokumentacja pzo dla OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 z 2014 r.*). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność kwaśnych i żyznych buczyn (9110, 9130), grądów (9170), jaworzyn i lasów klonowo-lipowych (9180), kwaśnych dąbrów (9190) i łągów (91E0) oraz ścian skalnych (8220), ziołorośli górskich i ziołorośli nadrzecznych (6430).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się fragment obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, zlokalizowany w południowo-zachodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg ostoi wynosi **7 294,14 ha**. Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 pokrywa się częściowo z obszarem Parku Krajobrazowego Gór Sowich oraz Obszarem Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”. Ponadto obejmuje dwa rezerваты przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” i „Góra Choina”.

Tab. 15. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Świdnica	263 a-h; 264 a-b; 265 a-c; 266 a-g; 267 a-d; 268 a-f; 269 a-c; 270 a-d; 271 a-d; 272 a-g; 273 a-f; 274 a-c; 275 a-h; 276 a-i; 277 a-j; 278 a-h; 279 a-c; 280 a-f; 281 a-b; 282 a-p; 283 a-b; 284 a-b; 285 a-f; 286 a-g; 287 a-d; 288 a; 289 a-i; 290 a-l, p; 291 a-h; 292 a-f; 293 a-c; 294 a-i; 295 a-b; 296 a-c; 297 a-w; 298 a-h; 299 a-b; 300 a-d; 301 a-f; 302 a-f; 303 a-d; 304 a-j; 305 a-j; 306 a-r; 307 a-i; 308 a-r; 309 a-o; 310 a-o; 311 a-d; 312 a-j; 313 a-d; 314 a-c; 315 a-n; 316 a-n; 317 c-j; 318 a-f; 319 a-j; 320 a-m, p-r; 321 a-o; 322 a-p; 323 a-p; 324 a-h; 325 a-o; 326 a-f; 327 a-j; 328 a-l; 329 a-g; 330 a-h; 331 a-j; 332 a-k; 333 a-l; 334 a-r; 335 a-i; 336 a-g; 337 a-j; 338 a-h; 340 a-f; 341 a-l	1849,20	37,09	1886,29
	263 ~a~c; 264 ~a~c; 265 ~a; 266 ~a; 267 ~a~b; 268 ~a~f; 269 ~a~b; 270 ~a~b; 271 ~a~c; 272 ~a~d; 273 ~a~f; 274 ~a~h; 275 ~a~g; 276 ~a~c; 277 ~a~f; 278 ~a~f; 279 ~a~b; 280 ~a~f; 281 ~a~g; 282 ~a; 283 ~a~f; 284 ~a~b; 285 ~a~c; 286 ~a~b; 287 ~a~b; 288 ~a; 289 ~a~b; 290 ~a~c; 291 ~a~h, ~j; 292 ~a~g; 293 ~a~c; 294 ~a~c; 295 ~a~f; 296 ~a~c; 297 ~a~f; 298 ~a~d; 299 ~a~d; 300 ~a~k; 301 ~a~d; 302 ~a~c; 303 ~a~d; 304 ~a~d; 305 ~a~c; 306 ~a~d; 307 ~a~b; 308 ~a; 309 ~a~h; 310 ~a~d; 311 ~a~g; 312 ~a~c; 313 ~a~b; 314 ~a~f; 315 ~a~d; 316 ~a~c; 317 ~a; 318 ~a~b; 319 ~a~l; 320 ~a~d; 321 ~a~j; 322 ~a~j; 323 ~a~b; 324 ~a; 325 ~a; 326 ~a~c; 327 ~a~g; 328 ~a; 329 ~a~c; 330 ~a~f; 331 ~a~f; 332 ~a~c; 333 ~a~b; 334 ~a; 335 ~a~d; 336 ~a~d; 337 ~a~k	34,29	0,00	34,29
Bielawa	136 a-p; 137 a-f; 138 a-i; 139 a-l; 140 a-g; 141 a-h; 142 a-j; 143 a-g; 144 a-g; 145 a-i; 146 a-n; 147 a-d; 148 a-g; 149 a-d; 150 a-t; 151 a-j; 152 a-f; 153 a-h; 155 a-d; 156 a-p; 157 a-f; 158 a-l; 159 a-h; 160 a-j; 161 a-p, z-ax; 162 a-n, p-r; 163 a-l; 164 a-c; 165 a-g; 166 a-l; 167 a-j; 168 a-j; 169 a-m; 170 a-y; 171 a-p; 172 a-i; 173 a-h; 174 a-l; 175 a-i, k, n-o, t-w; 176 a-j; 177 a-i; 178 a-o; 179 a-p; 180 a-c; 181 a-g; 182 a-m; 183 a-f; 184 a-c; 185 a-g, k, m; 186 a-k; 187 a-cx; 188 a-c; 189 a-h; 190 a-i; 191 a-j; 192 a-d; 193 a-g; 194 a-l; 195 a-f; 196 a-i; 197 a-i; 198 a-i; 199 a-h; 200 a-f; 201 a-b; 202 a-bx; 203 a-p; 204 a-g; 205 a-g; 206 a-k; 207 a-c; 208 a-d; 209 a-h; 210 a-f; 211 a; 212 a; 213 a-c; 214 a-c, f, h; 215 a-m, o-r; 216 a-g; 217 a-j; 218 a-d, g; 219 a-m; 220 a-f; 221 a-m; 222 a-c; 223 a-k; 224 a-f; 225 a-i; 226 a-r, t-ax; 227 a-g; 228 a-j; 229 a-l; 230 a-h, j, m; 231 i, m-n; 232 a-g; 233 a-h; 234 a-f; 235 a-i; 236 a-d; 237 a-g; 238 a-f, i; 239 a-m; 240 a-c; 241 a-l; 242 a-d; 243 a-o; 244 a-d; 245 a-f; 246 a-g; 247 a-o, s; 248 a-g; 249 a-d; 250 a-f; 251 a-b, f; 252 a; 253 a-h; 254 a-n; 255 a-i; 256 a-j; 257 a-j; 258 a-f; 259 a-f; 260 a-c; 261 a-m; 262 a-g; 263 a-g; 264 a-d; 265 a-f; 266 a-j; 267 a-j; 268 a-f; 269 a-g; 270 a-f; 271 a-j; 272 a-k; 273 a-f; 274 a-d; 275 a-g; 276 a-h; 277 a-h; 278 a-d; 279 a-n; 280 a-k; 281 a-h; 282 a-g; 283 a-i, k; 284 a-d; 285 a-f; 286 a-h; 287 a-h; 288 a-g; 289 a-g; 290 a-g, j-k; 291 a-d; 292 a-c; 293 a-f; 294 a-d; 295 a-f; 296 a-d; 297 a-k; 298 a-f; 299 a-k, m-o, r; 300 a-i; 301 k-t; 302 a-h; 303 a-n; 304 a-f; 305 a-h, j; 306 a-j; 307 a-c; 308 a-f; 309 a-m; 310 a-p; 311 a-d; 312 a-c; 313 g-h, j, l-z; 314 a-b, d-l; 315 a-h; 316 a-h; 317 a-d; 318 a-o; 319 a-j; 320 a-h; 321 a-i; 322 a-f; 323 a-f; 324 a-h; 325 a-d; 326 a-d; 327 a-n; 328 b-t; 329 a-p; 330 a-g; 331 a-h; 332 a-n; 333 a-c; 334 a-i; 335 a-f, i; 336 a-m; 337 a-p; 338 a-l; 339 a-i; 340 a-j; 341 a-g	5163,92	97,24	5261,16

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
	136 ~a--d; 137 ~a--d; 138 ~a--f; 139 ~a--f; 140 ~a--c; 141 ~a--f; 142 ~a--b; 143 ~a--d; 144 ~a--c; 145 ~a--b; 146 ~a--c; 147 ~a--b; 148 ~a--c; 149 ~a--d; 150 ~a--b; 151 ~a--b; 152 ~a--b; 153 ~a--b; 156 ~a--c; 157 ~a--c; 158 ~a; 159 ~a--b; 160 ~a--g; 161 ~a--d; 162 ~a--c; 163 ~a--d; 164 ~a--b; 165 ~a--b; 166 ~a; 168 ~a--b; 169 ~a--b; 170 ~a--b; 171 ~a--f; 172 ~a--c; 173 ~a; 174 ~a--b; 175 ~a; 176 ~a--b; 177 ~a--d; 178 ~a--d; 179 ~a--c; 180 ~a--b; 181 ~a--c; 182 ~a--f; 183 ~a--b; 184 ~a--h; 185 ~a; 187 ~a; 188 ~a; 189 ~a; 190 ~a--c; 191 ~a--d; 192 ~a--c; 193 ~a; 194 ~a--d; 195 ~a--c; 196 ~a--d; 197 ~a--c; 198 ~a--d; 199 ~a--f; 200 ~a--c; 201 ~a--b; 202 ~a--g; 206 ~a--b; 209 ~a--c; 210 ~a--b; 211 ~a--b; 212 ~a--d; 213 ~a--d; 214 ~a; 215 ~a--c; 216 ~a; 217 ~a; 218 ~a- ~c; 219 ~a--b; 220 ~a; 221 ~a--c; 223 ~a--c; 224 ~a--c; 225 ~a--j; 226 ~a--b, ~d--g; 227 ~a--b; 228 ~a--b; 229 ~a--d; 230 ~a--b; 232 ~a--d; 233 ~a--f; 234 ~a--d; 235 ~a--f; 236 ~a--d; 237 ~a--c; 238 ~a--d; 239 ~a--h; 240 ~a--g; 241 ~a--c; 242 ~a--c; 243 ~a--d; 244 ~a--b; 245 ~a--c; 248 ~a--c; 249 ~a--b; 250 ~a--b; 251 ~a--b; 252 ~a--b; 253 ~a--d; 254 ~a--j; 255 ~a--d; 256 ~a--c; 257 ~a--c; 258 ~a--c; 259 ~a--d; 260 ~a--d; 261 ~a; 262 ~a; 263 ~a--b; 264 ~a- ~d; 265 ~a--b; 266 ~a--b; 267 ~a--d; 268 ~a--b; 269 ~a--c; 270 ~a--f; 271 ~a--c; 272 ~a--j; 273 ~a--d; 274 ~a; 275 ~a--c; 276 ~a- ~c; 277 ~a--i; 278 ~a--c; 279 ~a--c; 280 ~a--d; 281 ~a--g; 282 ~a- ~c; 283 ~a--d; 284 ~a--g; 285 ~a--c; 286 ~a--b; 287 ~a--g; 288 ~a--c; 289 ~a--d; 290 ~a--i; 291 ~a--f; 292 ~a--b; 293 ~a; 294 ~a- ~c; 295 ~a--f; 296 ~a; 297 ~a--h; 298 ~a--b; 299 ~a--j; 300 ~a--g; 301 ~a--c; 302 ~a--c; 303 ~a--h; 304 ~a--f; 305 ~a--g; 306 ~a--g; 307 ~a--f; 308 ~a--h; 309 ~a--g; 310 ~a--b; 311 ~a; 312 ~a--b; 313 ~a--c; 314 ~a--f; 315 ~a--k; 316 ~a--h; 317 ~a--i; 318 ~a--i; 319 ~a--m; 320 ~a--f; 321 ~a--c; 322 ~a--f; 323 ~a--c; 324 ~a--h; 325 ~a--d; 326 ~a--c; 327 ~a--g; 328 ~a--d; 329 ~a--h; 330 ~a--g; 331 ~a--c; 332 ~a--f; 333 ~a--f; 334 ~a--l; 335 ~a--i; 336 ~a--d; 337 ~a--h; 338 ~a--b; 339 ~a--o; 340 ~a--d	112,40	0,00	112,40
Ogółem		7159,81	134,33	7294,14

*powierzchnia wydzieleń literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 stanowią wydzienia leśne: 175 j, l-m, r, 214 g, 231 c, f, h (obr. 2).

Fot. 7. Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 - widok z Koziej Równiny (fot. J. Liszczyk)

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 6430 Ziółorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziółorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) - niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska;
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – 50,52 ha;
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* - niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - 1934,25 ha;
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) – 251,06 ha;
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – 448,66 ha;
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe – 41,76 ha;
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) – 56,08 ha;

- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe- siedlisko priorytetowe – 39,88 ha;
- 9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie) – 56,06 ha;

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 1308 mopek *Barbastella barbastellus*;
- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteini*;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis*;
- 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius*;
- 6179 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica oraz wykazane w pzo zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony tych przedmiotów ochrony, cele działań ochronnych oraz działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania zawiera tabela umieszczona poniżej. Lokalizację przedmiotów ochrony zawiera również załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*);
 - 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*);
 - 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*);
- Gatunki:
 - 4066 zanokcica serpentynowa *Asplenium adnigrum*.

Tab. 16. Działania ochronne dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 17 lutego 2017 r. poz. 802)

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
1	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Obręb Lutomia Górna dz. ew.: 1231, 1248, Obręb Glinno dz. ew.: 101, 307/327, 309/334, 310/334, 316/337, Obręb Jugowice dz. ew.: 7/377, Obręb Michałkowa dz. ew.: 237/324, 242/331, 236/323, 27/2, 245/332, 250, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 316-a, 316-b, 325-h, 325-i oraz część wydz.: 323-h, 325-g, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 327-j, 332-c, 334-i oraz część wydz.: 332-b, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 215-o oraz część wydz. 187-k, Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 226-c, 226-d, 226-f, 233-f,	Obręb Lutomia Górna dz. ew. 1248: 13-26-2-08-332 -b -00, Obręb Glinno dz. ew. 307 (stara 307/327): 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-327 -m -00 (stare n), 13-26-2-08-327 -n -00 (stare o), Obręb Michałkowa dz. ew. 250: 13-26-1-07-325 -h -00, 13-26-1-07-325 -i -00, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-316 -a -00, 13-26-1-07-316 -b -00, 13-26-1-07-325 -h -00, 13-26-1-07-325 -i -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-334 -g -00 (stare i), 13-26-2-08-332 -b -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, część wydz.:	<u>Zagrożenia istniejące:</u> A03.03 Zaniechanie / brak koszenia. A04.01 Wypas intensywny. A03.01 Intensywnie koszenie lub intensyfikacja. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> A03 Koszenie / ścinanie trawy.	Zachowanie siedliska w niepogorszonej formie (co najmniej U1). Poprawa stanu siedliska w zakresie parametrów powierzchni, struktury i funkcji oraz perspektyw zachowania.	-	<u>Działania obligatoryjne:</u> Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel, zarządca lub posiadacz obszaru.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		247-m, 247-o oraz część wydz.: 247-j, 247-k, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 293-b oraz część wydz. 293-c.	13-26-2-10-215 -o -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 13-26-2-11-233 -c -00 (stare f), 13-26-2-11-247 -k -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 13-26-2-12-293 -b -00 (stare b i część c).				
2	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Obręb Lutomia Góra dz. ew.: 1231, 1248, Obręb Glinno dz. ew.: 101, 307/327, 309/334, 310/334, 316/337, Obręb Jugowice dz. ew.: 7/377, Obręb Michałkowa dz. ew.: 237/324, 242/331, 236/323, 27/2, 245/332, 250, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 316-a, 316-b, 325-h, 325-i oraz część wydz.: 323-h, 325-g, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 327-j, 332-c, 334-i oraz	Obręb Lutomia Góra dz. ew. 1248: 13-26-2-08-332 -b -00, Obręb Glinno dz. ew. 307 (stara 307/327): 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-327 -m -00 (stare n), 13-26-2-08-327 -n -00 (stare o), Obręb Michałkowa dz. ew. 250: 13-26-1-07-325 -h -00, 13-26-1-07-325 -i -00, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-316 -a -00, 13-26-1-07-316 -b -00, 13-26-1-07-325 -h -00, 13-26-1-07-325 -i -00,	jw.	jw.	-	<u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510 w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (zwanego dalej „PROW”). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz terenu, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości. ²³

²³ Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		część wydz.: 332-b, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycze, wydz.: 215-o oraz część wydz. 187-k, Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 226-c, 226-d, 226-f, 233-f, 247-m, 247-o oraz część wydz.: 247-j, 247-k, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 293-b oraz część wydz. 293-c.	Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-334 -g -00 (stare i), 13-26-2-08-332 -b -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycze, część wydz.: 13-26-2-10-215 -o -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 13-26-2-11-233 -c -00 (stare f), 13-26-2-11-247 -k -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 13-26-2-12-293 -b -00 (stare b i część c).				
3	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	1. Monitoring realizacji działań ochronnych w 3, 6 i 9 roku obowiązywania planu zadań ochronnych (zwanego dalej „PZO”). 2. Monitoring powierzchni i stanu zachowania siedliska raz na 5 lat, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielanie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
4	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 322 –n.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-322 -n -00.	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> G01.04.01 Turystyka górską i wspinaczka. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. I01 Obce gatunki inwazyjne. U Nieznane zagrożenia.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków.</p>	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1). Wzrost świadomości turystów i środowiska wspinaczkowego w zakresie występowania i ochrony siedliska na terenie obszaru. Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	-	Wykonanie i ustawienie trzech tablic edukacyjno-informacyjnych o występowaniu siedlisk przyrodniczych i cennych gatunków paproci oraz o zagrożeniach. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, Nadleśnictwo Świdnica.
5	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 322 –n.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-322 -n -00.	jw.	jw.	-	Monitoring realizacji działań ochronnych - po wykonaniu działań. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
6	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obręb Kamionki, dz. ew.: 485/216, Obręb Lubachów, dz. ew.: 280, Obręb Zagórze Śląskie, dz. ew.: 86/317.	Obręb Lubachów, dz. ew. 280: 13-26-1-05-291 -g -00 (stare h), 13-26-1-05-291 -h -00 (stare h, f), Obręb Zagórze Śląskie, dz. ew. 86 (stara 86/317): 13-26-1-07-317 -f -00, 13-26-1-07-317 -g -00, 13-26-1-07-317 -i -00 (stare f), 13-26-1-07-317 -j -00 (stare g).	jw.	jw.	-	Monitoring powierzchni i stanu zachowania siedliska raz na 5 lat, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
7	8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 291 -h, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 317 -d, 317 -g, 317 -g, 319 -a, 319 -d, 322 -a, 335 -a, 335 -f, 335 -b, 328 -b, Obręb Glinno, dz. ew.: 357.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 13-26-1-05-291 -g -00 (stare h), 13-26-1-05-291 -h -00, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-317 -g -00, 13-26-1-07-317 -i -00 (stare g), 13-26-1-07-335 -a -00, 13-26-1-07-335 -b -00, 13-26-1-07-335 -f -00.	jw.	jw.	-	Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku w okresie obowiązywania PZO, w zakresie jego występowania i rozmieszczenia, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
8	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszcyce, Bielawa, Jodłownik.	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, wydz.: 268 b, f, 274 b, 275 d, 284 b, 286 d, g, 287 b, 292 c, f, 298 d, 299 a, 300 a, 302 a, d, 303 a-c, 304 a, f, i, 305 c-h, 306 a, g-h, j-k, 307 a, g-g, 309 h, 310 h, l-m, 315 d, g,	<u>Zagrożenia istniejące:</u> B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u>	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie niepogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			<p>317 f-g, 322 a, 323 a-b, d, 324 b, h, 325 d, k, 326 c, 331 c, 332 b, h-i, 333 a, f, 334 j, o, 335 b, d-f, 336 b, 338 a, f, 341 d-f,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszycy, Bielawa, Jodłownik, wydz.:</p> <p>136 k-l, 137 a, c-f, 138 a, d-g, i, 139 a-b, d-f, h, 140 d-g, 141 b, f-g, 143 d, g, 144 c, 146 h, 148 d-f, 149 a-b, 150 a-c, 151 b-d, h, 152 f, 160 b, 161 l, p, 162 b-c, h-j, 166 h, 168 h, 169 a, i, m, 170 f, 172 d, 174 g, i, k-l, 175 a, h, o, w, 176 a, g, 177 b, g, 178 k-l, 179 c, i-k, 180 b, 181 d, 182 c, i, 184 c, 185 g, k, m, 186 a, c, g, 187 a, i, 189 h, 190 a, f-g, i, 191 a-b, d-f, i, 192 b, 194 a, 196 i, 197 f-g, 198 g-h, 202 o, 203 l, n, 204 a-f, 205 a-b, d, g, 206 a, g, k, 209 h, 214 b-c, f-g, 215 c, 216 a-c, g, 217 c, g-i, 218 b-d, 219 c-d, i, 220 a, c-f, 221 b, i-j, 224 a-c, f, 227 c-d, g, 228 a, c-h, 229 c, f-g, i-k, 230 a-b, d-f, j, m, 232 a, c-d, 233 d-g, 234 a, d-f, 235 b-c, g, i, 236 c-d, 237 a-g, 238 b, d, i, 239 a, f, h-l, 240 a-b, 241 a, c, f, i, l, 242 a, c, 243 b, d-f, h-i, l, o, 244 a, d, 245 a-b, 246 a, d, g, 256 c, h, j, 257 a, c-f, h-i, 258 b-c, 259 a-d, 260 a, 261 h-j, l, 262 a-</p>	<p>B07 Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej.</p> <p>J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.</p> <p>B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew.</p> <p>H05.01 Odpadki i odpady stałe.</p>	<p>właściwej struktury i funkcji siedliska.</p>	<p>mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.</p>	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym		
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji	
				b, d-g, 263 a-f, 264 b-c, 265 c, 266 b-c, 267 c, g, i, 268 c-d, 269 a, c, f, 270 c, 271 c, g, 272 b, f, h-i, 273 a, c, 274 a, d, 276 c, g, 277 a-b, f-g, 278 a, c, 279 a-b, f-g, j, 281 f-h, 282 a-c, f, 283 a-b, d-f, i, k, 285 a-f, 286 a, f, h, 287 g, 288 a, 289 a, f-g, 290 d, k, 291 b-c, 292 b, 294 c, 295 c, 296 a-c, 297 a, d-f, h-j, 298 b, 299 f, j-k, m, 300 d-f, i, 301 k-l, o, r-s, 302 a-c, 303 g-h, 304 a-b, 305 a-b, d-f, h, 306 a-j, 307 a, c, 308 b, f, 309 k, 310 c, f, i, m, o, 311 a-d, 312 a, c, 314 i-j, l, 315 f-h, 316 g, 318 b-c, 319 f-g, i, 320 a-f, h, 321 a, 322 c-f, 323 a-f, 324 a-c, 325 d, 326 a-c, 327 a, c, f, h, k-l, 328 f, i, 330 b-c, 331 c-d, 332 a, g-h, m-n, 333 a, c, 335 a-c, 336 c-d, g, m, 337 a, c, h, 338 a-b, d, j, 341 f-g.				
9	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 271-f, 295-c, 295-d, 295-f, 296-b, 295-g, 296-c, 302-d, 302-c, 302-b, 302-a, 301-s, 301-r, 273-a, 268-c, 273-d, 272-j, 263-f, 263-a, 262-h, 262-g, 268-h, 262-a, 261-m, 261-j, 261-i, 261-h, 289-f, 288-g, 279-f, 279-g, 279-k, 279-h,	Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 261 h (stare h, i), i (stare j), l (stare m), 262 a, f (stare g), g (stare h), 263 a, f, 268 c, 271 g (stare f), 272 h (stare g), 273 a, c, 278 c, 279 b, f-g, j (stare j, k), 281 f, 286 a, 289 f-g, 290 d (stare f), 295 c (stare d, g, c), 296 a-c, 301 r-s, 302 a-c,	jw.	jw.	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla kwaśnych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza)	-	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		<p>279-l, 279-b, 279-n, 281-f, 290-f, 278-c, 286-c, 272-g oraz część wydz.: 271-d, 296-a, 301-n, 301-p, 273-c, 287-b, 289-g, 280-g, 270-b, 279-j, 286-a,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 205-b, 217-a, oraz część wydz.: 189-f, 187-m, 177-g, 177-h, 217-b,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 168 -i, 169 -a, 158 -j, 166 -c, 172 -f, 172 -d, 185 -f, 169 -g, 169 -i, 152-h, 170-j, 170-f, 166-c, 141-f, 146-f oraz część wydz.: 158 -f, 158-i, 158 -h, 166 -b, 166 -d, 184 -a, 152 -g, 170 -i, 166 -f, 141 -b,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 332 -h, 332 -l, 329 -o, 325 -b, 321 -h, 321 -c, 328 -s, 337 -a, 337 -c, 337 -h, 305 -d, 323 -d, 327 -f, 327 -c, 319 -i, 312 -d, 311 -c, 312-a, 314-i, 314-j, 312-b,</p>	<p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 177 g, 205 b,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 141 b, f, 152 f (stare h, g), 166 h (stare c), 168 h (stare i), 169 a, i, 170 f, 172 d,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 305 a, d, 310 m, o (stare o, g), 311 c, 312 a, 314 i-j, 316 g, 318 c, 319 f, i, 323 d, 324 a (stare b), b (stare c), 327 c, f, h, k-l, 332 h, m-n, 337 a, c, h,</p>		<p>i geograficznie (np. daglezie). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.</p>		

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		<p>313-s, 310-m, 310-p, 332-j, 332-n, 332-m, 316-g, 335-f, 327-h, 324-b, 324-c, 327-k, 329-k, oraz część wydz.: 327-l, 328-r, 305-a, 327-g, 319-f, 318-c, 318-f, 310-g, 313-p, 329-j,</p> <p>Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 305 -k, 305 -g, 337 -d, 338 -i, 325 -c, 336 -h, 305 -d, 338 -g oraz część wydz.: 338 -k, 336 -i, 337 -f, 329 -c,</p> <p>Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, część wydz.: 290 -d,</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 258-d, 244-d, 264-a, 264-c, 260-a, 255-b, 255-d, 255-f, 230-k, 228-c, 229-j, 230-a, 229-i, 230-g, 229-k, 230-b, 228-d, 248-g, 223-i oraz część wydz.: 264-b, 255-c, 255-g, 230-m, 230-h, 228-f, 236-c, 236-d, 251-b,</p> <p>Obręb Świdnica, Leśnictwo Bojanice, wydz.:</p>	<p>Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 305 d, g (stare g, k), 336 b (stare h), 338 f (stare i),</p> <p>Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 228 c (stare c, f),d, 229 i-k, 230 a-b, d (stare k), f (stare g), m, 236 c-d, 244 d, 258 c (stare d), 260 a, 264 b, c (stare c, a),</p> <p>Obręb Świdnica, Leśnictwo Bojanice, wydz.: 298 d (stare h), 300 a</p>				

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		288 -b, 300 -a, 300 -b, 298 -h oraz część wydz.: 300 -d, 298 -j.	(stare a, b).				
10	9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska - jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
11	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Zagórze, Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszyce, Bielawa, Jodłownik, wydz.: 27/256, Obręb Las dz. ew.: 260.	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Zagórze, wydz.: 275 d, 305 b-d, h, 306 b, d, 321 d, l, 322 g-j, 326 c, 334 g, 335 b, Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszyce, Bielawa, Jodłownik, wydz.: 138 c, 139 a-b, g, 142 f, 148 b, 150 j-l, o, r, 156 a, d, 166 f, 170 y, 171 a, 174 d, j, 175 f, 177 i, 183 a, 197 i, 203 l, n-o, 204 b, f, 205 a, 206 c, 207 b, 221 h, j-l, 222 c, 223 f, 225 i, 227 a-b, g, 228 b, 233 b, 235 a-b, d-f, 239 a, 240 b, 241 i, 242 a, 248 a, 251 b, 253 d, 254 d, k, 255 c, f-h, 256 d, g, 259 a-b, 261 h, 267 g-h, 268 a, d-f, 274 a, 279 g-h, j, l, 280 b-c, 281 d, 286 d, 290 a, 293 d, 294 c, 295 b, 297 a, 298 a, 302 a,	<u>Zagrożenia istniejące:</u> B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
			d, 309 g, 310 h, 311 a, c, 312 a, 313 s, 314 l, 317 b, 318 c-d, 319 a, c, 320 a, 321 d, 324 f, h, 327 h, 332 g, 333 c, 335 b, Obręb Las dz. ew. 68 (stara 27/256): 13-26-2-11-256 -d -00, 13-26-2-11-256 -g -00, Obręb Lubachów dz. ew.: 260: nie potwierdzono.				
12	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae</i> , <i>Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 257-f, 257-i, 257-a, 256-h, 257-j, 256-j, 224-d, 258-c, 235-f, 235-a, 235-h, 234-c oraz część wydz.: 256-i, 257-g, 230-o, 232-f, 224-b, 258-d, 249-a, 235-d, Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 138 -d, 143 -d, 144 -b, 142 -h, 158 -d oraz część wydz. 158 -a, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 290 -c, 280 -l, 301 -n, 301 -o, 301 -l, 261 -f, 266 -d oraz część wydz.: 290 -d, 272 -i, 272 -a, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 316 -f, 316 -d, 324 -d, 324	Obręb Bielawa, Leśnictwo Bielawa, wydz.: 235 a, d, f (stare f, h), Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 138 c (stare d), Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 318 c (stare c, b),	jw.	jw.	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla żyznych buczyn) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. dąb czerwony, daglezia, robinia akacjowa). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
		-f, 328 -r, 317 -d, 318 -b, 318 -f, 325-a, 321 -a, 329 -h oraz część wydz.: 316 -c, 328 -o, 325 -c, 318 -c, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 191 -k, 191 -j, 192 -b, 177 -i, 197 -h, 204 -d, oraz część wydz.: 191 -l, 177 -g, 197 -g, 204 -f, 204 -c, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 332 -b, 333 -a, 333 -h, 321 -d, oraz część wydz.: 333 -f, 321 -p, Obręb Las dz. ew. 27/256	Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 177 i, 204 f, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 321 d, I (stare p), Obręb Las dz. ew. 68 (stara 27/256): 13-26-2-11-256 -d -00, 13-26-2-11-256 -g -00.				
13	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae</i> , <i>Fagenion</i> , <i>Galio odorati</i> -Fagenion)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska - jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
14	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 335 –a.	Siedlisko 9170 w wynikach prac fitosocjologicznych (2019-2020) nie zostało potwierdzone we wskazanym wydzieleniu.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków.	Zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	W ramach planowanej gospodarki leśnej odnowienia drzewostanu kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla grądów) wraz ze stopniowym ograniczeniem udziału gatunków obcych ekologicznie (np. modrzew, świerk, sosna, brzoza) i geograficznie (np. dąb czerwony, dagleźja, robinia akacja). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-
15	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Zagórze.	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Zagórze, wydz.: 272 a-b, d-f, 273 a, 274 b, 275 c, 276 a, d, g-h, 277 a, g-i, 278 a-b, h, 279 a-b, 280 a-b, 281 a, 290 a, c, i, 291 a-b, f, 306 c, f, n, 307 i, 318 c, 321 i, n, 322 a, f, n-o, 328 c, 338 g.	jw.	jw.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
16	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 291 -f, 291 -d.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 13-26-1-05-291 -f -00.	jw.	jw.	Planowanie cięć rębnych przy zastosowaniu rębni z długimi i bardzo długimi okresami odnowienia i długimi okresami nawrotu cięć (głównie rębnie stopniowe). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-
17	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska - jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
18	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 291 -h oraz część wydz. 291 -c, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszcyce, część wydz.: 216 -f, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 336 -d, 317 -c.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 13-26-1-05-291 -h -00, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-317 -c -00.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. U Nieznane zagrożenia. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Zachowanie siedliska w stanie nie pogorszone (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy dla części płatów siedliska, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	W przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla jaworzyn) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (np. sosna, świerk, modrzew). <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
19	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 291 -h oraz część wydz. 291-c, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszcyce, część wydz.: 216 -f, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 336 -d, 317 -c.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Złoty Las, wydz.: 13-26-1-05-291 -h -00, 291-c, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-317 -c -00.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych w 5 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
20	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 330 -a, 322 -g, 306 -c.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-330 -a -00.	jw.	jw.	-	Ocena powierzchni i stanu siedliska w 5 roku obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMŚ. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
21	9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 305 -c, 305 -a.	Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 13-26-1-07-305 -j -00 (stare a, b, c).	jw.	jw.	-	Uzupełnienie stanu wiedzy o siedlisku w okresie obowiązywania PZO, w zakresie jego występowania i rozmieszczenia, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
22	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, Piskorzów, Pieszycy.	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, wydz.: 267 a, 274 b, 279 b, 280 f, 291 g, 294 b, 295 a, 298 f, 300 d, 303 a, 314 c, 322 m-o, 336 d, 341 c, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 178 l.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> X Brak zagrożeń i nacisków.	Zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-
23	9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska - jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
24	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe-siedlisko priorytetowe	Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 328 -k, 319 -c oraz część wydz. 328 -p, Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 145 -c, 145 -f oraz część wydz. 145 -d, Obręb Bielawa, Leśnictwo Jodłownik, wydz.: 302 -h, Obręb Świdnica, Leśnictwo Zagórze, wydz.: 327 -c.	Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 13-26-2-08-328 -t -00 (stare k, część starego p), Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 13-26-2-09-145 -i -00 (stare b, część starego c),	<u>Zagrożenia istniejące</u> : J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne</u> : X Brak zagrożeń i nacisków.	Zachowanie części płatów siedliska we właściwym stanie ochrony (FV), dla pozostałych płatów – zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	W przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne dla łągów) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (gł. świerka). <u>Podmiot odpowiedzialny</u> : Nadleśnictwo Świdnica.	-
25	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe-siedlisko priorytetowe	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszycy, Bielawa, Jodłownik, wydz.: 357.	Obręb Świdnica, Leśnictwa: Złoty Las, Bojanice, Zagórze, wydz.: 269 c, 270 d, 289 b, 294 h, 313 c, 333 l, Obręb Bielawa, Leśnictwa: Lutomia, Piskorzów, Pieszycy, Bielawa, Jodłownik, wydz.: 136 a-b, 145 i, 156 g, 163 l, 164 c, 174 f, 179 d, 182 j, 187 o, 203 p, 219 f, j-k, 221 m, 243 j, 248 b, 257 j, 261 a, 266 i-j, 267 a, 275 g, 287 h, 290 b, 297 b, 302 g, 314 d, 315 a, 326 d, 327 b, 328 t, 332 f, 334 c, Obręb Glinno dz. ew.: 357: nie potwierdzono.	jw.	jw.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny</u> : Nadleśnictwo Świdnica.	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
26	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnetion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłkowe-siedlisko priorytetowe	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	Wybrane płyty siedliska stanowiące 5-10% powierzchni siedliska w obszarze Natura 2000.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych wraz z oceną powierzchni i stanu siedliska - jednokrotnie między 6 a 9 rokiem obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
27	9410 Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i> , część – zbiorowiska górskie)	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów.	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 202 i, j, l, p, w, x, y.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotywowanych.	Zachowanie siedliska w stanie nie pogorszonym (co najmniej U1) oraz poprawa właściwej struktury i funkcji siedliska.	Na powierzchniach leśnych z siedliskiem przyrodniczym w drzewostanach w trzeciej i wyższych klasach wieku oraz w drzewostanach w klasie odnowienia lub w klasie do odnowienia pozostawiać – z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego lub zagrażającym trwałości lasu: - drzewa martwe i umierające, - wywroty, złomy, - drzewa dziuplaste i próchniejące, - rozproszone pozostałości pozrębowe. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Nadleśnictwo Świdnica.	-
28	9410 Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i> , część – zbiorowiska górskie)	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 202 -w, 202 -y, 202 -x.	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 202 w, y, x.	jw.	jw.	-	Ocena realizacji działań ochronnych w 5 roku obowiązywania PZO. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
29	9410 Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i> , część – zbiorowiska górskie)	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 202 -w, 202 -y, 202 -x.	Obręb Bielawa, Leśnictwo Piskorzów, wydz.: 202 w, y, x.	jw.	jw.	-	Ocena powierzchni i stanu siedliska w 5 roku obowiązywania PZO, według metodyki opracowanej w ramach PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
30	1308 mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Cały obszar Natura 2000.	Cały obszar Natura 2000.	<u>Zagrożenia istniejące:</u> C01.07 Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G01.04.02 Speleologia. G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa. G02.10 Inne kompleksy sportowe i rekreacyjne. G05.01 Nadmierne użytkowanie. G05.04 Wandalizm. G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak. H06.01 Zanieczyszczenie hałasem. H06.02 Zanieczyszczenie świetlne. H07 Inne formy zanieczyszczenia. J03.01 Zmniejszenie i utrata określonych cech siedliska. K01.01 Erozja.	Utrzymanie zimowisk gatunku w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1) i utrzymanie lub wzrost liczby hibernujących nietoperzy, uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	-	Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji mopka, w tym w zakresie rozpoznania głównych zerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodyką ekspercką, w oparciu o metodykę PMS, jeden raz w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				<p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> B03 Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania. C01.07 Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej. E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G01.04.02 Speleologia. G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa. G05.04 Wandalizm. G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak. H06.02 Zanieczyszczenie świetlne. H07 Inne formy zanieczyszczenia. J02.07 Pobór wód z wód podziemnych. K01.01 Erozja. L06 Tapnięcia podziemne. L05 Zapadnięcie się terenu, osuwisko. J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji. K03.04 Drapieżnictwo.</p>			

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
31	1323 nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i>	Cały obszar Natura 2000.	Cały obszar Natura 2000.	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo G01.04.02 Speleologia. G05.04 Wandalizm. G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak. H07 Inne formy zanieczyszczenia. K01.01 Erozja.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> B03 Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania. H06.02 Zanieczyszczenie świetlne. H07 Inne formy zanieczyszczenia. J02.07 Pobór wód z wód podziemnych. K01.01 Erozja. L06 Tapnięcia podziemne. C01.07 Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej. E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów</p>	Utrzymanie zimowisk gatunku w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1), uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	-	<p>Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji nocka Bechsteina, w tym w zakresie rozpoznania głównych zerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodą ekspercką w oparciu o metodykę PMS, jeden raz w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				rekreacyjnych. G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa. G05.04 Wandalizm. J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji. K03.04 Drapieżnictwo.			
32	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Kopalnia Augusta w Kamionkach, dz. ew. nr 772/179 obręb Rościszów.	Kopalnia Augusta w Kamionkach, dz. ew. nr 772/179 obręb Rościszów: 13-26-2-10-179 -g -00.	Zagrożenia istniejące: C01.07 Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej. E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa. G01.04.02 Speleologia. G02.10 Inne kompleksy sportowe i rekreacyjne. G05.01 Nadmierne użytkowanie. G05.04 Wandalizm. G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak, H06.01 Zanieczyszczenie hałasem, H06.02 Zanieczyszczenie świetlne, H07 Inne formy zanieczyszczenia,	Utrzymanie zimowisk gatunku w stanie co najmniej nie pogorszonym (U1) i utrzymanie lub wzrost liczby hibernujących nietoperzy, uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	-	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zabezpieczenie wejścia przed zawaleniem poprzez częściowe rozkopanie i wprowadzenie betonowego pierścienia, który ustabilizuje wejście. 2. Zabezpieczenie wejścia do sztolni przed niekontrolowaną penetracją oraz zasypaniem poprzez usunięcie istniejącej kraty i wstawienie nowej umożliwiającej swobodny wlot nietoperzy. 3. Konserwacja kraty zabezpieczającej wejście do sztolni (w przypadku takiej konieczności). 4. Otwieranie krat wiosną (15 kwietnia) i zamykanie jesienią (31 października). 5. Oznakowanie stanowiska tabliczką informacyjną. <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem obiektu.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				<p>J03.01 Zmniejszenie i utrata określonych cech siedliska. K01.01 Erozja. K01.04 Zatopienie. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> B03 Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania. C01.07 Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej. E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G01.04.02 Speleologia. G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa. G05.04 Wandalizm. G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak. H06.02 Zanieczyszczenie świetlne. H07 Inne formy zanieczyszczenia. J02.07 Pobór wód z wód podziemnych. J03.01 Zmniejszenie i utrata określonych cech siedliska. K01.01 Erozja.</p>			

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
				L05 Zapadnięcie się terenu, osuwisko. L06 Tąpnięcia podziemne. J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji. K03.04 Drapieżnictwo.			
33	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Kopalnia Augusta w Kamionkach i bezpośrednie otoczenie.	Kopalnia Augusta w Kamionkach i bezpośrednie otoczenie, 13-26-2-10-179 -g -00.	jw.	jw.	-	Monitoring realizacji działań ochronnych - po wykonaniu działań ochronnych. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.
34	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Kopalnia Augusta w Kamionkach i bezpośrednie otoczenie.	Kopalnia Augusta w Kamionkach i bezpośrednie otoczenie, 13-26-2-10-179 -g -00.	jw.	jw.	-	Monitoring populacji i siedliska gatunku - populacja zimująca - trzykrotnie w ciągu obowiązywania PZO w odstępach 2-3 letnich. Monitoring powinien się wzorować na metodyce opracowanej przez Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy oraz zaleceniach monitoringu PMS. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
35	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Natura 2000.	Cały obszar Natura 2000.	jw.	jw.	-	<p>Uzupełnienie wiedzy w zakresie letniej populacji nocka dużego, w tym w zakresie rozpoznania głównych żerowisk, kolonii rozrodczych, sposobu użytkowania, tras migracji dobowych i sezonowych, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych, badania należy przeprowadzić metodyką ekspercką, w oparciu o metodykę PMŚ, jeden raz w trakcie obowiązywania PZO.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000</p>
36	6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	<p>Obręb Glinno, dz. ew.: 101, 307/327, Obręb Lutomia Górna, dz. ew.: 1259, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 327 -j, 337 -i, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 215 -o.</p>	<p>Obręb Glinno dz. ew. 307 (stara 307/327): 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-327 -m -00, 13-26-2-08-327 -n -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 13-26-2-08-327 -j -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 13-26-2-10-215 -o -00.</p>	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> A03 Koszenie/ścianianie trawy. A02 Zmiana sposobu uprawy. E01.03 Zabudowa rozproszona (dla 6179). E01 Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe.</p>	Zachowanie części płatów siedlisk gatunku we właściwym stanie ochrony (FV), a dla pozostałych płatów poprawa stanu siedliska w kierunku właściwego stanu zachowania (FV) w zakresie struktury i funkcji.	-	<p><u>Działania obligatoryjne:</u> Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych.</p> <p><u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel, zarządca lub posiadacz obszaru.</p>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Przedmiot ochrony	Ogólna charakterystyka (lokalizacja - obręb, leśnictwo, oddział, wydzielenie)		Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla właściwego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Cele działań ochronnych	Działania ochronne wraz z obszarem wdrażania i podmiotem odpowiedzialnym	
		wg zarządzenia	wg stanu na 01.01.2021 r.			Działania w ramach gospodarki leśnej finansowane ze środków własnych PGL LP/przewidywane metody i okresy realizacji	Działania – wskazania ochronne realizowane poza gospodarką leśną ze środków zewnętrznych/przewidywane metody i okresy realizacji
37	6177 modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> 6179 modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Obręb Glinno, dz. ew.: 101, 307/327, Obręb Lutomia Góra, dz. ew.: 1259, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 327 -j, 337 -i, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 215 -o.	Obręb Glinno dz. ew. 307 (stara 307/327): 13-26-2-08-327 -j -00, 13-26-2-08-327 -m -00, 13-26-2-08-327 -n -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Lutomia, wydz.: 13-26-2-08-327 -j -00, Obręb Bielawa, Leśnictwo Pieszycy, wydz.: 13-26-2-10-215 -o -00.	jw.	jw.	-	<u>Działania fakultatywne:</u> Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu w ramach obowiązującego PROW, z uwzględnieniem wymogów gatunków: 6177 modraszka telejusa i 6179 modraszka nausitousa. <u>Podmiot odpowiedzialny:</u> Właściciel lub posiadacz terenu, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości. ²⁴

*W pozycji lokalizacja wg stanu na 01.01.2021 r. zamieszczono adresy leśne, w których wyniki prac fitosocjologicznych potwierdziły obecność siedliska przyrodniczego.

²⁴ Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie umowy zawartej z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska, na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku takich przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

IV.4.1.4. OZW WZGÓRZA NIEMCZAŃSKIE PLH020082

Typ ostoi: B (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 10. 2020: 3 237,16 ha

Powierzchnia wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28.11.2019 r.: 3 237,16 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2021 roku obszar OZW Wzgórze Niemczańskie PLH020082 nie posiada planu zadań ochronnych ani planu ochrony. Aktualnie planowane jest opracowanie projektu planu zadań ochronnych dla OZW Wzgórze Niemczańskie PLH020082 w ramach Projektu POIS.02.04.00-00-0193/16 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” realizowanego w latach 2017-2021 (inf. RDOŚ Wrocław pismo WPN.411.9.2018.KM z dnia 14 sierpnia 2018 r.).

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Wzgórze Niemczańskie PLH020082 składa się z kilku enklaw i obejmuje pasma czterech wzniesień zachodniego skraju mezoregionu Wzgórze Niemczańsko-Strzelińskich, do których należą: Krzyżowe, Gilowskie, Gumińskie i Dębowe. Pasma te mają kształt niewysokich (do 418 m n.p.m.), zalesionych grzbietów usytuowanych południkowo, wyraźnie wyodrębnionych krajobrazowo i wzajemnie pooddzielanych obniżeniami dolinowymi, zajętej przez miejscowości i użytki rolne. Lasy ograniczone są do wyżej położonych partii wzniesień, jest to cechą całego makroregionu Przedgórze Sudeckiego (zwanego stąd Krainą Gór Wyspowych). Miało to wpływ na utworzenie ostoi w formie kilku enklaw (źródło: SDF z 10. 2020).

Na terenie ostoi wyróżniono 9 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 5 gatunków z Załącznika II tej dyrektywy. Wśród siedlisk leśnych największe powierzchnie zajmują kwaśne dąbrowy *Quercion robur-petraeae* (9190) i grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne *Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum* (9170), porastające stoki i wierzchowiny wzniesień. Większość z nich jest dobrze zachowana. Na terenie ostoi występują również żyzne buczyny *Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion* (9130) i kwaśne buczyny *Luzulo-Fagetum* (9110). Najlepiej zachowane buczyny ze starodrzewem i dość bogatym runem znajdują się na Wzgórzach Dębowych. Doliny cieków i otoczenie zbiorników wodnych porastają łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe (91E0). Oprócz zbiorowisk leśnych na obszarze ostoi występują cenne zbiorowiska nieleśne, wykształcone w postaci dobrze zachowanych zmiennowilgotnych łąk

trzęślicowych *Molinion* (6410) zlokalizowanych w południowej części Wzgórz Krzyżowych oraz tworzące kompleksy murawy kserotermiczne pokrywające odkryte wzgórza koło Księginic Wielkich (źródło: *SDF z 10. 2020*). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność kwaśnych buczyn (9110), grądów (9170), kwaśnych dąbrów (9190) i łągów (91E0) oraz ścian skalnych (8220), zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (6410) i łąk świeżych (6510), a także wykazano obecność ciepłolubnych dąbrów (9110) oraz jaworzyn i lasów klonowo-lipowych (9180).

Na terenie ostoi znajduje się ważne zimowisko i miejsce rojenia wielu gatunków nietoperzy, stanowi je nieczynna kopalnia wapienia koło Gilowa na Wzgórzach Gilowskich, z systemem podziemnych sztolni i jeziorem. Funkcjonują tu również zbiorniki wodne: dwa stawy założone na potoku Krzywula - Trzciny Staw koło miejscowości Sieniawka i bezimienny staw koło miejscowości Kołaczowa oraz kompleks koło Jasina na Wzgórzach Gumińskich, zwany Doliną Siedmiu Stawów. Stawy leżą w sąsiedztwie kompleksów leśnych. Zbiorniki wodne stanowią miejsce bytowania zwierząt oraz stanowią ostoję ptaków, w tym gatunków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. Obszar Wzgórz Niemczańskich wyróżnia fauna występujących tu motyli. Na terenie Wzgórz Krzyżowych odnotowano stanowiska czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* i modraszka nausitous *Phengaris nausitous*. Wzgórze Gilowskie są miejscem notowania szlaczkonii szafrańca *Colias myrmidone*, gatunek ten w ostatnich latach nie został potwierdzony, ale istnieje prawdopodobieństwo jego występowania. Na obszarze stwierdzono obecność rzadkich miernikowców *Geometridae*, zwłaszcza w obrębie Dębowej Góry (źródło: *SDF z 10. 2020*).

Oprócz walorów przyrodniczych, obszar Wzgórz Niemczańskich jest cenny pod względem kulturowym. Występuje tu siedem wczesnośredniowiecznych grodzisk, z których jedno leżące w pobliżu „Tatarskiego Jaru” należy do największych na Śląsku (4,5 ha), natomiast miejscowość Niemcza jest jednym z najstarszych i najciekawszych miast w kraju (źródło: *SDF z 10. 2020*).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica znajduje się fragment obszaru Natura 2000 Wzgórze Niemczańskie PLH020082, zlokalizowany w południowo-wschodniej części nadleśnictwa. Łączna powierzchnia gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wchodzących w zasięg ostoi wynosi **2 098,90 ha**.

Tab. 17. Wykaz gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica leżących w całości w zasięgu granic OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 (granica obszaru wg decyzji wykonawczej KE nr 2020/97 z dnia 28 listopada 2019 r.)

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia [ha]*		
		leśna	nieleśna	razem
Bielawa	2 c-h; 3 a-d; 6 a-o; 7 a-f; 8 a-i; 9 a-f, j; 10 a, c; 11 a-f; 12 a-g; 13 a-c; 14 a-h; 15 a-g; 16 a-f; 17 a-g; 18 a-p; 19 a-o; 20 a-h, k-l; 21 a-f; 22 a-h; 23 k, n-o; 24 a-o; 25 a-f; 26 b, d-g, i-m; 27 a-k; 28 a-c; 29 a-c; 30 g-j; 31 a-k; 32 b-h; 33 a-g; 35 a-i; 36 c-i; 37 a-h; 38 a-d; 39 a-j; 40 a-h; 41 a-g; 42 a-n; 43 a-h; 44 a-f; 45 a-h; 46 a-k; 47 a-g; 48 a-d; 49 a-c; 50 a-d; 51 a-k; 52 a-c; 53 a-f; 54 a-h; 55 a-w, z-ax; 60 a-l; 61 a-g; 62 a-b, h; 63 a-g; 64 a-i; 65 a-f; 66 a-i; 67 b-h, k-m, o-x, z, cx, fx; 68 a-j; 69 a-d; 70 a-i; 71 a-f; 72 a-g; 73 a-i; 74 a-f; 75 a-l; 76 a-d; 77 a-h; 78 a-c; 79 b-j; 80 d-h, j-m; 81 a-h; 81A a-c, f, o; 82 a-h; 83 a-f; 84 a-j; 84A a-b, d-f; 85 d-g, i-j, l-s; 86 a-j; 87 a-j; 88 a; 89 a-i; 90 a-i; 91 a-l; 92 a-k; 93 a-i	2042,07	14,06	2056,13
	3 ~a~b, ~d; 6 ~a~f; 7 ~a~d; 8 ~a~b; 9 ~a~l; 10 ~a~h; 11 ~a~f; 12 ~a~o; 13 ~a~g; 14 ~a~h; 15 ~a~g; 16 ~a~h; 17 ~a~g; 18 ~a~g; 19 ~a~b; 21 ~a~f; 22 ~a; 23 ~a; 24 ~a~f; 25 ~a~b; 26 ~a~c; 27 ~a~d; 28 ~a~g; 29 ~a~c; 30 ~a~b, ~g~h; 31 ~a~c; 32 ~a~f; 33 ~a~c; 35 ~a~b; 36 ~a~f; 37 ~a~c; 38 ~a~g; 39 ~a~h; 40 ~a~f; 41 ~a~h; 42 ~a~g; 43 ~a~f; 44 ~a~b, ~d~f; 45 ~a~j; 46 ~a~d; 47 ~a~c; 48 ~a~g; 49 ~a~c; 50 ~a~d; 51 ~a~f; 52 ~a~b; 53 ~a; 54 ~a~h; 55 ~a~k; 60 ~a~c; 61 ~a~f; 62 ~a~d; 63 ~a~d; 64 ~a~g; 65 ~a~d; 66 ~a~g; 67 ~a~b; 68 ~a~b; 69 ~a~c; 70 ~a~f; 72 ~a; 73 ~a~f; 74 ~a~d; 75 ~a; 76 ~a; 77 ~a~b; 78 ~a~c; 79 ~b; 80 ~a; 81 ~a~d; 82 ~a~c; 83 ~a~c; 84 ~a~f; 84A ~b; 85 ~a~b; 87 ~a~d; 88 ~a; 89 ~a~b; 90 ~a~d; 91 ~a~f; 92 ~a~f; 93 ~a~g	42,77	0,00	42,77
Ogółem		2084,84	14,06	2098,90

*powierzchnia wydzielei literowanych

Pozostałe powierzchnie leśne zlokalizowane jedynie w części w zasięgu granic OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 stanowią wydzielenia leśne: 3 f, 30 f, 36 a-b, 44 g-i, 54 i, 67 a, i-j, ax, dx, gx, 80 i, 81A d, 84A i-j, 85 c, h (obr. 2).

Fot. 8. Obszar Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082 - stoki Kramarza (fot. J. Liszczyk)

Przedmioty ochrony obszaru

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 w postaci siedlisk przyrodniczych występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) – 2,09 ha;
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - 3,60 ha;
- 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* - niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) – 16,05 ha;
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) - 886,14 ha;
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) – 103,98 ha;
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe- siedlisko priorytetowe - 7,97 ha;

Do przedmiotów ochrony obszaru OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 w postaci gatunków zwierząt występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą:

- 1308 mopek *Barbastella barbastellus*;
- 1323 nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*;
- 1324 nocek duży *Myotis myotis*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji wyżej wymienionych przedmiotów ochrony zawiera załącznik do programu ochrony przyrody w postaci tabeli XXII.

Do głównych zagrożeń dla przedmiotów ochrony ostoi występujących na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą wszystkie działania mające wpływ na zmianę stanu zachowania zbiorowisk łąkowych i leśnych, stanowiących kluczowe siedliska dla trwałego funkcjonowania populacji odnotowanych tu gatunków, są to: zakłócenia powodowane przez działalność człowieka jak turystyka piesza i jazda pojazdami zmotoryzowanymi oraz nieprawidłowo prowadzona gospodarka leśna (źródło: *SDF z 10. 2020*).

Nie potwierdzono na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica występowania pozostałych przedmiotów ochrony OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082, do których należą:

- Siedliska przyrodnicze:
 - *6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis Festucion pallentis*) - siedlisko priorytetowe;
 - 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion*);
- Gatunki:
 - 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*;
 - 1145 piskorz *Misgurnus fossilis*.

Ponadto w granicach OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082 stwierdzono obecność priorytetowych siedlisk przyrodniczych - 9180 jaworzyn i lasów klonowo-lipowych na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*) oraz 9110 ciepłolubnych dąbrów (*Quercetalia pubescentis petraeae*), nie stanowiących przedmiotów ochrony ostoi.

IV.4.2. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY

IV.4.2.1. OSO ZBIORNIK MIETKOWSKI PLB020004

Typ ostoi: A (obszar specjalnej ochrony ptaków powołany rozporządzeniem Ministra Środowiska)

Powierzchnia obszaru wg SDF z 10. 2020: 1 193,89 ha

Powierzchnia obszaru wg rozp. Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011 r.: 1 193,9 ha

Uwaga! Na dzień 1.01.2021 roku obszar OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004 posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska We Wrocławiu z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004 (Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 3 kwietnia 2014 r. poz. 1684).

Obszar Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004 położony jest w całości **poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.**

Charakterystyka obszaru

Obszar Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004 obejmuje obszar zbiornika retencyjnego na rzece Bystrzyca oraz przyległe tereny. W okresach suchych zebrana woda w zbiorniku wodny służy do podniesienia poziomu wody w rzece Bystrzyca, ułatwiając żeglugę na Odrze. Zbiornik pełni również funkcję przeciwpowodziową i rekreacyjną, a także jest wykorzystywany do poboru kruszywa. Znaczne wahania poziomu zgromadzonych w zbiorniku wód sprzyjają odślanianiu błot, stanowiących atrakcyjne miejsca żerowiskowe

dla ptaków wodno-błotnych. Podczas wydobywania kruszywa tworzą się w zbiorniku zwałowiska ziemi, odsłaniane przy niższym stanie wód, tworząc wyspy, na których gniazdują mewy i rybitwy. Roślinność wodna zbiornika jest bardzo uboga, miejscami występują tylko kępy trzciny i pałki. Otocze przez zbiornika tworzy niskie wzniesienie pokryte pola uprawne, na których żerują zimujące tu gęsi (źródło: *SDF z 10. 2020*).

Zbiornik Mietkowski jest ważnym miejscem lęgowym wielu gatunków ptaków oraz miejscem postoju w okresie wędrówek i zimowania. Do przedmiotów ochrony obszaru zaliczono 10 gatunków ptaków, ale liczba obserwowanych tu ptaków przekracza 100 gatunków. W okresie lęgowym spotykany jest ohar *Tadorna tadorna*, posiadający tu ok. 1-2% populacji krajowej, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo* i mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus*, osiągające powyżej 1% populacji krajowej. Stada bytującej tu gęsi zbożowej *Anser fabalis* liczą nawet 64500 osobników, a w okresie zimowym 7000-9000 osobników. Natomiast liczebność drugiego gatunku gęsi - białoczelnej *Anser albifrons* dochodzą do 5000 osobników. Dużą liczebność ociągają tu stada krzyżówek *Anas platyrhynchos*, a w okresie letnio-jesiennym przy odsłonięciach błotnistej dna zbiornika również liczne są: łączak *Tringa glareola*, batalion *Calidris pugnax* i kulik wielki *Numenius arquata*. Liczebność ptaków wodno-błotnych przekracza 20000 osobników. Ponadto występują tu duże koncentracje śmieszki *Chroicocephalus ridibundus* oraz mewy białogłowej *Larus cachinnans* (źródło: *Dokumentacja pzo dla OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004 z 2014 r.*).

Do przedmiotów ochrony obszaru OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004 w postaci gatunków ptaków należą: (A039) gęś zbożowa *Anser fabalis*, (A041) gęś białoczelna *Anser albifrons*, (A048) ohar *Tadorna tadorna*, (A053) krzyżówka *Anas platyrhynchos*, (A056) płaskonos *Spatula clypeata*, (A160) kulik wielki *Numenius arquata*, (A176) mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus*, (A179) śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, (A193) rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, (A195) rybitwa białoczelna *Sternula albifrons* (źródło: *SDF z 10. 2020*).

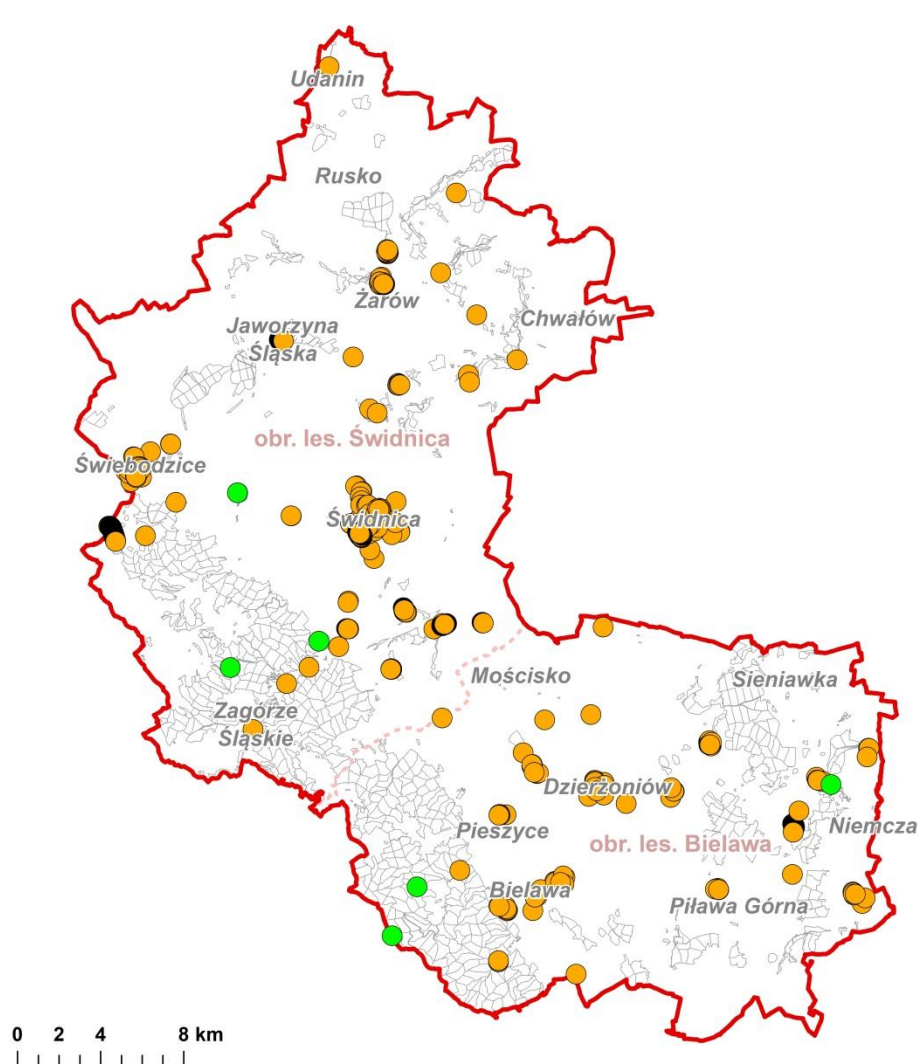
Do głównych zagrożeń dla przedmiotów ochrony ostoi należą wszystkie działania mające wpływ na zmianę stanu zachowania siedlisk, stanowiących kluczowe miejsca dla trwałego funkcjonowania populacji odnotowanych tu gatunków ptaków, są to: zakłócenia spowodowane przez działalność człowieka jak płoszenie, zabijanie ptaków i piskląt na wyspach i przy wyspach, podnoszenie poziomu wody w zbiorniku w okresie odbywania lęgów ptaków, nadmierne opróżnianie zbiornika z wody w okresie letnim i jesiennym, zmiana zagospodarowania gruntów leżących w sąsiedztwie zbiornika oraz zarastanie wysp przez krzewy i drzewa (źródło: *Dokumentacja pzo dla OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004 z 2014 r.*).

IV.5. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) pomnikami przyrody są *pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie* (art. 40). Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2).

IV.5.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Aktualnie na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajduje się 6 pomników przyrody. Są to zarówno pojedyncze okazy drzew, jak i grupa drzew, a także obiekty przyrody nieożywionej – skały mineralne (gnejsy). Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa (ale poza gruntami w zarządzie) znajduje się 241 pomników przyrody.

Ryc. 16. Lokalizacja pomników przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica (kolor zielony – pomniki na gruntach w zarządzie nadleśnictwa; kolor pomarańczowy – pomniki poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa)

Wykaz istniejących pomników przyrody sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (dane przestrzenne z dnia 20 kwietnia 2020 r.), Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu (Rejestr pomników przyrody województwa dolnośląskiego z dnia 16 października 2019 r.) oraz danych przekazanych przez Nadleśnictwo Świdnica w ramach prac nad projektem PUL. Szczegółowe dane dotyczące pomników przyrody zawierają tabele umieszczone poniżej.

Tab. 18. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, danych Nadleśnictwa Świdnica)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Opis obiektu		
			Obręb, leśnictwo, wydzielenie	Gmina, obr. ew., dz. ewid.	Gatunek/ Obiekt	Obw. [cm]	Wys. [m]
1	-	Uchwała Nr XLV/322/2018 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 23 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody nieożywionej (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 2804)	Bielawa, Pieszycy, 213 b	Pieszycy, Kamionki, 469/213	„Niedźwiedzia skała” Skały mineralne - gnejsy. Wymiary 10x10 m, pow. 0.04 ha.	-	4
2	-	Uchwała Nr XLV/322/2018 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 23 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody nieożywionej (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 2804)	Bielawa, Piskorzów, 183 a	Pieszycy, Rościszów, 768/183	„Siedem Sówek” Skały mineralne - gnejsy.	-	-
3	1107	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Bielawa, Gilów, 67 c	Niemcza, Gola Dzierżonowska, 35/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	375	-
4	1881	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Witoszów, 195 Pomnik nie został potwierdzony we wskazanej lokalizacji, wymaga dalszych ustaleń jego położenia.	Świdnica, Bystrzyca Górna, 352	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	400	-
5	1886	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Grochotów, 145A c	Świdnica, Komorów, 202/5	Grupa 4 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	300-500	-
6	1892	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Złoty Las 228 a	Świdnica, Modliszów, 369	„Zamkowe skały” Skały mineralne - gnejsy.	-	-

Fot. 9. Pomniki przyrody „Niedźwiedzia skała” oraz „Siedem Sówek” (fot. J. Liszczyk)

Tab. 19. Wykaz pomników przyrody poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg Rejestru Form Ochrony Przyrody RDOŚ we Wrocławiu, Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody)

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
1	8	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Nowa Bielawa, 660	Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>
2	9	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Nowa Bielawa, 660	Choina kanadyjska <i>Tsuga canadensis</i>
3	10	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Nowa Bielawa, 660	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
4	11	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Południe, 618/2	Lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i>
5	12	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
6	13	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
7	15	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Fabryczna, 804/1	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
8	16	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Fabryczna, 809/2	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Forma krzewiasta.
9	17	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Fabryczna, 104/3	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
10	18	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Fabryczna, 804/1	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> Forma wielopienna.
11	19	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Fabryczna, 104/6	Grupa 2 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Forma krzewiasta.
12	20	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Bielawa, Północ, 699/38	Grupa 4 drzew - Miłorząb dwukłapowy <i>Ginkgo biloba</i>
13	2596	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
14	2597	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
15	2598	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
16	2599	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
17	2600	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Osiedle, 4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
18	2601	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 104/6	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
19	2602	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 104/6	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
20	2603	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 809/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
21	2604	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 809/2	Buk zwyczajny odmiana czerwonolistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
22	2605	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 34/1	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
23	2606	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 809/2	Jodła kalifornijska <i>Abies concolor</i>
24	2607	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 809/2	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
25	2608	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Północ, 953	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
26	2609	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Południe, 618/2	Cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i>
27	2610	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Fabryczna, 290	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
28	2611	Uchwała nr 40/367/17 Rady Miejskiej Bielawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3704).	M. Bielawa, Północ, 724	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
29	229	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 324/28	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
30	230	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 495/7	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
31	231	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Przedmieście, 648	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
32	232	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 288/9	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
33	233	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 95/9	Buk zwyczajny odmiana czerwonolistna <i>Fagus sylvatica 'Atropurpurea'</i>
34	234	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 159/12	Buk zwyczajny odmiana zwisająca <i>Fagus sylvatica 'Pendula'</i>
35	235	Uchwała nr LXV/156/93 Rady Miejskiej w Dzierżoniowie z dnia 27 października 1993 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Dzierżoniów, Centrum, 700	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
36	236	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 81/13	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
37	237	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 324/28	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
38	238	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 324/28	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
39	239	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 796/26	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
40	240	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 332/4	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
41	241	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 272/1	Grupa 2 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
42	242	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Dzierżoniów, Centrum, 98	Grupa 7 drzew - Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
43	211	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Nowizna, 234/1	Topola biała <i>Populus alba</i>
44	212	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
45	213	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
46	214	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
47	215	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
48	216	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
49	217	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
50	218	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 1	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
51	219	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Rostocznik, 5/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
52	220	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Tuszyn, 370	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
53	221	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Ostroszowice, 620/2	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>
54	222	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżoniów, Dobrocin, 441/1	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
55	223	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Dobrocin, 382/4	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
56	224	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Dobrocin, 382/4	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
57	225	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Dobrocin, 342/27	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
58	226	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Rostocznik, 5/2	Grupa 10 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
59	227	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Rostocznik, 5/2	Grupa 2 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
60	228	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Dzierżonów, Włóki, 586	Gnejsy i skały wapienne – krzemianowe
61	426	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Jaworzyna Śląska, Bagieniec, 66/4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
62	427	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Jaworzyna Śląska, Bagieniec, 8/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
63	428	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Jaworzyna Śląska, Jaworzyna Śląska, 56	„Aleja kasztanowcowa” Aleja dwustronna 49 drzew - Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
64	2640	Uchwała Nr VII/21/19 Rady Miejskiej w Jaworzynie Śląskiej z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody na terenie Gminy Jaworzyna Śląska (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2019 r. poz. 3747).	Jaworzyna Śląska, Nowice, 106/3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
65	979	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Marcinowice, Krasków, 83	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
66	981	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Marcinowice, Śmiałowice, 58	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
67	2627	Uchwała nr XLIX/296/18 Rady Gminy Marcinowice z dnia 28 września 2018 r. w sprawie ustanowienia pomnikiem przyrody morwy białej, rosnącej na działce nr 163/1, AM-1, obręb Śmiałowice (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 4777).	Marcinowice, Śmiałowice, 163/1	Morwa biała <i>Morus alba</i>
68	1090	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Gilów, 304/55	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
69	1091	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Kietlin, 119	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
70	1092	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Kietlin, 119	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
71	1093	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Kietlin, 134/6	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
72	1097	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
73	1098	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
74	1099	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
75	1100	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 335/35	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
76	1101	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 335/35	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
77	1102	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 339/9	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
78	1103	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
79	1104	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
80	1105	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Forma krzewiasta.
81	1106	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 259/26	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
82	1108	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 70	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
83	1109	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 70	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
84	1110	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 70	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
85	1111	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 70	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
86	1112	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 29/25	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
87	1113	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Przerzeczyń Zdrój, 29/26	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
88	1114	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Niemcza, Gilów, 496/3	„Aleja kasztanowcowa” Aleja jednostronna 24 drzew - Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
89	1294	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Środkowe, 18	Topola biała <i>Populus alba</i>
90	1295	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Środkowe, 18	Topola biała <i>Populus alba</i>
91	1296	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Środkowe, 18	Topola biała <i>Populus alba</i>
92	1297	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Środkowe, 17	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
93	1298	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 541	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
94	1299	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 31	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
95	1300	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 30	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
96	1301	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 10	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
97	1302	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 10	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
98	1303	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszycy, Dolne, 10	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
99	1304	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Bratoszów, 139	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
100	1305	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Górne, 392/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
101	1306	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Bratoszów, 132	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
102	1307	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Bratoszów, 142	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
103	1308	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Dolne, 14	Grupa 2 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
104	1309	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Pieszyce, Dolne, 28; 30	Grupa 3 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
105	1311	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Piława Górna, Kośmin, 173/1	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
106	1312	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Piława Górna, Północ, 229	Grab zwyczajny <i>Carpinus betulus</i>
107	1313	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Piława Górna, Północ, 229	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
108	1314	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Piława Górna, Północ, 229	Grupa 4 drzew - Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
109	1315	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Piława Górna, Północ, 229	Grupa 2 drzew - Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
110	1895	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 1	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
111	1896	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 1	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
112	1897	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 1	Żywotnik olbrzymi <i>Thuja plicata</i>
113	1898	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 1	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
114	1899	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 1	Miłorząb dwuklapowy <i>Ginkgo biloba</i>
115	1900	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
116	1901	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
117	1902	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
118	1903	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
119	1904	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
120	1905	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
121	1906	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 44/11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
122	1907	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 13/16	Wiąz holenderski <i>Ulmus x hollandica</i>
123	1908	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Zachód, 13/5	Lipa srebrzysta <i>Tilia tomentosa</i>
124	1909	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Osiedle Młodych, 1/15	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
125	1910	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Osiedle Młodych, 1/15	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
126	1911	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Osiedle Młodych, 1/15	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
127	1912	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Osiedle Młodych, 1/15	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
128	1913	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Osiedle Młodych, 1/15	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
129	1914	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 5	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
130	1915	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 5	Buk zwyczajny odmiana czerwolistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
131	1916	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 5	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
132	1917	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 18	Żywotnik olbrzymi <i>Thuja plicata</i>
133	1918	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 18	Miłorząb dwuklapowy <i>Ginkgo biloba</i>
134	1919	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 17	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
135	1920	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 17	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
136	1921	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 17	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
137	1922	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 4	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
138	1923	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 14	Robinia akacja <i>Robinia pseudacacia</i>
139	1924	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 38	Lipa srebrzysta <i>Tilia tomentosa</i>
140	1926	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 23	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
141	1927	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 59	Morwa biała <i>Morus alba</i>
142	1928	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 59	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>
143	1929	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście 91	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>
144	1930	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Fabryczna, 2/1	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
145	1931	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Fabryczna, 4/14	Magnolia pośrednia <i>Magnolia x soulangeana</i>
146	1932	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 61	Topola czarna <i>Populus nigra</i>
147	1933	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 61	Topola czarna <i>Populus nigra</i>
148	1934	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 11/2	Klon srebrzysty <i>Acer saccharinum</i>
149	1935	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Fabryczna, 9	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
150	1936	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Fabryczna, 9	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
151	1937	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Fabryczna, 65/9	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
152	1938	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Kraszowice, 25/2	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
153	1939	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Kraszowice, 7	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
154	1940	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 107/2	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
155	1942	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 16/5	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
156	1943	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 16/5	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
157	1944	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 27	„Bolko” Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
158	1945	Uchwała nr XVII/152/95 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 28 lipca 1995 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świdnica, Śródmieście, 108	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
159	1947	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świdnica, Śródmieście, 21, 22	Grupa 15 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
160	1948	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494). Uchwała Nr XXXV/367/17 Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie pomnika przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2017 r. poz. 3718).	M. Świdnica, Zachód, 97	Aleja kasztanowcowa aleja 93 drzew - Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>
161	1875	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Burkatów, 303/1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
162	1876	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Bystrzyca Dolna, 283/10	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
163	1877	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Bystrzyca Dolna, 281/1	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
164	1879	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Krzyżowa, 115	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
165	1880	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Lubachów, 108/3	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
166	1882	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Bojanice, 65	Grupa 17 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> (w tym 3 drzewa do zniesienia ochrony)
167	1884	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Grodziszczce, 76/70	Grupa 4 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
168	1885	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Komorów, 193	Grupa 2 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
169	1887	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Burkatów, 244	Aleja lipowa dwurzędowa 19 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
170	1888	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Grodziszczce, 76/49	Aleja lipowa 19 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
171	1889	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Krzyżowa, 224	Aleja dębowa czterorzędowa 110 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
172	1890	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Lutomia Dolna, 398	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
173	1891	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Makowice, 107/3	Aleja dębowa 41 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
174	1893	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Bystrzyca Górna, 261/1	Skały wulkaniczne odmiany kanitów i brekcji.
175	1894	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Świdnica, Mokrzeszów, 846/1	Trzy skupiska gładów granitowo- kwarcytowych
176	1950	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 636/11	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
177	1952	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 414	Buk zwyczajny odmiana czerwonolistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
178	1953	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 318/5	Buk zwyczajny odmiana czerwonolistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
179	1954	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
180	1956	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Pełcznica 1, 442/6	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
181	1960	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 536	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
182	1963	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 319	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
183	1964	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 430	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
184	1965	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 529/4	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
185	1966	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 381	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie		Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.		
186	1967	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Ciernie 4, 544/3		Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Forma dwupienna.
187	1968	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Ciernie 4, 355/1		Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
188	1969	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 529/4		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> Forma wielopienna.
189	1972	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Pełcznica 1, 442/6		Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
190	1973	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 529/4		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
191	1974	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 529/4		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
192	1975	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 529/4		Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
193	1976	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
194	1977	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
195	1978	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
196	1979	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
197	1980	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>
198	1981	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Śródmieście 3, 239/2		Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
199	1982	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Ciernie 4, 355/1		Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
200	1983	Uchwała Nr LIX/428/06 Rady Miejskiej w Świebodzicach z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Świebodzice, Ciernie 4, 355/1		Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
201	2097	Decyzja Nr SGW-7141-18-83 z dnia 20 grudnia 1983 r.	Udanin, Udanin, 314/16		Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
202	2101	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Walim, Zagórze Śląskie, 89		Lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i>
203	2139	Uchwała Nr XXX/140/96 Rady Miejskiej w Wałbrzychu z dnia 29 października 1996 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	M. Wałbrzych, Lubiechów, 60/2		Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
204	2161	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494). Uchwała Nr XXIII/319/2016 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 31 maja 2016 r. w sprawie pomnika przyrody – Alei Lipowej (działki nr 41 i 46 obręb nr 51 Książ) Dz. Urz. Woj. Doln. z 2016 r. poz. 2747).	M. Wałbrzych, Lubiechów, 106, Szczawienko, 77	Aleja lipowa 454 drzew - Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Po 2016 r. 445 drzew. (w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się jedynie fragment alei)
205	2487	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
206	2488	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
207	2489	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
208	2490	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
209	2491	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Jodła grecka <i>Abies cephalonica</i>
210	2492	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Miłorząb dwuklapowy <i>Ginkgo biloba</i>
211	2493	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
212	2494	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
213	2495	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>
214	2496	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Sosna czarna <i>Pinus nigra</i>
215	2497	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Grupa 4 drzew - Cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i>
216	2498	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Grupa 2 drzew - Gledicja trójciemiowa <i>Gleditsia triacanthos</i>
217	2499	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Żarów, 65	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>
218	2500	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
219	2501	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
220	2502	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
221	2503	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
222	2504	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
223	2505	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Żarów, 65	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>
224	2506	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
225	2507	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
226	2508	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>
227	2509	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Buk zwyczajny odmiana czerwonołistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
228	2510	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Buk zwyczajny odmiana czerwonołistna <i>Fagus sylvatica 'Purpurea'</i>
229	2511	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
230	2512	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>
231	2513	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>
232	2514	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Łażany, 60/32	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>
233	2515	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
234	2516	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>
235	2517	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
236	2518	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
237	2519	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>
238	2520	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Wierzbna, 89/9	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>
239	2521	Uchwała nr XVIII/107/2003 Rady Miejskiej w Żarowie z dnia 29 grudnia 2003 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.	Żarów, Pyszczyń, 206	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>

Lp.	Nr rejestru RDOŚ	Akt prawny	Położenie	Gatunek/obiekt
			Gmina, obr. ew., dz. ewid.	
240	2522	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Mrowiny, 524/36	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>
241	2523	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2008 r. Nr 221, poz. 2494).	Żarów, Siedlimowice, 155/2	Aleja lipowa 41 drzew lewa strona 21szt., prawa strona 20 szt.

IV.5.2. PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY

Prace nad programem ochrony przyrody dla nadleśnictwa obejmują m.in. zebranie informacji na temat propozycji utworzenia poszczególnych form ochrony przyrody zawartych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody i zagospodarowaniem przestrzennym. Zawarte tam propozycje w żaden sposób nie wiążą organów odpowiedzialnych za tworzenie obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody, a tym bardziej nie mogą być traktowane jako projekty takich obiektów w rozumieniu *Instrukcji Urządzenia Lasu*. Przygotowanie pełnej dokumentacji, przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z właścicielem lub zarządcą gruntu (w przypadku gruntów Skarbu Państwa, którymi zarządza PGL Lasy Państwowe jest to właściwy nadleśniczy) oraz zbadanie prawnych konsekwencji takiej decyzji jest obowiązkiem organu tworzącego (ustanawiającego) formę ochrony przyrody.

Proponowany pomnik przyrody nieożywionej „Strzyżna” obejmuje skałkę położoną na północny zachód od szczytu Wielkiej Sowy, na wysokości 980-990 m n.p.m. Obiekt od strony szczytu ma formę usypiska z płyt skalnych, natomiast od strony stoku tworzy silnie urzeźbioną ścianę skalną. Skałka jest zbudowana z gęsto spękanego gnejsu migmatycznego. Podnóże skałki pokrywa blokowisko skalne. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowany pomnik przyrody obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielenia leśne 202 r, w, x, z, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Ponadto poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajduje się bardzo wiele obiektów o cechach pomników przyrody proponowanych do objęcia ochroną prawną w inwentaryzacjach przyrodniczych oraz dokumentach zagospodarowania przestrzennego gmin. Są to m.in. grupy drzew i pojedyncze okazy z takich gatunków jak: dąb szypułkowy *Quercus robur*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, wiąz górski *Ulmus glabra*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, topola biała *Populus alba*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*, kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum*.

IV.6. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) stanowiskami dokumentacyjnymi są *niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.*

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica brak jest istniejących stanowisk dokumentacyjnych.

IV.6.1. PROPONOWANE STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Prace nad programem ochrony przyrody dla nadleśnictwa obejmują m.in. zebranie informacji na temat propozycji utworzenia poszczególnych form ochrony przyrody zawartych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody i zagospodarowaniem przestrzennym. Zawarte tam propozycje w żaden sposób nie wiążą organów odpowiedzialnych za tworzenie obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody, a tym bardziej nie mogą być traktowane jako projekty takich obiektów w rozumieniu *Instrukcji Urządzania Lasu*. Przygotowanie pełnej dokumentacji, przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z właścicielem lub zarządcą gruntu (w przypadku gruntów Skarbu Państwa, którymi zarządza PGL Lasy Państwowe jest to właściwy nadleśniczy) oraz zbadanie prawnych konsekwencji takiej decyzji jest obowiązkiem organu tworzącego (ustanawiającego) formę ochrony przyrody.

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom w Kamieniczkach” obejmuje nieczynny kamieniołom zlokalizowany ok. 250 m na południowy zachód od ostatnich zabudowań miejscowości Kamieniczki. Na ścianach wyrobiska odsłonięte zostały gnejsy z pegmatytami, amfibolitami oraz soczewkami wapieni krystalicznych. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielienia leśne 232 a, 233 b, obręb Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom w Kamionkach” obejmuje odsłonięcie utworów dolnokarbońskiej serii osadowej, zlokalizowanej na prawym brzegu prawego dopływu Pieszyckiego Potoku, na wysokości 520-540 m n.p.m. Obiekt znajduje się ok. 1350 m na zachód od miejscowości Kamionki. Odsłonięcie obejmuje piaskowce szarogłazowe przeławicowane mułowcami i iłowcami. W piaskowcach stwierdzono obecność skamieniałości (szczątków roślinnych). W stropowej części

południowo-wschodniej ściany kamieniołomu występują zlepieńce tzw. kulmu sowiogórskiego. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielienia leśne 187 d, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; *Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom w Lasocinie” obejmuje odsłonięcie paragnejsów migmatycznych zlokalizowanych na lewym brzegu Sowiego Potoku. Obiekt znajduje się ok.200 metrów powyżej ostatnich zabudowań miejscowości Lasocin. W odsłonięcie paragnejsów intrudowały magmowe skały żyłowe – lityty. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielienia leśne 161 j, p, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; *Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Kawka” obejmuje dwie skałki na zachodnim zboczu wzniesienia Kawka. Obiekt znajduje się kilkadziesiąt metrów na południowy zachód od szczytu Kawki. Skałki zbudowane są z amfibolitów z wkładkami wapieni krystalicznych, przecięte żyłkami kwarcu. Ich miąższość osiąga kilkadziesiąt cm. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielienia leśne 218 a, b, d, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; *Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Odsłonięcie na Niedźwiedzim Grzbiecie” obejmuje przekop drogowy, na którego ścianach i dnie odsłaniają się paragnejsy z przewarstwieniami amfibolitów o grubości lamin do kilku centymetrów. Obiekt znajduje się ok. 40 metrów na południe od przełęczy pod Kuczabą. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielienia leśne 281 f, 290 c-d, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; *Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Skałka Ciosana” obejmuje ciąg skałek zlokalizowanych na prawym brzegu prawego dopływu Pieszyckiego Potoku, na wysokości 460-480 m n.p.m. Skałki osiągają wysokość kilku metrów i są zbudowane ze zlepieńców kulmu sowiogórskiego. Obiekt znajduje się ok. 40 metrów na południe od przełęczy pod Kuczabą. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa

Świdnica, wydzielania leśne 186 b, 187 a, y, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).

Proponowane stanowisko dokumentacyjne „Skalka serpentynitowa” obejmuje ciąg skałek zlokalizowanych ok. 200 m na południowy zachód od przełęczy zamykającej Ciemny Jar, o wysokości 628 m n.p.m. Skałki zbudowane są z serpentynitu o wyraźnej oddzielności płytowej. Serpentynity przecinają żyłki chryzotyłu o grubości kilku milimetrów, dające efekt „kociego oka”. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowane stanowisko dokumentacyjne obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 241 a, d, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.*; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510).

IV.7. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek ekologiczny to indywidualna forma ochrony przyrody wprowadzona do polskich przepisów prawnych przez ustawę o *ochronie przyrody* (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55). Użytkami ekologicznymi w rozumieniu tej ustawy są *zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania* (art. 42). Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów.

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica brak jest istniejących stanowisk dokumentacyjnych.

IV.7.1. PROPONOWANE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Prace nad programem ochrony przyrody dla nadleśnictwa obejmują m.in. zebranie informacji na temat propozycji utworzenia poszczególnych form ochrony przyrody zawartych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody i zagospodarowaniem przestrzennym. Zawarte tam propozycje w żaden sposób nie wiążą organów odpowiedzialnych za tworzenie obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody, a tym bardziej nie mogą być traktowane jako projekty takich obiektów w rozumieniu *Instrukcji Urządzania Lasu*. Przygotowanie pełnej dokumentacji, przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z właścicielem lub zarządcą gruntu (w przypadku gruntów Skarbu Państwa, którymi zarządza PGL Lasy Państwowe jest to właściwy nadleśniczy) oraz zbadanie prawnych konsekwencji takiej decyzji jest obowiązkiem organu tworzącego (ustanawiającego) formę ochrony przyrody.

Proponowany użytek ekologiczny obejmuje zbiorowiska roślinne zbliżone do grądu środkowoeuropejskiego *Galio sylvatici-Carpinetum*, zlokalizowane w sąsiedztwie Zbiornika Mietkowskiego, na północ od miejscowości Domanice, w gminie Mietków. Drzewostan grądu tworzą: dąb szypułkowy *Quercus robur*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, jawor *Acer pseudoplatanus*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, brzoza brodawkowata *Betula pendula* i grab zwyczajny *Carpinus betulus*. W podszyciu dominuje kruszyna pospolita *Frangula alnus*, bez czarna *Sambucus nigra* i leszczyna pospolita *Corylus avellana*. W runie występują takie gatunki jak: kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, prosownica rozpięchła *Milium effusum*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*,

zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides*, czyściec leśny *Stachys sylvatica*, niezapominajka leśna *Myosotis sylvatica*, bodziszek żałobny *Geranium phaeum*, kokorycz pusta *Corydalis cava*. Teren proponowanego użytku ekologicznego znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 99 c, d, f, obrębu Świdnica (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Mietków, 2015 r.*). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 nie potwierdziły obecności grądu ww. wydzieleniach leśnych.

IV.8. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jednolity – Dz.U. 2020 poz. 55) na ochronę w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zasługują fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego wyróżniające się walorami widokowymi lub estetycznymi (art.43).

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica brak jest istniejących zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

IV.8.1. PROPONOWANE ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Prace nad programem ochrony przyrody dla nadleśnictwa obejmują m.in. zebranie informacji na temat propozycji utworzenia poszczególnych form ochrony przyrody zawartych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody i zagospodarowaniem przestrzennym. Zawarte tam propozycje w żaden sposób nie wiążą organów odpowiedzialnych za tworzenie obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody, a tym bardziej nie mogą być traktowane jako projekty takich obiektów w rozumieniu Instrukcji Urządzania Lasu. Przygotowanie pełnej dokumentacji, przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z właścicielem lub zarządcą gruntu (w przypadku gruntów Skarbu Państwa, którymi zarządza PGL Lasy Państwowe jest to właściwy nadleśniczy) oraz zbadanie prawnych konsekwencji takiej decyzji jest obowiązkiem organu tworzącego (ustanawiającego) formę ochrony przyrody.

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Kalenica” obejmuje skałki grzbietowe o wysokości kilku metrów oraz blokowisko skalne u ich podnóża, zlokalizowane w odległości ok. 100-200 m na północny-zachód od szczytu Kalenicy. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, w sąsiedztwie rezerwatu przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”. Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielanie leśne 269 d, obręb Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Siedem Sówek” obejmuje skałki znajdujące się na prawym brzegu lewego dopływu Pieszyckiego Potoku, ok. 1200 m na zachód od miejscowości Kamionki. Skałki tworzą mur skalny o wysokości ok. 20 m zbudowany ze zlepieńców tzw. kulmu sowiogórskiego. Mur składa się z ambon i ścian skalnych ułożonych w dwóch poziomach na stoku. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 183 a-b, obręb Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*). Na tym obszarze został powołany w 2018 r. pomnik

przyrody „Siedem Sówek” (zgodnie z Uchwałą Nr XLV/322/2018 Rady Miejskiej w Pieszycach z dnia 23 maja 2018 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2018 r. poz. 2804), został on opisany w podrozdziale dotyczącym istniejących pomników przyrody.

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Skałki w Kamionkach” obejmuje zespół ambon, baszt skalnych oraz blokowisk znajdujących się na dwóch równoległych grzbietach zbudowanych z gnejsów oczkowych. Skałki znajdują się w odległości kilkudziesięciu metrów na południe i zachód od ostatnich zabudowań miejscowości Kamionki. Formy skalne powstały na skutek wcinania się wód potoków w odporne na wietrzenie i erozję skały. Część skałek osiąga wysokość ok. kilkunastu metrów. Obiekt znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 197 a, 204 a, obrębu Bielawa (źródło: *Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich, 2011 r.; Dz. Urz. Woj. Doln. z 2011 r. Nr 251, poz. 4510*).

Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje obszar położony w dolinie Ligockiego Potoku. Są to tereny rolne i leśne wraz z wodami płynącymi i stojącymi. Obszar ten znajduje się w południowo-wschodniej części miasta Piława Górna. Odznacza się on dużymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Stwierdzono tu cenne siedliska fauny i fory. Z gatunków zwierząt odnotowano padalca zwyczajnego *Anguis fragilis*, rzekotkę drzewną *Hyla arborea*, żabę trawną *Rana temporaria* oraz żaby zielone *Rana esculenta complex*. Na tym terenie znajdują się trzy stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Proponowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielanie leśne 109 p, obrębu Bielawa (źródło: *Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Piława Górna, 2013 r.*).

IV.9. OCHRONA GATUNKOWA

IV.9.1. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI ROŚLIN

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych gatunków roślin ustalono, że na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zinwentaryzowano dotychczas 48 gatunków roślin rzadkich i/lub chronionych, z których 12 objętych jest ochroną ścisłą, 35 ochroną częściową, pozostałe gatunki nie są chronione, ale posiadają kategorię gatunków zagrożonych w skali regionu. Ponadto poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa podawanych jest 22 cenne gatunki roślin.

Do gatunków szczególnie zagrożonych w skali kraju, odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą: bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*, buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, dzwonek szerokolistny *Campanula latifolia*, gnidosz rozestany *Pedicularis sylvatica*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, jarząb brekinia *Sorbus torminalis*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, obrazki plamiste *Arum maculatum*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, zanokcica północna *Asplenium septentrionale*.

Duża część ze zinwentaryzowanych gatunków należy również do grupy roślin zagrożonych w skali regionu. Do najbardziej zagrożonych gatunków na obszarze Dolnego Śląska, odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica należą: buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, gnidosz rozestany *Pedicularis sylvatica*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, jarząb brekinia *Sorbus torminalis*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, obrazki plamiste *Arum maculatum*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna*, rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*.

Do pozostałych gatunków odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica o najniższym statusie zagrożenia w skali regionu lub jego braku należą: bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, centuria pospolita *Centaurium erythraea*, cis pospolity *Taxus baccata*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, dziewięcisz bezłodygowy *Carlina acaulis*, fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, listera jajowata *Listera ovata*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, naleźlina skalna *Andraea rupestris*, naparstnica zwyczajna *Digitalis*

grandiflora, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*, płonnik pospolity *Polytrichum commune*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*, raketnik pospolity *Pleurozium schreberi*, sosna kosa (kosodrzewina) *Pinus mugo*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, torfowiec Girgensohna *Sphagnum girgensohni*, torfowiec kończysty *Sphagnum fallax*, torfowiec nastroszony *Sphagnum squarrosum*, wawrzynek wilczętyko *Daphne mezereum*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*, zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides*, zimowit jesienny *Colchicum autumnale*.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 1 „Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków roślin, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.1.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW ROŚLIN NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Gatunki, których nie dotyczy odstępstwo opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409):

- ochrona ścisła – bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis* (2 stanowiska) – gatunek z zał. II DS, jarząb brekinia *Sorbus torminalis* (2 stanowiska), obrazki plamiste *Arum maculatum* (1 stanowisko),
- ochrona częściowa – sosna kosa (kosodrzewina) *Pinus mugo* (2 stanowiska), zanokcica północna *Asplenium septentrionale* (10 stanowisk).

Stanowiska gatunków należy stale wyłączać z prac gospodarczych.

Gatunki wymagające ochrony czynnej opisane w § 8 pkt 1 Rozp. Min. Środ. z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409):

- ochrona ścisła – goździk pyszny *Dianthus superbus* (1 stanowisko), kosaciec syberyjski *Iris sibirica* (1 stanowisko), kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii* (10 stanowisk), mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* (3 stanowiska), pełnik europejski *Trollius europaeus* (1 stanowisko).

Ochrona czynna gatunków obejmuje działania związane z zachowaniem siedlisk, w których występują.

Gatunki rzadkie siedlisk leśnych:

- ochrona ścisła – buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia* (29 stanowisk), buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium* (11 stanowisk), lilia złotogłów *Lilium martagon* (106 stanowisk),
- ochrona częściowa – cis pospolity *Taxus baccata* (1 stanowisko), listera jajowata *Listera ovata* (2 stanowiska), parzydło leśne *Aruncus sylvestris* (7 stanowisk), podkolan biały *Platanthera bifolia* (6 stanowisk), pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna* (9 stanowisk), śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum* (103 stanowiska), widłak goździsty *Lycopodium clavatum* (2 stanowiska).

Gatunki pospolite siedlisk leśnych:

- ochrona częściowa – bielistka siwa *Leucobryum glaucum* (3 stanowiska), brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum* (5 stanowisk), czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* (49 stanowisk), dzwonek szerokolistny *Campanula latifolia* (1 stanowisko), fałdownik nastroszony *Rhytidiadelphus squarrosus* (1 stanowisko), gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis* (11 stanowisk), kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (9 stanowisk), miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum* (10 stanowisk), naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* (128 stanowisk), pierwiosnek wyniosły *Primula elatior* (61 stanowisk), podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant* (4 stanowiska), rokielnik pospolity *Pleurozium schreberi* (1 stanowisko), śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* (67 stanowisk), wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum* (120 stanowisk), wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* (3 stanowiska), widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium* (40 stanowisk),
- gatunki niechronione, zagrożone w skali Dolnego Śląska - zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides* (1 stanowisko).

Gatunki siedlisk podmokłych (torfowisk, trzęsawisk, młak i źródlisk):

- ochrona częściowa – płonnik pospolity *Polytrichum commune* (76 stanowisk), torfowiec Girgensohna *Sphagnum girgensohni* (2 stanowiska), torfowiec kończysty *Sphagnum fallax* (1 stanowisko), torfowiec nastroszony *Sphagnum squarrosum* (3 stanowiska).

Gatunki siedlisk naskalnych:

- ochrona ścisła – rojownik pospolity *Jovibarba sobolifera* (2 stanowiska),
- ochrona częściowa – naleźlina skalna *Andreeaea rupestris* (1 stanowisko).

Gatunki siedlisk łąkowych, traworośli i obrzeży lasów:

- ochrona częściowa – centuria pospolita *Centaurium erythraea* (1 stanowisko), dziewięcił bezłodygowy *Carlina acaulis* (10 stanowisk), gnidosz rozestłany *Pedicularis sylvatica* (1 stanowisko), kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (1 stanowisko), zimowit jesienny *Colchicum autumnale* (2 stanowiska).

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 1 do programu ochrony przyrody.

IV.9.1.2. POZOSTAŁE CENNE GATUNKI ROŚLIN NIEPOTWIERDZONE NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Do gatunków roślin wskazywanych, jako występujące w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, ale **niepotwierdzonych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa** należą:

- ochrona ścisła – goździk kosmaty *Dianthus armeria*, kotewka orzech wodny *Trapa natans*, marsylia czterolistna *Marsilea quadrifolia*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum*, zanokcica klinowata *Asplenium cuneifolium*, zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*,
- ochrona częściowa – centuria nadobna *Centaurium pulchellum*, drabik drzewkowaty *Climacium dendroides*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, mokradłoszka zaostrowana *Calliergonella cuspidata*, nastroszek Brucha *Ulota bruchii*, pióropusznik strusi *Matteucia struthiopteris*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*, tujowiec tamaryszkowy *Thuidium tamariscinum*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali regionu lub kraju - koniopłoch łąkowy *Silaum silaus*, ostróżeczka polna *Consolida regalis*, skrzyp pstry *Equisetum variegatum*, szczodrzeniec główkowy *Chamaecytisus supinus*, śniedek baldaszkowaty *Ornithogalum umbellatum*.

IV.9.2. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI GRZYBÓW

Dane na temat występowania zagrożonych i chronionych gatunków grzybów na terenie nadleśnictwa są bardzo ubogie. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zinwentaryzowano dotychczas dwa cenne gatunki grzybów wielkoowocnikowych i dwa cenne gatunki grzybów zlichenizowanych (porostów). Dwa z nich objęte są ochroną częściową, pozostałe nie są chronione, ale posiada kategorię gatunku zagrożonego w skali kraju.

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 1 „*Lokalizacja stanowisk chronionych i/lub zagrożonych gatunków roślin i grzybów*” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków grzybów, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.2.1. PRZEGLĄD CENNYCH GATUNKÓW GRZYBÓW NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA

Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa zostało odnotowanych jedynie dwa gatunki grzybów wielkoowocnikowych oraz dwa gatunki grzybów zlichenizowanych (porostów):

- grzyby wielkoowocnikowe ochrona częściowa: błyskoporek podkorowy *Inonotus obliquus* (3 stanowiska),
- grzyby wielkoowocnikowe niechronione, ale zagrożone w skali kraju: gwiazdosz potrójny *Geastrum triplex* (1 stanowisko),
- porosty ochrona częściowa: chrobotek leśny *Cladonia arbuscula* (4 stanowiska),
- porosty niechronione, ale zagrożone w skali kraju: literak właściwy *Graphis scripta* (1 stanowisko).

Szczegółowe informacje na temat lokalizacji stanowisk poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 1 do programu ochrony przyrody.

IV.9.2.2. PAŃSTWOWY MONITORING GATUNKÓW ROŚLIN

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring wybranych gatunków roślin. Projekt ten w latach 2015-2018 realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez zespół ekspertów i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2006-2014 projekt realizowany był w całości przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowanych jest pięć punktów monitoringowych gatunków roślin - bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*, marsylia czterolistna *Marsilea quadrifolia*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* i zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*. Trzy stanowiska monitoringowe znajdują się w granicach obszarów Natura 2000 - Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 i OZW Kamionki PLH020005.

Tab. 20. Zestawienie wyników monitoringu gatunków roślin prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Nazwa gatunku	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	Bezlist okrywowy <i>Buxbaumia viridis</i>	Dolina potoku Bielawica	2018	U2	U2	U1	U2	Nowe stanowisko monitoringowe w kraju. Populacja niewielka, zajmuje jedną kłodę drewna świerkowego. Zagrożenie stanowi wycinka lasu oraz usuwanie martwych i umierających drzew.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	Bezlist okrywowy <i>Buxbaumia viridis</i>	Bielawska Polanka	2018	U2	U2	FV	U1	Nowe stanowisko monitoringowe w kraju. Populacja niewielka, zajmuje jedną kłodę drewna świerkowego. Zagrożenie stanowi wycinka lasu oraz usuwanie martwych i umierających drzew.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Marsylia czterolistna <i>Marsilea quadrifolia</i>	Żarów	2010	U2	XX	U2	U1	Stanowisko zastępcze, na które w 2009 r. wprowadzono gatunek. Stanowisko znajduje na brzegach zbiornika wodnego powstałego w wyniku zalania wodą wyrobiska po eksploatacym kruszywie. Zagrożenie stanowi konkurencja ze strony innych roślin oraz szkody wyrządzone przez roślinożerców.
				2013	U2	U1	FV	U2	
				2018	U2	U1	U2	U2	

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Nazwa gatunku	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	-	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Nowy Jaworów	2011	U2	U2	U1	U1	Odnotowano szybkie tempo wycofywania się gatunku w cyklu 2009-2011. Obecnie populacja określona na stabilną, bez znaczących zagrożeń.
				2017	FV	FV	FV	FV	
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Kamionki PLH020005	Zanokcica serpentynowa <i>Asplenium aduterinum</i>	Kamionki	2009	U1	FV	U1	U1	Populacja rozdrobniona, rozproszona, zajmująca niewielkie fragmenty nielicznych, małych wychodni skalnych na całym stanowisku. Zagrożenie stanowi inwazyjny niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i> , konkurencja międzygatunkowa z roślinami zielnymi - <i>Rubus idaeus</i> , <i>Melica nutans</i> oraz gromadzenie się dużej ilości materii organicznej w szczelinach skalnych.
				2015	U2	U1	U2	U1	

IV.9.3. CHRONIONE I/LUB ZAGROŻONE GATUNKI ZWIERZĄT

Na podstawie zebranych danych na temat występowania na terenie nadleśnictwa cennych i rzadkich gatunków zwierząt ustalono, że w zasięgu jego granic zinwentaryzowano dotychczas 213 gatunków. Spośród nich 143 objętych jest ochroną ścisłą, 45 ochroną częściową, pozostałe gatunki nie są chronione, ale posiadają kategorię gatunków zagrożonych w skali kraju lub stanowią przedmiot zainteresowania UE.

Do gatunków szczególnie zagrożonych w skali kraju, podawanych dla obszaru Nadleśnictwa Świdnica należą:

- **ssaki** – borowiaczek *Nyctalus leisleri*, mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek tydkowłosy *Myotis dasycneme*, nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, popielica *Glis glis*,
- **ptaki** – czajka *Vanellus vanellus*, derkacz *Crex crex*, kania ruda *Milvus milvus*, kulik wielki *Numenius arquata*, mewa czarnogłowa *Ichthyaetus melanocephalus*, mewa siwa *Larus canus*, muchołówka żałobna *Ficedula hypoleuca*, nur czarnoszyi *Gavia arctica*, ohar *Tadorna tadorna*, ortolan *Emberiza hortulana*, płaskonos *Spatula clypeata*, przepiórka *Coturnix coturnix*, puchacz *Bubo bubo*, rożeniec *Anas acuta*, rybitwa białoczelną *Sternula albifrons*, słowik szary *Luscinia luscinia*, świergotek polny *Anthus campestris*, świstun *Mareca penelope*, turkawka *Streptopelia turtur*, włośchatka *Aegolius funereus*, zielonka *Zapornia parva*,
- **płazy** – traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*,
bezkręgowce – *Macrogaster tumida*, *Trichia unidentata*, grotnik jabłoniak *Eupithecia insigniata*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*, krążalek ostrokrawędzisty *Discus perspectivus*, mrówka rudnica *Formica rufa*, pomrowiec nakrapiany *Tandonia rustica*, przeplatka maturna *Euphydryas maturna*, przeźrotka uszkowata *Eucoeresia diaphana*, przeźrotka wydłużona *Semilimax semilimax*, ślimak aksamitny *Causa holosericeum*, ślimak ostrokrawędzisty *Helicigona lapicida*, świdrzyk nadrzewny *Clausilia cruciata*, trajkotka czerwona *Psophus stridulus*, ugorówka złotnica *Lemonia taraxaci*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 „Lokalizacja miejsc obserwacji chronionych i/lub zagrożonych gatunków zwierząt” do programu ochrony przyrody. W przypadku cennych gatunków zwierząt, w sytuacji przewidywanego potencjalnie negatywnego oddziaływania zapisów PUL sformułowano działania minimalizujące zamieszczone w tabeli XXIII, stanowiącej załącznik do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.1. SSAKI

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica występuje 39 cennych gatunków ssaków, w tym 21 gatunków nietoperzy, 7 gatunków gryzoni, 3 gatunki drapieżnych oraz 8 gatunków owadożernych.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących lub otwartych powierzchni mokradeł):

- ochrona ścisła: karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*, nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*, nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*,
- ochrona częściowa: bóbr europejski *Castor fiber*, karczownik ziemnowodny *Arvicola amphibius*, rzęsosek mniejszy *Neomys anomalus*, rzęsosek rzeczek *Neomys fodiens*, wydra *Lutra lutra*, zębiełek karliczek *Crocidura suaveolens*.

Gatunki terenów leśnych (drzewostany starszych klas wieku):

- ochrona ścisła: borowiaczek *Nyctalus leisleri*, borowiec wielki *Nyctalus noctula*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, mopek *Barbastella barbastellus*, mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*, nocek Alkatoe *Myotis alcathoe*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek Brandta *Myotis brandtii*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek Natterera *Myotis nattereri*, orzesznica *Muscardinus avellanarius*,
- ochrona częściowa: popielica *Glis glis*.

Gatunki terenów leśnych (gatunki pospolite):

- ochrona częściowa: gronostaj *Mustela erminea*, jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, łasica *Mustela nivalis*, mysz zaroślowa *Apodemus sylvaticus*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus*, ryjówka górską *Sorex alpinus*, ryjówka malutka *Sorex minutus*, wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*.

Gatunki terenów otwartych, zurbanizowanych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i stref ekotonu:

- ochrona ścisła: gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, karlik średni *Pipistrellus kuhlii*, mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*,
- ochrona częściowa: badyłarka *Micromys minutus*, kret *Talpa europaea*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.2. PTAKI

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania awifauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica występuje 123 gatunki ptaków, w tym: 111 gatunków ściśle chronionych, 7 gatunków częściowo chronionych oraz 5 gatunków łownych stanowiących przedmiot zainteresowania UE.

Ptaki terenów otwartych i osiedli ludzkich, śródpolnych zadrzewień i strefy ekotonu:

- ochrona ścisła: bocian biały *Ciconia ciconia*, cierniówka *Sylvia communis*, derkacz *Crex crex*, dymówka *Hirundo rustica*, dzierlatka *Galerida cristata*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, dziwonia *Erythrura erythrura*, dzwonec *Chloris chloris*, gąsiorek *Lanius collurio*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, jerzyk *Apus apus*, kłaskawka *Saxicola rubicola*, kopciuszek *Phoenicurus ochruros*, kulczyk *Serinus serinus*, makolągwa *Linaria cannabina*, mazurek *Passer montanus*, ortolan *Emberiza hortulana*, pliszka siwa *Motacilla alba*, pliszka żółta *Motacilla flava*, płomykówka *Tyto alba*, potrzyszcz *Emberiza calandra*, pójdzka *Athene noctua*, przepiórka *Coturnix coturnix*, pustułka *Falco tinnunculus*, remiz *Remiz pendulinus*, skowronek *Alauda arvensis*, słowik szary *Luscinia luscinia*, srokosz *Lanius excubitor*, szczygieł *Carduelis carduelis*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, świergotek polny *Anthus campestris*, trznadel *Emberiza citrinella*,
- ochrona częściowa: sroka *Pica pica*, wrona siwa *Corvus cornix*.

Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk:

- ochrona ścisła: błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, brzegówka *Riparia riparia*, czajka *Vanellus vanellus*, krakwa *Mareca strepera*, kulik wielki *Numenius arquata*, łabędź niemy *Cygnus olor*, łożówka *Acrocephalus palustris*, mewa czarnogłowa *Ichthyophaga melanocephala*, mewa siodłata *Larus marinus*, mewa siwa *Larus canus*, nur czarnoszyi *Gavia arctica*, ohar *Tadorna tadorna*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, pliszka górská *Motacilla cinerea*, pluszcz *Cinclus cinclus*, płaskonos *Spatula clypeata*, rożeniec *Anas acuta*, rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, samotnik *Tringa ochropus*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, świstun *Mareca penelope*, wodnik *Rallus aquaticus*, zielonka *Zapornia parva*, zimorodek *Alcedo atthis*, żuraw *Grus grus*,
- ochrona częściowa: czapla siwa *Ardea cinerea*, kormoran *Phalacrocorax carbo*, mewa białogłowa *Larus cachinnans*, mewa srebrzysta *Larus argentatus*,

- gatunek łowny, niezagrożony lub najmniejszej troski w skali kraju, stanowiący przedmiot zainteresowania UE, na obszarze nadleśnictwa chroniony w ramach obszaru Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004 – gęś białoczelna *Anser albifrons*, gęś zbożowa *Anser fabalis*, krzyżówka *Anas platyrhynchos*.

Ptaki terenów leśnych - dziuplaki i półdziuplaki:

- ochrona ścisła: dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, krętogłów *Jynx torquilla*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka mała *Ficedula parva*, muchołówka szara *Muscicapa striata*, muchołówka żałobna *Ficedula hypoleuca*, nurogęś *Mergus merganser*, gągoł *Bucephala clangula*, puszczyk *Strix aluco*, siniak *Columba oenas*.

Ptaki terenów leśnych - strefowe, dziuplaki i półdziuplaki:

- ochrona ścisła: sóweczka *Glaucidium passerinum*, włochatka *Aegolius funereus*.
W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania ww. gatunków zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem ptaków lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda.

Ptaki terenów leśnych - strefowe:

- ochrona ścisła: bielik *Haliaeetus albicilla*, bocian czarny *Ciconia nigra*, kania ruda *Milvus milvus*, puchacz *Bubo bubo*.

W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania ww. gatunków zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem ptaków lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tych gatunków.

Ptaki terenów leśnych - rzadkie:

- ochrona ścisła: jastrząb *Accipiter gentilis*, kobuz *Falco subbuteo*, krogulec *Accipiter nisus*, orzechówka *Nucifraga caryocatactes*, trzmielojad *Pernis apivorus*,
- gatunek łowny, najmniejszej troski w skali kraju, stanowiący przedmiot zainteresowania UE – jarząbek *Tetrastes bonasia*.

Ptaki terenów leśnych – pozostałe (pospolite) gatunki:

- ochrona ścisła: bogatka *Parus major*, czyż *Spinus spinus*, gajówka *Sylvia borin*, gil *Pyrrhula pyrrhula*, kapturka *Sylvia atricapilla*, kos *Turdus merula*, kowalik *Sitta europaea*, krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*, kukułka *Cuculus canorus*, kwiczoł *Turdus pilaris*, modraszka *Cyanistes caeruleus*, myszołów *Buteo buteo*, paszkoł *Turdus viscivorus*, pierwiosnek *Phylloscopus collybita*, pleszka *Phoenicurus phoenicurus*, rudzik *Erithacus rubecula*, słowik rdzawy *Luscinia megarhynchos*, sójka *Garrulus glandarius*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, szpak *Sturnus vulgaris*, śpiewak *Turdus philomelos*, świerszczak *Locustella naevia*, świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*, turkawka *Streptopelia turtur*, uszatka *Asio otus*, wilga *Oriolus oriolus*, zięba *Fringilla coelebs*, zniczek *Regulus ignicapilla*,
- ochrona częściowa: kruk *Corvus corax*,
- gatunek łowny, najmniejszej troski w skali kraju, stanowiący przedmiot zainteresowania UE – słonka *Scolopax rusticola*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.3. RYBY I SMOCZKOUSTE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica stwierdzono występowanie 8 cennych gatunków ryb, znajdujących się na Czerwonej liście minogów i ryb (Witkowski i in. 2009). Gatunki te zostały odnotowane w wodach Bystrzycy, Kłomnicy, Pełcznicy, Piekielnego Potoku, Pieszycznego Potoku, Piławie, Strzegomce, Szymanowskim Potoku, Witoszówce.

Gatunki częściowo chronione: śliz pospolity *Barbatula barbatula*,

Gatunki niechronione, ale zagrożone: ciernik *Gasterosteus aculeatus*, kielb pospolity *Gobio gobio*, leszcz *Abramis brama*, okoń *Perca fluviatilis*, płoć *Rutilus rutilus*, sandacz *Sander lucioperca*, szczupak *Esox lucius*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.4. PŁAZY I GADY

Z zebranych informacji na temat zróżnicowania herpetofauny wynika, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica występuje 12 chronionych gatunków płazów i 5 chronionych gatunków gadów.

Gatunki ściśle chronione: kumak nizinny *Bombina bombina*, ropucha zielona *Pseudepidalea viridis*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, żaba moczarowa *Rana arvalis*,

Gatunki częściowo chronione: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, ropucha szara *Bufo bufo*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żaba trawna *Rana temporaria*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*, żmija zygzakowata *Vipera berus* oraz kompleks żab zielonych *Rana esculenta complex*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.5. BEZKRĘGOWCE

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica odnotowano 26 cennych i rzadkich gatunków bezkręgowców, w tym 16 gatunków owadów (9 gatunków motyli, 5 gatunków chrząszczy, 1 gatunek błonkoskrzydłych, 1 gatunek prostoskrzydłych) oraz 10 gatunków mięczaków.

Gatunki siedlisk nieleśnych - łąki:

- ochrona ścisła: czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, modraszek telejus *Phengaris teleius*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju: grotnik jabłoniak *Eupithecia insigniata*, paź królowej *Papilio machaon*, trajkotka czerwona *Psophus stridulus*, ugorówka złotnica *Lemonia taraxaci*.

Gatunki siedlisk naskalnych, leśnych - rzadkie:

- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju: przeźrotka uszkowata *Eucoberesia diaphana*, przeźrotka wydłużona *Semilimax semilimax*, ślimak aksamitny *Causa holosericeum*.

Gatunki siedlisk leśnych – drzewostany starszych klas wieku:

- ochrona ścisła: kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*.

Gatunki siedlisk leśnych - rzadkie:

- ochrona ścisła: przeplatka matura *Euphydryas maturna*,
- ochrona częściowa: pomrowiec nakrapiany *Tandonia rustica*, ślimak ostrokrawędzisty *Helicigona lapicida*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju: *Macrogastera tumida*, *Trichia unidentata*, krążalek ostrokrawędzisty *Discus perspectivus*, świdrzyk nadrzewny *Clausilia cruciata*.

Gatunki siedlisk leśnych - pospolite:

- ochrona częściowa: biegacz gładki *Carabus glabratus*, biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*, biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*, biegacz zielonożłoty *Carabus auronitens*, mrówka rudnica *Formica rufa*, ślimak winniczek *Helix pomatia*,
- gatunki niechronione, zagrożone w skali kraju: mieniak strużnik *Apatura ilia*, mieniak tęczowiec *Apatura iris*.

Szczegółowe informacje na temat miejsc obserwacji poszczególnych gatunków na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zawiera załącznik nr 2 do programu ochrony przyrody.

IV.9.3.6. PAŃSTWOWY MONITORING GATUNKÓW ZWIERZĄT

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring wybranych gatunków zwierząt. Projekt ten w latach 2006-2014, 2015-2018 i 2020-2021 realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowanych jest sześć punktów monitoringowych gatunków zwierząt - modraszek nausitous *Phengaris nausithous*, modraszek telejus *Phengaris teleius*, nocek duży *Myotis myotis* i ślimak winniczek *Helix pomatia*. Jedno stanowisko monitoringowe znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Modraszki koło Opoczki PLH020094.

Tab. 21. Zestawienie wyników monitoringu gatunków zwierząt prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Nazwa gatunku	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska	Uwagi GIOŚ
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	Opoczka	2018	U1	U1	U1	U1	Stanowisko znane od 2008 r. W 2009 r. populacja została wzmocniona osobnikami przeniesionymi w ramach działań kompensacyjnych. W porównaniu z badaniami z 2014 r. pogorszył się stan siedliska, na skutek postępującej ekspansji trzciny, rdestowca oraz nawłoci od strony północnej stanowiska. Stan populacji bez zmian.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Modraszki koło Opoczki PLH020094	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	Opoczka	2018	U2	U1	U1	U2	Stanowisko znane od 2008 r. W 2009 r. populacja została wzmocniona osobnikami przeniesionymi w ramach działań kompensacyjnych. W porównaniu z badaniami z 2014 r. spadła ocena stanu populacji i ocena ogólna. Nastąpił znaczny spadek liczby obserwowanych osobników z 7,3 do 1,7 os./100 m. Od strony północnej siedliska postępuje ekspansja trzciny, rdestowca oraz nawłoci.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Kolonja letnia - Rościszów	2007	XX	XX	U1	FV	Kolonja zanika, w 2016 r. odnotowano niską liczebność na stanowisku. Spadła ocena stanu populacji i ocena ogólna.
				2008	FV	FV	XX	FV	
				2016	U2	FV	XX	U2	
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	Borzygniew	2013	FV	FV	FV	FV	Stanowisko badane po raz pierwszy. Odnotowano liczną populację gatunku. Zagrożenie stanowią zanieczyszczenia odpadami komunalnymi.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	Lutomia Dolna	2013	U1	FV	FV	FV	Populacja liczna, występuje na tym stanowisku od wielu lat. Zagrożenie stanowią zanieczyszczenia odpadami komunalnymi.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	Świdnica	2014	FV	FV	U1	U1	Stanowisko rezerwowe, odnotowano nieliczne okazy gatunku. Zagrożenie stanowią prace porządkowe, koszenie.

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Nazwa gatunku	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Stan populacji	Stan siedliska	Uwagi GIOŚ
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	Pyszczyń	2014	U1	FV	U1	U1	Odnotowano nieliczne okazy gatunku. Zagrożenie stanowi zmiana użytkowania, zagospodarowanie terenu, rozbiórka ruin.

Dodatkowo w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica prowadzony jest Monitoring Ptaków Polski (MPP), należący do Państwowego Monitoringu Środowiska. Głównym celem programu jest monitorowanie stanu populacji jak największej liczby gatunków ptaków, ze szczególnym uwzględnieniem sieci obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Ptaki są monitorowane w ramach systemu programów dedykowanych grupom gatunków lub pojedynczym gatunkom. Poszczególne podprogramy wykorzystują metody dostosowane do specyfiki monitorowanej grupy ptaków i są prowadzone w odpowiednim sezonie. W latach 2019-2020 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica prowadzony był Monitoring Ptaków Drapieżnych (MPD), Monitoring Flagowych Gatunków Ptaków (MFGP), Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW), Monitoring Noclegowisk Gęsi (MNG) oraz Monitoring Gatunków Rzadkich 2 (MM).

Monitoring Ptaków Drapieżnych (MPD) jest koordynowany przez Komitet Ochrony Orłów. Monitoringiem objętych jest 11 gatunków ptaków drapieżnych oraz 1 gatunek ptaka brodzącego – trzmielojad, kania ruda, kania czarna, bielik, jastrząb, myszołów, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, orlik krzykliwy, pustułka, kobuz, bocian czarny. Powierzchnie próbne (49 w kraju) wyznaczane są na powierzchni 10 km², a ich dobór opiera się o podział kraju na 3 warstwy. Obliczanymi parametrami są wskaźnik liczebności gatunku i wskaźnik rozpowszechnienia gatunku, a także wskaźnik efektów rozrodu bielika i orlika krzykliwego.

Monitoring Flagowych Gatunków Ptaków (MFGP) jest koordynowany przez Stację Ornitologiczną Muzeum i Instytutu Zoologii PAN. Monitoringiem objętych jest 12 łatwych do identyfikacji, wykrycia i policzenia w obrębie powierzchni gatunków - łabędź niemy, perkoz rdzawoszyi, zausznik, bąk, czapla siwa, bocian biały, błotniak stawowy, żuraw, śmieszka, rybitwa rzeczna, rybitwa czarna, gawron. Powierzchnie próbne (48 w kraju) wyznaczane są na powierzchni 10 km², a ich dobór opiera się o 15 regionów geograficznych kraju. Obliczanymi parametrami są wskaźnik liczebności gatunku i wskaźnik rozpowszechnienia gatunku, a także wskaźnik efektów rozrodu łabędzia niemego i bociana białego.

Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW) jest koordynowany przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. Monitoringiem objętych jest 14 gatunków

docelowych - perkoz dwuczuby, kormoran, czapla siwa, łabędź niemy, łabędź krzykliwy, krzyżówka, głowienka, czernica, ogorzałka, gągoł, bielaczek, szlachar, nurogęs, łyska. Powierzchnie próbne (372 w kraju) stanowią zbiorniki wodne i odcinki rzek na terenie całego kraju, będące najważniejszymi zimowiskami ptaków wodnych. Obliczanymi parametrami są wskaźnik liczebności gatunku i wskaźnik rozpowszechnienia gatunku.

Monitoring Noclegowisk Gęsi (MNG), jest koordynowany przez Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”. Monitoringiem objęte są 2 gatunki gęsi - gęś zbożowa i gęś białoczelna. Powierzchnie próbne (99 w kraju) stanowią największe noclegowiska gęsi, na których liczebność przekracza tysiąc osobników. Obliczanymi parametrami są wskaźnik liczebności gatunku i wskaźnik rozpowszechnienia gatunku.

Monitoring Gatunków Rzadkich 2 (MM) jest koordynowany przez Stację Ornitologiczną Muzeum i Instytutu Zoologii PAN. Monitoringiem objęte są 4 gatunki - łabędź krzykliwy, podgorzałka, biegus zmienny, mewa czarnogłowa. Powierzchnie próbne stanowią wszystkie znane stanowiska lęgowe w kraju. Obliczanymi parametrami są liczebność gatunku i rozmieszczenie gatunku²⁵.

Wyniki wszystkich monitoringów ptaków prowadzonych w latach 2019-2020 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 22. Wyniki Monitoringu Ptaków Polski na powierzchniach monitoringowych zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Rodzaj i numer powierzchni monitoringowej	Rok	Nazwa gatunku / Liczba par/ osobników (łącznie)
Leśnictwo Ligota powiat dzierzoniowski, gmina Łagiewniki	-	MPD_DS05	2019	bocian czarny (2), błotniak stawowy (3), jastrząb (1), puchacz (21), pustułka (2)
Leśnictwo Gilów, Piława powiat dzierzoniowski, ząbkowicki, gmina Dzierżoniów, Niemcza, Piława Górna, Stoszowice, Ząbkowice Śląskie	-	MFGP_DS01	2019	bocian biały (2), błotniak stawowy (1)
Leśnictwo Ligota, Mrowiny, Bojanice, Piskorzów powiat dzierzoniowski, świdnicki, gmina Dzierżoniów, Marcinowice, Łagiewniki, Świdnica	-	MFGP_DS03	2019	bocian biały (1), błotniak stawowy (1)

²⁵ <https://monitoringptakow.gios.gov.pl>

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Rodzaj i numer powierzchni monitoringowej	Rok	Nazwa gatunku / Liczba par/ osobników (łącznie)
Zbiornik Mietkowski, Leśnictwo Mrowiny powiat wrocławski, gmina Mietków	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MZPW - DS01	2020	bielik (1), cyraneczka (85), czapla siwa (3), czernica (12), gągoł (6), gęgawa (19), kormoran (280), krakwa (2), krzyżówka (4300), mewa siodłata (2), mewa siwa (980), mewa srebrzysta (3100), nur czarnoszyi (3), nurogęs (45), perkoz dwuczuby (17), rożeniec (1), nieoznaczone gęsi (13450), śmieszka (350), świstun (23), łabędź niemy (90)
Zbiornik Mietkowski, Leśnictwo Mrowiny powiat wrocławski, gmina Mietków	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MNGJ_ANS02	2019	nieoznaczone gęsi (7700)
Zbiornik Mietkowski, Leśnictwo Mrowiny powiat wrocławski, gmina Mietków	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MNGW1_ANS02	2020	nieoznaczone gęsi (3400)
Zbiornik Mietkowski, Leśnictwo Mrowiny powiat wrocławski, gmina Mietków	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MNGW2_ANS02	2020	gęgawa (16)
Zbiornik Mietkowski, Leśnictwo Mrowiny powiat wrocławski, gmina Mietków	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MNGZ_ANS02	2020	nieoznaczone gęsi (13450)
Zbiornik Mietkowski i jego otoczenie, Leśnictwo Mrowiny, powiat wrocławski, świdnicki, gmina Mietków, Marcinowice, Żarów	OSO Zbiornik Mietkowski PLB020004	MMC_LM03	2019	mewa czarnogłowa (5)

V. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

V.1. SIEDLISKA PRZYRODNICZE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Oznacza ono obszar lądowy lub wodny wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (ustawa o ochronie przyrody; tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 55) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art. 5). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 55) w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz wskazane są działania rekompensujące straty (art. 34).

UWAGA! W bazie Taksator dla wydziałów leśnych, które zostały zaliczone do obszaru Natura 2000, w polu „Siedlisko przyrodnicze” umieszcza się wyłącznie informację o siedlisku przyrodniczym stanowiącym przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na jego powierzchnię). W bazie Taksator w polu „Informacje różne” umieszcza się informacje o występowaniu siedlisk przyrodniczych (wraz z informacją o procentowym pokryciu płatu siedliska w granicach wyłączenia taksacyjnego) w następujących przypadkach:

- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania więcej niż jednego typu siedliska przyrodniczego w wydzieleniu leśnym umieszcza się drugi i kolejne typy występujących w nim siedlisk; w takich sytuacjach przeprowadza się subiektywną ocenę istotności występujących w wydzieleniu leśnym typów siedlisk oraz możliwości realizacji celów ochrony obszaru Natura 2000; najważniejszy (pierwszy) typ siedliska zapisywany jest w bazie Taksator w polu „Siedlisko przyrodnicze”;
- w obszarach Natura 2000, w przypadku występowania siedlisk przyrodniczych nie stanowiących przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 (bez względu na liczbę

występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym);

- poza obszarami Natura 2000 (bez względu na liczbę występujących typów siedlisk w wydzieleniu leśnym).

Tab. 23. Wykaz typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica

Podstawą w określeniu roślinności rzeczywistej na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica były wyniki prac fitosocjologicznych wykonane w latach 2019-2020.

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]**	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]**	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]**
Siedliska nieleśne					
1	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	2,09	2,09	-
2	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	6430	niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska	niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska	niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska
3	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510	139,77	56,02	83,75
4	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	8220	niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska	niewielkie powierzchniowo, pojedyncze stanowiska	-
Siedliska leśne					
5	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	9110	2147,35	1950,30	197,05
6	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	9130	394,09	251,06	143,03
7	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	9170	4181,37	1348,27	2833,10
8	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>) - siedlisko priorytetowe	*9180	50,47	47,88	2,59
9	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	9190	269,98	160,06	109,92
10	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe - siedlisko priorytetowe	*91E0	94,58	47,85	46,73

Lp.	Nazwa siedliska	Kod typu	Powierzchnia siedliska na gruntach w zarządzie nadleśnictwa [ha]**	Powierzchnia siedliska w obszarach Natura 2000 [ha]**	Powierzchnia siedliska poza obszarami Natura 2000 [ha]**
11	Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis petraeae</i>) – siedlisko priorytetowe	*9110	30,62	14,50	16,12
12	Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i> , część – zbiorowiska górskie)	9410	56,06	56,06	-
Razem			7366,38	3934,09	3432,29

**) powierzchnia geometryczna siedliska przyrodniczego

Przy sporządzaniu wykazu siedlisk przyrodniczych w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danego obszaru zalicza się wszystkie siedliska przyrodnicze zlokalizowane w jego zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla siedlisk pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy siedliska. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza). Granice obszarów przyjęto wg *trzynastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny* (decyzja wykonawcza Komisji Europejskiej z dnia 28 listopada 2019 r., nr 2020/97. Takie samo kryterium przyjęto przy sporządzaniu wykazu gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000.

V.1.1. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK LEŚNYCH

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Do kwaśnych buczyn zaliczane są środkowoeuropejskie lasy bukowe, w górach także bukowo-świerkowe i bukowo-jodłowe oraz mezofile jedliny górskie rozwijające się na ubogich i kwaśnych glebach. W kraju występują w całym zasięgu buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*. W Sudetach kwaśne buczyny sięgają 1050 m n.p.m. Wszystkie zbiorowiska zajmują stanowiska ubogie w składniki pokarmowe. Zbiorowiska te są ubogie florystycznie, brak w nich wyróżniających się gatunków diagnostycznych. Najczęściej występują ogólnoleśne gatunki acido- i mezofilne. W drzewostanie dominuje buk, a gatunkiem domieszkowym jest świerk pospolity *Picea abies*. Jednogatunkowe drzewostany oraz drzewostany z przewagą świerka, są wynikiem zniekształceń powodowanych przez zabiegi gospodarcze. Udział jodły pospolitej *Abies alba* w drzewostanie jest rzadkością. Warstwa krzewów jest przeważnie słabo rozwinięta i w niewielkim zwarcu. Występuje w niej buk, rzadziej świerk i jarzębina *Sorbus aucuparia*. Warstwa runa jest również słabo rozwinięta i o niewielkim pokryciu. Występują tu głównie gatunki acidofilne, tj. borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, przenień

purpurowy *Prenanthes purpurea*, widłoząb miotłasty *Dicranum scoparium*. Na niżu występuje kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, zaś w górach kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, czy gatunek żyźnych buczyn kostrzewa leśna *Festuca altissima*. W wyższych partiach regła dolnego wkracza trzcinnik owłosiony *Calamagrostis villosa*, wroniec widłasty *Huperzia selago*, podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant* (Świerkosz i Reczyńska 2015).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica kwaśne buczyny występują głównie w południowo-zachodniej, zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, gdzie największe powierzchnie zajmują w Górach Sowich, mniej liczne płaty występują na Pogórzu i w Górach Wałbrzyskich oraz Wzgórzach Niemczańsko-Strzelińskich. Większość płatów kwaśnych buczyn znajduje się w granicach obszarów Natura 2000: Wzgórza Niemczańskie PLH020082 oaz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w tym w rezerwatach przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” i „Góra Choina”). Najważniejszym zagrożeniem dla kwaśnych buczyn jest niedobór martwego drewna oraz udział gatunków obcych ekologicznie i geograficznie.

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Żyzne buczyny obejmują eutroficzne lasy bukowe lub mieszane z udziałem buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*. Na nizinach zbiorowiska te tworzą czyste lasy bukowe, w górach lasy jodłowo-bukowe lub lasy świerkowo-jodłowo-bukowe, czasami jaworowo-bukowe, o różnym udziale poszczególnych gatunków w drzewostanie. W runie występują gatunki typowe dla siedlisk żyźnych lasów. Przy nagim runie żyźne buczyny mogą być mylone z kwaśnymi buczynami, jednakże w żyźnych buczynach sporadyczne są gatunki typowo borowe jak borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, a w kwaśnych buczynach gatunki typowo leśne. Żyzne buczyny rozwijają się przede wszystkim na glebach brunatnych właściwych i wylugowanych, a także na rędzinach lub na glebach płowych. Drzewostan buczyn jest zwykle zdominowany przez buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*, w roli domieszki występuje głównie świerk pospolity *Picea abies* oraz jawor *Acer pseudoplatanus*. Drzewostany te odznaczają się zwykle ubogą warstwą krzewów i podrostu, ale za to wielogatunkowym runem (Pawlaczyk 2015).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica żyźne buczyny występują głównie w południowo-zachodniej i zachodniej części nadleśnictwa, gdzie największe powierzchnie zajmują w Górach Sowich, mniej liczne płaty występują na Pogórzu i w Górach Wałbrzyskich. Większość płatów kwaśnych buczyn znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w tym w rezerwacie przyrody „Góra Choina”), wyróżniono je również w rezerwacie przyrody „Jeziorko Daisy”. Najważniejszym

zagrożeniem dla żyznych buczyn jest niedobór martwego drewna oraz udział gatunków obcych ekologicznie i geograficznie.

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Grądy reprezentują wielogatunkowe, żyzne lasy liściaste z domieszką dębu i graba, zajmujące rozległe obszary nizinne i piętro pogórza. Wykształcają się w szerokiej skali warunków siedliskowych, co wpływa na znaczne zróżnicowanie gatunków runa. Na siedliskach suchych i uboższych wyróżnia się grądy wysokie, na siedliskach wilgotniejszych i żyznych grądy niskie. W naturalnych warunkach grądy odznaczają się złożoną strukturą drzewostanu i bogatą szatą roślinną. Szerokie spektrum występowania tych zbiorowisk leśnych wpłynęło na znaczne zniekształcenia spowodowane przez zabiegi gospodarcze, widoczne w uproszczonej strukturze przestrzennej i wiekowej oraz niedoborze martwego drewna. Duże zróżnicowanie ekologiczne i geograficzne zbiorowisk grądowych wpływa na znaczne zróżnicowanie roślin diagnostycznych. Drzewostan grądu tworzą dąb szypułkowy *Quercus robur*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab zwyczajny *Carpinus betulus* i klon zwyczajny *Acer platanoides*, w drzewostanie podgórskim występuje domieszka jawora *Acer pseudoplatanus* i buka *Fagus sylvatica*. W drzewostanie często rośnie czereśnia ptasia *Prunus avium*, natomiast rzadziej występują świerk *Picea abies*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i klon zwyczajny *Acer platanoides*. W dobrze rozwiniętym podszycie obok gatunków budujących drzewostan występują leszczyna pospolita *Corylus avellana*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaea*, trzmielina brodawkowata *Euonymus verrucosa* i dereń świdwa *Cornus sanguinea*. Bujne runo pokrywa znaczną powierzchnię, występują w nim m.in. takie gatunki jak: przytulia Schultesa *Galium schultesii*, przytulia leśna *Galium sylvaticum*, zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides*, turzycyca orzęsiona *Carex pilosa*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea* (Perzanowska i in. 2015).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica grądy występują na znacznym obszarze nadleśnictwa, zajmując łącznie największe powierzchnie wśród wszystkich wyróżnionych tu typów siedlisk przyrodniczych. Wyróżniono je w obszarach Natura 2000 - Wzgórza Niemczańskie PLH020082, Modraszki koło Opoczki PLH020094, Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w tym w rezerwacie przyrody „Góra Choina”), Kamionki PLH020005. Najważniejszym zagrożeniem dla zachowania grądów jest niedobór martwego drewna, ujednolicanie struktury przestrzennej i wiekowej drzewostanów oraz udział gatunków obcych ekologicznie i geograficznie.

9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllo-Acerion pseudoplatani*) - siedlisko priorytetowe

Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe są reprezentowane przez wielogatunkowe, żyzne lasy jaworowe, jaworowo-bukowe i klonowo-lipowe. Zbiorowiska te wykształcają się na stromych stokach i zboczach skalnych, o nachyleniu 20-50°. Podłoże stanowią przeważnie silnie szkieletowe gleby z występującym na ich powierzchni rumoszem, głazami czy blokami skalnymi oraz aktywnymi procesami erozyjnymi. Zajmują zwykle północną ekspozycję wzniesień. Zbiorowiska te występują na obszarach górskich i podgórskich w południowej części kraju. W zależności od warunków mikroklimatycznych i składu gatunkowego wyróżniono kilka podtypów dla tych zbiorowisk. Typ lasów klonowo-lipowych Sudetów, ich Pogórza i Przedgórze odznaczają się mieszanym, wielogatunkowym drzewostanem z jaworem *Acer pseudoplatanus*, lipą szerokolistną *Tilia platyphyllos*, klonem zwyczajnym *Acer platanoides*, jesionem wyniosłym *Fraxinus excelsior*. Domieszkę tworzą również wiąz górski *Ulmus glabra*, dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*. Warstwę krzewów zwykle tworzą gatunki drzewostanu oraz porzeczka alpejska *Ribes alpinum*, wiciokrzew suchodrzew *Lonicera xylosteum*. W runie występują m.in. wyka zaroślowa *Vicia dumetorum*, dzwonek jednostronny *Campanula rapunculoides*, wyka leśna *Vicia sylvatica*, dzwonek szerokolistny *Campanula latifolia*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, stokłosa Benekena *Bromus benekenii*, czosnaczek pospolity *Alliaria petiolata*, dzwonek pokrzywolistny *Campanula trachelium*, dzwonek brzoskwiolistny *Campanula persicifolia*, szczyr trwały *Mercurialis perennis*, przytulia wonna *Galium odoratum*. Kolejnym typem wyróżnionym na obszarze Sudetów są jaworzyny z miesięcznicą trwałą *Lunaria rediviva* spotykane na obszarach bogatych w węglan wapnia. Bardzo rzadkie są natomiast zbiorowiska jaworzyn ziołoroślowych z parzydłem leśnym *Aruncus sylvestris* i ciemniężycą zieloną *Veratrum lobelianum* w runie. (Świerkosz i Bodziarczyk 2010).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica jaworzyny i lasy klonowo-lipowe występują w zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, wyżynnej, górskiej i podgórskiej części nadleśnictwa, przeważnie w granicach obszarów Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082 oraz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w tym w rezerwacie przyrody „Góra Choina”). Ze względu na występowanie na stromych, skalistych stokach często są wyłączone z gospodarki leśnej a ich stan zachowania jest dobry. Najważniejszym zagrożeniem dla tych powierzchni jest udział inwazyjnych gatunków obcych.

9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*)

Kwaśne dąbrowy obejmują ubogie lasy dębowe z acydofilnym runem, występujące w zachodniej części kraju. W obrębie kwaśnych dąbrów wyróżniono kilka form. Śródładowe

niżowe formy tych zbiorowisk mogą przechodzić w ubogie grądy z drzewostanem dębowym lub kwaśne buczyny w zasięgu występowania buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*. Formy podgórskie mogą przechodzić w ubogie grądy. Występują one również w wariantcie ciepłolubnym nawiązującym do podgórskiej dąbrowy brekiniowej. Kwaśne dąbrowy rozwijają się w różnorodnych warunkach topograficzno-siedliskowych. Formy śródlądowe porastają różne utwory piaszczyste i żwirowe, najczęściej na wzniesieniach terenu. Postacie podgórskie porastają stoki i płaskie wierzchowiny wzgórz o wysokości 300-500 m n.p.m., najczęściej zbudowanych ze skał bezwęglanowych. Dominującym gatunkiem w drzewostanie dąbrów jest dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, zwłaszcza w wariantcie cieplejszym i uboższym lub dąb szypułkowy *Quercus robur*, w postaci wilgotniejszej. Domieszkę stanowią takie gatunki jak: brzoza brodawkowata *Betula pendula*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, jarzębina *Sorbus aucuparia*. Sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* w formie śródlądowej świadczy o zniekształceniu tych zbiorowisk. Warstwa krzewów zwykle jest słabo rozwinięta, reprezentowana przez kruszynę pospolitą *Frangula alnus*, jarzębinę *Sorbus aucuparia* i gatunki występujące w drzewostanie. Runo jest zwykle ubogie, występują tu gatunki acidofilne – borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka owłosiona (w formie podgórskiej kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*), często również rośliny światło- i ciepłolubne, jak jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, jastrzębiec sabaudzki *Hieracium sabaudum*. Spotykane są również wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense* (Pawlaczyk 2012).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica kwaśne dąbrowy występują głównie w zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, wyżynnej, górskiej i podgórskiej części nadleśnictwa, przeważnie w granicach obszarów Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082 oaz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (w tym w rezerwacie przyrody „Góra Choina”). Najważniejszym zagrożeniem dla kwaśnych dąbrów jest niedobór martwego drewna oraz udział gatunków obcych ekologicznie i geograficznie.

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe - siedlisko priorytetowe

Zbiorowiska łągów reprezentowane są przez nadrzeczne lasy: olszowe, jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Występują one na całym obszarze kraju w postaci różnych podtypów drzewostanów. Drzewostany jesionowo-olszowe wykształcają się w obrębie źródlisk i związanych z nimi cieków. Drzewostany olszowe występują w dolinach szybko płynących rzek, a olszyny nad wolno płynącymi strumieniami. W wyższych położeniach wykształcają się górskie olszyny z olszą czarną, a nad dużymi rzekami - nadbrzeżne lasy wierzbowe i topolowe. Zbiorowiska te powstają na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód

gruntowych, tzw. glebach pobagiennych lub napływowych aluwialnych. Łęgi znajdują się pod wpływem okresowego zalewania lub pod wpływem ruchu wód gruntowych. Drzewostan budują takie gatunki jak: olsza czarna *Alnus glutinosa*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, wierzba biała *Salix alba*, wierzba krucha *Salix fragilis*, topola biała *Populus alba* i topola czarna *Populus nigra*. Ze względu na znaczne zróżnicowanie ekologiczne i geograficznie budowa gatunkowa runa jest mocno zróżnicowana. Trudno wyróżnić tu gatunki typowe dla łągów. Występują w nim m.in.: podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, śledziennica skrętołistna *Chrysosplenium alternifolium*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, przytulia błotna *Galium palustre*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* (Pawlaczyk 2010).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica łągi występują głównie w południowo-zachodniej, zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, wyżynnej, górskiej i podgórskiej części nadleśnictwa, przeważnie w granicach obszarów Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082 oraz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Najważniejszym zagrożeniem dla łągów jest niedobór martwego drewna, udział gatunków obcych ekologicznie i geograficznie, ujednoczenie struktury wiekowej i gatunkowej w drzewostanie, a także regulacje cieków, melioracje odwadniające, budowa zbiorników małej retencji.

9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescentis petraeae*) – siedlisko priorytetowe

Zbiorowiska roślinne tworzą tu świetliste, umiarkowane lub silnie ciepłolubne drzewostany dębowe, o luźnym zwarciu i przerzedzonej warstwie podszytu, odznaczające się znacznym bogactwem gatunków runa. Duże znaczenie dla utrzymania ciepłolubnych dąbrów w przeszłości miało użytkowanie pasterskie lasów. Znaczne zróżnicowanie ekologiczne i geograficzne tych zbiorowisk wpłynęło na wyróżnienie tu trzech podtypów – dąbrowy świetlistej, podgórskiej ciepłolubnej dąbrowy brekiniowej oraz kserotermicznej dąbrowy z dębem omszonym. Świetlista dąbrowa występuje w rozproszeniu i zajmuje niewielkie powierzchnie, głównie w środkowej i wschodniej części kraju, dąbrowa brekiniowa związana jest z Pogórzem Złotoryjskim, natomiast kserotermiczna dąbrowa z dębem omszonym występuje jedynie na Pomorzu Zachodnim, gdzie jest objęta ochroną rezerwatową. Gatunkami typowymi drzewostanu tych siedlisk są dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz odpowiednio dla podtypów jarząb brekinia *Sorbus torminalis* lub dąb omszony *Quercus pubescens*. Do gatunków runa należą: dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, dziurawiec skąpolistny *Hypericum montanum*, groszek czerniejący *Lathyrus niger*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, wrotycz baldachogroniasty *Tanacetum*

corymbosum, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, czyścica storzyszek *Clinopodium vulgare*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*, przytulia północna *Galium boreale*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*. Ponadto w świetlistej dąbrowie spotykane są: pięciornik biały *Potentilla alba*, miodunka wąskolistna *Pulmonaria angustifolia*, jaskier wielokwiatowy *Ranunculus polyanthemos*, wyka kaszubska *Vicia cassubica*, natomiast w dąbrowie brekiniowej - buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, poziomka wysoka *Fragaria moschata*, kukulka bzowa *Dactylorhiza sambucina*, lepnica zwisa gadka *Silene nutans* subsp. *glabra*, a w kserotermicznej dąbrowie z dębem omszonym - nawrot czerwonoślękitny *Lithospermum purpureocaeruleum*, pajęcznica liliowata *Anthericum liliago*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum* (Kiedrzyński i in. 2010.).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica ciepłolubne dąbrowy występują w zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, na Pogórzu Wałbrzyskim i we Wzgórzach Niemczańsko-Strzelińskich, nieznaczna liczba płatów znajduje się w granicach obszaru Natura 2000 Wzgórze Niemczańskie PLH020082. Najważniejszym zagrożeniem dla ciepłolubnych dąbrów jest zacienienie dna lasu oraz proces grądowienia.

9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie)

Bory świerkowe występują w części regla dolnego i prawie w całym reglu górnym, tworząc górną granicę lasu. W Sudetach bory świerkowe występują głównie w Karkonoszach i w Masywie Śnieżnika. Bory wykształcają się na podłożu zasobnym w wapń jak i ubogim w węglan wapnia, zbudowanym ze skał krystalicznych, a także na glebach o różnym wilgoceniu podłoża. Gatunkiem panującym w borach świerkowych jest świerk pospolity *Picea abies*, w niższych położeniach towarzyszy mu jodła pospolita *Abies alba*. Podszyt i runo lasu nie są zbyt bujne. Występują w nich takie gatunki jak: jarzab pospolity *Sorbus aucuparia*, wiciokrzew czarny *Lonicera nigra*, porzeczka skalna *Ribes petraeum*, wietlica alpejska *Athyrium distentifolium*, trzcinnik owłosiony *Calamagrostis villosa*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, podbiałek alpejski *Homogyne alpina*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*. Wyróżnia się dobrze rozwinięta warstwa mchów. Ze względu na znaczne zróżnicowanie górskich borów świerkowych wyróżniono w nich trzy podtypy: acydofilne bory górnoreglowe, nawapienne świerczyny górnoreglowe oraz dolnoreglowy bór mieszany (Mróz 2012).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica górskie bory świerkowe występują w południowo-zachodniej części nadleśnictwa, w Górach Sowich, wszystkie płaty znajdują

się w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Najważniejszym zagrożeniem dla górskich borów świerkowych są czynniki abiotyczne jak silne wiatry, okiść, obfite opady śniegu oraz czynniki biotyczne - gradacje owadów. Znacznym zagrożeniem jest również niedobór martwego drewna oraz użytkowanie rekreacyjne powierzchni borów.

V.1.2. CHARAKTERYSTYKA SIEDLISK NIELEŚNYCH

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Łąki zmiennowilgotne mają charakter półnaturalny, rozwijają się na terenach niegdys porośniętych przez lasy, które zostały wycięte przez człowieka. Powstanie i utrzymanie się tych zbiorowisk jest związane ze specyficznym typem prowadzonej gospodarki kośnej, polegającej na rzadkim i późnym koszeniu łąk (koszenie pod koniec sierpnia lub na początku września, raz do roku lub rzadziej). Łąki te odznaczają się zmiennością geograficzną i edaficzną, a także formą i intensywnością użytkowania. Brak ich użytkowania prowadzi do zarastania i stopniowego przekształcania łąk w ziołorośla, zarośla czy lasy, miejsca wtórnie zabagnione mogą przejść w szuwały turzycowe. Zbiorowiska tych łąk są silnie związane ze zmiennym poziomem wody gruntowej, wysokim (również zalewowym) na początku okresu wegetacyjnego oraz niskim w okresie letnim. Stale wilgotne podłoże utrzymuje się na łąkach sitowo-trzęślicowych. Do roślin typowych tych zbiorowisk zaliczono gatunki ze związku *Molinion*, takie jak: bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, goździk pyszny *Dianthus superbis*, komonica skrzydlastostrąkowa *Tetragonolobus maritimus*, koniopłoch łąkowy *Silaum silaus*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, przytulia północna *Galium boreale*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, turzyca filcowata *Carex tomentosa*, biedrzynek mniejszy *Pimpinella saxifraga*, drżączka średnia *Briza media*, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris*, goryczuszka gorzkawa *Gentianella amarella*, goryczuszka błotna *Gentianella uliginosa*, len przeczyszczający *Linum catharticum*, pięciornik kurcze ziele *Potentilla erecta*, turzyca żółta *Carex flava* oraz wierzba rokita *Salix rosmarinifolia*. Poza tymi gatunkami za typowe uznano również dwa gatunki z rzędu *Molinietalia*, są to sierpik barwierski *Serratula tinctoria* i krwiściąg pospolity *Sanguisorba officinalis*. W łąkach sitowo-trzęślicowych stwierdza się ponadto obecność situ ostrokwiatowego *Juncus acutiflorus* (lokalnie w zachodniej części kraju), situ skupionego *Juncus conglomeratus* oraz situ rozpięzchłego *J. effusus* (Michalska-Hejduk i Kopeć 2012.).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zmiennowilgotne łąki trzęślicowe występują w południowo-wschodniej części nadleśnictwa, w granicach obszaru Natura 2000 Wzgórza Niemczańskie PLH020082. Wyróżnione tu płaty znajdują się w dolinie dopływu Piekiełnego Potoku z Goli Dzierżoniowskiej. Najważniejszym zagrożeniem dla tych płatów jest zaniechanie lub brak koszenia oraz występowanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków zaburzających strukturę i funkcję siedlisk.

6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Ziołorośla górskie to zbiorowiska obejmujące eutroficzne, wysokie byliny, porastające miejsca o dużej wilgotności podłoża i żyznych, płytkich, kamienistych glebach oraz ze znacznym dostępem światła. W zależności od warunków wysokościowych i rzeźby terenu występują w dwóch postaciach – ziołorośli subalpejskich i górskich nadpotokowych ziołorośli lepiężnikowych. Ziołorośla niżowe wykształcają się w dolinach dużych i na brzegach zbiorników wodnych, na glebach żyznych, wilgotnych lub mokrych, zasobnych w azot. Zbiorowiska ziołorośli górskich występują w całym zasięgu wysokościowym Sudetów, zajmując rozproszone stanowiska, także wzdłuż górskich potoków. Siedliska ziołorośli niżowych są mniej rozpoznane niż ziołorośli górskich i podgórszych. Stwierdzane przeważnie w postaci nadrzecznych zbiorowisk okrajkowych. Do gatunków typowych dla ziołorośli górskich zalicza się takie gatunki jak: dzięgiel litwor *Angelica archangelica*, tojad mocny *Aconitum firmum*, wietlica alpejska *Athyrium distentifolium*, starzec Fuchsa *Senecio ovatus*, szczaw górski *Rumex alpestris*, jaskier platanolistny *Ranunculus platanifolius*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, starzec górski *Senecio subalpinus*, ciemiężycyca zielona *Veratrum lobelianum*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum* oraz lepiężnik biały *Petasites albus*, lepiężnik wyłysiały *Petasites kablikianus*, oset łopianowaty *Carduus personata*, zaraza żółta *Orobanche flava*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, rzeżucha gorzka *Cardamine amara*. Gatunkami charakterystycznymi dla ziołorośli niżowych są: kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, kaniańka pospolita *Cuscuta europaea*, oset kędzierzawy *Carduus crispus*, kaniańka wielka *Cuscuta lupuliformis*, dzięgiel litwor nadrzeczny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*, starzec nadrzeczny *Senecio fluviatilis*, przytulia lepczyca *Galium rivale*, wierzbownica kosmata *Epilobium hirsutum*, przytulia lepnicza *Galium rivale*, wierzbownica kosmata *Epilobium hirsutum* (Mróz i in. 2012).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica siedliska ziołorośli stwierdzono na pojedynczych stanowiskach, w południowo-zachodniej części nadleśnictwa, w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 i jego sąsiedztwie. Najważniejszym zagrożeniem dla zbiorowisk zarośli są inwazyjne gatunki obce oraz zmiany stosunków wodnych w ich otoczeniu.

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie mogą potencjalnie występować na obszarze całego kraju, do wysokości 500-600 m n.p.m. Jednakże ważnym czynnikiem ograniczającym ich istnienie jest tradycyjna ekstensywna gospodarka łąkarska. Jej brak w znacznym zakresie zawęża obszar występowania typowych zbiorowisk świeżych łąk. Mezofilne łąki niżowe zachowały się w dolinach rzek oraz w obrębie wsi z tradycyjną hodowlą zwierząt. łąki rajgrasowe i zbiorowiska *Poa pratensis-Festuca rubra* występują częściej w regionach z drobną gospodarką rolną. Duże znaczenie dla rozwoju świeżych łąk ma żyzność i uwilgotnienie podłoża. łąki rajgrasowe wykształcają się na glebach zasobnych o znacznym uwilgotnieniu, natomiast łąki wiechlinowo-kostrzewowe na podłożu suchszym i uboższym w potas, fosfor i magnez. Do gatunków typowych reprezentujących zbiorowiska świeżych łąk należą m.in.: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, bodziszek łąkowy *Geranium pratense*, szczaw rozpierzchły *Rumex thyrsiflorus*, dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, pępawa dwuletnia *Crepis biennis*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, kozibród wschodni *Tragopogon orientalis* i kozibród łąkowy *T. pratensis*. Wśród traw notuje się: stokłosę miękką *Bromus hordeaceus*, kupkówkę pospolitą *Dactylis glomerata*, konietlicę łąkową *Trisetum flavescens*, tymotkę łąkową *Phleum pratense*, wyczyńca łąkowego *Alopecurus pratensis*, wiechlinę łąkową *Poa pratensis* i wiechlinę zwyczajną *P. trivialis*. Występują także gatunki roślin dwuliściennych takie jak: rogownica pospolita *Cerastium holosteoides*, kminek zwyczajny *Carum carvi*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, jastrun właściwy *Leucanthemum vulgare*, chaber łąkowy *Centaurea jacea*, brodawnik zwyczajny *Leontodon hispidus*, mniszek pospolity *Taraxacum officinale*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium* i barszcz syberyjski *H. sphondylium* ssp. *glabrum*. Z roślin motylkowych obecne są: komonica zwyczajna *Lotus corniculatus*, groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, z koniczyn: koniczyna łąkowa *Trifolium pratense* i koniczyna drobnogłówkowa *T. dubium*. W łąkach niżowych zachodniej i centralnej części kraju notuje się skalnicę ziarenkową *Saxifraga granulata*. Zbiorowiska *Poa pratensis-Festuca rubra* nie posiadają swoich gatunków charakterystycznych, jednakże za gatunki diagnostyczne uznaje się wiechlinę łąkową *Poa pratensis* i kostrzewę czerwoną *Festuca rubra*. Kostrzewa czerwona jest ważnym gatunkiem łąk na Przedgórzu Sudeckim i w niższych partiach Sudetów (Korzeniak 2012).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica świeże łąki występują w znacznym rozproszeniu, część z nich znajduje się w granicach obszarów Natura 2000: Wzgórza Niemczańskie PLH020082, Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, Kamionki PLH020005. Najważniejszym zagrożeniem dla tych płatów jest zaniechanie lub brak koszenia oraz występowanie obcych siedliskowo i geograficznie gatunków zaburzających strukturę i funkcję siedlisk.

8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*

Siedlisko przyrodnicze jest dosyć zróżnicowane pod względem fitosocjologicznym, wyróżniono tu osiem zespołów i zbiorowisk z rzędu *Androsacetalia vandellii*. Zbiorowiska te zaliczono do trzech podtypów siedlisk: naskalne, szczelinowe zbiorowiska serpentynitowe; naskalne, światłolubne zbiorowiska szczelinowe skał kwaśnych i obojętnych; mszysto-paprociowe zbiorowiska zacienionych skał kwaśnych i obojętnych. Na obszarze Sudetów, Pogórza i Przedgórze Sudeckiego siedlisko występuje we wszystkich wymienionych podtypach. Wszystkie zbiorowiska związane są ze skałami i urwiskami krzemianowymi. Podłoże stanowią tu skały wylewne, metamorficzne lub osadowe, kwaśne lub obojętne. Występujące tu gleby to inicjalne litosole pokrywające szczeliny skalne. Zbiorowiska występują w szerokim spektrum czynników mikroklimatycznych, od silnie nasłonecznionych, suchych miejsc po wilgotne i silnie zacienione. Zbiorowiska rozwijają się na stromych stokach, a gatunki roślin naczyniowych są zakorzenione w szczelinach skalnych lub rozwijają się na warstwie mszaków. Mszaki i porosty rozwijają się bezpośrednio na odsłoniętych skałach. Zbiorowiska tworzą różne gatunki paproci: zanokcica północna *Asplenium septentrionale*, zanokcica klinowata *A. cuneifolium*, zanokcica serpentynowa *A. cuneifolium*, zanokcica ciemna *A. adiantum-nigrum*, zanokcica skalna *A. trichomanes*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, paprotnica krucha *Cystopteris fragilis*, nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*. Towarzyszą im często gatunki naskalnych muraw jak: rozchodnik wielki *Sedum maximum*, kostrzewa owcza *Festuca ovina*, kostrzewa blada *F. pallens*, jastrzębiec blady *Hieracium schmidtii*, dzwonek okrągłolistny *Campanula rotundifolia*. Występują także przytulia szorstkoowocowa *Galium pumilum*, szczaw cienkolistny *Rumex tenuifolius*, pięciornik wiosenny *Potentilla neumanniana*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*. Wśród mszaków i porostów występują m.in.: skrzydlik grzebieniasty *Fissidens dubius*, rokieta cyprysowa *Hypnum cupressiforme*, płonnik włosisty *Polytrichum piliferum*, zębóróg czerwony *Ceratodon purpureus*, kruszownica szorstka *Umbilicaria hirsuta*, tarczownica skalna *Parmelia saxatilis*, szmotłoch prostolistny *Bartramia ithyphylla*, szmotłoch jabłkowaty *B. pomiformis*, płonnik strojny *Polytrichastrum formosum* i widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium* (Świerkosz 2012).

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica ściany skalne i urwiska krzemianowe występują w południowo-zachodniej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa, w granicach obszarów Natura 2000 Wzgórze Niemczańskie PLH020082 oraz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Najważniejszym zagrożeniem dla tych stanowisk jest sukcesja naturalna, konkurencja oraz zmiany warunków świetlnych i wilgotnościowych.

V.1.3. PAŃSTWOWY MONITORING SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring siedlisk przyrodniczych. Projekt ten w latach 2016-2018 realizowany był na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez konsorcjum: Instytut Badawczy Leśnictwa, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Instytut Ochrony Środowiska Państwowy Instytut Badawczy oraz TAXUS IT Sp. z o.o. i finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2006-2014 projekt realizowany był w całości przez Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest 30 stanowisk monitoringowych siedlisk przyrodniczych, spośród nich 26 znajduje się na gruntach w zarządzie nadleśnictwa.

Tab. 24. Zestawienie wyników monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	-	3130	Zalew Mietkowski	2017	FV	FV	FV	FV	Zbiornik pełni funkcję zasilania Odry i utrzymania odpowiedniego poziomu wody dla celów żeglugowych oraz funkcję przeciwpowodziową, jego brzegi są odsłanianie w zależności od sytuacji hydrologicznej w regionie w danym roku. Zagrożenie stanowi brak stabilnych warunków do wykształcania się fitocenozy namuliskowych w poszczególnych sezonach wegetacyjnym oraz sukcesja roślinności szuwarowej i zaroślowej na miejscach najdłużej odsłoniętych.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	8220	Lubachów	2017	U1	U1	U1	FV	Zagrożenie stanowi eutrofizacja i ekspansja jeżyn oraz zacienienie stanowiska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	8220	Michałkowa	2017	FV	FV	FV	FV	Siedlisko stabilne w długim okresie czasu, jednak warunki mikroklimatyczne ulegną zmianie w momencie rozpadu drzewostanu świerkowego w otoczeniu.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	8220	Pod Zamkiem Grodno	2017	U2	U1	U1	U2	Zanikanie gatunku charakterystycznego dla siedliska. Zagrożenie stanowią: gromadzenie materii organicznej, sukcesja, ruch turystyczny. Wskazany jest monitoring co 3 lata.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	8220	Zbiornik Bystrzycki brzeg N	2017	U1	U1	U1	U1	Stopniowe zanikanie siedliska na brzegu północnym wskutek wysychania podczas długotrwałych okresów suchych, z drugiej zaś strony wskutek zabagniania i ekspansji mszaków np. <i>Hypnum cupressiforme</i> . Wskutek zwiększania zacienienia stopniowemu ograniczeniu od 20 lat ulega populacja typowego gatunku <i>Asplenium septentrionale</i> . Stanowisko jest pozostałością znacznie większego kompleksu skał zajętego przez siedlisko na początku lat 90-tych ubiegłego wieku.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	8220	Zbiornik Bystrzycki brzeg S	2017	U1	U1	U1	U1	Stanowisko zagrożone inwazją gatunku introdukowanego i zmianą warunków siedliskowych (erozja, nagromadzenie materii organicznej).
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9110	Lubachów	2018	U1	FV	U1	FV	Zalecana obserwacja zmian zachodzących w siedlisku poddanym silnej antropopresji. Zagrożenie stanowi również neofityzacja.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9110	Zagórze Śląskie	2018	U1	FV	U1	FV	Zalecana obserwacja zmian zachodzących w siedlisku w warunkach prowadzenia gospodarki leśnej. Zagrożenie stanowi neofityzacja oraz antropopresja.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9130	Jodłownik	2018	U2	U1	U2	FV	Zalecana obserwacja zmian zachodzących w siedlisku w warunkach prowadzenia gospodarki leśnej. Zagrożenie stanowi neofityzacja.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9130	Pod Kozią Równią	2018	U1	U1	U1	FV	Zalecana obserwacja zmian w siedlisku na transekcie o zróżnicowanych warunkach troficznych i wysokościowych. Zagrożenie stanowi antropopresja.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9170	Wzgórza Niemczańskie - Ligota Wielka	2013	U2	U1	U2	XX	Siedlisko nietypowo wykształcone. Zagrożenie stanowi gospodarka leśna polegająca na wprowadzaniu drzew obcych ekologicznie do drzewostanu.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9170	Wzgórza Niemczańskie 1	2013	U1	U1	U1	XX	Zalecana kontynuacja monitoringu, w celu zaobserwowania zachodzących zmian sukcesyjnych.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9170	Wzgórza Niemczańskie 2	2013	U1	U1	U1	XX	Siedlisko stanowi kompleks grądów z postaciami przechodzącymi w kierunku dąbrów. Proponowany dalszy monitoring zmian sukcesyjnych zachodzących w obrębie siedliska. Zagrożenie stanowi potencjalna ekspansja gatunków rodzimych - <i>Rubus sp.</i> , <i>Calamagrostis arundinacea</i> lub obcych - <i>Impatiens parviflora</i> .
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Jugowice	2014	FV	XX	FV	FV	Powierzchnia, w której umożliwiono zachodzenie naturalnych procesów lasotwórczych, położona na stromym stoku, o skrajnie niekorzystnych warunkach zagospodarowania. Zagrożenie związane są z drogą znajdującą się u podnóży stoku (zanieczyszczenia związane z ruchem samochodowym, hałas, bariera ekologiczna dla wielu gatunków zwierząt) oraz obszarami rolnymi (nawożenie) położonymi nad powierzchnią siedliska. Odnotowano umiarkowany poziom inwazji gatunków obcych (<i>Impatiens parviflora</i>).
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Kopalnie	2014	U1	XX	U1	FV	Płat obserwowany od roku 2004, mimo zaburzenia stosunków florystycznych jego stan zachowania nie pogarsza się znacząco. Jest dobrą powierzchnią modelową, w której zachodzą zmiany w ilościowości poszczególnych gatunków typowych dla siedliska. Zagrożenie stanowi neofityzacja.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Nad Tamą 1	2014	FV	FV	FV	FV	Płat obserwowany od roku 2004, mimo zaburzenia stosunków florystycznych jego stan zachowania nie pogarsza się. Jest dobrą powierzchnią modelową.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Nad Tamą 2	2014	FV	XX	FV	FV	Płat obserwowany od roku 2004, mimo zaburzenia stosunków florystycznych jego stan zachowania nie pogarsza się. Jest dobrą powierzchnią modelową.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Nad Tamą 3	2006	FV	FV	FV	FV	Zalecane ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Zagórze - Michałowice	2006	U1	FV	U1	FV	Zalecane ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9180	Zagórze pod zamkiem	2014	U2	U2	U2	U2	Siedlisko narażone na zniszczenie wskutek prac związanych z remontem zamku Grodno (wycinka drzewostanu w sąsiedztwie murów zamku) oraz wyrzucaniem śmieci przez turystów. Zagrożenie stanowi również eutrofizacja, neofityzacja.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9190	Kołaczów 1	2017	U1	FV	U1	FV	Zalecana obserwacja zmian w siedlisku pod kątem bezpośredniego sąsiedztwa rozbudowanego ciągu komunikacyjnego.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9190	Kołaczów 2	2017	FV	FV	FV	FV	Zalecane monitoring ze względu na stanowisko referencyjne (wzorcowe).
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9190	Piekietko	2017	U1	FV	U1	FV	Stanowisko referencyjne (wzorcowe) podlegające kontroli stanu zachowania.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082	9190	Piława	2017	U1	U1	U1	FV	Zalecana kontrola stanu zachowania siedliska.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9190	Zagórze	2017	U1	FV	U1	FV	Zalecana obserwacja zmian zachodzących w siedlisku w warunkach antropopresji.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	91E0	Bielawica	2014	U2	FV	U2	FV	Monitoring dynamiki płatu siedliska. Zagrożenie stanowi remont drogi, zabiegi gospodarcze, prace w korycie.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lokalizacja stanowiska	Obszar Natura 2000	Kod siedliska	Nazwa stanowiska	Rok badań	Ocena ogólna	Perspektywy zachowania	Specyficzna struktura i funkcje siedliska	Powierzchnia siedliska	Uwagi GIOŚ
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	-	91E0	Niesułów	2014	U1	FV	U1	U1	Zalecana obserwacja zmian siedliska w obszarze Natura 2000. Zagrożenie stanowi remont drogi, prace gospodarcze w lesie, hydrotechniczne modyfikacje koryta.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	-	91E0	Podlesie	2014	U2	FV	U2	FV	Zalecana obserwacja naturalnej dynamiki łęgu źródłiskowego. Zagrożenie stanowią prace gospodarcze w płacie siedliska i/lub najbliższym otoczeniu.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	-	91E0	Zagórze	2008	U1	U1	U1	U1	Zalecane ograniczenie liczby stanowisk - w pobliżu znajdują się inne stanowiska monitoringowe.
Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica - dane wrażliwe	OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	9410	Wielka Sowa 2	2016	U1	FV	U1	FV	Obecność siedliska na tym stanowisku nie była dotąd wykazana w żadnej z inwentaryzacji. Siedlisko jest lepiej wykształcone niż na stoku południowym, a drzewostan jest o wiele starszy. Monitoring pozwala na uchwycenia zachodzących zmian i tendencji rozwojowych różnych płatów siedliska.

V.2. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica występuje wiele obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych. Najcenniejsze z nich objęto prawnymi formami ochrony przyrody lub zaproponowano dla nich formy ochrony, co zostało opisane we wcześniejszych rozdziałach. Pozostałe cenne przyrodniczo tereny zostały opisane poniżej. Informacje te pochodzą głównie z inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczych gmin (z lat 2005-2010) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. W tych dokumentach obszary te były proponowane do objęcia szczególną ochroną, jednakże nie zostały one ujęte w aktualnych dokumentach planistycznych gmin.

Obszary cenne pod względem botanicznym:

Las stokowy *Tilio-Aceretum* zlokalizowany na północny-wschód od miejscowości Rościszów, w gminie Pieszycy. Las znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 145-146, obrębu Bielawa (Jankowski 2005). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 wskazały obecność grądu ww. oddziałach leśnych.

Łęgi olszowo-jesionowe, w dolinie dopływu Kłomnicy spod Lasocina, w gminie Pieszycy. Obszar znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 162-164, 171-173, obrębu Bielawa (Jankowski 2005). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecności łęgów oddziałach leśnych 163-164.

Łęg olszowo-jesionowy w dolinie Kamionkowskiej, w gminie Pieszycy. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 243-245, obrębu Bielawa (Jankowski 2005). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność łęgów w oddziale leśnym 243.

Potok koło Podlesia, obejmuje odcinek ok. 3 km bezimiennego potoku płynącego u stóp Klasztorzyska, w gminie Walim. Dolina potoku porośnięta jest przez łągi olszowo-jesionowe *Fraxino-Alnetum* z stanowiskami wielu chronionych gatunków roślin, takich jak kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* i wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 260, 262, obrębu Świdnica (Jankowski 2005). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 potwierdziły obecność łęgów ww. oddziałach leśnych.

Dolina Młynówki i Jezioro Bystrzyckie, obejmuje znaczny obszar w gminie Walim. Odnotowano tu cenne zbiorowiska roślinne, reprezentujące siedliska przyrodnicze. Teren odznacza się bogactwem gatunków roślin, odnotowano tu m.in. takie gatunki jak: lilia złotogłów *Lilium martagon*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, pełnik europejski *Trollius europaeus*, czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, parzydło leśne *Aruncus sylvestris*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddziały leśne 304-307, 312-319, 321-327, 331-336 oraz fragmenty oddziałów leśnych 309-310, 320, 328-330, obrębu Świdnica (Czerny 2009). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 wskazały obecność cennych zbiorowisk roślinnych na wskazanym obszarze w postaci - łąk świeżych ze związku *Arrhenatherion elatioris*, stokowych lasów klonowo-lipowych i jaworzyn, kwaśnych i żyznych buczyn, kwaśnych dąbrów, łęgów oraz grądów.

Piekielko, kompleks leśny w dolinie Piekielnego Potoku, w gminie Niemcza. Na niewielkim obszarze leśnym występują bogate siedliska z licznymi stanowiskami cennych gatunków roślin, takimi jak: czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, pierwiosnek wyniosły *Primula elatior*. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddziały leśne 68-70, obrębu Bielawa (Jankowski 2005). Wyniki prac fitosocjologicznych wykonanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica w latach 2019-2020 wskazały obecność stokowych lasów klonowo-lipowych i jaworzyn, grądów oraz kwaśnych dąbrów ww. oddziałach leśnych.

Łęgi w Lubiechowie, w gminie miejskiej Wałbrzych. Obszar obejmuje niewielki fragment łągu olszowo-jesionowe *Fraxino-Alnetum*. Zbiorowisko znajduje się w obniżeniu terenu między nasypem drogi asfaltowej i nasypem kolejowym. Na tym terenie odnotowano cenne gatunki roślin. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Ściana skalna między Górą Siciakową a Pieszyckimi Potokiem, na zachod od drogi, w centralnej części miejscowości Kamionki Górne, w gminie Pieszyce. Odnotowano tu siedliska muraw naskalnych oraz stanowisko paproci zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Zbiornik pokopalniany w mieście Żarów. Znajduje się w nim stanowisko cennej byliny wodnej marsylii czterolistnej *Marsilea quadrifolia*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Czerny 2010).

Obszary cenne pod względem faunistycznym:

Sady pomiędzy Kamieniczkami i Nową Bielawą, w gminie miejskiej Bielawa. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków. Teren częściowo znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Obszar obejmuje grunty (łąki, role) w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragment oddziału leśnego 247, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Wzgórza Bielawskie, w gminie miejskiej Bielawa. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków, notowano tu m.in. takie gatunki jak: dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, krogulec *Accipiter nisus*, kruk *Corvus corax*, przepiórka *Coturnix coturnix*, świerszczak *Locustella naevia*, turkawka *Streptopelia turtur*. Dodatkowo stwierdzono obecność przedstawicieli herpetofauny: ropuchę szarą *Bufo bufo* i jaszczurkę żyworodną *Zootoca vivipara*. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddziały leśne 131-132, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Dolinka potoku Brzęczek, od źródeł do szosy Bielawa-Pieszycy, w gminie miejskiej Bielawa oraz gminie Pieszycy. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków, w obrębie doliny potoku notowano m.in. takie gatunki jak: strumieniówka *Locustella fluviatilis*, turkawka *Streptopelia turtur*, srokosz *Lanius excubitor*, przepiórka *Coturnix coturnix*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, derkacz *Crex crex*, ortolan *Emberiza hortulana*. Dolinka częściowo znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 226, 229-230, 233-234, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Buczyna na Kuczabie, w dolinie Bielawicy, w gminie miejskiej Bielawa. Obszar obejmuje drzewostany bukowe. Teren buczyny jest zlokalizowany w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddział leśny 279, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Staw w lesie zlokalizowany na północ od miejscowości Bratoszów, w gminie Pieszycy. Obszar obejmuje staw oraz przyległy kompleks leśny. Obszar jest szczególnie cenny dla gatunków ptaków, płazów i gadów. Odnotowano tu m.in. takie gatunki jak: zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, żaba trawna *Rana temporaria*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, turkawka *Streptopelia turtur*, świerszczak *Locustella naevia*, ortolan *Emberiza hortulana*, kobuz *Falco subbuteo*, dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*, kruk *Corvus corax*, samotnik *Tringa ochropus*, wodnik *Rallus aquaticus*, łabędź niemy *Cygnus olor*, świerszczak *Locustella naevia*. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddział leśny 135, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Leśniczówka w Piskorzowie, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla herpetofauny, w obrębie stawów odnotowano takie gatunki jak: padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*. Obszar

obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddział leśny 145, obręb Bielawa (Jankowski 2005).

Rycerze, obszar poniżej skały, w dolinie Kłomnicy, w gminie Pieszycy. Teren jest szczególnie cenny dla płazów i gadów. Obiekt znajduje się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragment oddziału leśnego 154, obręb Bielawa (Jankowski 2005).

Górskie łąki z pierwiosnkami wyniosłym *Primula elatior*, w dolinie Kamionkowskiej, w gminie Pieszycy. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziału leśnego 221, obręb Bielawa (Jankowski 2005).

Kamionka, obszar obejmuje fragment doliny Pieszyczego Potoku, położony na zachód od miejscowości Kamionki, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla herpetofauny. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragmenty oddziałów leśnych 197-198, 204-205, 207, obręb Bielawa (Jankowski 2005).

Dolina Bystrzycy wraz ze stokami pomiędzy mostem drogowym w Zagórzu Śląskim a Jeziorem Bystrzyckim, w gminie Walim. Obszar jest szczególnie cenny dla awifauny, odnotowano tu m.in. takie gatunki jak: muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, zimorodek *Alcedo atthis*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddziały leśne 329, 335, obręb Świdnica (Jankowski 2005).

Żabie oczko, obejmuje zbiornik wodny położony w niewielkim kompleksie leśnym, zlokalizowanym na południe od miejscowości Sieniawka, w gminie Łagiewniki. Zbiornik znajduje się w dolinie dopływu Krzywuli i jest szczególnie cenny dla herpetofauny (źródło: *Sotecka Strategia Rozwoju Wsi Sieniawka, 2014 r.*). Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, fragment oddziału leśnego 23, obręb Bielawa.

Łysa Góra, wzniesienie w gminie miejskiej Bielawa. Obszar szczególnie cenny dla gatunków ptaków, w obrębie Łysej Góry odnotowano takie gatunki jak: derkacz *Crex crex*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, kłaskawka *Saxicola rubicola*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, świerszczak *Locustella naevia*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Łąki i obszary rolne koło Łysej Góry, w gminie miejskiej Bielawa. Obszar łąk i śródpolnych zadrzewień jest szczególnie cenny dla gatunków ptaków. Odnotowano tu m.in. przepiórkę *Coturnix coturnix*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Zbiornik poeksploatacyjny na terenie dawnej cegielni, w gminie miejskiej Bielawa. Zbiornik znajduje się w Bielawie przy ulicy Orzeszkowej. Obszar szczególnie cenny dla płazów i gadów, w otoczeniu zbiornika odnotowano takie gatunki jak: traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, żaba trawna *Rana temporaria*, ropucha szara *Bufo bufo*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*, padalec zwyczajny *Anguis fragilis*, zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Wilgotne łąki w Nowej Bielawie, w gminie miejskiej Bielawa. Łąki zlokalizowane w dolinie dopływu Bielawicy z Jodłownika oraz na wschód od niego. Obszar łąk jest szczególnie cenny dla gatunków ptaków. Odnotowano tu m.in. srokosza *Lanius excubitor*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Kompleks zadrzewień pomiędzy Bratoszowem a Pieszycami Dolnymi, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla gatunków ptaków, odnotowano tu takie gatunki jak: świerszczak *Locustella naevia*, ortolan *Emberiza hortulana*, puszczyk *Strix aluco*, dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*, jastrząb *Accipiter gentilis*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Staw w Piskorzowie, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla gatunków płazów i gadów, w obrębie stawu odnotowano takie gatunki jak: rzekotka drzewna *Hyla arborea*, żaba trawna *Rana temporaria*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, kumak nizinny *Bombina bombina*, ropucha szara *Bufo bufo*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Park pałacowy w Pieszycach, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla herpetofauny oraz awifauny, odnotowano w nim m.in. takie gatunki jak: traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, puszczyk *Strix aluco*, krętogłów *Jynx torquilla*, dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Staw przy drodze do Dzierżoniowa, w gminie Pieszycy. Obszar jest szczególnie cenny dla gatunków płazów i gadów, odnotowano tu takie gatunki jak: kumak nizinny *Bombina bombina*, ropucha zielona *Pseudepidalea viridis*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Julianowskie łąki, teren stadniny koni w Starym Julianowie, w gminie Walim. Obszar jest szczególnie cenny dla płazów i gadów. Istniejące tu rowy i mokradła stanowią miejsce rozrodu płazów. Odnotowano tu takie gatunki jak: traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, ropucha szara *Bufo bufo*, żaba trawna *Rana temporaria*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Złoty Potok, stary zarastający zbiornik przeciwpożarowy, w gminie Walim. Teren stanowi miejsce rozrodu płazów, w tym rzadkiej w gminie rzekotki drzewnej *Hyla arborea*. Odnotowano tu również ropuchę szarą *Bufo bufo* oraz gady - padalca zwyczajnego *Anguis fragilis* i zaskrońca zwyczajnego *Natrix natrix*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Teren położony u podnóża Góry Klasztorzysko, na południe od Nowej Wioski, w gminie Walim. Obszar obejmuje łagodnie nachylony stok wzgórza schodzący do doliny potoku. Teren pokrywają wilgotne łąki poprzecinane pasami zakrzaczeń. Obszar jest szczególnie cenny dla ptaków, odnotowano tu m.in. takie gatunki jak: derkacz *Crex crex*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, świergotek łąkowy *Anthus pratensis*, jarzębatka *Sylvia nisoria*. Obszar znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

Fot. 10. Zbiornik wodny „Żabie oczko” w leśnictwie Ligota (fot. J. Liszczyk)

Obiekty stanowiące schronienia dla nietoperzy:

Pozostałości starej kopalni Anna w Pieszycach, znajdujące się na południowo-wschodnim zboczu góry Czyżyk, w gminie miejskiej Bielawa. W okolicy starej kopalni odnotowano mopka *Barbastella barbastellus* oraz nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii*. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 225 d, 226 y, 227 c, obręb Bielawa (Jankowski 2005).

Sztolnia Augusta w Kamionkach, w gminie Pieszyce. Zimowisko nietoperzy. W obrębie sztolni odnotowano m.in. takie gatunki nietoperzy jak: nocek Alkatoe *Myotis alcaethoe*, nocek Brandta *Myotis brandtii*, nocek wąsatek *Myotis mystacinus*, nocek rudy *Myotis daubentonii*, gacek brunatny *Plecotus auritus*. Teren znajduje się w granicach OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 179 g, obrębu Bielawa (Jankowski 2005).

Jaskinia Daisy koło Lubiechowa, w gminie miejskiej Wałbrzych. Ważne miejsce zimowania nietoperzy, w obrębie jaskini odnotowano m.in. mopka *Barbastella barbastellus*, nocka dużego *Myotis myotis*, gacka brunatnego *Plecotus auritus*. Obiekt znajduje się w granicach Książańskiego Parku Krajobrazowego. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, wydzielania leśne 158 g, 159 b, obrębu Świdnica (Jankowski 2005).

Kluczowska Góra, zlokalizowana na północny-zachód od miejscowości Kluczowa, w gminie Ząbkowice Śląskie. Na wzgórzu znajduje się stara chłodnia wykorzystywana jako zimowisko przez cztery gatunki nietoperzy: nocka Natterera *Myotis nattereri*, nocka rudego *Myotis daubentonii*, gacka brunatnego *Plecotus auritus* i mopka *Barbastella barbastellus*. Jest to jedyne zimowisko nietoperzy w tym regionie. Ponadto na obszarze wzniesienia odnotowano popielicę *Glis glis*. Obszar obejmuje grunty w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica, oddziały leśne 113-114, obrębu Bielawa (Kastunowicz i Kastunowicz 2010).

Strychy budynków mieszkalnych w miejscowości Rościszów, w gminie Pieszyce. Odnotowano w nich liczne kolonie rozrodcze nocka dużego *Myotis myotis*. Obiekty znajdują się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005). Jeden z budynków został objęty propozycją włączenia w obszar Parku Krajobrazowego Gór Sowich.

Strych kościoła pw. św. Jana Apostoła w miejscowości Dziećmorowice, w gminie Walim. Stwierdzono tu obecność kolonii rozrodczej kilkudziesięciu osobników gacka brunatnego *Plecotus auritus*. Obiekt znajduje się **poza gruntami** w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (Jankowski 2005).

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowanych jest również wiele ciekawych obiektów przyrody nieożywionej, niektóre z nich zostały objęte prawnymi formami ochrony przyrody lub zaproponowano dla nich ochronę. Z pozostałych tego typu obiektów, część najbardziej interesująca została zestawiona w poniższej tabeli.

Tab. 25. Wykaz cennych obiektów przyrody nieożywionej zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Rodzaj obiektu	Położenie		Opis
		Obręb leśny, wydz.	Gmina, obr. ewid.	
1	Bielawska Polanka	Bielawa, 270 f	Bielawa, Las	Przełęcz (803 m) pomiędzy Kalenicą a Popielakiem stanowiąca węzeł dziesięciu dróg i ścieżek leśnych. Znajduje się tu niewielka polana z wiatą dla turystów.
2	Czepiec	Świdnica, 341 f	Walim, Jugowice	Zespół skalnych filarów ciągnących się wzdłuż drogi w dolinie Bystrzycy, utworzonych ze zmigmatyzowanych gnejsów sowiogórskich.
3	Góra Marii	Bielawa, w sąsiedztwie oddz. 154	Pieszycy, Rościszów	Szczyt (667 m) wznoszący się na zachód od Rościszowa. U jego podnóża występują skałki zwane Rycerze oraz Światowid. Poniżej znajduje się sztuczny staw z altaną.
4	Grodzisko	Bielawa, 166 f	Pieszycy, Rościszów	Szczyt (535 m) wznoszący się na wschód od Rościszowa. Wzniesienie z pozostałościami zamku z 2 poł. XIII w. w postaci śladów fos i wałów.
5	Jarząbek	Świdnica, w sąsiedztwie oddz. 341	Walim, Jugowice	Duże odsłonięcie gnejsów migmatycznych w dawnym kamieniołomie, znajdującym się w dolinie Bystrzycy.
6	Jezioro Bystrzyckie	Świdnica, w sąsiedztwie oddz. 291, 293, 305, 306, 317, 319, 322, 329, 335	Walim, Zagórze Śląskie	Jezioro zaporowe powstałe na początku XX w. po przegrodzeniu Bystrzycy powyżej Lubachowa kamienną zaporą o wys. 44 m. Powierzchnia jeziora wynosi ok. 0,5 km ² , a jego pojemność ok. 8 mln. m ³ . Jezioro jak i okoliczne tereny stanowią atrakcję turystyczną.
7	Kokot	Bielawa, 340 f	Pieszycy, Rościszów	Kopulaste wzniesienie (775 m) w północno-wschodniej części Gór Sowich, wznoszące się na północny-zachód od Rościszowa. Wzniesienie zbudowane jest z dolnokarbońskich zlepieńców gnejsowych.
8	Krucza Skała	Świdnica, 208 a	Świdnica, Lubachów	Zespół wysokich skałek zbudowanych z sowiogórskich gnejsów migmatycznych, tworzących skalną basztę w dolinie Bystrzycy. Skałki zlokalizowane są na północ od Lubachowa.
9	Kurzętnik	Świdnica, 317 d	Walim, Zagórze Śląskie	Zespół skałek na lewym brzegu Jeziora Bystrzyckiego zbudowanych z gnejsów hornblendowych z wkładkami turmalinu.
10	Lisiec	Świdnica, w sąsiedztwie oddz. 324	Walim, Michałkowa	Stabo zaznaczona kulminacja wzniesienia (549 m) w wyrównanym grzbiecie Działu Michałkowskiego. Tworzą go prekambryjskie gnejsy i migmatyty, z żyłą hiperstenu.
11	Niedźwiedź	Bielawa, 338 b	Świdnica, Lutomia Górna	Gnejsowa skałka o charakterystycznym kształcie u podnóża Kokota. Okolice skałki stanowią punkt widokowy na okolice Dzierżoniowa.
12	Przełęcz Jugowska	Bielawa, w sąsiedztwie oddz. 209, 265	Pieszycy, Kamionki	Wyraźne obniżenie (801 m) w głównym grzbiecie Gór Sowich, na północ od Jugowa. Przełęcz znajduje się między wzniesieniem Rymarza a Kozią Równiną. Od strony zachodniej przełęczy znajduje się Jugowska Polana, z której rozciąga się widok na okoliczne wzgórza. Poniżej przełęczy znajduje się schronisko PTTK „Zygmuntówka”.
13	Przygodna	Świdnica, 292 d	Świdnica, Lubachów	Szczyt (496 m) nad Jeziorem Bystrzyckim, u jego podnóża znajdują się skałki gnejsowe.
14	Rymarz	Bielawa, 265 d	Pieszycy, Kamionki	Szczyt (913 m) pomiędzy przełęczą Jugowską i Zimną Polanką zbudowany z prekambryjskich paragnejsów i migmatytów.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Rodzaj obiektu	Położenie		Opis
		Obręb leśny, wydz.	Gmina, obr. ewid.	
15	Skaliczna	Świdnica, 307 a	Walim, Michałkowa	Wzniesienie nad Jeziorem Bystrzyckim pokryte licznymi gnejsowymi skałkami o ciekawych kształtach.
16	Stroma	Świdnica, 340	Walim, Jugowice	Duża skalna baszta zbudowana z gnejsów migmatycznych, położona w dolinie Bystrzycy.
17	Wąska	Świdnica, 340	Walim, Jugowice	Jedna z wielu skałek zbudowanych z gnejsów migmatycznych położonych w dolinie Bystrzycy.
18	Wielka Sowa	Bielawa, 202 r	Pieszycy, Rościszów	Najwyższy szczyt Gór Sowich (1015 m). Góra zbudowana jest z prekambryjskich skał metamorficznych. Na szczytowej góry wybudowano w 1906 r. kamienną wieżę widokową, postawioną na miejscu wcześniejszej drewnianej z lat 1885-1904. Roztacza się z niej rozległa panorama Sudetów i Przedgórze, od Karkonoszy przez Sudety Środkowe, Ślężę po Masyw Śnieżnika.
19	Zamkowa Skała	Świdnica, 228 a	Świdnica, Modliszów	Malownicza grupa skałek gnejsowych o wysokości 10 m. i charakterystycznym kształcie, wznosząca się w dolinie Złotego Potoku.
20	Zimna Skała	Bielawa, 335 i	Walim, Glinno	Skałka z gnejsów migmatycznych o ciekawym kształcie niedaleko Kokota.

V.3. WAŻNIEJSZE OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowanych jest wiele miejsc i obiektów o wartości historycznej i kulturowej, najważniejsze z nich zostały wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. Należy do nich szereg zabytków archeologicznych będących śladami wczesnego osadnictwa w regionie. Stanowią je pozostałości grodzisk, cmentarzysk i osad. Najstarsze obiekty archeologiczne pochodzą z epoki brązu, żelaza i średniowiecza. Obszar nadleśnictwa obfituje w liczne zabytki sakralne, z których najcenniejszym jest Kościół Pokoju w Świdnicy, obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Na terenie nadleśnictwa znajduje się również wiele zabytkowych zespołów dworskich i pałacowych oraz zespołów zamkowych, na terenie których występują osobliwe parki. Spośród pozostałych dóbr materialnych, nie ujętych w rejestrze zabytków, a zlokalizowanych na terenie nadleśnictwa notowane są liczne ruiny obiektów, krzyże, kapliczki, pamiątkowe pomniki, grobowce, stanowiące świadectwo o lokalnej kulturze i historii.

Wykaz obiektów (archeologicznych, historycznych i kulturowych) wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica opracowano w oparciu o dane udostępnione przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) wg stanu rejestrów 03.07.2020 r. oraz danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu rejestry z lat 2019-2020, a także informacji przekazanych przez Nadleśnictwo Świdnica. Informacje o szczegółowych lokalizacjach tych obiektów należą do danych wrażliwych, dlatego zostały one umieszczone w załącznikach do POP - zał. nr 6. Pozostałe dobra materialne, nie ujęte w rejestrze zabytków, a zlokalizowane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zestawiono w poniższej tabeli.

Tab. 26. Dobra materialne nie ujęte w rejestrze zabytków zlokalizowane na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica (wg danych przekazanych przez Nadleśnictwo Świdnica oraz materiałów zebranych podczas prac terenowych)

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz. (stan na 01.01.2021)	gmina, obręb ewid., działka	
Obiekty kulturowe i historyczne				
1	Pozostałości cmentarza	Świdnica, Mrowiny, 110 c	Żarów, Wierzbna, 795	Pozostałości cmentarza poniemieckiego.
2	Ruiny zamku	Świdnica, Mrowiny, 36 f	Żarów, Kruków, 227	Pozostałości w postaci fundamentów.
3	Ruiny	Świdnica, Mrowiny, 50 p	Żarów, Morwiny, 527/2	Ruiny budynku.
4	Krzyż	Świdnica, Złoty Las, 272 h	Świdnica, Bystrzyca Górna, 371	-
5	Krzyż pokutny	Świdnica, Złoty Las, 209 i	Świdnica, Lubachów, 254	-
6	Słup graniczny	Świdnica, Złoty Las, 209 i	Świdnica, Lubachów, 254	Słup graniczny obwodu łowieckiego z 1854 r.
7	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 250 n	Walim, Zagórze Śląskie, 24/3	Ruiny z cegły.
8	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 253 a, h	Walim, Zagórze Śląskie, 6	Kamienne fundamenty.
9	Kapliczka	Świdnica, Zagórze, 259 c	Walim, Rusinowa, 3	Kamienna kapliczka.
10	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 317 b	Świdnica, Lubachów, 279	-
11	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 319 g	Walim, Zagórze Śląskie, 428/1	-
12	Grobowiec	Świdnica, Zagórze, 321 k	Walim, Zagórze Śląskie, 82/362	Stary grobowiec.
13	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 323 m	Walim, Michałkowa, 251/3	Pozostałości po pałacu.
14	Ruiny	Świdnica, Zagórze, 341 l	Walim, Jugowice, 196	-
15	Pomnik Wilhelma	Bielawa, Lutomia, 313 y	Świdnica, Lutomia Górna, 1261	-
16	Ruiny młyna i tartaku	Bielawa, Lutomia, 315 a, b	Świdnica, Lutomia Górna, 1273	-
17	Pomnik dwóch szablek	Bielawa, Lutomia, 326 c	Świdnica, Lutomia Górna, 1252	-
18	Miejsce historyczne „Kroacka Studzienka”	Bielawa, Lutomia, 327 f	Świdnica, Lutomia Górna, 1259	-

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja		Opis obiektu
		obręb leśny, leśnictwo, oddz. (stan na 01.01.2021)	gmina, obręb ewid., działka	
19	Napis wyryty na skale	Bielawa, Lutomia, 335 d/f	Walim, Glinno, 313	-
20	Pomnik kamienny „Niedźwiedź”	Bielawa, Lutomia, 338 c	Świdnica, Lutomia Górna, 1286	-
21	Grobowiec	Bielawa, Piskorzów, 161 m	Pieszycy, Rościszów, 723/163	Grobowiec właściciela kasztelu z 1906 r.
22	Pamiątkowy kamień	Bielawa, Piskorzów, 142 a	Pieszycy, Rościszów, 695/142	-
23	Grób	Bielawa, Piskorzów, 194 k	Pieszycy, Rościszów, 795	Grób prawdopodobnie właściciela Bacówki.
24	Pamiątkowy kamień	Bielawa, Piskorzów, 202 w	Pieszycy, Rościszów, 796	Pamiątkowy kamień z napisem i datą.
25	Smocza jama	Bielawa, Pieszycy, 216 f	Pieszycy, Kamionki, 485/216	-
26	Pomnik Grabowskiego	Bielawa, Pieszycy, 189 c	Pieszycy, Kamionki, 458/189	2 obeliski – kamienie pamiątkowe.
27	Kopalnia Augusta	Bielawa, Pieszycy, 179 g	Pieszycy, Rościszów, 772/179	-
28	Głaz - pomnik drwala Schnitze	Bielawa, Pieszycy, 191 a	Pieszycy, Kamionki, 456/191	-
29	Krzyż, obelisk	Bielawa, Bielawa, 240 c	Bielawa, Las, 18/240	Obelisk na 3 bukach.
30	Pomnik Solidarności	Bielawa, Bielawa, 240 c	Bielawa, Las, 18/240	-
31	Ściana pamiątkowa	Bielawa, Bielawa, 243 f	Pieszycy, Kamionki, 477/243	-
32	Grobowce	Bielawa, Ligota, 31 k	Dzierżonów, Roztocznik, 556	Grobowce w zabytkowym parku pałacowym.
33	Ruiny wiatraka	Bielawa, Ligota, 23 b	Łagiewniki, Sieniawka, 4/21	-
34	Piec hutniczy, sztolnia	Bielawa, Gilów, 86 a	Niemcza, Gilów, 514/86	-

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica zlokalizowane jest uzdrowisko Przerzeczyn-Zdój (gmina Niemcza), leżące na Przedgórzu Sudeckim. Początki działalności uzdrowiska sięgają 1802 r., kiedy odkryto na terenie tej miejscowości cenne źródła wód mineralnych – siarczkowej i żelazistej. W późniejszym okresie wybudowano tu pierwsze obiekty uzdrowiskowe. Obiekt wyróżnia się pośród innych tego typu obiektów stosowaniem podczas zabiegów leczniczych wody radoczynnej²⁶. Na terenie uzdrowiskowym znajdują się cenne obiekty zabytkowe, m.in.: kościół pomocniczy pw. Matki Boskiej Królowej Polski, kaplica oraz zespół pałacowy z pałacem i parkiem. Poza uzdrowiskiem na terenie nadleśnictwa zlokalizowanych jest szereg zabytkowych zespołów dworskich i folwarcznych, zespołów pałacowych, zespołów zamkowych, zespołów willowych, willi, dworów, zamków, na terenie których występują osoblive parki, aleje i zadrzewienia. Najcenniejsze z nich zestawiono w poniższej tabeli.

Tab. 27. Wykaz zabytkowych parków, alei i ogrodów zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica, ale poza gruntami w zarządzie LP (wg danych udostępnionych przez NID stan rejestrów 03.07.2020)

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		gmina, miejscowość		
1	Park	M. Bielawa, ul. Spółdzielcza 1-2	A/997/1-3 z 2007-02-14	Park w zespole willowym z 1928 r.
2	Park sanatoryjny	M. Bielawa, ul. Korczaka 3	1164/WŁ z 1986-03-28; A/3680/1164/WŁ z 2010-09-08	Park sanatoryjny z pocz. XX w.
3	Park	Dzierżonów, Piława Dolna	863/WŁ z 1981-09-18; A/4495/863/WŁ z 2010-11-26	Park w zespole pałacowym z XVII-XIX w.
4	Park	Dzierżonów, Dobrocin	836/WŁ z 1981-09-18; A/4058/836/WŁ z 2010-11-03	Park w zespole pałacowym z k. XIX w.
5	Park	Dzierżonów, Nowizna	832/WŁ z 1981-09-18; A/4422/832/WŁ z 2010-11-18	Park w zespole pałacowym z 1820 r.
6	Park	Dzierżonów, Tuszyn	754/WŁ z 1980-11-08; A/4586/754/WŁ z 2010-12-06	Park w zespole pałacowym z XVIII-XIX w.
7	Park	Dzierżonów, Uciechów	1172/WŁ z 1986-03-28; A/4589/1172/WŁ z 2010-12-06	Park w zespole dworskim z k. XVII w., XVIII w.
8	Aleja lipowa	Jaworzyna Śląska, Bolesławice	Dz.A/ZT.I/4/75 z 1975-05-30; A/3600/616/WŁ z 2010-09-07	Aleja wielorzędowa, na cmentarzu parafialnym z 1 poł. XIX w.
9	Ogród	Jaworzyna Śląska, Pastuchów	1/A/99 z 1999-07-01	Ogród w zespole dworskim z 1565 r, 2 poł. XIX w.
10	Park	Jaworzyna Śląska, Piotrowice Świdnickie	746/WŁ z 1980-11-08; A/4491/746/WŁ z 2010-11-22	Park w zespole zamkowym i folwarcznym z XIX w.
11	Park pałacowy (I)	Jaworzyna Śląska, Milikowice	981/WŁ z 1983-12-27; A/4427/981/WŁ z 2010-11-18	Park pałacowy z 1830 r., k. XIX w.
12	Park pałacowy (II)	Jaworzyna Śląska, Milikowice	1389/WŁ z 1993-11-30; A/4428/1389/WŁ z 2010-11-18	Park pałacowy z terenami ogrodów gospodarczych z XVII w., 2 poł. XIX w.
13	Aleja lipowa	Marcinowice, Krasków	1318/WŁ z 1991-03-07; A/4266/1318/WŁ z 2010-11-10	Aleja w zespole pałacowym z XIX w.
14	Park	Marcinowice, Krasków	234 z 1950-07-14; 720/WŁ z 1979-02-17; A/4263/234 z 2010-11-10	Aleja w zespole pałacowym z 1848 r.

²⁶ <https://sanatoria.medme.pl/uzdrowisko/przerzeczyn-zdroj-sanatorium-przewodnik-po-uzdrowiskach>

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		gmina, miejscowość		
15	Park	Marcinowice, Gruszów	764/Wł z 1980-11-08; A/4186/764/Wł z 2010-11-10	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w., XX w.
16	Park	Mietków, Domanice	372/W z 1976-07-24; A/3894/372/W z 2010-09-22	Park w zespole pałacowym z XVIII-XX w.
17	Park	Niemcza, Gilów	840/Wł z 1981-09-18; A/4144/840/Wł z 2010-11-05	Park w zespole pałacowym z XVIII-XIX w.
18	Park	Niemcza, Kietlin	751/Wł z 1980-11-08; A/4233/751/Wł z 2010-11-10	Park w zespole pałacowym z XIX w.
19	Park	Niemcza, Przerzeczyn-Zdrój	901/Wł z 1982-06-25; A/4482/901/Wł z 2010-11-22	Park w zespole pałacowym z XVII w., 1 poł. XIX w.
20	Park	Niemcza, Ligota Mała	966/Wł z 1983-09-30; A/4399/966/Wł z 2010-11-18	Park w zespole pałacowym z XVIII w.
21	Park	Pieszycy, Pieszycy	1366/Wł z 1992-03-19; 545/A/05 z 2005-07-26; A/4516/1366/Wł z 2010-11-26	Park w zespole zamkowym z XVII w., XVIII-XX w.
22	Park	Pieszycy, Rościszów	859/Wł z 1981-09-18; A/4520/859/Wł z 2010-11-26	Park w zespole pałacowym z XVII w., XIX/XX w.
23	Ogród	M. Piława, ul. Sienkiewicza 96	980/Wł z 1983-12-27; A/4494/980/Wł z 2010-11-26	Ogród tarasowy w zespole pałacowym z poł. XIX w.
24	Park	Stoszowice, Przedborowa	853/Wł z 1981-09-18; A/4483/853/Wł z 2010-11-22	Park w zespole pałacowym z XVIII-XIX w.
25	Ogród i park krajobrazowy	Strzegom, Morawa	831/Wł z 1981-09-18; A/4455/831/Wł z 2010-11-18	Ogród i park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
26	Park	Strzegom, Stanowice	1363/Wł z 1992-03-03; A/4714/1363/Wł z 2010-12-15	Park w zespole pałacowym z XVIII-XIX w.
27	Park pałacowy	Strzegom, Olszany	858/Wł z 1981-09-18; A/4458/858/Wł z 2010-12-10	Park pałacowy z XVIII w.
28	Aleja lipowa	Świdnica, Bojanice	Dz.A/ZT1/5/75 z 1975-05-30; A/3554/609/Wł z 2010-09-06	Aleja wielorzędowa wzdłuż drogi na cmentarz z pocz. XX w.
29	Aleja dębowo-kasztanowcowa	Świdnica, Bojanice	608/Wł z 1975-05-30; A/3553/608/Wł z 2010-09-06	Aleja jednorzędowa prowadząca do kościoła z 1 poł. XIX w.
30	Szpaler lipowy (aleja lipowa)	Świdnica, Bojanice	Dz.A/ZT1.6/75 z 1975-05-28; A/3555/610/Wł z 2010-09-06	Szpaler (aleja) jednorzędowy wokół kościoła z XVIII/XIX w.
31	Aleja dębowo-klonowa	Świdnica, Bolesćcin	Dz.A/ZT.1/8/75 z 1975-05-28; A/3556/611/Wł z 2010-09-06	Aleja dwurzędowa, wzdłuż drogi do Makowic z XVIII/XIX w.
32	Aleja lipowa	Świdnica, Bukatów	Dz.A/ZT.1/9/75 z 1975-05-30; A/3557/615/Wł z 2010-09-06	Aleja dwurzędowa, wzdłuż drogi do mostu na Młynówce z poł. XIX w.
33	Aleja lipowa	Świdnica, Bystrzyca Dolna	Dz.A/TI.12/75 z 1975-05-28; A/3558/613/Wł z 2010-09-06	Aleja w zespole pałacowym, na cmentarzu kościelnym z 1 poł. XIX w.
34	Aleja topolowa	Świdnica, Bystrzyca Dolna	Dz.A/ZT.1/11/75 z 1975-05-30; A/3561/614/Wł z 2010-09-06	Aleja w zespole pałacowym, przy drodze wzdłuż zabudowań folwarcznych z 1 poł. XIX w.
35	Park pałacowy	Świdnica, Bystrzyca Dolna	1167/Wł z 1986-03-28; A/3560/1167/Wł z 2010-09-06	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
36	Szpaler dębów (aleja dębowa)	Świdnica, Bystrzyca Dolna	Dz.A/ZT.1.10/75 z 1975-05-28; A/3562/612/Wł z 2010-09-06	Szpaler (aleja) jednorzędowy przy głównej drodze wiejskiej z pocz. XIX w.
37	Park	Świdnica, Bystrzyca Górna	1446/Wł z 1995-09-29; A/3565/1446/Wł z 2010-09-06	Park w zespole pałacowym z k. XVIII-XX w.
38	Park pałacowy	Świdnica, Grodziszczce	750/Wł z 1980-11-08; A/4185/750/Wł z 2010-11-10	Park pałacowy z XVIII w., k. XIX w.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Typ obiektu	Lokalizacja	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu
		gmina, miejscowość		
39	Park	Świdnica, Jakubów	967/WŁ z 1983-12-27; A/4197/967/Wł z 2010-11-08	Park w zespole pałacowym z XVII-XIX w.
40	Park	Świdnica, Komorów	978/WŁ z 1982-12-27; A/4258/978/Wł z 2010-11-10	Park w zespole pałacowym z pocz. XIX w.
41	Park z aleją (dębową) dojazdową	Świdnica, Krzyżowa	1168/WŁ z 1986-03-28; A/4255/1168/Wł z 2010-11-10	Park i aleja w zespole pałacowym z XVII-XIX w.
42	Park pałacowy	Świdnica, Lutomia Dolna	1324/WŁ z 1991-03-20; A/4405/1324/Wł z 2010-11-18	Park pałacowy w 2 ów. XIX w., XX w.
43	Park	Świdnica, Makowice	1170/WŁ z 1986-03-28; A/4416/1170/Wł z 2010-11-18	Park w zespole pałacowym z XVII-XIX w.
44	Park	Świdnica, Panków	755/WŁ z 1980-11-08; A/4500/755/Wł z 2010-11-26	Park w zespole zamkowym z XIX w.
45	Park pałacowy	Świdnica, Sulistawice	763/WŁ z 1980-11-08; A/4744/763/Wł z 2010-12-22	Park pałacowy z 2 poł. XIX w.
46	Park	Świdnica, Wilków	965/Wł z 1983-12-27; A/4616/965/Wł z 2010-12-09	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
47	Park	Świdnica, Witoszów Górny	745/WŁ z 1980-11-08; A/4620/745/Wł z 2010-12-09	Park w zespole dworskim z XIX w.
48	Park miejski „Młodzieżowy”	M. Świdnica, Kolejowa, Spacerowa, Armii Krajowej i Czarna Droga	705/Wł z 1978-12-14; A/4773/705/Wł z 2010-12-30	Park miejski (planty miejskie) z 2 poł. XIX w.
49	Aleja lipowa	Udanin, Udanin	695/L z 1986-06-25; A/2720/695/L z 2010-07-30	Aleja ze śródpolnym szpalerem lipowym z XIX/XX w.
50	Park dworski	Udanin, Udanin	506/L z 1977-05-13; A/2746/508/L z 2010-07-30	Park dworski z 1840-60 r.
51	Park	Walim, Zagórze Śląskie	1328/WŁ z 1991-03-20; A/5196/1328/Wł z 2011-05-04	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
52	Ogród	M. Wałbrzych, dz. Lubiechów	A/1275 z 2009-10-01	Ogród w zespole palmiarni (zbudowania zamku Książ) z 1911-14 r.
53	Otoczenie pałacu (park)	Ząbkowice Śląskie, Brodziszów	1476/Wł z 1996-01-31; A/3595/1476/Wł z 2010-09-07	Park w zespole pałacowym z XIX w.
54	Park	Ząbkowice Śląskie, Kluczowa	748/Wł z 1980-11-08; A/4237/748/Wł z 2010-11-10	Park w zespole pałacowym z XVI-XIX w.
55	Aleja lipowo-dębowa	Żarów, Pyszczyń	1321/Wł z 1991-03-07; A/4691/1321/Wł z 2010-12-10	Aleja od młyna wodnego do lasu z 2 poł. XIX w.
56	Park	Żarów, Pyszczyń	653/Wł z 1977-05-25; 718/Wł z 1979-02-17; A/4501/653/Wł z 2010-11-26	Park w zespole pałacowym z k. XVII-XIX w.
57	Park	Żarów, Siedlimowice	719/Wł z 1979-02-17; A/4689/719/Wł z 2010-12-10	Park z XVII w., 1873-75 r.
58	Park	Żarów, Mrowiny	722/Wł z 1979-02-17; A/4419/722/Wł z 2010-11-18	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XIX w.
59	Park	Żarów, Wierzbna	716/Wł z 1979-02-17; A/4604/716/Wł z 2010-12-09	Park w zespole pałacowym z 2 poł. XVII w., XIX w.
60	Park	Żarów, Łażany	721/Wł z 1979-02-17; A/4411/721/Wł z 2010-11-19	Park w zespole pałacowym z pocz. XIX w.
61	Aleja dębowa	Żarów, Żarów	1322/Wł z 1991-03-07; A/5231/1322/Wł z 2011-05-11	Aleja przy stadionie z poł. XIX w.
62	Aleja lipowa	Żarów, Żarów	1316/Wł z 1991-03-07; A/5232/1316/Wł z 2011-05-11	Aleja wzdłuż szosy do Łażan z XIX w.
63	Park miejski	Żarów, Żarów	1240/Wł z 1988-07-25; A/5230/1240/Wł z 2011-05-11	Park miejski z aleją dębową z 1860 r.

Wśród pozostałych cennych obiektów historycznych i kulturowych wpisanych do rejestru zabytków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica znajdują się bardzo liczne obiekty sakralne, których część jest wyjątkowo cenna ze względów architektonicznych. Do najcenniejszych z nich należy Kościół Pokoju w Świdnicy. Jest to największa drewniana, barokowa świątynia w Europie. Kościół Pokoju w Świdnicy jest jednym z trzech obiektów na terenie Dolnego Śląska wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Komitet Światowego Dziedzictwa wpisał ten obiekt na listę w 2001 r., jako wyjątkowe świadectwo wiary, wspólnoty religijnej oraz rozwiązań architektonicznych.

Kościół Pokoju w Świdnicy został zbudowany w połowie XVII wieku, po zakończeniu wojny trzydziestoletniej, która spustoszyła rozległe obszary Europy. Podpisując traktat pokojowy w Westfalii w 1648 r. monarcha austriacki zezwolił pokonanym protestantom z Dolnego Śląska wznieść trzy świątynie. Miały one stanowić świadectwo zakończenia wojny i konfliktu religijnego. Jednakże budowla kościołów obwarowana została pewnymi zastrzeżeniami, nie mogły to być obiekty murowane i nie mogły być ulokowane w mieście. Kościoły zbudowane zostały zatem w konstrukcji szkieletowo-reglowej, z nietrwałych materiałów jak drewno, piasek, słoma i glina. Do dziś przetrwały tylko dwa z nich w Jaworze i Świdnicy, kościół w Głogowie uległ zniszczeniu pod koniec XVIII wieku. Kościół p.w. Trójcy Świętej w Świdnicy powstał w latach 1656-1657 na planie krzyża greckiego, wg projektu Albrechta von Säbischa. Korpus nawowy został otoczony wieńcem przybudówek, w których znajdują się łóża rodzinne. Wnętrze świątyni okolone zostało emporami oraz ozdobione bogatą dekoracją snycerską i polichromią. Przenikają się w nim formy sztuki barokowej i elementy teologii luterańskiej.²⁷

Szczególna wartość kulturowa i historyczna Kościoła Pokoju w Świdnicy w skali kraju i Europy została dodatkowo podkreślona uznaniem go za Pomnik Historii zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dnia 15 marca 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Świdnica – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pod wezwaniem Świętej Trójcy, zwany Kościołem Pokoju” (Dz. U. 2017 r., poz. 672). Obszar który objęty został Pomnikiem Historii obejmuje działki ewidencyjne: 863, 864, 865, 868, 869, 870, 921, 922, 923, 926, obręb ewid. Śródmieście, miasto Świdnica. Na tym terenie znajdują się: ewangelicko-augsburski kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Trójcy, dzwonnica, plebania oraz inne zabytkowe budynki historycznie związane z funkcjonowaniem parafii luterańskiej, cmentarz przykościelny z kaplicami grobowymi, ogrody ozdobne i użytkowe, w większości otoczone zabytkowym murem.

²⁷ <https://kosciolpokoju.pl/historia/>;
https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Miejsc_na_liscie/Lista_miejsc/miejsc.php?ID=163

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica znajduje się jeszcze jeden obiekt sakralny uznany za Pomnik Historii zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Świdnica – katedra pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika” (Dz. U. 2017 r., poz. 655). Obszar który objęty został Pomnikiem Historii obejmuje działki ewidencyjne: 2348, 2350, 2353/1, 2353/2, 2371, obręb ewid. Śródmieście, miasto Świdnica. Na tym terenie znajdują się: katedra pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława, gmach kurii biskupiej - dawne kolegium jezuickie oraz obszar skarpy znajdujący się na południe od tych budynków.

Katedra odznacza się wyjątkowymi wartościami historycznymi, artystycznymi i naukowymi. Stanowi ona świadectwo i manifest dobrobytu i ambicji jej fundatorów księcia świdnickiego Bolka II Małego oraz mieszkańców miasta. W XIV w. Świdnica była największym, obok Wrocławia, gospodarczym i kulturowym ośrodkiem na Śląsku. Katedra należy do największych gotyckich kościołów w Europie i najważniejszych świątyń na Dolnym Śląsku. Obiekt odznacza się wybitnymi walorami architektonicznymi oraz artystycznymi wystroju i wyposażenia wnętrza. Harmonijnie dopełniają się tu elementy stylu gotyckiego i barokowego.²⁸

Poza wyżej wymienionymi wybitnymi architektonicznie świątyniami w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica występują również inne mniej znane zabytkowe objekty sakralne, a także inne objekty zabytkowe jak fragmenty dawnych murów obronnych wokół miast, budynki ratuszów miejskich, budynki mieszkalne oraz objekty przemysłowe, takie jak zakłady tkackie, młyny, wieża wodociągowa i dworzec kolejowy. Część z tych obiektów przedstawiono poniżej.

gmina M. Bielawa:

- kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP (1877-80 r.) ul. Wolności 130, kościół par. pw. Świętego Ducha (1877-1880 r.) pl. Kościelny;
- cmentarz komunalny (po 1880 r.), pl. Wolności, cmentarz z kaplicami rodowymi Postpischil, Froehlich, Franz (2 poł. XIX-XX w.) ul. Żeromskiego;
- pensjonat „Leśny Dworek” (XIX/XX w.) ul. Nowobielawska 89;
- domy mieszkalne (XIX/XX w.);
- przepompownia wody nr 1 (1898 r.) ul. Grabskiego, przepompownia wody nr 2 (1909 r.) ul. Ostatnia;

²⁸ https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Pomniki_historii/Lista_miejsc/miejsce.php?ID=3418

- zespół Zakładów Bawełnianych „Bielbaw” (IX w., XI w., XIX/XX w.) ul. Strażacka 10, zespół Zakładów Bawełnianych „Bieltex” zakład nr 4 (XIX/XX w.) ul. Ostroszowicka 11, zespół Zakładów Bawełnianych „Bieltex” zakład nr 5 (XIX/XX w.) ul. Waryńskiego 25, budynek klejarni w ZPB „Bieltex” zakład nr 2 (1880 r.) ul. Tkacka 17;

gmina M. Dzierżoniów:

- kościół par. pw. św. Jerzego (2 poł. XIV w., XVI w.);
- zespół klasztorny augustianów (XIV w., 1713 r., 1845 r.) ul. Garncarska/Klasztorna;
- zbór ewangelicki, ob. kościół rzym. kat. par. pw. MB Królowej Polski (1795-98 r.);
- kaplica cmentarna pw. św. Barbary (XV w., 1831 r., 1851 r.), kaplica grobowa rodziny Sadebecków (1085 r.) na cmentarzu ewangelickim, ul. Daszyńskiego;
- synagoga (1875 r.) ul. Krasickiego 28;
- mury obronne;
- ratusz i wieża ratuszowa (XV w., 1873-75 r.) Rynek;
- sukiennice (XV w., XIX w.) Rynek 2;
- domy mieszkalne i kamienice (XVI-XIX w.);
- młyn, d. „Hilbertmühle” (1868 r., 1939 r.) ul. Batalionów Chłopskich;
- budynki tkalni d. E.F. Haina (1887-89 r.) ul. Kilińskiego 14;
- parowozownia wachlarzowa (1910 r.) ul. Kolejowa 8 b;

gmina Dzierżoniów:

- kościół fil. pw. św. Piotra i Pawła (pocz. XIV w.) w miejsc. Dobrocin, kościół fil. pw. św. Jana Chrzciciela (k. XIII w., 1562 r., XVIII w., XX w.) w miejsc. Mościsko, kościół fil. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (XV w., 1614 r.) w miejsc. Nowizna, kościół fil. pw. św. Jadwigi (XVI-XVIII w.) w miejsc. Ostroszowice, kościół fil. pw. Świętej Trójcy (XIII/XIV w.) w miejsc. Owiesno, kościół par. pw. św. Katarzyny (XV w., XVIII w., pocz. XX w.) w miejsc. Piława Dolna, kościół fil. pw. św. Józefa (XIV w.) w miejsc. Roztocznik, kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (1900-1902 r.) w miejsc. Tuszyn, kościół fil. pw. św. Bartłomieja (XV-XVIII w.) w miejsc. Uciechów;
- ruina wiatraka (baszta) (XVIII w.) w miejsc. Kołaczów;

gmina Jaworzyna Śląska:

- kościół fil. pw. św. Jadwigi (1318 r., XVI w.) w miejsc. Bolesławice, kościół par. pw. św. Michała Archanioła (XV w., XVIII w.) w miejsc. Milikowice, kościół par. pw. św. Barbary (XIII w., 2 poł. XVIII w.) w miejsc. Pastuchów, kościół fil. pw.

Podwyższenia Krzyża (1226 r., 1500 r., k. XIX w.) w miejsc. Piotrowice Świdnickie, kościół fil. pw. Niepokalanego Poczęcia (XIV/XV w., XVIII w.) w miejsc. Stary Jaworów;

- cmentarz par. przy kościele (2 poł. XIII w., XX w.) w miejsc. Pastuchów;
- budynek dworca kolejowego „starego” (1843 r.) w mieście Jaworzyna Śląska;
- parowozownia wachlarzowa z warsztatami (1906-07 r.) w mieście Jaworzyna Śląska;
- hala wachlarzowa z obrotnicą i relikwiami torów dojazdowych (2 poł. XIX w.) w mieście Jaworzyna Śląska;
- dom mieszkalny (1799 r.) w miejsc. Stary Jaworów;

gmina Kostomłoty:

- kościół fil. pw. MB Anielskiej (1867 r.) w miejsc. Bogdanów, kościół fil. pw. Wniebowzięcia NMP (1889 r.) w miejsc. Osiek;

gmina Łagiewniki:

- kościół fil. pw. Matki Bożej Królowej Polski (XVII/XIX w.) w miejsc. Ligota Wielka, kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Antoniego (1849-53 r.) w miejsc. Ratajno, kościół fil. pw. Jana Chrzciciela (1880-83 r.) w miejsc. Sieniawka, kościół fil. pw. Świętej Trójcy (XVI, XIX w.) w miejsc. Stoszów;

gmina Marcinowice:

- kościół fil. pw. św. Marcina (pocz. XVI w., XIX/XX w.) w miejsc. Gola Świdnicka, kościół par. pw. św. Wawrzyńca (2 poł. XIII w., XVI w., 1925 r.) w miejsc. Śmiałowice;

gmina Mietków:

- kościół fil. pw. św. Anny (XV/XVI w., 2 poł. XVIII w.) w miejsc. Domanice;
- mauzoleum rodziny v. Brandenburg na cmentarzu (1856 r.) w miejsc. Domanice;

gmina Niemcza:

- kościół fil. pw. św. Jadwigi (XVI-XVIII w.) w miejsc. Gilów, kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP (1864-65 r.) w mieście Niemcza, kościół ewangelicki pw. św. Jerzego (1612 r., 1888 r.) w mieście Niemcza, kościół pom. pw. MB Królowej Polski (XIV-XVIII w.) w miejsc. Przerzeczyn-Zdrój;
- kaplica (XVIII w.) w miejsc. Przerzeczyn-Zdrój;
- plebania (1840 r., 1900 r.) w mieście Niemcza;
- mury obronne (XV w.) w mieście Niemcza;

- baszta Bramy Górnej (XVI w.) w mieście Niemcza;
- ratusz (1853-62 r.) w mieście Niemcza;
- domy mieszkalne i kamienice (XVI w. XVIII w., XIX/XX w.) w mieście Niemcza;

gmina Pieszycy:

- kościół fil. pw. Aniołów Stróżów (1793-95 r.) w miejsc. Kamionki, kościół par. pw. św. Jakuba (XV w., XVIII w.) w mieście Pieszycy, kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Antoniego (1873 r.) w mieście Pieszycy, kościół fil. pw. św. Jana Nepomucena (XVI w., 1730 r., 1921 r.) w miejsc. Piskorzów, kościół par. pw. św. Bartłomieja (XIV-XVIII w.) w miejsc. Rościszów;
- zajazd (1812 r.) w mieście Pieszycy;
- sanatorium przeciwgruźlicze (1903 r.) w miejsc. Rościszów;
- spichrz (1826 r.) w miejsc. Rościszów;
- dom mieszkalno-gospodarczy (poł. XIX w.) oraz dom (1786 r.) w miejsc. Rościszów;

gmina M. Piława Górna:

- kościół par. pw. św. Marcina (XVI w., k. XIX w.);
- d. Dom Braci Morawskich, ob. mieszkalny (1746, 1884 r.) pl. Piastów Śląskich 4;
- gimnazjum, ob. ośrodek szkolno-wychowawczy (1894-96 r.) ul. Szkolna 6;

gmina Stoszowice:

- kościół par. pw. św. Jadwigi (XIV-XVIII w.) w miejsc. Przedborowa;

gmina Strzegom:

- kościół par. pw. św. Jana Chrzyciela (XV w., 2 poł. XIX w.) w miejsc. Jaroszów, kościół par. pw. Świętej Trójcy (1 poł. XIV w., XVII w.) w miejsc. Olszany, kościół fil. pw. św. Piotra i Pawła, ok. 1500, 2 poł. XVII w.) w miejsc. Rusko, kościół fil. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (XVIII w., 1929 r.) w miejsc. Stanowice;
- cmentarz ewangelicki w miejsc. Morawa;

gmina M. Świdnica:

- kościół par. pw. św. Stanisława i Wacława (1330-1390 r., 1893-95 r.) pl. Kościelny 1;
- zespół ewangelickiego „Kościoła Pokoju” (XVII-XVIII w.) pl. Pokoju;
- dom zakonny elżbietanek (XVI-XVII w., 1783 r.) ul. Przyjaźni 2;
- kaplica (1890-92 r.);

- zespół klasztorny kapucynów, ob. Zbór Zielonoświątkowców (1682 r., 1815 r.) ul. Zamkowa 6, zespół klasztorny krzyżowców (XVII-XIX w.) ul. Westerplatte 4-6, zespół klasztorny urszulanek (XVIII-XIX w.) ul. Kotlarska 17-21;
- kolegium jezuickie, ob. plebania (1664-68 r.) pl. Kościelny 1/Spółdzielcza 6;
- kaplica św. Barbary, ob. NOT (XV-XIX w.) ul. Składowa;
- basteja Bramy Strzegomskiej;
- kaplice grobowe na d. cmentarzu ewangelickim, ob. komunalnym, ul. Cmentarna - kaplica rodziny v. Jaensch (2 poł. XIX w.) oraz kaplica rodziny v. Runge (poł. XIX w.);
- cmentarz żydowski (1 poł. XIX w.) ul. Esperantystów;
- mury obronne (XIV w.);
- ratusz, ob. muzeum (poł. XIV w., 1548 r.) Rynek;
- domy mieszkalne i kamienice (XVI-XIX w., XIX/XX w.);
- konwikt jezuicki, ob. dom handlowy (k. XVII w., pocz. XX w.) ul. Spółdzielcza 14;
- budynek telefonicznej stacji wzmacniakowej (1938-39 r.) ul. Tołstoja 8/10;
- d. fabryka liczników elektrycznych (pocz. W.) ul. Łukasińskiego 26;

gmina Świdnica:

- kościół fil. pw. MB Częstochowskiej (1524 r., pocz. XVIII w.) w miejsc. Bojanice, kościół fil. pw. św. Józefa Oblubieńca (1911 r.) w miejsc. Boleścin, kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP (XVII-XIX w.) w miejsc. Bystrzyca Górna, kościół fil. pw. św. Michała Archanioła (pocz. XVI w.) w miejsc. Krzyżowa, kościół par. pw. Przemienienia Pańskiego (XVI w., XVII w.) w miejsc. Lutomia Dolna, kościół fil. pw. św. Katarzyny (XV w., 1596 r., 1712 r.) w miejsc. Makowice, kościół fil. pw. św. Bartłomieja (XV w., XIX w.) w miejsc. Modliszów, kościół fil. pw. św. Jadwigi (XIV w., 1517 r.) w miejsc. Mokrzeszów, kościół par. pw. św. Mikołaja (1 poł. XIV w., 1552 r.) w miejsc. Pszenno, kościół par. pw. Nawiedzenia NMP (pocz. XIV w., 1846 r.) w miejsc. Witoszów Dolny;
- cmentarz ewangelicki rodziny von Moltke (1870 r.) w miejsc. Krzyżowa;
- zespół kościoła parafialnego (XVI, XVIII-XIX) w miejsc. Grodziszczce;
- plebania ewangelicka, ob. dom (2 poł. XVIII w.) w miejsc. Lutomia Górna;
- elektrownia wodna wraz z 3 hydrozespołami (1913-17 r.) w miejsc. Lubachów;

gmina M. Świebodzice:

- kościół pomocniczy pw. św. Franciszka (XIV w., 1891 r.), kościół par. pw. św. Mikołaja (XV w., 1811 r., k. XIX w.), kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. pw. św. Piotra i Pawła (1776-79 r.);

- mauzoleum rodziny von Kramst (1880 r.) na cmentarzu komunalnym przy ul. Wałbrzyskiej;
- cmentarz żydowski (1 poł. XIX w.) ul. Wałbrzyska;
- mury obronne (poł. XIV w.);
- ratusz (1781 r.);
- piwnice d. słodowni (2 poł. XIX w.) ul. Krasickiego 15;
- łaźnia miejska, ob. dom handlowy (k. XIX w.) ul. Lipowa 12;

gmina Udanin:

- kościół par. pw. św. Szymona i Judy (1756-89 r.) w miejsc. Gościśław, kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. pw. MB Anielskiej i Podwyższenia Krzyża Świętego (1842 r.) w miejsc. Udanin;
- kościół cmentarny pw. św. Urszuli (2 poł. XIII w., 1663 r., XIX w.) oraz cmentarz przy kościele w miejsc. Udanin;
- cmentarz przykościelny (1759 r.) w miejsc. Gościśław, cmentarz parafialny (1887 r.) w miejsc. Udanin;

gmina Walim:

- kościół par. pw. św. Jana Apostoła (1827-29 r.) w miejsc. Dziećmorowice, kościół fil. pw. MB Bolesnej (1827-30 r.) w miejsc. Glinno, kościół fil. pw. św. Anny (k. XVIII w., 1835 r.) w miejsc. Michałkowa, kościół fil. pw. Świętej Rodziny (ok. 1600 r., 1704 r.) w miejsc. Niedźwiedzice, kościół fil. pw. Świętego Krzyża (ok. 1500 r., 1866 r.) w miejsc. Zagórze Śląskie;
- karczma (XVII/XVIII w., 1 ćw. XIX w.) w miejsc. Glinno;
- zapora wodna na Jeziorze Bystrzyckim (1912-17, r.) w miejsc. Zagórze Śląskie;
- dworzec kolejowy (1902 r.) w miejsc. Zagórze Śląskie;

gmina M. Wałbrzych:

- kościół par. pw. Serca Pana Jezusa (XIV w.) w dzielnicy Poniatów, kościół par. pw. św. Anny (XVI w., 1818 r., 1882 r.) w dzielnicy Szczawienko,
- budynek dworca kolejowego (1852-53 r.) w dzielnicy Szczawienko,
- zabudowania w zespole zamku Książ - zespół palmiarni (1911-13 r.), zespół folwarczny (1909-22 r.), spichrz (1800 r.) w dzielnicy Lubiechów;

gmina Ząbkowice Śląskie:

- kościół par. pw. MB Królowej Polski (1865-68 r.) w miejsc. Brodziszów;

gmina Żarów:

- kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP (1522 r., 2 poł. XVII w.) w miejsc. Imbramowice, kościół fil. pw. Bożego Ciała (pocz. XIV w., 1569 r.) w miejsc. Łażany, kościół fil. pw. św. Józefa (ok. 1300 r., 1852 r.) w miejsc. Pożarzysko, kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP (1 poł. XIII w., 1729-30 r.) w miejsc. Wierzbna, kościół fil. pw. Wniebowzięcia NMP (k. XVIII w.) w miejsc. Zastruże;
- budynki w zespole młyna (XIX/XX w.) w miejsc. Siedlimowice, wodociągowa wieża ciśnień w zespole młyna (XVII w., XIX w.) w miejsc. Wierzbna.

Ponadto w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica znajdują się chronione układy urbanistyczne i ruralistyczne, które stanowią przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg (za: art. 3 pkt. 12 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, tj. Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.).

Tab. 28. Chronione układy urbanistyczne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica (wg danych udostępnionych przez NID stan rejestrów 03.07.2020 oraz SUIKZP i danych ewidencyjnych zabytków właściwych dla danej gminy)

Lp.	Obszar zabytkowy	Nr rejestru zabytków	Opis obiektu	Lokalizacja
1	Ośrodek historyczny miasta Bielawa	507 z 1958-12-01; A/2562/507 z 2010-07-22	Historyczny układ urbanistyczny miasta z XIII-XX w. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: kościoły, wille, pałace, budynki mieszkalne, przędzalnie	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę wg wyrysów obiektu w dokumentacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, 2010 r. (postanowienie nr 167/2010 WKZ z dnia 24. 02. 2010 r. udostępnione w danych ewidencyjnych zabytków miasta Bielawa). Granica zgodna z danymi wektorowymi obiektu wg NID, 2020 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.
2	Ośrodek historyczny miasta Dzierżoniów (ośrodek staromiejski oraz przedmieścia)	358 z 1956-11-25; A/4089/358 z 1956-11-25; A/4089/358 z 2010-11-05;	1. Historyczny układ urbanistyczny ośrodka staromiejskiego, w granicach murów miejskich. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: kościoły, ratusz, sukienice, synagoga, mury obronne, domy mieszkalne i kamienice.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej „A” wg SUIKZP miasta Dzierżoniów, 2013 r. Granice administracyjne całego miasta Dzierżoniów zlokalizowane są poza gruntami PGL LP. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

		A/4090/943/WŁ z 1983-05-23	2. Zespół urbanistyczny przedmieść, zabudowa XIX-wieczna wokół historycznego ośrodka staromiejskiego. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: domy mieszkalne.	
3	Ośrodek historyczny miasta Niemcza	359 z 1956-11-25; A/2571/359 z 2010-07-22	Historyczny układ urbanistyczny miasta. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: baszta Bramy Górnej, zamek, mury obronne, kościół ewangelicki, ratusz, domy mieszkalne i kamienice.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej „A” wg SUIKZP miasta i gminy Niemcza, 2009 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.
4	Ośrodek historyczny miasta Świdnica	470 z 1957-12-27; A/4771/470 z 2010-12-30; A/5877/470 z 2013-07-08	Historyczny układ urbanistyczny miasta. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: basteja Bramy Strzegomskiej, kościoły, zespół klasztorny kapucynów i zespół klasztorny urszulanek, ratusz, mury obronne, domy mieszkalne i kamienice.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej „A” wg SUIKZP miasta Świdnica, 2009 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.
5	Teren starego miasta Świebodzice	626 z 1959-09-01; A/2577/626 z 2010-07-23	Historyczny układ urbanistyczny miasta. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: kościół, mury obronne, ratusz, piwnice dawnej słodowni.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej „A” wg projektu zmiany SUIKZP miasta Świebodzice, 2017 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.
6	Układ ruralistyczny wsi Udanin	536/A/05 z 2005-06-10	Historyczny układ ruralistyczny wsi z ok. 1842 r. W granicach chronionego obszaru znajduje się szereg zabytkowych obiektów m.in.: kościół, cmentarz przykościelny, park dworski.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę wpisu do rejestru zabytków wg MPZP gminy Udanin, 2006 r. Granica zgodna z danymi wektorowymi obiektu wg NID, 2020 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.
7	Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy Szczawienko (M. Wałbrzych)	695/WŁ z 1978-05-31; 714/695/WŁ z 2006-01-19	Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy z XIII w., XVII-XVIII w., XX w.	Za granicę obszaru chronionego przyjęto granicę obiektu zgodną z danymi wektorowymi obiektu wg NID, 2020 r. Poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica.

V.4. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przełamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaczeń na gruntach w zarządzie nadleśnictwa wynosi 298,53 ha.

V.5. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKTCIE TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

V.5.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica wyróżniono 13 typów siedliskowych lasu. Są to siedliska wyżynne i górskie. Z wszystkich wyróżnionych w nadleśnictwie typów siedliskowych lasu wyraźnie dominują siedliska lasowe (97% udziału powierzchniowego). Głównymi siedliskami z tej grupy są las mieszany górski świeży (33%), las górski świeży (21%), las wyżynny świeży (19%), las mieszany wyżynny świeży (17%). Pozostałe siedliska lasowe obejmują niewielkie powierzchnie, poniżej 3%. Siedliska borowe (3% udziału powierzchniowego) reprezentują jedynie dwa typy siedliskowe - bór mieszany górski świeży (2,5%) oraz bór górski świeży (0,5%). Udział procentowy poszczególnych typów siedliskowych lasu dla całego nadleśnictwa ilustruje zamieszczona poniżej tabela.

Tab. 29. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu wyróżnionych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica

TSL	Obręb Świdnica		Obręb Bielawa		Nadleśnictwo Świdnica wg stanu na 1.01.2021 r. (PUL)	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
LMWYŻŚW	1194,90	15,87	1547,54	17,99	2742,44	17,00
LMWYŻW	5,99	0,08	7,13	0,08	13,12	0,08
LWYŻŚW	1459,80	19,39	1671,35	19,43	3131,15	19,41
LWYŻW	297,50	3,95	136,22	1,58	433,72	2,69
OLJWYŻ	23,92	0,32	11,22	0,13	35,14	0,22
LŁWYŻ	390,06	5,18	33,88	0,39	423,94	2,63
BGŚW	-	0,00	78,09	0,91	78,09	0,48
BMGŚW	24,29	0,32	374,49	4,35	398,78	2,47
LMGŚW	2851,08	37,89	2428,64	28,24	5279,72	32,73
LMGW	21,89	0,29	8,48	0,10	30,37	0,19
LGŚW	1187,24	15,77	2223,93	25,85	3411,17	21,15
LGW	66,15	0,88	72,25	0,84	138,40	0,86
LŁG	4,15	0,06	9,83	0,11	13,98	0,09
Razem	7526,97	100,00	8603,05	100,00	16130,02	100,00

*grunty leśne zalesione i niezalesione

V.5.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

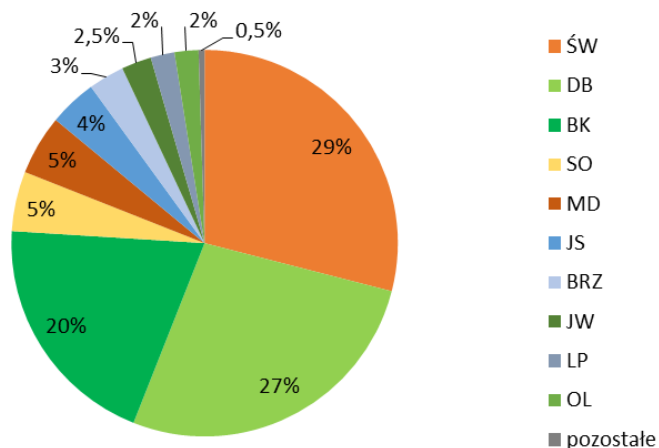
Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu). Lasy Nadleśnictwa Świdnica charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Udział powierzchni w poszczególnych grupach wzrasta wraz ze wzrostem liczby gatunków je tworzących. Największą powierzchnię zajmują drzewostany cztero- i więcej gatunkowe (44%), spośród których dominuje grupa w wieku powyżej 80 lat. Drzewostany zbudowane z trzech gatunków obejmują 27% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię porastają drzewostany jedno- (8%) i dwugatunkowe (21%).

Tab. 30. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Świdnica	jednogatunkowe	63,87	109,93	231,50	405,30	5,4
		7916	40423	85779	134117	5,2
	dwugatunkowe	203,40	229,03	852,52	1284,95	17,2
		28995	88771	373432	491197	19,2
	trzygatunkowe	302,28	573,58	1166,42	2042,28	27,3
		37696	207721	479481	724898	28,3
	cztero- i więcej gatunkowe	554,96	1279,95	1908,94	3743,85	50,1
		95657	443139	668022	1206818	47,2
Obręb Bielawa	jednogatunkowe	221,94	307,34	387,28	916,56	10,8
		29759	133585	154526	317870	11,5
	dwugatunkowe	291,14	556,63	1168,37	2016,14	23,7
		29897	217299	492149	739345	26,7
	trzygatunkowe	428,15	540,87	1341,35	2310,37	27,1
		51015	195643	551290	797947	28,8
	cztero- i więcej gatunkowe	526,80	884,25	1867,58	3278,63	38,5
		69470	282538	566914	918923	33,1
Nadleśnictwo Świdnica	jednogatunkowe	285,81	417,27	618,78	1321,86	8,3
		37675	174008	240305	451988	8,5
	dwugatunkowe	494,54	785,66	2020,89	3301,09	20,6
		58892	306069	865581	1230542	23,1
	trzygatunkowe	730,43	1114,45	2507,77	4352,65	27,2
		88711	403364	1030771	1522846	28,6
	cztero- i więcej gatunkowe	1081,76	2164,20	3776,52	7022,48	43,9
		165127	725677	1234936	2125740	39,9

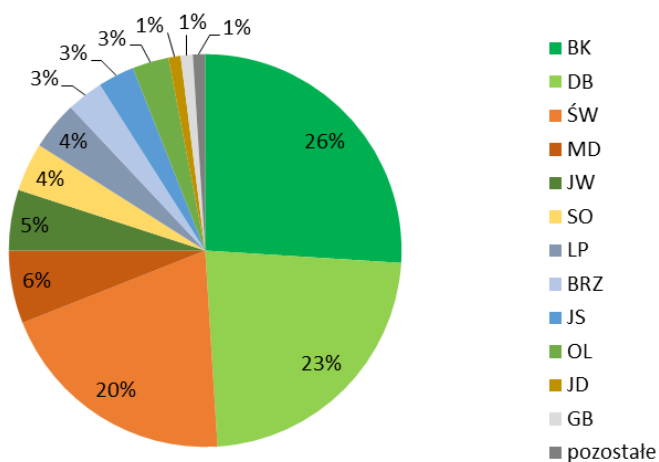
*grunty leśne zalesione

W Nadleśnictwie Świdnica głównymi gatunkami panującymi są świerk, dąb, buk zajmujące odpowiednio 29%, 27% i 20% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałe gatunki panujące w drzewostanach nadleśnictwa posiadają udział powierzchniowy poniżej 6%. W tej grupie gatunków wyraźnie przeważają sosna (5%), modrzew (5%) i jesion (4%). Mniejsze powierzchnie zajmują m.in.: brzoza, jawor, lipa, olsza czarna, jodła, grab, osika, olsza szara.

Ryc. 17. Struktura powierzchni gatunków panujących w Nadleśnictwie Świdnica

Struktura powierzchniowa gatunków rzeczywistych w drzewostanach Nadleśnictwa Świdnica jest zbliżona do struktury powierzchniowej gatunków panujących w tych drzewostanach. Dominującymi gatunkami rzeczywistymi są również buk, dąb i świerk, zajmujące odpowiednio 26%, 23% i 20% powierzchni leśnej zalesionej. Większym udziałem powierzchniowym odznaczają się tu m.in. modrzew (6%), jawor (5%), sosna (4%) i lipa (4%). Z pozostałych gatunków rzeczywistych budujących drzewostany nadleśnictwa występują m.in.: brzoza, jesion, olsza czarna, jodła, grab, osika, wierzba, wiąz, olsza szara.

Ryc. 18. Struktura powierzchni gatunków rzeczywistych Nadleśnictwie Świdnica

Budowa pionowa drzewostanów to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Nerozerwalnie wiąże się ona ze zwarcie pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Drzewostany Nadleśnictwa Świdnica odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące 71,4% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia obejmujące 26,5% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (2,1%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Nie występują tu drzewostany wielopiętrowe i drzewostany o budowie przerębowej.

Tab. 31. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Świdnica	jednopiętrowe	1124,51	2092,97	2440,02	5657,50	75,7
		170263	757271	1038405	1965939	76,9
	dwupiętrowe	0,00	4,09	175,06	179,15	2,4
		0	1108	81356	82464	3,2
	w KO i KDO	0,00	95,43	1544,30	1639,73	21,9
		0	21675	486953	508628	19,9
Obręb Bielawa	jednopiętrowe	1468,03	2177,79	2113,57	5759,39	67,6
		180141	803313	950466	1933921	69,7
	dwupiętrowe	0,00	17,61	145,42	163,03	1,9
		0	7419	67869	75288	2,7
	w KO i KDO	0,00	93,69	2505,59	2599,28	30,5
		0	18332	746545	764877	27,6
Nadleśnictwo Świdnica	jednopiętrowe	2592,54	4270,76	4553,59	11416,89	71,4
		350405	1560585	1988871	3899860	73,2
	dwupiętrowe	0,00	21,70	320,48	342,18	2,1
		0	8527	149225	157752	3,0
	w KO i KDO	0,00	189,12	4049,89	4239,01	26,5
		0	40007	1233497	1273504	23,9

*grunty leśne zalesione

V.5.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica drzewostany z nasadzeń zajmują powierzchnię 2689,63 ha, co stanowi 17% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Drzewostany z samosiewu to 1518,25 ha, co stanowi 9,5% powierzchni leśnej. Drzewostany odroślowe występują na 616,98 ha, a drzewostany z panującym gatunkiem obcym zajmują 77,44 ha. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa nie występują plantacje drzew szybko rosnących. Dla 70% powierzchni leśnej nadleśnictwa nie określono pochodzenia drzewostanów. Dane te są niepełne z uwagi na brak odnotowywania w poprzednich rewizjach pochodzenia drzewostanów. W ocenie ujęto całą I klasę wieku oraz w innych klasach tylko te drzewostany, w których można było bezsprzecznie stwierdzić ich pochodzenie.

Tab. 32. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia* [ha]/ miąższość [m ³]					
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
Obręb Świdnica	z panującym gatunkiem obcym	4,12	20,40	14,74	39,26	0,5	
		406	4977	4540	9923	0,4	
	odroślowe	1,41	23,54	203,63	228,58	3,0	
		324	8324	86377	95026	3,7	
	z samosiewu	157,38	31,55	223,57	412,50	5,5	
		13675	9857	76010	99543	3,9	
	z sadzenia	213,10	72,62	1047,54	1333,26	17,8	
		31024	15996	326925	373945	14,6	
	brak informacji	754,68	2074,98	2692,01	5521,67	73,7	
		125442	748365	1119671	1993478	77,8	
	Obręb Bielawa	z panującym gatunkiem obcym	0,00	15,04	23,14	38,18	0,4
			0	4811	10685	15495	0,6
odroślowe		0,00	69,39	319,01	388,40	4,5	
		0	18144	116956	135100	4,9	
z samosiewu		334,17	15,21	756,37	1105,75	12,9	
		31705	4159	235264	271129	9,7	
z sadzenia		98,62	112,44	1145,31	1356,37	15,9	
		6895	23491	325520	355906	12,8	
brak informacji		1035,24	2099,57	2555,46	5690,27	66,6	
		141541	785676	1092481	2019698	72,6	
Nadleśnictwo Świdnica		z panującym gatunkiem obcym	4,12	35,44	37,88	77,44	0,5
			406	9788	15225	25418	0,5
	odroślowe	1,41	92,93	522,64	616,98	3,8	
		324	26468	203334	230126	4,3	
	z samosiewu	491,55	46,76	979,94	1518,25	9,5	
		45380	14017	311274	370672	6,9	
	z sadzenia	311,72	185,06	2192,85	2689,63	16,8	
		37920	39486	652445	729852	13,7	
	brak informacji	1789,92	4174,55	5247,47	11211,94	69,9	
		266983	1534042	2212152	4013176	75,1	

*grunty leśne zalesione i niezalesione

V.5.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKIEM

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu, zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Podczas prac taksacyjnych obecnej rewizji urządzenia lasu na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica dokonano oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem. Drzewostany zgodne z siedliskiem zajmują 13% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem obejmują 84% powierzchni, zaś drzewostany niezgodne (obojętnie) z siedliskiem występują na 3% powierzchni leśnej zalesionej.

Tab. 33. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Świdnica	BMGŚW	BK	-	-	0,78	100,0	-	-
		BK ŚW	6,42	27,3	17,09	72,7	-	-
	LGŚW	BK	1,09	1,8	60,59	98,2	-	-
		JD ŚW BK	0,64	0,4	174,45	97,8	3,31	1,9
		JW KL LP	-	-	24,04	100,0	-	-
		LP DB	13,97	16,8	68,98	83,2	-	-
		ŚW JD BK	19,05	2,3	789,94	94,8	24,60	3,0
	LGW	JD ŚW BK	-	-	56,19	95,9	2,39	4,1
		LP DB	-	-	3,38	100,0	-	-
		OL JS	-	-	2,65	81,5	0,60	18,5
	LŁG	OL JS	0,72	17,3	3,43	82,7	-	-
	LŁWYŻ	JS DB	129,07	33,5	248,82	64,6	7,27	1,9
	LMGŚW	BK	12,36	5,3	218,70	94,7	-	-
		DB	-	-	50,00	100,0	-	-
		JD BK ŚW	150,74	7,1	1956,77	91,5	29,88	1,4
		JD ŚW BK	-	-	99,93	97,9	2,14	2,1
		JW KL LP	-	-	17,66	100,0	-	-
		LP DB	4,49	1,5	285,60	98,5	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	0,59	2,7	20,37	93,1	0,93	4,2
	LMWYŻŚW	JD BK DB	125,16	10,5	1022,64	86,2	38,91	3,3
		LP DB	-	-	3,55	100,0	-	-
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	5,99	100,0	-	-
	LWYŻŚW	JD BK DB	191,35	13,2	1169,20	80,6	90,70	6,2
LP DB		-	-	3,26	100,0	-	-	
LWYŻW	JD BK DB	36,23	12,7	244,77	85,7	4,72	1,7	
	LP DB	-	-	6,35	100,0	-	-	
OLJWYŻ	OL JS	-	-	23,92	100,0	-	-	
Obręb Bielawa	BGŚW	BK	-	-	1,68	100,0	-	-
		ŚW	74,54	97,6	1,87	2,4	-	-
	BMGŚW	BK	-	-	28,55	100,0	-	-
		BK ŚW	147,23	43,3	191,10	56,2	1,90	0,6
		ŚW	4,23	74,1	1,48	25,9	-	-
	LGŚW	BK	312,37	29,1	762,73	70,9	-	-
		JD ŚW BK	56,33	28,2	142,16	71,1	1,54	0,8
		LP DB	-	-	19,71	100,0	-	-
		OL JS	-	-	7,96	100,0	-	-
		ŚW JD BK	154,74	17,0	757,71	83,0	-	-
	LGW	BK	0,88	6,3	13,04	93,7	-	-
		JD ŚW BK	-	-	30,71	97,5	0,80	2,5
		LP DB	-	-	5,40	100,0	-	-
		OL JS	2,36	13,7	14,86	86,3	-	-
	LŁG	BK	-	-	1,70	100,0	-	-
LP DB		-	-	1,55	100,0	-	-	
OL JS		-	-	6,58	100,0	-	-	

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
	LŁWYŻ	JS DB	1,46	10,1	12,98	89,9	-	-
		LP DB	-	-	12,01	100,0	-	-
		OL JS	1,63	25,6	4,73	74,4	-	-
	LMGŚW	BK	78,17	9,1	782,27	90,9	-	-
		JD BK ŚW	260,71	17,5	1211,55	81,5	14,57	1,0
		JD ŚW BK	-	-	31,16	100,0	-	-
		LP DB	8,18	17,7	38,07	82,3	-	-
		OL JS	-	-	0,46	100,0	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	0,58	7,3	7,41	92,7	-	-
		OL JS	-	-	-	-	0,49	100,0
	LMWYŻŚW	BK	-	-	8,85	100,0	-	-
		DB	18,55	31,6	40,20	68,4	-	-
		JD BK DB	123,08	12,0	791,69	77,5	107,01	10,5
		LP DB	35,08	8,4	378,09	91,0	2,48	0,6
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	3,51	100,0	-	-
	LWYŻŚW	BK	-	-	6,47	100,0	-	-
		DB	-	-	45,11	100,0	-	-
		JD BK DB	70,42	6,0	1006,24	85,5	100,24	8,5
		LP DB	72,33	16,9	354,87	83,1	-	-
	LWYŻW	JD BK DB	16,59	17,1	75,77	78,1	4,69	4,8
		LP DB	13,44	38,0	21,96	62,0	-	-
		OL JS	-	-	1,67	100,0	-	-
	OLJWYŻ	LP DB	-	-	3,53	100,0	-	-
OL JS		-	-	7,69	100,0	-	-	
Nadleśnictwo Świdnica	BGŚW	BK	-	-	1,68	100,0	-	-
		ŚW	74,54	97,6	1,87	2,4	-	-
	BMGŚW	BK	-	-	29,33	100,0	-	-
		BK ŚW	153,65	42,2	208,19	57,2	1,90	0,5
		ŚW	4,23	74,1	1,48	25,9	-	-
	LGŚW	BK	313,46	27,6	823,32	72,4	-	-
		JD ŚW BK	56,97	15,1	316,61	83,7	4,85	1,3
		JW KL LP	-	-	24,04	100,0	-	-
		LP DB	13,97	13,6	88,69	86,4	-	-
		OL JS	-	-	7,96	100,0	-	-
		ŚW JD BK	173,79	10,0	1547,65	88,6	24,60	1,4
	LGW	BK	0,88	6,3	13,04	93,7	-	-
		JD ŚW BK	-	-	86,90	96,5	3,19	3,5
		LP DB	-	-	8,78	100,0	-	-
		OL JS	2,36	11,5	17,51	85,5	0,60	2,9
	LŁG	BK	-	-	1,70	100,0	-	-
		LP DB	-	-	1,55	100,0	-	-
		OL JS	0,72	6,7	10,01	93,3	-	-
	LŁWYŻ	JS DB	130,53	32,7	261,80	65,5	7,27	1,8
		LP DB	-	-	12,01	100,0	-	-
		OL JS	1,63	25,6	4,73	74,4	-	-
	LMGŚW	BK	90,53	8,3	1000,97	91,7	-	-
		DB	-	-	50,00	100,0	-	-

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
		JD BK ŚW	411,45	11,4	3168,32	87,4	44,45	1,2
		JD ŚW BK	-	-	131,09	98,4	2,14	1,6
		JW KL LP	-	-	17,66	100,0	-	-
		LP DB	12,67	3,8	323,67	96,2	-	-
		OL JS	-	-	0,46	100,0	-	-
	LMGW	JD BK ŚW	1,17	3,9	27,78	93,0	0,93	3,1
		OL JS	-	-	-	-	0,49	100,0
	LMWYŻŚW	BK	-	-	8,85	100,0	-	-
		DB	18,55	31,6	40,20	68,4	-	-
		JD BK DB	248,24	11,2	1814,33	82,2	145,92	6,6
		LP DB	35,08	8,4	381,64	91,0	2,48	0,6
	LMWYŻW	ŚW BK DB	-	-	9,50	100,0	-	-
	LWYŻŚW	BK	-	-	6,47	100,0	-	-
		DB	-	-	45,11	100,0	-	-
		JD BK DB	261,77	10,0	2175,44	82,8	190,94	7,3
		LP DB	72,33	16,8	358,13	83,2	-	-
	LWYŻW	JD BK DB	52,82	13,8	320,54	83,7	9,41	2,5
		LP DB	13,44	32,2	28,31	67,8	-	-
		OL JS	-	-	1,67	100,0	-	-
	OLJWYŻ	LP DB	-	-	3,53	100,0	-	-
		OL JS	-	-	31,61	100,0	-	-

*grunty leśne zalesione

V.6. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

V.6.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych, takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tab. 34. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu - borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia* [ha]				
		Wiek			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Świdnica	brak	513,68	847,05	1965,54	3326,27	44,5
	słabe	466,11	945,38	1308,54	2720,03	36,4
	średnie	120,75	300,34	514,64	935,73	12,5
	mocne	23,97	99,72	370,66	494,35	6,6
Obręb Bielawa	brak	887,79	999,59	1651,87	3539,25	41,5
	słabe	448,27	806,67	1804,02	3058,96	35,9
	średnie	97,80	353,39	830,41	1281,60	15,0
	mocne	34,17	129,44	478,28	641,89	7,5
Nadleśnictwo Świdnica	brak	1401,47	1846,64	3617,41	6865,52	42,9
	słabe	914,38	1752,05	3112,56	5778,99	36,1
	średnie	218,55	653,73	1345,05	2217,33	13,9
	mocne	58,14	229,16	848,94	1136,24	7,1

*grunty leśne zalesione

Według powyższego zestawienia drzewostany Nadleśnictwa Świdnica na 43% powierzchni leśnej zalesionej nie wykazują zjawiska borowacenia. Słabe zjawisko borowacenia występuje na 36% powierzchni leśnej. Borowacenie w stopniu średnim stwierdzono na 14% powierzchni, natomiast drzewostany o borowaceniu w stopniu mocnym zajmują tylko 7% powierzchni leśnej zalesionej.

V.6.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym, co najmniej 10% gatunków obcego pochodzenia tj.: daglezię zieloną, robinie akacjową, czeremchę amerykańską, sosnę czarną, dęba czerwonego, kasztanowca zwyczajnego oraz żywotnika olbrzymiego wykazano w obszarze nadleśnictwa, jako zdegenerowane pod względem neofityzacji. Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszytcie znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”. Wszystkie neofity są wynikiem prowadzenia gospodarki leśnej i zostały wprowadzone sztucznie.

Tab. 35. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Gatunek	Powierzchnia* [ha]				
	Wiek			Ogółem	%
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Sosna czarna	0,61	-	-	0,61	0,00
Daglezia zielona	-	2,40	13,99	16,39	0,10
Dąb czerwony	7	15,72	2,50	25,22	0,16
Robinia akacjowa	6,09	10,95	9,08	26,12	0,16
Kasztanowiec zwyczajny	-	0,89	1,38	2,27	0,01
Czeremcha amerykańska	-	0,99	0,45	1,44	0,01
Żywotnik olbrzymi	-	-	0,21	0,21	0,00
Razem	13,70	30,95	27,61	72,26	0,45

*grunty leśne zalesione

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zjawisko neofityzacji występuje w niewielkim stopniu. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gatunki obce wynosi 72,26 ha, co stanowi 0,45% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Wszystkie gatunki neofitów występujące jako domieszki miejscami lub pojedynczo nie zostały uwzględnione w powyższym zestawieniu ze względu na niewielkie znaczenie. Z gatunków obcych największe powierzchnie w drzewostanach zajmują dąb czerwony (25,22 ha) i robinia akacjowa (26,12 ha), występujące niemal we wszystkich klasach wieku. Z uwagi na niekorzystne zjawiska, jakie są następstwem procesu neofityzacji należy dążyć do eliminowania obcych gatunków ze środowiska leśnego.

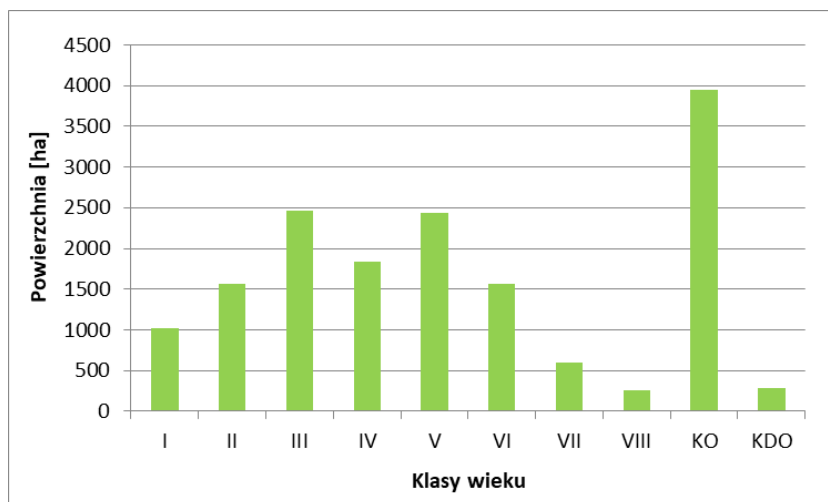
V.6.3. MONOTYPIZACJA

Monotypizacja to ujednoczenie gatunkowe i wiekowe drzewostanu, uproszczenie struktury warstwowej będące efektem gospodarki leśnej opartej na systemie zrębowym lub przerębowym. Przejawia się w skrajnym zubożeniu składu gatunkowego drzewostanu do jednego - dwóch gatunków lasotwórczych.

Drzewostany Nadleśnictwa Świdnica odznaczają się uproszczoną strukturą pionową. Dominują tu drzewostany jednopiętrowe, zajmujące 71,4% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Drugą grupę stanowią drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia obejmujące 26,5% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałą powierzchnię (2,1%) porastają drzewostany dwupiętrowe. Lasy Nadleśnictwa Świdnica charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanów. Największą powierzchnię zajmują drzewostany trzy - cztero- i więcej gatunkowe, zajmujące łącznie 71% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa. Pozostałą powierzchnię (29%) porastają drzewostany jedno- i dwugatunkowe. Wśród gatunków rzeczywistych w drzewostanach nadleśnictwa dominują buk, dąb i świerk, zajmujące łącznie 69% powierzchni leśnej zalesionej. Do pozostałych gatunków budujących drzewostany nadleśnictwa należą m.in.: modrzew, jawor, sosna, lipa, brzoza, jesion, olsza czarna, jodła, grab, osika, wierzba, wiąz, olsza szara.

V.6.4. JUWENALIZACJA

Juwenalizacja to jedna z form degeneracji ekosystemu leśnego polegająca na utrzymywaniu drzewostanu w młodym stadium rozwojowym poprzez cykliczne zręby. W lasach użytkowanych gospodarczo wiek zbiorowiska leśnego wyznacza wiek rębności gatunku głównego. Po zrębie sadzona jest nowa, młoda generacja drzew. Takie wielkopowierzchniowe „odmłodzenie” drzewostanu czasowo zaburza strukturę i funkcję ekosystemu i ogranicza znaczenie lasu dla podtrzymania różnorodności biologicznej.

Ryc. 19. Powierzchniowa struktura klas wieku drzewostanów w Nadleśnictwie Świdnica

Średni wiek drzewostanów w Nadleśnictwie Świdnica wynosi 83 lata. W nadleśnictwie wyraźnie dominują drzewostany w klasie odnowienia, których udział powierzchniowy wynosi 25%. Większe powierzchnie zajmują również drzewostany w III i V klasie wieku, obejmujące po 15% powierzchni leśnej zalesionej oraz drzewostany w II, IV, VI klasie wieku, których udział powierzchniowy wynosi po 10-11%. Najmniejsze powierzchnie zajmują drzewostany w wieku powyżej 140 lat i drzewostany w klasie do odnowienia.

VI. ZAGROŻENIA

VI.1. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Cykliczna ocena jakości powietrza jest wykonywana zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 1219). Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 roku (Dz.U. 2012 poz. 914) oceny tej dokonuje się w ramach wyróżnionych stref. Obszar Nadleśnictwa Świdnica znajduje się w zasięgu strefy dolnośląskiej (jednej z 4 stref województwa dolnośląskiego). Wyniki klasyfikacji strefy dolnośląskiej za 2019 rok, ze względu na ochronę zdrowia ludzi nie były zadowalające. Odnotowano znaczne przekroczenia dopuszczalnych norm pyłu zawieszonego PM10, arsenu, benzo(a)pirenu oraz ozonu. Stężenia dwutlenku siarki, benzenu, tlenku węgla, oraz oznaczanych w pyłe PM10: ołowiu, kadmu i niklu na większości stacji pomiarowych utrzymały się na zadowalającym poziomie (poniżej dopuszczalnych norm). Ze względu na ochronę roślin nie stwierdzono przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, tlenków azotu i poziomu docelowego ozonu, jedyne obserwowane przekroczenia dotyczyły ozonu w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego. Przekroczenia poziomów dopuszczalnych ww. substancji wpłynęły na ogólną ocenę strefy i wskazanie potrzeb realizacji działań naprawczych mających na celu poprawę jakości powietrza. Wyniki analiz danych z lat 2010-2019 wskazują na stopniową poprawę jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Potwierdzają to wyniki z roku 2019, w którym odnotowano obniżenie się stężeń większości mierzonych zanieczyszczeń, tym samym zmniejszenie obszarów przekroczeń wartości normatywnych poszczególnych zanieczyszczeń (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W 2019 roku monitoring jakości powietrza w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska był prowadzony w dwóch miejskich stacjach pomiarowych zlokalizowanych na obszarze Nadleśnictwa Świdnica to jest w Dzierżonowie i Świdnicy, w dalszym sąsiedztwie monitoringu dokonano w Szczawinie-Zdroju, Wałbrzychu, Ząbkowicach Śląskich i Nowej Rudzie. Zakres prowadzonego w tych stacjach monitoringu obejmował pomiary stężeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ozonu, benzenu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2.5, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu oraz benzo(a)pirenu. Zarejestrowane przekroczenia dotyczyły pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu. W ocenie rocznej jakości powietrza za 2019 r. dla obszaru wszystkich gmin zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wykazano przekroczenia zanieczyszczeń powietrza ozonem oraz benzo(a)pirenem (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

Ozon jest produktem reakcji fotochemicznych z udziałem zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, jego najwyższe stężenia rejestrowane są w okresie letnim, okresie dużego nasłonecznienia. Poziom zanieczyszczenia powietrza ozonem ze względu na ochronę zdrowia ludzi ocenia się w odniesieniu do poziomu docelowego stężenia 8-godzinne 120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, z dopuszczalną liczbą przekroczeń 25 dni w ciągu roku (średnio w ciągu ostatnich 3 lat). Na stacjach monitoringowych znajdujących się na terenie nadleśnictwa bądź w jego najbliższym sąsiedztwie nie notowano przekroczeń tych norm lub nie podlegały one pomiarowi w 2019 roku. W odniesieniu do poziomu celu długoterminowego, który nie dopuszcza żadnych dni ze stężeniami ozonu powyżej 120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, wykazano przekroczenia we wszystkich stacjach pomiarowych w województwie dolnośląskim. W 2019 r. odnotowano 3 dni z przekroczeniami poziomu informowania społeczeństwa dla ozonu, przekroczenia zarejestrowano na stacjach położonych w znacznym oddaleniu od obszaru nadleśnictwa. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano niewielki spadek stężeń na większości stacji pomiarowych. Wykazane w ocenie rocznej za 2019 r. przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu wystąpiły we wszystkich gminach położonych w zasięgu granic nadleśnictwa, natomiast nie odnotowano przekroczenia poziomu docelowego dla ozonu (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W 2019 roku liczba ponadnormatywnych stężeń średniodobowych pyłu zawieszonego PM10, określonych ze względu na ochronę zdrowia ludzi (stężenie $>50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ częściej niż 35 dni w roku), zanotowano m.in. na stacji w Nowej Rudzie (78 dni). Natomiast na żadnej stacji pomiarowej nie stwierdzono ponadnormatywnych stężeń średniorocznych przekraczających poziomu normatywnego ($>40 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Do najwyższych z nich należały wyniki pomiaru na stacji w Nowej Rudzie - 100% normy rocznej. W Nowej Rudzie notowano również przekroczenia poziomu informowania społeczeństwa o ryzyku wystąpienia poziomu alarmowego pyłu PM10 oraz przekroczenia samego poziomu alarmowego pyłu PM10. Pomiar pyłu zawieszonego PM2.5 nie wykazały przekroczeń normy średniorocznej (25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, poziomu do 2015 r.), w żadnej stacji monitoringu jakości powietrza. Natomiast odnotowano przekroczenie pułapu stężenia ekspozycji (20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ dla aglomeracji > 100 tys. mieszk., poziomu do 2015 r.) na stacji znajdującej się w znacznym oddaleniu od obszaru nadleśnictwa. Przyczyną wysokich stężeń pyłów zawieszonych, obok wzmożonej emisji zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania paliw do celów grzewczych (niska emisja), transportu drogowego, emisji przemysłowych, są również niekorzystne warunki meteorologiczne - występowanie niskich temperatur, brak wiatru oraz inwersja termiczna, przyczyniające się do kumulowania zanieczyszczeń na danym obszarze. W roku 2019 odnotowano obniżenie się stężeń średniorocznych na wszystkich stacjach pomiarowych oraz spadek liczby dni z przekroczeniami normy dobowej. Obszar przekroczeń uległ również

zmniejszeniu. Na obszarach gmin znajdujących się w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa nie odnotowano przekroczeń stężeń pyłu zawieszzonego za rok 2019 (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W 2019 roku na większości stanowisk pomiarowych benzo(a)pirenu stwierdzono przekroczenie średniorocznego poziomu docelowego (1 ng/m^3), określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Najwyższe stężenia średnioroczne odnotowano m.in. w Nowej Rudzie ($8,13 \text{ ng/m}^3$), Szczawnie Zdroju ($3,94 \text{ ng/m}^3$) i Wałbrzychu ($3,78 \text{ ng/m}^3$). Stężenia benzo(a)pirenu, którego źródłem jest spalanie paliw stałych do celów grzewczych (niska emisja), na wszystkich stanowiskach wzrastały wielokrotnie w sezonie grzewczym. W Nowej Rudzie, Szczawnie Zdroju i Wałbrzychu ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu utrzymywały się również w sezonie pozagrzewczym. Na obszarach większości gmin znajdujących się w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa odnotowano przekroczenia ponadnormatywnego poziomu dla benzo(a)pirenu za rok 2019 (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

Na obszarach pozamiejskich poziom zanieczyszczenia powietrza uzależniony jest w znacznym stopniu od napływu zanieczyszczeń z dużych zakładów energetycznych i przemysłowych znajdujących się na terenie kraju, jak i w jego najbliższym sąsiedztwie. Zanieczyszczenia emitowane z zakładów energetycznych i przemysłowych są przenoszone z masami powietrza na znaczne odległości, powodując wzrost stężeń zanieczyszczeń w regionach oddalonych od źródeł emisji. W bliskim sąsiedztwie Nadleśnictwa Świdnica nie zlokalizowano stacji kontrolujących poziom zanieczyszczenia powietrza poza bezpośrednim oddziaływaniem lokalnych źródeł emisji. Najbliższe takie stacje znajdują się w znacznym oddaleniu od nadleśnictwa, a uzyskane w nich wyniki stanowią tło modelowania na pozostałych obszarach. Podstawowym zadaniem stacji ekosystemowych jest określenie stopnia narażenia roślin na zanieczyszczenia powietrza. W 2019 roku notowane stężenia dwutlenku siarki na terenach oddalonych od głównych źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza, nie wykazały przekroczeń dopuszczalnego poziomu średniorocznego ($20 \text{ }\mu\text{g/m}^3$) oraz dopuszczalnego poziomu w porze zimowej ($20 \text{ }\mu\text{g/m}^3$), określonych ze względu na ochronę roślin. Wyniki modelowania jakości powietrza ze względu na zanieczyszczenia tlenkami azotu nie wykazały przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego $30 \text{ }\mu\text{g/m}^3$. Stężenia te utrzymywały się na poziomie 32% normy. Poziom zanieczyszczenia powietrza ozonem na terenie województwa dolnośląskiego w odniesieniu do kryterium ochrony roślin został oceniony jako wysoki. W 2019 roku nie odnotowano przekroczenia poziomu docelowego ($\text{AOT}_{40} = 18000 \text{ }\mu\text{g/m}^3 \cdot \text{h}$) na żadnej ze stacji. Poziom współczynnika AOT_{40} w latach 2015-2019 ulegał znacznym wahaniom, najwyższe stężenia ozonu odnotowano w 2018 roku.

W odniesieniu do poziomu celu długoterminowego ($AOT_{40} = 6000 \mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$) wszystkie stacje ekosystemowe wykazały znaczne przekroczenia w 2019 roku (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W województwie dolnośląskim na dwóch stacjach, w Legnicy i na Śnieżce prowadzone są badania chemizmu opadów atmosferycznych. W sposób ciągły zbierany jest opad atmosferyczny mokry oraz wykonywane jest oznaczenie ilościowe zebranych próbek. Prowadzone są również pomiary i obserwacje wysokości, rodzaju opadu, kierunku i prędkości wiatru oraz temperatury powietrza. Analizie podlegają takie wskaźniki jak: wartości pH, przewodność elektryczna właściwa, chlorki, siarczany, azot azotynowy i azotanowy, azot amonowy, azot Kjeldahla, fosfor ogólny, sód, potas, wapń, magnez, cynk, miedź, ołów, kadm, nikiel i chrom (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W 2019 roku w Legnicy zaobserwowano wyższe niż w ubiegłych latach wysokości opadów (o 11% wyższe niż w 2018 r.). W opadach mokrych odnotowano wyższe niż w poprzednim roku wielkości średnich rocznych stężeń ważonych dla chlorków, siarczanów, azotu azotynowego i azotanowego, azotu amonowego, azotu ogólnego i fosforu ogólnego, sodu, potasu, cynku, ołowiu, kadmu oraz wolnych jonów wodorowych. Spadek depozycji odnotowano jedynie dla wapnia, magnezu, miedzi, niklu i chromu (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

W 2019 roku na Śnieżce obserwowano znacznie wyższe wysokości opadów niż w poprzednim roku (o 17%). Na stacji odnotowano niższe niż w 2018 roku, wielkości średnich rocznych stężeń ważonych chlorków, sodu, cynku, miedzi, ołowiu, niklu i wolnych jonów wodorowych oraz niższe wielkości przewodności elektrycznej właściwej. Wyższe były natomiast średnie roczne stężenia siarczanów, azotu azotynowego i azotanowego, azotu amonowego, azotu ogólnego i fosforu ogólnego, potasu, wapnia, magnezu, kadmu i chromu ogólnego. Odnotowano wzrost średnich ważonych wartości pH do poziomu 5,60 (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża stanowi źródło wiedzy na temat jakości wód opadowych oraz przestrzennym rozkładzie mokrej depozycji zanieczyszczeń w ujęciu regionalnym i krajowym. Monitoring ten dostarcza informacji o przyczynach zanieczyszczeń i stanowi podstawę do określenia tendencji zmian mokrej depozycji (źródło: *Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2019 roku*, WIOŚ we Wrocławiu).

VI.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Drzewostany Nadleśnictwa Świdnica znajdują się w I i II strefie uszkodzeń przemysłowych. Lasy obrębu Świdnica należą tylko do I strefy przemysłowej, natomiast lasy obrębu Bielawa do I i II strefy przemysłowej. Strefy zostały przyjęte zgodnie z ustaleniami w poprzedniej rewizji PUL, dla gruntów nowodoszłych przyjęto informacje z najbliższej przylegających oddziałów.

VI.3. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VI.3.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Do głównych czynników, które negatywnie wpływają na środowisko wodne, zaliczamy:

- źródła punktowe – ścieki odprowadzane w zorganizowany sposób systemami kanalizacyjnymi, pochodzące głównie z aglomeracji miejskich i z zakładów przemysłowych,
- zanieczyszczenia obszarowe – zanieczyszczenia spłukiwane przez opady atmosferyczne z terenów zurbanizowanych nieposiadających systemów kanalizacyjnych oraz z obszarów rolnych i leśnych,
- zanieczyszczenia liniowe – zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego, wytwarzane przez środki transportu i spłukiwane z powierzchni dróg lub torowisk oraz pochodzące z rurociągów, gazociągów, kanałów ściekowych, osadowych.

Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK) jako jeden z podstawowych dokumentów planistycznych, opracowany zgodnie z zapisami art. 113b ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 310), stanowi realizację wymagań wskazanych w Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) w zakresie konieczności opracowania programów działań. Zgodnie z art. 11 RDW PWŚK uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy, stanowiące jednostki podziału dla zarządzania zasobami wodnymi. Dla każdego obszaru dorzecza opracowuje się plan gospodarowania wodami. W 2016 roku plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW) zostały zaktualizowane. Obecnie regulują one działania w gospodarce wodnej w latach 2016-2021.

Obszar Nadleśnictwa Świdnica znajduje się w obrębie jednego regionu wodnego - Środkowej Odry. Zgodnie z *Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (Dz.U. 2016 poz. 1967) w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się 29 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 3 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), dla których wyznaczono zbiór działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie przez wody celów środowiskowych przewidzianych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW).

Tab. 36. Jednolite części wód powierzchniowych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1	RW600013455	Bystrzyca, zbiornik Mietków	Środkowej Odry	typ nieokreślony - kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
2	RW600016134369	Witoszówka	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
3	RW6000161344949	Bojanicka Woda	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
4	RW600016134496	Dopływ z Miłochowa	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
5	RW600016134529	Jabłoniec	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	niezagrożona
6	RW600016134534	Dopływ z Klecina	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	zagrożona
7	RW600016134536	Dryżyna	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	zagrożona
8	RW60001613458	Grzmiąca	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	zagrożona
9	RW600016134872	Cienia	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	zagrożona
10	RW600016134876	Dąbia	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	zagrożona
11	RW600016134889	Tarnawka	Środkowej Odry	potok nizinny lessowy lub gliniasty	naturalna część wód	zły	niezagrożona
12	RW600017134854	Dopływ w Morawie	Środkowej Odry	potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych	naturalna część wód	zły	zagrożona
13	RW600017137899	Cicha Woda	Środkowej Odry	potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
14	RW600018134849	Czarnucha	Środkowej Odry	potok nizinny żwirowy	naturalna część wód	zły	zagrożona
15	RW600020134899	Strzegomka od Pełcznicy do Bystrzycy	Środkowej Odry	rzeka nizinna żwirowa	naturalna część wód	zły	zagrożona
16	RW60004123229	Budzówka od źródła do Jadkowej	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalna część wód	dobry	niezagrożona

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Typ JCWP	Status	Ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
17	RW60004133629	Oleszna	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
18	RW60004134189	Bystrzyca od źródła do Walimki	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	niezagrożona
19	RW6000413419529	Młynówka	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalna część wód	dobry	niezagrożona
20	RW6000413429	Złotnica	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	naturalna część wód	zły	zagrożona
21	RW60004134669	Czarna Woda od źródła do Potoku Sulistrowickiego	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	dobry	niezagrożona
22	RW600041348689	Pełcznica od źródła do Milikówki	Środkowej Odry	potok wyżynny krzemianowy z substratem gruboziarnistym - zachodni	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
23	RW600061336192	Śleza od źródła do Księginki	Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
24	RW60006134489	Piława od źródła do Gnięgo Potoku	Środkowej Odry	potok wyżynny węglanowy z substratem drobnoziarnistym na lessach i lessopodobnych	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
25	RW6000813439	Bystrzyca od Walimki do Piławy	Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
26	RW60008134539	Bystrzyca od Piławy do zbiornika Mietków	Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
27	RW60008134859	Strzegomka od zbiornika Dobromierz do Pełcznicy	Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	naturalna część wód	zły	zagrożona
28	RW600081348699	Pełcznica od Milikówki do ujścia	Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna krzemianowa - zachodnia	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona
29	RW60009134499	Piława od Gnięgo Potoku do Bystrzycy	Środkowej Odry	mała rzeka wyżynna węglanowa	silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona

Tab. 37. Jednolite części wód podziemnych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica

Lp.	Kod JCWPd	Opis JCWPd*	Ocena stanu JCWPd		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
			ilościowego	chemicznego	
1	PLGW600095	<p>Dorzecze Odry. Region wodny Środkowej Odry. Główną zlewnią w obrębie JCWPd (rząd zlewni) jest Odra (I). Obszar bilansowy: W-XI Przyodrze. Region hydrogeologiczny: XV – wrocławski. Powierzchnia JCWPd: 1722,30 km². Cztery piętra wodonośne: I. Piętro czwartorzędowe, zbudowane z piasków i żwirów, zbiornik porowy, zwierciadło wody swobodne, głębokość występowania warstw wodonośnych 1-50 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe. II. Piętro neogeńskie (występuje na całym obszarze JCWPd, wyłączając część południowo-wschodnią), zbudowane z piasków, zbiornik porowy, zwierciadło wody częściowo napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 5-80 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe. III. Piętro triasowe (występuje w północnej i północno-wschodniej części JCWPd), zbudowane z wapieni i piaskowców, zbiornik porowo-szczelinowy, zwierciadło wody napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 646-844 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-wapniowe. IV. Piętro paleozoiczne (występuje przy południowej granicy JCWPd, na całym obszarze występuje fragmentarycznie), zbudowane z łupków i granitów, zbiornik szczelinowy, zwierciadło wody swobodne, głębokość występowania warstw wodonośnych 2-5 m. Nie wyróżniono naturalnych typów chemicznych wód podziemnych. JCWPd znajduje się w granicach form ochrony przyrody. Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania wynoszą 123 950 m³/d, wykorzystanie zasobów to 41%. Źródła zanieczyszczeń stanowią obszarowe zanieczyszczenia związane z terenami zurbanizowanymi oraz zanieczyszczenia azotami pochodzenia rolniczego (rejon zlewni rzek Cicha Woda i Wierzbiak). Leje depresji związane z poborem wód podziemnych, wpływem aglomeracji oraz z prowadzonym odwodnieniem górniczym.</p>	dobry	słaby	zagrożona

Lp.	Kod JCWPd	Opis JCWPd*	Ocena stanu JCWPd		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
			ilościowego	chemicznego	
2	PLGW6000108	Dorzecze Odry. Region wodny Środkowej Odry. Główne zlewnie w obrębie JCWPd (rząd zlewni): Śląza, Bystrzyca (II). Obszar bilansowy: W-VIII Bystrzyca - Śląza, W-IX Nysa Kłodzka. Region hydrogeologiczny: XV – wrocławski, XVI - sudecki. Powierzchnia JCWPd: 2753,80 km ² . Cztery piętra wodonośne: I. Piętro czwartorzędowe, zbudowane z piasków i żwirów, zbiornik porowy, zwierciadło wody swobodne, głębokość występowania warstw wodonośnych 0,1-80 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo -wapniowo-magnezowe, wody wodorowęglanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-magnezowo-wapniowe. II. Piętro neogeńskie, zbudowane z piasków, zbiornik porowy, zwierciadło wody napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 3,5-100 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-magnezowo-wapniowe. III. Piętro triasowe (występuje w północno-wschodniej części JCWPd w rejonie pradoliny Odry), zbudowane z piaskowców, zbiornik porowo-szczelinowy, zwierciadło wody napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 100-200 m. Nie wyróżniono naturalnych typów chemicznych wód podziemnych. IV. Piętro paleozoiczno-proterozoiczne (występuje w części sudeckiej oraz lokalnie na bloku przedsudeckim), zbudowane ze zlepieńców, gnejsów, amfibolitów, granodiorytów, gabrów, serpentynitów, zbiornik parowo-szczelinowy, zwierciadło wody swobodne/napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 1,5-150 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo -wapniowo-magnezowe. JCWPd znajduje się w granicach form ochrony przyrody. Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania wynoszą 388 176 m ³ /d, wykorzystanie zasobów to 12,2%. Źródła zanieczyszczeń stanowią obszarowe zanieczyszczenia związane z terenami zurbanizowanymi oraz zanieczyszczenia azotami pochodzenia rolniczego (rejon zlewni rzeki Żurawka). Leje depresji mają charakter lokalny i związane są z poborem wód podziemnych.	dobry	dobry	niezagrożona
3	PLGW6000109	Dorzecze Odry. Region wodny Środkowej Odry. Główną zlewnią w obrębie JCWPd (rząd zlewni) jest Odra (I). Obszar bilansowy: W-IX Nysa Kłodzka, W-XI Przyodrze. Region hydrogeologiczny: XV – wrocławski, XVI - sudecki. Powierzchnia JCWPd: 4258,30 km ² . Trzy piętra wodonośne: I. Piętro czwartorzędowe, zbudowane z piasków, zbiornik porowy, zwierciadło wody częściowo napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 0-50 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe, wody wodorowęglanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowo-magnezowe, wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe. II. Piętro neogeńskie, zbudowane z piasków, zbiornik porowy, zwierciadło wody napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych 12-115 m. Naturalne typy chemiczne wód podziemnych: wody wodorowęglanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe, wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowo-magnezowe. III. Piętro triasowe, zbudowane z piaskowców i wapieni, zbiornik porowy, szczelinowy, zwierciadło wody napięte, głębokość występowania warstw wodonośnych bardzo dobra. Nie wyróżniono naturalnych typów chemicznych wód podziemnych. JCWPd znajduje się w granicach form ochrony przyrody. Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania wynoszą 408 601m ³ /d, wykorzystanie zasobów to 12,7%. Źródła zanieczyszczeń stanowią obszarowe zanieczyszczenia związane z terenami zurbanizowanymi oraz zanieczyszczenia azotami pochodzenia rolniczego (rejon zlewni rzeki Żurawka). Leje depresji mają charakter lokalny i związane są z poborem wód podziemnych, wpływem aglomeracji.	dobry	dobry	niezagrożona

*opis za serwisem Państwowego Instytutu Geologicznego <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd>

VI.3.2. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Przystępując do Unii Europejskiej, Polska zobowiązała się do wypełnienia wymogów dotyczących gospodarki ściekowej, wynikających bezpośrednio z dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku. Wynegocjowane wymogi i zasady dostosowania się do dyrektywy zostały zapisane w Traktacie Akcesyjnym. Przyjęto w nim cele pośrednie i okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów ww. dyrektywy do końca 2015 roku. Na potrzebny uporządkowania gospodarki ściekowej w kraju, a tym samym wywiązana się ze zobowiązań traktatowych utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Został on przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 roku. KPOŚK jest dokumentem strategicznym określającym potrzeby i działania w celu wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych oraz realizacji tych działań w przyjętych terminach. W gospodarce ściekowej termin aglomeracja oznacza *„teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków”* (za *Prawo wodne*; tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 310). Dotychczas przeprowadzono pięć aktualizacji KPOŚK w latach: 2005, 2009, 2010, 2015 i 2017. Przyjęta przez rząd w 2017 roku aktualizacja (AKPOŚK) dotyczy 1587 aglomeracji, w których zlokalizowanych jest 1769 oczyszczalni ścieków komunalnych, przy liczbie mieszkańców 38,8 mln. W ramach piątej aktualizacji zaplanowano budowę nowych oczyszczalni i sieci kanalizacyjnych oraz modernizację już istniejącej infrastruktury. Działania te mają być realizowane w okresie 2016-2021. Kolejnym krokiem po zatwierdzeniu nowej aktualizacji AKPOŚK 2017, była aktualizacja Master Planu dla dyrektywy 91/271/EWG. Master Plan przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie 91/271/EWG uwzględniając zapisy w aktualizacji AKPOŚK 2017. Dokument ten został zatwierdzony przez Kierownictwo Resortu Środowiska w dniu 8 września 2017 roku (źródło: *serwis wody.gov.pl*²⁹; *V Aktualizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych - AKPOŚK 2017.*).

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica większość obszaru gmin jest zwodociągowana, w nieco mniejszym zakresie skanalizowana. Z powodu ukształtowania terenu oraz lokalnie rozproszonej zabudowy, rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest znacznie utrudniona. Istniejące duże odległości pomiędzy poszczególnymi odbiorcami generują znaczne koszty jednostkowe wodociągowania i skanalizowania. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Świdnica funkcjonuje kilka aglomeracji: Udanin (PLDO139N), Strzegom (PLDO013), Żarów (PLDO040), Świdnica (PLDO007), Lutomia Dolna (PLDO505), Dzierżonów (PLDO016), Mościsko (PLDO109), Bielawa (PLDO006), Niemcza (PLDO138N),

²⁹ <https://www.wody.gov.pl/nasze-dzialania/krajowy-program-oczyszczania-sciekow-komunalnych>

Piława Górna (PLDO075) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Udanin (obejmuje gminę Udanin) posiada 43 km sieci kanalizacyjnej, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 100%. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Piekarach (PLDO1390N). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 390 m³/d (średnia 219) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Strzegom (obejmuje gminę Strzegom) posiada ponad 131 km sieci kanalizacyjnej oraz 10 przydomowych oczyszczalni ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 99%. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Strzegomiu (PLDO0130). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 7,4 tys. m³/d (średnia 6,2 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Żarów (obejmuje gminę Żarów i gminę Jaworzyna Śląska) posiada ponad 53 km sieci kanalizacyjnej, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 80%. Planowana jest rozbudowa sieci o blisko 29 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Żarowie (PLDO0400). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 8 tys. m³/d (średnia 4 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Świdnica (obejmuje miasto Świdnica, część gminy wiejskiej Świdnica i gminę Marcinowice) posiada blisko 237 km sieci kanalizacyjnej oraz 105 przydomowych oczyszczalni ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 95%. Planowana jest rozbudowa sieci o 18,5 km oraz modernizacja 5 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Świdnicy (PLDO0070). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 30 tys. m³/d (średnia 24 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Lutomia Dolna (obejmuje część gminy wiejskiej Świdnica) posiada 22 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Planowana jest budowa sieci o obejmująca ponad 17 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w oczyszczalni w Lutomi (PLDO5050) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Dzierżoniów (obejmuje miasto Dzierżoniów i gminę Pieszycy) posiada ponad 89 km sieci kanalizacyjnej oraz 25 przydomowych oczyszczalni ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 96%. Planowana jest rozbudowa sieci o 8,5 km oraz modernizacja 1 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Dzierżoniowie (PLDO0160). Maksymalna przepustowość

oczyszczalni wynosi 18 tys.m³/d (średnia 7,5 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Mościsko (obejmuje część gminy wiejskiej Dzierżoniów) posiada blisko 52 km sieci kanalizacyjnej oraz 2 przydomowe oczyszczalnie ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 98%. Planowana jest rozbudowa sieci o 1 km oraz modernizacja 5 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Mościsku (PLDO1090). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 450 m³/d (średnia 205) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Bielawa (obejmuje gminę Bielawa i część gminy wiejskiej Dzierżoniów) posiada blisko 78 km sieci kanalizacyjnej oraz 71 przydomowych oczyszczalni ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 96%. Planowana jest rozbudowa sieci o blisko 3 km oraz modernizacja 2 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w Bielawie (PLDO0060). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 25 tys. m³/d (średnia 8,1 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Niemcza (obejmuje gminę Niemcza) posiada 22 km sieci kanalizacyjnej oraz 1 przydomową oczyszczalnie ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 98%. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Niemczy (PLDO1380N). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 1,8 tys. m³/d (średnia 1 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Aglomeracja Piława Górna (obejmuje gminę Piława Górna) posiada 17,5 km sieci kanalizacyjnej oraz 5 przydomowych oczyszczalni ścieków, wskaźnik zbierania ścieków siecią kanalizacyjną za 2016 r. wynosił 91%. Planowana jest rozbudowa sieci o 9,5 km. Odbiór i oczyszczanie ścieków odbywa się w biologicznej oczyszczalni w Piławie Górnej (PLDO0750). Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 1,7 tys. m³/d (średnia 1 tys.) (źródło: *wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – zał.2 do AKPOŚK 2017*).

Mieszkańcy miejscowości, które nie mają przyłącza wodnego zaopatrują się w wodę z indywidualnych bądź grupowych studni przydomowych, zaś gospodarka ściekowa opiera się na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych (przydomowe szamba) i wywożeniu ich do lokalnych oczyszczalni ścieków, a także (coraz rzadziej) na pola uprawne lub nielegalne wylewiska. Coraz więcej mieszkańców terenów wiejskich instaluje także przydomowe oczyszczalnie ścieków.

VI.4. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Zgodnie z art. 3 ust. ustawy o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* z dnia 13 września 1996 r. (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 1439 z późn. zm.) każda gmina ma obowiązek zapewnić czystość i porządek na swoim terenie i tworzyć warunki niezbędne do ich utrzymania m.in. poprzez tworzenie i utrzymanie własnych lub wspólnych z innymi gminami instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w tym instalacji komunalnych, a także poprzez tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) w sposób, zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Gmina jest zobowiązana utworzyć co najmniej jeden stacjonarny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, samodzielnie lub wspólnie z inną gminą lub gminami. Nowe przepisy ustawy z 2020 r. zniósł regionalizację w odpadach komunalnych, regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) zostały zastąpione przez instalacje komunalne. Ze względu na brak regionów gospodarki odpadami przestały funkcjonować zastępcze i ponadregionalne RIPOK-i. Lista funkcjonujących aktualnie instalacji komunalnych prowadzona jest przez marszałka województwa. Po wejściu w życie ww. ustawy straciła moc uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XLIII/1451/17 z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie wykonania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2016-2022 (Dz. Urz. Woj. Dol. z 2017 r., poz. 5607).

W gminach zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica funkcjonują punkty selektywnej zbiórki, są to pojedyncze stanowiska w poszczególnych gminach lub punkty zbiorcze dla kilku gmin, tj.: w gminie Świdnica – PSZOK utworzony na potrzeby miasta i gminy Świdnica, w gminie Dzierżonów - PSZOK utworzony na potrzeby miasta i gminy Dzierżonów (źródło: serwis *bip.umwd.dolnyslask.pl*³⁰).

Zgodnie z listą prowadzoną przez marszałka województwa dolnośląskiego na terenie całego województwa funkcjonuje 17 instalacji komunalnych do mechaniczno-biologicznego przetwarzania (MBP) niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, trzy z nich znajdują się na obszarze nadleśnictwa. Są to instalacje MBP zlokalizowane w miejscowościach: Bielawa, Rusko-Jaroszów (gm. Strzegom), Zawiszów (gm. Świdnica). Dodatkowo w bliskim sąsiedztwie nadleśnictwa znajduje się instalacja MBP w Wałbrzychu. Na liście marszałka województwa dolnośląskiego znalazły się również instalacje komunalne do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych. Takich instalacji jest 14, dwie z nich znajdują się na

³⁰ <http://bip.umwd.dolnyslask.pl/dokument,iddok,1645,idmp,22,r,r>

obszarze nadleśnictwa, są to składowiska Rusko-Jaroszów (gm. Strzegom), Zawiszów (gm. Świdnica) (źródło: serwis bip.umwd.dolnyslask.pl³¹).

Przestrzeganie przez gminy obowiązków w zakresie utrzymania czystości i porządku na swoim terenie podlega cyklicznej kontroli przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) we Wrocławiu. W latach 2016-2018 skontrolowano łącznie 50 gmin w zakresie gospodarowania odpadami. Podczas przeprowadzonych kontroli odnotowano szereg naruszeń i nieprawidłowości, należą do nich: brak właściwej dokumentacji kontrolującej podmioty odbierające odpady oraz zawartych z nimi umów, a także nie osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu w niektórych gminach. W okresie 2016-2018 odnotowano 47 przypadków gospodarowania odpadami niezgodnie z przepisami prawa, w tym m.in.: magazynowanie odpadów w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym lub bez wymaganego zezwolenia, zbieranie i przetwarzanie odpadów bez wymaganego zezwolenia, deponowanie odpadów w wyrobiskach, porzucenie odpadów oraz pożary odpadów. Stwierdzone nieprawidłowości były podstawą do wdrożenia przez WIOŚ we Wrocławiu działań pokontrolnych w zakresie wydawania decyzji nakazujących wstrzymanie działalności, czy nakładania mandatów karnych (źródło: *Stan środowiska w województwie dolnośląskim. Raport GIOŚ 2020.*).

³¹ <http://bip.umwd.dolnyslask.pl/dokument,iddok,1645,idmp,22,r,r>

VI.5. POZIOM ZANIECZYSZCZEŃ GLEB

Na stan jakości gleb w województwie dolnośląskim wpływają następujące czynniki:

- depozycja zanieczyszczeń z powietrza do gleby, która stanowi istotne źródło jej zanieczyszczenia metalami ciężkimi i węglowodorami, a zwłaszcza benzo(a)pirenem;
- emisja dwutlenku siarki, tlenków azotu i dwutlenku węgla, które docierają do gleb w postaci kwaśnych deszczy powodujących zakwaszenie gleb;
- wyłączanie terenów rolniczych pod trasy komunikacyjne, budownictwo i użytki kopalniane, np. kopalnie kruszywa;
- stosowanie nawozów azotowych i potasowych, powodujących zakwaszenie gleb;
- stosowanie środków poprawiających właściwości gleb np. odpadów z biogazowni czy osadów ściekowych, które mogą być źródłem metali ciężkich na glebach dotychczas nie zanieczyszczonych.

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity - Dz.U. 2020 poz. 1219) oceny oraz badań i obserwacji stanu gleby i ziemi dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W ramach monitoringu jakości gleb realizowane są dwa zadania:

- ocena jakości gleb użytkowanych rolniczo, która przeprowadzana jest w cyklach 5-letnich przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach oraz w ramach badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą (OSChR) z siedzibą we Wrocławiu. Zadanie to ma na celu śledzenie zmian różnych cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka w określonych przedziałach czasu;
- identyfikacja terenów, na których wystąpiło przekroczenie dopuszczalnych zawartości w glebie substancji, powodujących ryzyko. Badania gleb na terenach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) we Wrocławiu.

W ramach prowadzonych badań gleb użytkowanych rolniczo pomiarom podlegają odczyn gleb, zapotrzebowanie gleb na wapnowanie, zawartość makroelementów - fosforu, potasu i magnezu, a także mikroelementów - boru, manganu, miedzi, żelaza i cynku. Analiza uzyskanych wyników w OSChR we Wrocławiu z lat 2015-2018 na obszarze Nadleśnictwa Świdnica wykazała, że odsetek gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych na przeważającym obszarze nadleśnictwa (powiat świdnicki, dzierzoniowski) wynosi 20-40%, nieco mniejszy do 20% jest w północnej, północno-wschodniej i południowej części nadleśnictwa (powiat

średzki, wrocławski, ząbkowicki), najwyższy 40-80% jest w zachodniej części nadleśnictwa (powiat wałbrzyski, Wałbrzych). Wraz ze spadkiem pH zmniejsza się przyswajalność azotu, fosforu, potasu, wapnia, magnezu przez rośliny. Niższy odczyn to większa rozpuszczalność metali ciężkich: kadmu, cynku, niklu, miedzi, ołowiu, rtęci. Odzwierciedleniem znacznego zakwaszenia gleb użytkowanych rolniczo są ich znaczne potrzeby wapnowania. Na przeważającym terenie nadleśnictwa wapnowania w stopniu koniecznym i potrzebnym wymaga 20-60% użytków rolnych, znacznie więcej wapnowania 60-80% gleb wymaga zachodnia część nadleśnictwa (powiat Wałbrzych). Zawartość fosforu, potasu i magnezu w glebach obszaru nadleśnictwa jest zróżnicowana. Najniższą zawartość fosforu w glebach odnotowano w południowej i zachodniej części nadleśnictwa (powiat dzierzoniowski, wałbrzyski, Wałbrzych), gdzie udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości fosforu wynosił 40-60%. Na pozostałym obszarze nadleśnictwa odsetek ten nie przekraczał 40%. Zawartość potasu przedstawia się korzystniej w porównaniu do zasobności w fosfor, na przeważającym obszarze nadleśnictwa procent gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości tego pierwiastka to maksymalnie 40% (powiat wałbrzyski). Podobnie przedstawia się stan zasobności gleb w magnez, gdzie udział gleb ubogich w ten pierwiastek nie przekracza 40%. Zasobność gleb obszaru nadleśnictwa w mikroelementy nie jest jednorodna. Większość gleb obszaru nadleśnictwa odznacza się niską zawartością boru, średnią zawartością manganu, miedzi i żelaza. (źródło: *Stan środowiska w województwie dolnośląskim. Raport GIOŚ 2020*).

W latach 2010-2018 WIOŚ we Wrocławiu prowadził badania gleb na obszarach uprzemysłowionych, wokół składowisk odpadów, wzdłuż tras komunikacyjnych, a także na obszarach działalności rolniczej oraz obszarach chronionych, które zostały wskazane jako obszary narażone na oddziaływanie punktowych źródeł zanieczyszczeń. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica badaniami objęte zostały obszary: teren wokół Podstrefy Żarów Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, gm. Żarów (2017 r.), teren wokół „Jaro” S.A. w Jaroszowie, gm. Strzegom (2015 r.), obszar ciepłowni „Zawiszów” w Świdnicy (2011 r.), teren wokół cukrowni „Świdnica” w Pszennie, gm. Świdnica (2012 r.), teren wokół ciepłowni Zakładu Energetyki Ciepłej SP. z o.o. w Dzierżoniowie (2014 r.), Obszar Natura 2000 – Zbiornik Mietkowski PLB020004 (2011 r.), Obszar Natura 2000 – Kamionki (2014 r.), Obszar Natura 2000 – Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (2017 r.), Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” (2013 r.) (źródło: *serwis wroclaw.pios.gov.pl – mapa rozmieszczenia obiektów badanych w monitoringu gleb na obszarze woj. dolnośląskiego*³²).

Teren wokół Podstrefy Żarów Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Badaniami objęto 6 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie pól

³² https://www.wroclaw.pios.gov.pl/mapa/gleby_zbiorcza_7l/index.html#12/50.9828/15.9575

uprawnych wokół zakładów Podstrefy. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, Hg, As. Odczyn badanych gleb był zróżnicowany i wahał się od bardzo kwaśnego (pH 4,4) w 1 ppk, przez kwaśny (pH 4,7-5,5) w 4 ppk, do lekko kwaśnego (pH 5,7) w 1 ppk. Zawartość próchnicy mieściła się w zakresie od 1,64 % do 4,55%. W analizowanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości dla metali ciężkich – cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, rtęci i arsenu (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2017 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Teren wokół „Jaro” S.A. w Jaroszowie. Badaniami objęto 6 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie pól uprawnych wokół zakładu. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As, Hg, S-So₄, B(a)P. Analizowane gleby wykazywały zróżnicowany odczyn, kształtował się on od bardzo kwaśnego (pH 4,5) w 1 ppk, poprzez kwaśny (pH 5,0-5,3) w 2 ppk, do lekko kwaśnego (pH 6,0-6,2) w 3 ppk. Zawartość próchnicy wahała się od 2,53% do 3,22%. W próbkach gleb na badanym obszarze nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, niklu oraz rtęci i arsenu. Stężenia benzo(a)pirenu przekroczyły wartości dopuszczalne we wszystkich punktach pomiarowych. Wykazano niską zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG w 4 ppk oraz podwyższoną antropogenicznie w 2 pozostałych punktach pomiarowych (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2015 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Obszar ciepłowni „Zawiszów” w Świdnicy. Badaniami objęto 4 punkty pomiarowo-kontrolne (ppk) rozmieszczone na terenie okolicznych pól uprawnych. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, As, Hg, S-SO₄, suma WWA, w tym B(a)P. Zakres odczynu badanych próbek wynosił 7-7,5, w 3 ppk było on obojętny w 1 ppk zasadowy. Zawartość próchnicy wahała się od 2,86% do 7,36%. W analizowanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń dla metali ciężkich, tym także rtęci i arsenu. Dopuszczalne stężenie benzo(a)pirenu zostało przekroczone w 2 ppk. Dopuszczalna zawartość wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) została przekroczona w 1 ppk. W jednym punkcie pomiarowym odnotowano również podwyższoną antropogenicznie zawartości siarki siarczanowej określanej w skali IUNG (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2011 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Teren wokół cukrowni „Świdnica” w Pszennie. Badaniami objęto 7 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na polach uprawnych w pobliżu cukrowni. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, Hg, As, S-

SO₄, B(a)P. Odczyn gleb w badaniach próbkach określono na zasadowy w zakresie 7,4-7,9. Zawartość próchnicy kształtowała się od 6,47% do 9,88%. W obrębie analizowanego obszaru nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń ołowiu, cynku, miedzi, kadmu, niklu i chromu. Dopuszczalne stężenie benzo(a)pirenu zostało przekroczone we wszystkich punktach pomiarowych. W dwóch punktach pomiarowych zawartość siarki siarczanowej wg skali IUNG została podwyższona antropogenicznie (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2012 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Teren wokół ciepłowni Zakładu Energetyki Ciepłej SP. z o.o. w Dzierżonowie. Badaniami objęto 6 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie ogrodów działkowych i pól uprawnych w pobliżu ciepłowni. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As, Hg, S-SO₄, B(a)P. Odczyn gleby wahał się, od lekko kwaśnego (pH 5,6-6,4) w 2 ppk, przez obojętny (pH 6,6-6,8) w 2 ppk, do zasadowego (pH 7,7-7,9) w 2 ppk. Zawartość próchnicy wynosiła od 2,26% do 9,21%. W analizowanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, niklu, rtęci i arsenu. Dopuszczalne stężenie benzo(a)pirenu przekroczone zostało w 1 ppk. Zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG była niska we wszystkich punktach pomiarowych (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2014 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Obszar Natura 2000 – Zbiornik Mietkowski PLB020004. Badaniami objęto 6 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na polach uprawnych znajdujących się w otoczeniu zbiornika. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, As, Hg, S-SO₄, B(a)P. Odczyn gleb kształtował się od bardzo kwaśnego (pH 4,6-4,8) w 4 ppk do lekko kwaśnego w pozostałych punktach pomiarowych. Zawartość próchnicy wahała się od 0,76% do 2,07%. W analizowanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości metali ciężkich, w tym rtęci, arsenu i benzo(a)pirenu. Zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG była niska we wszystkich punktach pomiarowych (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2011 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Obszar Natura 2000 – Kamionki PLH020005. Badaniami objęto 6 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie łąk w obrębie ostoi. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO₄, B(a)P. Odczyn gleb mieścił się w granicach, od bardzo kwaśnego (pH 3,6-4,0) w 5 ppk, do kwaśnego (pH 4,7) w 1 ppk. Zawartość próchnicy wahała się od 4,31% do 15,17%. W badanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń metali ciężkich, w tym rtęci i arsenu. Dopuszczalne stężenie benzo(a)pirenu przekroczone zostało

w 2 ppk. Zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG była niska we wszystkich punktach pomiarowych (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2014 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Obszar Natura 2000 – Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Badaniami objęto 10 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie łąk i pola uprawnego w granicach ostoi. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As. Analizowane gleby wykazały zróżnicowany odczyn od bardzo kwaśnego (pH 3,9-4,5) w 5 ppk, przez kwaśny (pH 5,1-5,3) w 2 ppk, do lekko kwaśnego (pH 5,6-6,1) w 3 ppk. Zawartość próchnicy mieściła się od 2,10% do 10,38%. W analizowanych próbkach gleb nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości metali ciężkich – cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, niklu i arsenu (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2017 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”. Badaniami objęto 8 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) rozmieszczonych na terenie pól uprawnych i łąk w granicach parku. Zakres badań obejmował wskaźniki: odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO₄, B(a)P. Pobrane próbki gleb charakteryzowały się odczynem od bardzo kwaśnego (pH 4,0-4,3) w 2 ppk, przez kwaśny (pH 4,9-5,2) w 2 ppk, do lekko kwaśnego (pH 5,6-5,9) w 4 ppk. Zawartość próchnicy wahała się od 0,90% do 1,84%. Na badanym obszarze nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, niklu, rtęci i arsenu, a także benzo(a)pirenu. Zawartość siarki siarczanowej w skali IUNG była niska we wszystkich punktach pomiarowych (źródło: *Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2013 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami. WIOŚ we Wrocławiu*).

VI.6. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w programach ochrony środowiska gmin oraz w planach zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego i poszczególnych gmin. Do tych działań należą m.in.:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza w obrębie terenów zabudowanych i wzdłuż tras komunikacyjnych;
- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminach w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa i bezpośrednim sąsiedztwie;
- inwestowanie w budowę instalacji komunalnych do unieszkodliwiania i przerobu odpadów z terenu gmin;
- zwiększenia wykorzystania odpadów na cele gospodarcze;
- likwidacji i rekultywacji dzikich wysypisk śmieci, starych wyeksploatowanych składowisk;
- maksymalnej redukcji zanieczyszczeń stałych, płynnych i gazowych;
- dostosowanie procesów produkcji do wymogów ochrony środowiska;
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stosownie do wymogów europejskich;
- przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska w związku z poważnymi awariami przemysłowymi;
- eliminowanie lub zmniejszanie skutków awarii przemysłowych dla środowiska.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych;
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów;
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów;
- kształtowanie granicy rolno-leśnej;
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu;
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody;
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych;
- odpowiednia infrastruktura techniczna;
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu;

- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie;
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego;
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VI.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są najczęściej skutkiem osłabienia drzewostanów przez czynniki abiotyczne. Powtarzające się latami susze, obniżenie się poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenia przemysłowe doprowadziły do osłabienia drzewostanów i spadku odporności drzew na szkody powodowane przez owady i patogeny. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie podatności drzewostanów na gradację i epifitozy jest ich budowa, czyli wielkopowierzchniowe monokultury.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożenia biotycznego zarejestrowane podczas prac urządzeniowych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica. Łącznie uszkodzenia od czynników biotycznych zarejestrowano na powierzchni 9014,13 ha gruntów leśnych. Największe powierzchnie zajmują drzewostany uszkodzone przez patogeny grzybowe (22%) oraz przez owady (25%). Są to szkody istotne gospodarczo, gdyż większość z nich to szkody trwałe.

Tab. 38. Zestawienie uszkodzeń biotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20%	21-50%	ponad 50%	Ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Grzyby	2584,41	989,73	-	3574,14	22,16
Owady	2763,63	1324,71	2,58	4090,92	25,36
Zwierzyzna	901,12	424,72	23,23	1349,07	8,36
Razem	6249,16	2739,16	25,81	9014,13	55,88

Zgodnie z obowiązującą instrukcją urządzania lasu podczas prac terenowych rejestrowano tylko główną przyczynę oraz stopień uszkodzenia. Metodyka ta różni się od stosowanej w instrukcji ochrony lasu, z czego wynikają rozbieżności w ocenie i powierzchni podawanych uszkodzeń.

VI.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez patogeny grzybowe stwierdzone zostały na łącznej powierzchni 3574,14 ha, szkody istotne występują na 6% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

VI.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

Rejestrowane podczas prac urządzeniowych szkody od owadów stwierdzono na powierzchni 4090,92 ha, z czego szkody istotne występują na 8% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

VI.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

Podczas prowadzonych prac urządzeniowych szkody powodowane przez zwierzynę płąwą stwierdzono na powierzchni 1349,07 ha, z czego szkody istotne występują na 3% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Wśród szkód powodowanych przez zwierzynę płąwą wyodrębniono szkody w uprawach i młodnikach (spałowanie i zgryzanie) oraz szkody w drągowinach (uszkodzenia w trakcie zablężniania).

VI.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej (zmrozowiska), regionalnej (huragany) lub całego kraju (powodzie). W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. Niemniej jednak, poprzez poprawne wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych można w pewnym stopniu ograniczyć szkody powodowane przez okiść lub silne wiatry w drzewostanach II klasy wieku, które są najbardziej narażone na uszkodzenia.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń abiotycznych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zarejestrowane podczas prac urządzeniowych. Łącznie uszkodzenia od czynników abiotycznych zarejestrowano na powierzchni 967,99 ha, co stanowi 6% gruntów leśnych nadleśnictwa. Główną przyczyną szkód abiotycznych są czynniki klimatyczne, oddziałujące na 5,7% powierzchni leśnej. W istotnej części są to szkody trwałe. Pozostałe grupy uszkodzeń mają charakter losowy i są podejmowane próby ich ograniczenia poprzez prowadzenie działań gospodarczych zgodnych z wiedzą i doświadczeniami nauk leśnych.

Tab. 39. Zestawienie uszkodzeń abiotycznych drzewostanów na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica zarejestrowanych w trakcie prac urządzeniowych

Przyczyna uszkodzenia	Procent uszkodzeń				
	10-20%	21-50%	ponad 50%	ogółem	%
	powierzchnia całkowita [ha]				
Czynniki klimatyczne	507,21	413,50	-	920,71	5,71
Antropogeniczne	0,25	0,85	-	1,10	0,01
Požary	0,79	-	-	0,79	0,00
Zakłócenia stosunków wodnych	9,57	5,83	-	15,40	0,10
Inne	8,90	21,09	-	29,99	0,19
Razem	526,72	441,27	-	967,99	6,01

Zgodnie z obowiązującą instrukcją zarządzania lasu podczas prac terenowych rejestrowano tylko główną przyczynę oraz stopień uszkodzenia. Metodyka ta różni się od stosowanej w instrukcji ochrony lasu, z czego wynikają rozbieżności w ocenie i powierzchni podawanych uszkodzeń.

VI.8.1. POŻARY

Zgodnie z *Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu* z 2020 roku, w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczególnych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz.U. 2006 nr 58 poz. 405) zmienione rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 137 poz. 923) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1070) obliczono kategorię zagrożenia pożarowego dla Nadleśnictwa Świdnica zaliczając je do **III kategorii zagrożenia pożarowego**.

Tab. 40. Średnia roczna liczba pożarów lasu w Nadleśnictwie Świdnica (przeciętna z ostatnich 10 lat)

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	Przeciętna wielkość pożaru [ha]
1	2011	4	0,27	0,07
2	2012	8	0,94	0,12
3	2013	1	0,35	0,35
4	2014	3	0,33	0,11
5	2015	3	0,34	0,11
6	2016	8	0,92	0,12
7	2017	3	0,06	0,02
8	2018	3	0,03	0,01
9	2019	5	1,01	0,20
10	2020	8	1,81	0,23
Razem		46	6,06	0,13

W minionym okresie gospodarczym na terenie Nadleśnictwa Świdnica odnotowano powstanie 46 pożarów, obejmujących swym zasięgiem łączną powierzchnię 6,06 ha, (średnia powierzchnia pożaru wyniosła 0,13 ha). Główną grupę stanowią pożary, dla których nie ustalono przyczyny powstania. Były to prawdopodobnie przypadkowe zaproszenia ognia przez człowieka, spowodowane przez nieostrożność dorosłych, turystykę, lub przerzuty z gruntów nieleśnych (wypalanie łąk i ugorów).

Do najważniejszych czynników kształtujących zagrożenie pożarowe na terenie nadleśnictwa należy zaliczyć:

- ilość i rozmiar kompleksów leśnych - kompleksy leśne w przeważającej większości pokrywają tereny górskie, ich bezpośrednie otoczenie stanowią pola uprawne, stanowiące potencjalne źródło zagrożenia pożarowego, z tytułu przerzutu ognia z wypalanych ściernisk i łąk,
- udział drzewostanów iglastych – w nadleśnictwie drzewostany iglaste zajmują 39% powierzchni leśnej zalesionej, udział Św wynosi 29% powierzchni leśnej zalesionej,
- powierzchnia drzewostanów I i II klasy wieku wynosi łącznie ok. 16%,
- rodzaj pokrywy gleby - drzewostany, zwłaszcza starszych klas wieku, charakteryzują się rozluźnioną strukturą poziomą, co powoduje silną penetrację światła na dnie lasu i w konsekwencji bujny rozwój runa, złożonego z gatunków trawiastych powodujących silne zadarnianie i dziczenie pokrywy leśnej, powierzchnie upraw oraz powierzchnie niezalesione do odnowienia także cechuje znaczne zadarnianie pokrywy gleby,
- atrakcyjność turystyczna - tereny nadleśnictwa odznaczają się dużym nasileniem ruchu turystycznego, intensywność penetracji lasów zwiększa się w okresie letnim,
- sieć dróg i linii kolejowych – tereny nadleśnictwa pokrywa dobrze rozwinięta sieć szlaków komunikacyjnych,
- obszary o podwyższonej palności – obszar leśny nadleśnictwa posiada miejsca o podwyższonej palności, należą do nich: rejon o wzmożonym nasileniu ruchu komunikacyjnego, zalesienia porolne, uprawy i młodniki do 40 lat.

Na terenach leśnych będących w zarządzie nadleśnictwa i w bezpośrednim ich sąsiedztwie brak jest miejsc niebezpiecznych.

VI.8.2. CZYNNIKI KLIMATYCZNE

VI.8.2.1. WIATR

Wiatr jest jednym z czynników przyrody nieożywionej mający duże znaczenie dla prowadzenia gospodarki leśnej. Słabo, ale stale wiejący wiatr może powodować szkody w drzewostanach zaniedbanych gospodarczo, jak również na ścianach lasu graniczących z otwartą powierzchnią. Wiatry powodują przesuszenie gleby, zubożenie jej, utratę ciepła i wilgoci. Szkody powodowane przez wiatry mają głównie charakter uszkodzeń mechanicznych (obłamywanie gałęzi, naruszanie systemu korzeniowego, pęknięcia strzał, wiatrolomy, wiatrowały). Najbardziej narażone na szkodliwe działanie wiatru są drzewostany wzrastające na siedliskach wilgotnych, lukowate, przerzedzone, jednogatunkowe, zaniedbane pod względem pielęgnacyjnym (niebezpieczne jest gwałtowne rozluźnienie zwarcia w drzewostanach nietrzebionych). Na powstawanie szkód od wiatru w szczególny sposób narażone są drzewostany porażone przez opieńkę i hubę korzeni oraz intensywnie spalowane przez zwierzynę. Mniejsza stabilność drzewostanów przedrębnych i rębnych na siedliskach wilgotnych może skutkować wymuszonym i przedwczesnym ich użytkowaniem po silniejszych wiatrach.

VI.8.2.2. WYŁADOWANIA ATMOSFERYCZNE

Na wyładowania atmosferyczne najbardziej narażone są wysokie drzewa rosnące na wilgotnych glebach, dobrze zakorzenione. Szkody mają charakter mechaniczny i fizjologiczny. Uszkodzenia polegają na powstawaniu rysy, obłamywaniu wierzchołków, rozłupaniu lub powalaniu pni. Szkodliwe jest zamieranie grup drzew stojących wokół drzewa rażonego piorunem, zwłaszcza w drzewostanach świerkowych. Porażone kępy mogą stwarzać zagrożenie rozwojem szkodników wtórnych. Pioruny mogą być także przyczyną powstawania pożarów, zwłaszcza przy braku opadów.

VI.8.2.3. OPADY I OSADY ATMOSFERYCZNE

Nadmierne opady atmosferyczne mogą stanowić zagrożenie dla lasu. Występują one w postaci deszczu, gradu, okiści, gołoledzi i szadzi. Bardzo silne deszcze mogą powodować mechaniczne uszkodzenia roślin. Szkody wywołane gradem mogą być bardzo duże zwłaszcza w młodych drzewostanach do 15 roku życia: sadzonki na uprawach mogą być całkowicie zniszczone. W starszych drzewostanach szkody polegają na uszkodzaniu liści, kwiatów, owoców, pędów i kory. Następstwem uszkodzeń mogą być choroby drzew, wzrost podatności na zasiedlenie przez szkodniki wtórne. Śnieg przy bezwietrznej pogodzie i temperaturze około 0°C może powodować okiść. Szkody powodowane przez okiść mają charakter uszkodzeń mechanicznych - łamanie gałęzi i wierzchołków, przeginanie, a nawet wywroty drzew. Gołoledź

powstaje, gdy na zmrożone kory i pnie drzew pada deszcz. Powstająca warstwa lodu może powodować nadmierne obciążenie drzew i ich uszkodzenia. Wrażliwe gatunki to sosna, olsza i buk. Mało wrażliwe są jodła, modrzew i brzoza. Szadź powstaje w wyniku zetknięcia oziębionej mgły z gałązkami korony drzew. Powoduje szkody podobne do tych od gołoledzi.

VI.8.2.4. ZAKŁÓCENIA STOSUNKÓW WODNYCH

Wahania stanu wód wpływają bezpośrednio na zdrowotny stan lasu i prowadzoną w nim gospodarkę. Rejestrowane podczas prac urządzeniowych szkody we wszystkich drzewostanach nadleśnictwa wywołane przez zmiany stosunków wodnych stwierdzono na powierzchni 15,40 ha. Zachwianie stosunków wodnych w drzewostanach nadleśnictwa związane jest z niską lub wysoką roczną sumą opadów, gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi.

VI.8.3. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Najbardziej istotnymi, negatywnymi formami oddziaływania człowieka na środowisko leśne są: zanieczyszczenia wód powierzchniowych, emisje przemysłowe, zaśmiecanie lasu wywożonymi przez okolicznych mieszkańców śmieciami, powstawanie dzikich wysypisk, nadmierna penetracja lasów przez miejscową ludność w okresach zbioru jagód i grzybów, kłusownictwo, nielegalne pozyskiwanie choinek i stroiszu, niszczenie roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz zagrożenie zaprószenia ognia w lesie.

VII. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Świdnica, należy w miarę możliwości dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerzej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni. Jednakże w przypadku pojawienia się zaawansowanej sukcesji, na obszarach bez zidentyfikowanych osobliwości przyrodniczych, dopuszcza się wyłączenie ich i uznanie ich za powierzchnie leśne;
- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw. W lasach na siedliskach żyźniejszych należy dążyć do zapewnienia dostępu światła do dolnych warstw;
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa.

VII.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica siedliska te reprezentują: las górski wilgotny, las łągowy górski, las łągowy wyżynny, las mieszany górski wilgotny, las mieszany wyżyny wilgotny, las wyżynny wilgotny, ols jesionowy wyżynny, które zajmują łącznie powierzchnię ok. 1089 ha, co stanowi 7% powierzchni lasów nadleśnictwa.

Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna (na gruntach w zarządzie nadleśnictwa została opisana w podrozdziale warunki hydrologiczne). Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie małych zlewni, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu

naturalnego. Dlatego w ramach zwiększania możliwości retencyjnych zlewni wskazane są następujące działania:

- przebudowa drzewostanów zmierzająca do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych, ochrona stoków przed nadmiernym wpływem powierzchniowym;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych oraz utrzymanie właściwego stanu technicznego istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej;
- spowolnianie obiegu wody w zlewniach za pomocą progów, bystrzy, urządzeń piętrzących na ciekach;
- renaturyzacja siedlisk podmokłych poprzez adaptację istniejących systemów melioracyjnych do pełnienia funkcji retencyjnych;
- poprawa wilgotności siedlisk leśnych poprzez podniesienie lustra wód powierzchniowych w obszarach bezpośrednio sąsiadujących ze zbiornikiem wodnym lub spiętrzenie wody;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. torfowisk, zbiorników wodnych, źródeł, młak, itp.

VII.2. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie będzie ona pełnić pożądaną rolę, wymuszają zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 10-15 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów wskazane jest:

- promowanie istniejących odnowień naturalnych różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzanie gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodnych z danym siedliskiem;

- stosowanie luźniejszej więźby sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosowanie zmieszania grupowego (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywanie odpowiednich cięć pielęgnacyjnych prowadzących do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć popieranie drzew silnie ukorzenionych i ugałęzionych.

W drzewostanach planowanych do użytkowania rębnych położonych przy drogach krajowych, wojewódzkich, kolejowych szlakach komunikacyjnych, przy głównych ciekach (rzekach), źródłiskach i zbiornikach wodnych zaleca się tworzenie w ramach prowadzonych cięć rębnych stref przejściowych (ekotonów) o szerokości nie mniejszej niż wysokość drzew panujących. W przypadku drzewostanów, w których nie występują strefy ekotonowe, zaleca się postępowanie zgodne z zapisami w *Zasadach Hodowli Lasu* oraz *Instrukcji Ochrony Lasu*.

VII.3. KSZTAŁTOWANIE GRANICY ROLNO-LEŚNEJ

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy rolno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

VII.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

VII.4.1. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- pozostawianie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych oraz rosnących wzdłuż rzek i potoków z wyjątkiem sytuacji stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia, w tym odmian drzew owocowych;
- w przypadku drzewostanów w młodszym wieku i ubogich w naturalne dziuple uzupełnianie i zawieszanie skrzynek dla nietoperzy;
- utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- kształtowanie ekotonów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w szczególności dostępności kryjówek dla wydry *Lutra lutra*, występujących na odcinkach cieków o linii brzegowej zbliżonej do naturalnej, pokrytej roślinnością o wielowarstwowej strukturze;

- ochrona stawów bobrowych, o ile nie stanowią one przedmiotu odrębnych decyzji w związku z występowaniem szkód bobrowych;
- pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- ochrona zbiorników wodnych stanowiących miejsca ich rozrodu;
- pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych;
- rezygnacja z zarybiania potoków i zbiorników wodnych (nieprzeznaczonych do celów gospodarki rybackiej) będących miejscami rozrodu płazów;
- łagodzenie skutków działalności antropogenicznej;
- zachowanie miejsc występowania żmii zygzakowatej *Vipera berus* (śródleśne suche łąki, maliniaki);
- zapobieganie zarastaniu zbiorników wodnych, będących miejscami rozrodu płazów;
- pozostawianie martwego drewna, układanie stosów gałęzi i liści w rejonie zbiorników wodnych;
- pozostawianie karp korzeniowych wywrotów i wiatrowałów za wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu ludzi.

W zakresie ochrony ptaków ważne są:

- zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- ochrona drzew z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;
- pozostawianie kęp starodrzewu lub pojedynczych przestojów na zrębach oraz drzew dziuplastych do naturalnego rozpadu, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- w rozpadających się drzewostanach świerkowych należy pozostawiać grupy i kępy żywotnych drzew z wyjątkiem sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz stanu sanitarnego drzewostanu;
- zwiększanie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego w miarę jego wydzielania się, z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu;
- pozostawianie kęp starodrzewu lub pojedynczych przestojów na zrębach;

- w trakcie realizacji zabiegów gospodarczych pozostawiać na powierzchniach leśnych pojedynczo występujące jako domieszka dorosłe brzozy *Betula pendula*, jarzęby *Sorbus aucuparia*, wierzby *Salix sp.* i osiki *Populus tremula*;

W zakresie ochrony popielicowatych ważne jest:

- rozwieszanie budek dla pilchowatych w drzewostanach liściastych i mieszanych starszych klas wieku;
- prowadzenie drzewostanów w pełnym zwarciu i z bogatym podszytem w miejscach występowania popielicy i orzesznicy;
- wzbogacenie bazy pokarmowej pilchowatych poprzez dosadzanie drzew i krzewów owocowych.

VII.4.2. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowców polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Świdnica odnotowano występowanie chrząszczy z grupy *Coleoptera*, w tym biegaczy *Carabus spp.* i kozioroga dębosza *Cerambyx cerdo* związanych z siedliskami leśnymi, przeplatki maturny *Euphydryas maturna* związanej ze strefą ekotonu oraz motyli *Lepidoptera* związanych z siedliskami łąkowymi.

Działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się na:

- właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych;
- ekstensywnym użytkowaniu kośnym, kośno-pastwiskowym, pastwiskowym trwałych użytków zielonych stanowiących siedliska cennych gatunków motyli *Lepidoptera* z zachowaniem właściwych terminów koszenia łąk oraz usuwaniem z nich pokosu;
- utrzymanie dotychczasowego poziom wilgotności łąk;
- ograniczenie stosowania herbicydów, ciężkiego sprzętu oraz intensywnego nawożenia;
- pozostawianiu drzew dziuplastych i drzew z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu, w tym odmian drzew owocowych;
- pozostawianiu kęp starodrzewu do naturalnego rozpadu;
- rozluźnianie zwarcia oraz ograniczanie podszytu i części podrostu w zasiedlonych przez chrząszcze grupy *Coleoptera* fragmentach drzewostanów;

- zapewnienie następstwa pokoleniowego drzew wolno rosnących wokół zasiedlonych przez chrząszcze z grupy *Coleoptera* starych drzew;
- zachowywanie zbiorowisk okrajkowych z zaroślami jesionu wyniosłego;
- utrzymanie mozaikowego charakteru dolin rzecznych;
- pozostawianiu w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne posuszu jałowego w postaci korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, itd., w różnym stopniu rozkładu (materiał obumierający, martwy, wstępnie rozkładający się, butwiejący) i w różny sposób rozmieszczony przestrzennie (drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpy, itd.);
- preferowaniu biologicznych metod ochrony lasu.

VII.4.3. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków.

Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują. Gatunki preferujące miejsca zabagnione, młaki i torfowiska uzależnione są od panujących w danym miejscu niezakłóconych stosunków wodnych. Miejsca takie powinny być wyłączane z użytkowania gospodarczego.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa pospolicie, charakteryzujących się dużymi zdolnościami regeneracyjnymi i tworzących liczne populacje, odpowiednie zalecenia ochronne będą dotyczyć szczególnie sytuacji, w których w miejscach ich występowania wykonywane będą prace leśne związane z cięciami rębnyymi i pozyskaniem drewna. W takich sytuacjach należy:

- w miejscach wykonywanych cięć rębnych stosować odpowiednie technologie prac ograniczające uszkodzenia gleby przy zrywce drewna;
- wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;
- nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy w miarę możliwości:

- wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w okresie zimowym;
- dostosowywać zabiegi gospodarcze do wymogów ochronnych gatunków;
- przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- chronić płyty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem;
- nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych na powierzchniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych;
- przeciwdziałać sukcesji wtórnej na łąkowych siedliskach przyrodniczych, poprzez usunięcie nalotu drzew i wykaszanie powierzchni łąkowej;
- utrzymywać właściwe warunki wilgotnościowe na siedliskach ze zidentyfikowanymi stanowiskami chronionych gatunków roślin, zarówno na powierzchniach łąkowych, jak i ziołoroślowych;
- zachować nienaruszony pas drzew wokół formacji skalnych na wysokość drzewostanu w czasie realizacji zadań gospodarczych w otoczeniu cieniolubnych, skalnych siedlisk przyrodniczych.

VII.4.4. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica siedliska te reprezentują powierzchnie sklasyfikowane jako siedliska przyrodnicze łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0), zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (6410) oraz ziołorośli górskich i ziołorośli nadrzecznych (6430), które zajmują łącznie powierzchnię 96,67 ha.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie wskazane jest:

- utrzymanie niepogorszonych stosunków wodnych i zachowanie siedlisk hydrogenicznych;

- w miarę możliwości odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- nieprowadzenie prac konserwacyjnych na rowach (np. pogłębianie, udroźnianie), powyżej których zlokalizowane są hydrogeniczne siedliska przyrodnicze;
- pozostawianie niewielkich zbiorników wodnych w stanie naturalnym, wraz z otaczającym pasem mokradła i strefą brzegową;
- pozostawianie w naturalnym stanie strefy brzegowej cieków wodnych, wraz z naturalnym buforem, obejmującym najczęściej związane z ciekami siedliska, w szczególności na stokach wąwozów;
- pozostawianie w naturalnym stanie samoczynnych wypływów wód;
- niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym oraz ich stopniowe usuwanie na etapie zaplanowanych prac gospodarczych;
- w przypadku prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych oraz odnowienia drzewostanu skład gatunkowy kształtować zgodnie z odpowiednim dla typu siedliska przyrodniczego składem gatunkowym (gatunki charakterystyczne) poprzez stopniowe ograniczenie udziału gatunków niezgodnych z siedliskiem przyrodniczym (głównie świerka);
- zwiększenie lub utrzymanie na powierzchniach leśnych odpowiednich ilości martwego drewna stojącego i leżącego poprzez pozostawianie drzew martwych i umierających, wywrotów, złomów, drzew dziuplastych i drzew z widocznymi wypróchnieniami, rozproszonych pozostałości pozrębowych.

VII.5. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie.

W tym celu wskazane jest:

- w miarę posiadanych możliwości pozyskiwanie drewna kładowanego;
- w miarę możliwości stosowanie w szerszym zakresie zrywki nasiębiejnej;
- wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- w miejscach lokalizacji stanowisk rzadkich gatunków roślin objętych ochroną prawną, wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna w miarę możliwości po zakończeniu rozwoju tych gatunków na danej powierzchni leśnej;
- stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradujących;
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i naturalnych cieków wodnych;
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej;
- inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach, o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów, ich jakość i pochodzenie;
- dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw;
- w drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie drobne gałęzie i posusz jałowy.

VIII. ROZWIĄZANIA I WNIOSKI DO PROJEKTU PUL

VIII.1. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ PROJEKTU PUL NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 14b. ust 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* gospodarka leśna wykonywana zgodnie z wymaganiami dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 r.; Dz. U. z 2017 r. poz. 2408) nie narusza przepisów o ochronie poszczególnych zasobów, tworów i składników przyrody, w szczególności przepisów art. 51 i art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*.

Niektóre zapisy projektu PUL wymagają zastosowania pewnych ograniczeń i towarzyszących im rozwiązań, które pozwolą zminimalizować przewidywane negatywne ich oddziaływanie. W prognozie w poszczególnych rozdziałach zostały umieszczone odpowiednie wytyczne w sprawie właściwego postępowania na siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków w celu uniknięcia negatywnych zjawisk związanych z realizacją zapisów projektu PUL.

Tab. 41. Przewidywane negatywne oddziaływanie zapisów projektu PUL i proponowane w prognozie działania minimalizujące ten wpływ

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071	Pogorszenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000	<p>8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i></p> <p>W przypadku wykonywania cięć w drzewostanach, w obrębie których zlokalizowane są odsłonięcia skalne, prace należy wykonywać w określony sposób zabezpieczając naskalne siedlisko przyrodnicze. Takie działania ochronne w wystarczający sposób minimalizują potencjalne negatywny wpływ planowanych cięć. Dotyczy to wydz. 323 a, 329 a, 334 l, 335 a (obręb Świdnica) oraz 284 a, b, 241 d, 236 d, 230 f, 233 b, 229 i, 186 b, 187 a, 223 h, j, 175 b (obręb Bielawa).</p> <p>1308 mopek</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz.: 225d-f (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. Planowaną trzebież późną w wydz.: 216c, 217 g (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięcia pielęgnacyjnego należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>1323 nocek Bechsteina</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz.: 225d-f, 284b, 309a, 318a, 322a, f, (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. Planowane trzebieże późne w wydz.: 277a, 318b, 321h (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>1324 nocek duży</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz.: 180a, 270b, 256f, 312a (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. Planowane trzebieże późne w wydz.: 152f, 256j, 329o (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>6179 modraszek nausitous</p> <p>Podczas zabiegów czyszczeń późnych w wydzieleniu 310k (obręb Bielawa), nie składować drewna na łące.</p>
<p>Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 OZW Wzgórza Niemczańskie PLH020082</p>	<p>Pogorszenie stanu zachowania siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000</p>	<p>9110 Kwaśne buczyny <i>Luzulo-Fagetum</i></p> <p>1. W trakcie realizacji planowanego zabiegu rębego w wydz.: 9j, 10c, i 49a (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami. We fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu rozproszone pozostałości pozrębowe, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnej w wydz. 24j (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami.</p> <p>9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny <i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i></p> <p>1. W trakcie realizacji planowanego zabiegu rębego w wydz.: 8a, 9c-d, 10a, 11a-b, 15b, 16a, 17a, 18h, 20c, g, l, 21a-b, d, 22, 24c, 26d-f, 28c, 35d, 36h, 37a-b, f, 39 f, 41b, 42j, 46a, 47b, 51c, 52a, 60g, l, w, 69d, 72b, 78b, 80m, 86b, 89c (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami. We fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu rozproszone pozostałości pozrębowe, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnych w wydz.: 2d, 6c-f, 7b, 8f, i, 11d, 12c, 13b, 15c, f, 16d, 17d, 18b, 19j, 20b, 22a, 24h, 25c, 26b, g, l, 27b, d, i, k, 28a, 29a, 30g, 31f, h, 35c, 36d, g, 37d, h, 38a, 39d, 40c, g, 41f, 42h, l, 43g, 44f, 46c, f, 48c, 51b, 53c, 54b-d, g-h, 55a, h, k, n-p, ax, 60a, f, i, k, 61a-b, 62a, h, 64f, 66g, 67s, 68d-f, h-j, 70a, 71a-b, d, 72f, 73b, d, 74f, 75f, i, 76a-d, 77a, c, f, 78c, 79b, d, 80f-h, 81b, f, 82b-f, 83b, 85d, l, 88a, 89l, 91g, k, 92h-j, 93c, g, 30 f, 54 i (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami.</p> <p>9190 Kwaśne dąbrowy <i>Quercion robori-petraeae</i></p> <p>1. W trakcie realizacji planowanego zabiegu rębego w wydz.: 40h, 52a (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami. We fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu rozproszone pozostałości pozrębowe, z wyjątkiem sytuacji bezpośrednio zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mieniu oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. W trakcie realizacji planowanej trzebieży późnych w wydz.: 13c, 14f, 15g, 16b-c, 29a-c, 30g, 43h, 30 f (obręb Bielawa) pozostawiać wybrane martwe drzewa stojące, nie usuwać drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami.</p> <p>1308 mopek</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz.: 22d, 86b (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>1323 nocek Bechsteina</p> <p>1. Planowane zabiegi rębne w wydz.: 16a, 22d, 64b (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. Planowana trzebież późna w wydz.: 7b (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>1324 nocek duży</p> <p>1. Planowany zabieg rębny w wydz.: 86b(obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, zamierające, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p> <p>2. Planowana trzebież późna w wydz.: 15f (obręb Bielawa) realizować poza okresem rozrodu (1 czerwca-15 lipca). Podczas wykonywania cięć należy pomijać drzewa dziuplaste, z odstającą korą, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi i ich mienia oraz trwałości drzewostanu.</p>
<p>Stanowiska chronionych gatunków roślin i grzybów</p>	<p>Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku lub zniszczenie stanowiska</p>	<p>beźlist okrywowy W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. 274 c (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin. Koniecznie pozostawić odpowiednią ilość martwego drewna oraz utrzymać odpowiednie stosunki wodne. W miejscu występowania, pozostawić duże biogrupy, aby zapobiec nasłonecznieniu stanowiska.</p> <p>błyskoporek podkorowy W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 72 b, 100 a, 99 h (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków grzybów.</p> <p>buławnik mieczolistny W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 49 h, 124 s, 81 c, 147 j, m, 156 f, 162 f, 167 b, 183 a (obręb Świdnica) oraz 30 i, 44 a, 61 a, 66 g, 80 g, 88 a, 89 i, 90 d, 91 l, 107 a, 113 k, 116 g, 117 b, g, 98 f (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>buławnik wielokwiatowy W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 54 a, 147 h, 167 b (obręb Świdnica) oraz 44 a, 80 g, 81 b, 83 f, 126 f (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>centuria pospolita W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 36 c (obręb Świdnica) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>cis pospolity W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 129 a (obręb Świdnica) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>dziewięcił bezłodygowy W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 131 b, 316 c (obręb Świdnica) oraz 150 f, 165 a, b (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>dzwonek szerokolistny W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 38 j(obręb Świdnica) chronić widoczne stanowiska roślin lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>goździk pyszny W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 30 f (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>jarząb brekinia W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 90 d (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>kosaciec syberyjski W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 90 d (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>kukułka Fuchsa W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 170 s, 226 ax, t, 236 b, d, 261 b, 295 a, 98 g (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>kukułka szerokolistna W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzielaniu 293 a (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>lilia złotogłów W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 113 b, 76 a, 185 b, 221 a, 224 c, 225 f, 226 g, 277 a, 281 a, 265 b, 304 c, 250 f, 325 b, 327 d, g, 334 l (obręb Świdnica) oraz 320 g, 325 a, b, 327 k, 328 n, s, 332 h, 333 c, 193 a, 187 d, 205 b,</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>222 c, 224 d, 225 c, 226 ax, ky, t, 228 f, 233 b, 237 f, 241 a, 248 d, 251 b, f, 255 d, f, 258 c, d, 259 d, 131 i, 132 f, 133 b, 267 d, f, i, 268 d, f, 270 b, 273 a, 274 a, 276 b, 278 a, 280 b, d, f, 281 b, 282 g, 285 b, 286 d, 287 a, 288 b, f, g, 293 a, 28 c, 49 a, 72 a, 102 l, m, 112 c (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska roślin lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>listera jajowata W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 98 f (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>należlina skalna W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 202 l (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>obrazki plamiste W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 109 c (obręb Świdnica) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>parzydło leśne W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 293 a (obręb Świdnica) nie lokować składu drewna, ani tras dojazdu do powierzchni operacyjnej w obrębie płatów ziolorośli ze stanowiskami chronionych gatunków roślin.</p> <p>pełnik europejski W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 325 l (obręb Świdnica) ograniczać silne uszkodzenia gleby w trakcie zrywki z uwagi na występowanie pełnika europejskiego.</p> <p>podkolan biały W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 325 b, 66 g, 80 h, 91 l (obręb Bielawa) chronić widoczne stanowiska storczykowatych lub wykonać zabieg poza okresem wegetacyjnym.</p> <p>podrzeń żebrowiec W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 194 h (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>pokrzyk wilcza-jagoda W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 308 c, 313 n, w, 314 a, b, 318 d, 323 a, 136 f (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>rojownik pospolity W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 291 f (obręb Świdnica) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>śnieżyca wiosenna W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 10 f, g, h, i, 103 c, 104 k, 105 l, 106 d, 107 a, ax, fx, y, z, 108 b, h, j, l, m, n, 11 d, 12 b, g, k, 15 a, b, 16 c, d, 17 f, h, 18 a, b, c, d, 38 c, f, j, n, 39 a, d, h, j, 5 d, f, g, 6 a, 7 d, j, 8 a, 45 a, b, d, 327 b, (obręb Świdnica) oraz 233 b, 234 c, d, 245 c, 258 a, b, 259 a, 262 f, 263 f, 268 b, d, f, 274 a, 276 b, 285 b, 294 c, 295 a, b (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>torfowiec Girgensohna W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 194 h, j (obręb Bielawa) nie lokować tras dojazdu do powierzchni operacyjnej i nie wykonywać cięć i zrywki w obrębie miejsc o charakterze torfowiskowym.</p> <p>torfowiec kończysty W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 23 a (obręb Świdnica) nie lokować tras dojazdu do powierzchni operacyjnej i nie wykonywać cięć i zrywki w obrębie miejsc o charakterze torfowiskowym.</p> <p>torfowiec nastroszony W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz.: 23 a (obręb Świdnica) oraz 194 h (obręb Bielawa) nie lokować tras dojazdu do powierzchni operacyjnej i nie wykonywać cięć i zrywki w obrębie miejsc o charakterze torfowiskowym.</p> <p>wiciokrzew pomorski W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydz. 197 a (obręb Świdnica) oraz 135 c (obręb Bielawa) pozostawiać na powierzchni leśnej egzemplarze drzew z pnączem wiciokrzewu pomorskiego.</p> <p>widlak goździsty W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 195 b (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>zanokcica północna</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 291 f (obręb Świdnica) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p> <p>zimowit jesienny</p> <p>W trakcie realizacji planowanego zabiegu w wydzieleniu 22 g (obręb Bielawa) zaleca się ochronę widocznych stanowisk chronionych gatunków roślin.</p>
Siedliska chronionych gatunków zwierząt	Pogorszenie warunków siedliskowych gatunku w miejscach bytowania	<p>Gatunki związane z drzewostanami starszych klas wieku: borowiaczek <i>Nyctalus leisleri</i>, borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>, karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>, mopek <i>Barbastella barbastellus</i>, mroczek pozłocisty <i>Eptesicus nilssonii</i>, nocek Alkatoe <i>Myotis alcaethoe</i>, nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteini</i>, nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>, nocek duży <i>Myotis myotis</i>, nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>, orzesznica <i>Musccardinus avellanarius</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>, muchołówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i>, muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, nurogęś <i>Mergus merganser</i>, gągoł <i>Bucephala clangula</i>, puszczyk <i>Strix aluco</i>, siniak <i>Columba oenas</i>, jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>, kobuz <i>Falco subbuteo</i>, krogulec <i>Accipiter nisus</i>, orzechówka <i>Nucifraga caryocatactes</i>, trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>, jarząbek <i>Tetrastes bonasia</i>, kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i>, przeplatka matura <i>Euphydryas maturna</i>, pomrowiec nakrapiany <i>Tandonia rustica</i>, ślimak ostrokrawędzisty <i>Helicigona lapicida</i>, popielica <i>Glis glis</i>, salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i>.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przed przystąpieniem do prac z zakresu gospodarki leśnej dokonanie przeglądów powierzchni pod kątem występowania dużych gniazd i zasiedlonych dziupli w koronach drzew, po czym w sytuacji ich potwierdzenia chronić je przed zniszczeniem w czasie realizowanych prac leśnych. 2. Poinformowanie osób wykonujących prace leśne o obowiązku ochrony dużych gniazd w koronach drzew i obowiązku zgłaszania Służbie Leśnej stwierdzonych nowych dużych gniazd. 3. W trakcie realizacji trzebieży oraz zabiegów rębnych na powierzchniach leśnych pozostawiać naturalne elementy ekosystemów leśnych (tj. wykroty, leżanina, drzewa zamierające, martwe stojące drzewa, drzewa dziuplaste, gatunki drzew i krzewów lekko nasiennych i owocodajnych, np. jarzębina, iwa, osika), jeżeli nie koliduje to z zasadą powszechnej ochrony lasu oraz nie zagraża gatunkom i siedliskom będącym przedmiotem ustanowienia form ochrony przyrody. Fragmenty drzewostanu przeznaczone do naturalnego rozpadu lokalizować w miejscach występowania drzew dziuplastych. 4. W okresie lęgowym ptaków nie wycinać drzew, na których zostały zidentyfikowane zasiedlone gniazda. 5. Pozostawiać na powierzchni leśnej do naturalnego rozpadu okazałe drzewa z widocznymi wypróchnieniami. 6. W miejscach obserwowanego występowania salamandry plamistej nie wykonywać prac związanych z pozyskaniem drewna i zrywką po obfitych opadach deszczu. W trakcie zrywki w miarę możliwości chronić wielkogabarytową leżaninę przed przemieszczaniem lub zniszczeniem. Pozostawiać zacienienie wzdłuż cieków i potoków, poprzez nie usuwanie drzew i krzewów rosnących przy ciekach i potokach. 7. W starych drzewostanach bukowych oraz mieszanych nie usuwać całego podszytu leśnego w trakcie prac leśnych z uwagi na możliwość bytowania pilchowatych. 8. Na powierzchniach leśnych, w obrębie których stwierdzono obecność saproksylicznych chrzążczy należy zachowywać rodzime dęby, równocześnie eliminując gatunki obce ekologicznie i zwiększające ocienienie drzewostanu. 9. Zachowywanie zbiorowisk okrajowych z zaroślami jesionu wyniosłego w miejscach występowania przeplatki matura i utrzymanie mozaikowego charakteru drzewostanów w dolinach rzecznych. <p>Gatunki związane z drzewostanami w bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących, brzegówka <i>Riparia riparia</i>, czajka <i>Vanellus vanellus</i>, krakwa <i>Mareca strepera</i>, kulik wielki <i>Numenius arquata</i>, łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>, łożówka <i>Acrocephalus palustris</i>, mewa czarnogłowa <i>Ichthyaetus melanocephalus</i>, mewa siodłata <i>Larus marinus</i>, mewa siwa <i>Larus canus</i>, nur czarnoszyi <i>Gavia arctica</i>, ohar <i>Tadorna tadorna</i>, perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>, pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>, pluszcz <i>Cinclus cinclus</i>, płaskonos <i>Spatula clypeata</i>, rożeniec <i>Anas acuta</i>, rybitwa białoczelna <i>Sternula albifrons</i>, rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>, samotnik <i>Tringa ochropus</i>, sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>, śmieszka <i>Chroicocephalus ridibundus</i>, świstun <i>Mareca penelope</i>, wodnik <i>Rallus aquaticus</i>, zielonka <i>Zapornia parva</i>, zimorodek <i>Alcedo atthis</i>, żuraw <i>Grus grus</i>,</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>, kormoran <i>Phalacrocorax carbo</i>, mewa białogłowa <i>Larus cachinnans</i>, mewa srebrzysta <i>Larus argentatus</i>, karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>, nocek tydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>, nocek orzęsiony <i>Myotis emarginatus</i>, bóbr europejski <i>Castor fiber</i>, karczownik ziemnowodny <i>Arvicola amphibius</i>, rzęsosek mniejszy <i>Neomys anomalus</i>, rzęsosek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>, wydra <i>Lutra lutra</i>, zębiełek karliczek <i>Crocidura suaveolens</i>.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie wokół zbiorników i wzdłuż naturalnych cieków istniejącego pasa ekotonu zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa oraz przepisami wewnętrznymi PGL LP z uwzględnieniem pełnionych przez drzewostan funkcji. 2. Na brzegach zbiorników wodnych i cieków, w odległości 10 metrów od linii brzegowej, należy pozostawiać: zwalone pnie drzew, podszyt, duże kamienie w celu ułatwienia zwierzętom dostępu do wody oraz migracji zwierząt. 3. Nie prowadzić zrywki korytami potoków i mniejszych cieków obecnych na powierzchniach leśnych. 4. Wzdłuż potoków ograniczać cięcia w obrębie nadbrzeżnych zadrzewień do miejsc, gdzie jest to faktycznie niezbędne lub podyktowane względami bezpieczeństwa. <p>Gatunki związane z drzewostanami wymagające ochrony w postaci ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania: bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, kania ruda <i>Milvus milvus</i>, puchacz <i>Bubo bubo</i>, sóweczka <i>Glauclidium passerinum</i>, włochatka <i>Aegolius funereus</i>.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: bielik, bocian czarny, puchacz, kania ruda zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem ptaków lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 200 m od gniazda) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tych gatunków. 2. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca gniazdowania gatunków: sóweczka, włochatka zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych, które wiązałyby się z płoszeniem ptaków lub zniszczeniem siedliska, będącego obszarem ich rozrodu i wychowu młodych, w bezpośrednim sąsiedztwie gniazda (obszar w promieniu do 50 m od gniazda). 3. W przypadku odnalezienia nieznanego dotąd miejsca rozrodu wilka zaleca się wycofanie się z realizacji zadań gospodarczych w bezpośrednim sąsiedztwie nor (obszar w promieniu do 500 m od zasiedlonej nory) i wykonywanie zadań gospodarczych w dalszej odległości poza okresem ochronnym określonym dla okresowych stref ochrony tych gatunków.
<p>Obiekty historyczne niewpisane do rejestru zabytków</p>	<p>Negatywne oddziaływanie na walory historyczne i kulturowe obiektu historycznego</p>	<p>Grodzisko średniowieczne wydz., 48 a Ligota (obręb Bielawa) oraz wydz. 267 c Bojanice (obręb Świdnica) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Ruiny wydz. 50 p Mrowiny (obręb Świdnica) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Ruiny wydz. 319 g Zagórze (obręb Świdnica) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Grobowiec wydz. 321 k Zagórze (obręb Świdnica) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Pomnik dwóch szabelek wydz. 326 c Lutomia (obręb Bielawa) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Pomnik kamienny 'Niedźwiedź' wydz. 338 c Lutomia (obręb Bielawa) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielokalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p>

Obszar oddziaływania	Możliwe potencjalne negatywne oddziaływanie	Zapisy w projekcie PUL i prognozie ograniczające negatywne oddziaływanie
		<p>Pomnik Grabowskiego wydz. 189 c Pieszycy (obręb Bielawa) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielocalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Krzyż, obelisk wydz. 240 c Bielawa (obręb Bielawa) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielocalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p> <p>Pomnik Solidarności wydz. 240 c Bielawa (obręb Bielawa) W trakcie realizacji planowanych prac zaleca się zachowanie bezpiecznego odstępu od obiektu kulturowego i nielocalizowanie szlaków zrywkowych w jego bezpośrednim otoczeniu.</p>
Pozostałe obszarowe formy ochrony przyrody (rezerваты przyrody)	Pogorszenie stanu zachowania przedmiotów ochrony cennych przyrodniczo obszarów chronionych	<p>Otoczenie rezerwatów „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”, „Góra Choina”.</p> <p>1. W trakcie prowadzenia rębni złożonych w otoczeniu rezerwatów przyrody: „Bukowa Kalenica w Górach Sowich” w wydz. 264 c, 268 d, 270 a, 270 b, 274 b; „Góra Choina” w wydz. 320 m, 319 g należy pozostawić bez zabiegu bufor o szerokości jednej wysokości drzewostanu (30-40 m) od granicy rezerwatu.</p> <p>2. W trakcie prowadzenia cięcia uprzątającego w rębni złożonej w otoczeniu rezerwatów przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Swoich” w wydz. 264 b, 263 b; „Góra Choina” w wydz. 321 k pozostawić bez zabiegu 15% powierzchni od strony granicy rezerwatu.</p>

*Za prognozą oddziaływania na środowisko projektu PUL dla Nadleśnictwa Świdnica na okres od 01.01.2021 r. do 31.12.2030 r.

VIII.2. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZASTOSOWANYCH W PROJEKCIE PUL

Projekt planu urządzenia lasu (PUL) jest dokumentem określającym zadania z zakresu gospodarki leśnej na dużym poziomie szczegółowości (wskazania gospodarcze dla konkretnych wydzieleń). Podstawą tworzenia planu są między innymi zasady trwale zrównoważonej gospodarki leśnej uwzględniające potrzeby ochrony lasów, zwłaszcza ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych.

Oczywistą alternatywą dla przyjętego projektu planu urządzenia lasu, podlegającego ocenie w trakcie przeprowadzania procedury oceny jego oddziaływania na środowisko, jest brak PUL. Taki wariant należałoby nazwać zerowym (jego skutki omówione są w prognozie w rozdziale V). Z punktu widzenia obowiązującego prawa wariant ten jest niemożliwy. W związku z powyższym w rzeczywistości nie ma realnych możliwości stworzenia wariantu zerowego PUL. Dlatego do oceny w prognozie przedstawiony został tylko jeden wariant, najkorzystniejszy z punktu widzenia ochrony siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków oraz użytkowania gospodarczego lasów.

Proces tworzenia ostatecznego wariantu planu jest złożony i długotrwały. Rozwiązania alternatywne konkretnych wskazań są analizowane w trakcie konstruowania całego PUL, a ostateczny wybór dokonywany jest na etapie uzgadniania wskazań gospodarczych i planu cięć. Oznacza to rozważanie na etapie tworzenia planu wielu wariantów alternatywnych zapewniających realizację przyjętych celów zgodnie z aktualnymi przepisami prawa, obowiązującymi instrukcjami i zasadą przeczności. Rozwiązania niewłaściwe, szkodliwe dla środowiska lub niezgodne z przyjętymi zasadami zagospodarowania lasu są odrzucane już na etapie tworzenia PUL, a przyjęte rozwiązania podlegają ostatecznie dodatkowej analizie i ocenie w trakcie tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu PUL.

Pierwszym etapem opracowywania wariantów alternatywnych (wariantowania) PUL były decyzje Komisji Założeń Planu, zwołanej w celu ustalenia wytycznych i ogólnych zasad prowadzenia terenowych prac urządzeniowych. Kolejnym etapem, na którym rozważano różne warianty, było sporządzenie wykazu projektowanych cięć rębnych wraz z mapą przeglądową cięć. Optymalne rozplanowanie cięć użytkowania zasobów drzewnych, regulowane etatem pozyskania, jest pochodną potrzeb wynikających z celów hodowlanych i ochronnych i ma zapewnić ciągłość produkcji. Pierwotny zakres cięć w planie jest następnie weryfikowany poprzez uzgodnienie zaplanowanych wstępnie zabiegów z wymogami ochrony przyrody, społecznymi, a także zasadami planowania. Ostateczna wersja wykazu projektowanych cięć rębnych powstała w wyniku wielokrotnego korygowania sposobów

realizacji użytkowania rębego w poszczególnych gospodarstwach, a wraz z tym w poszczególnych drzewostanach. Przy określaniu lokalizacji planowanych cięć rębnych przestrzegane są następujące zasady: wymogu ładu czasowego i przestrzennego; ograniczeń i nakazów prawnych wynikających z funkcji pełnionych przez poszczególne drzewostany; wytycznych zawartych w aktach normalizacji wewnętrznej w Lasach Państwowych (np. odnośnie szerokości zrębów, nawrotów cięć, długości okresów odnowienia, itp.); wytycznych Komisji Założeń Planu.

Wariantowanie pod kątem wymagań ochrony środowiska przeprowadzone zostało na etapie tworzenia *Programu ochrony przyrody* dla nadleśnictwa (POP). W Programie wskazano na miejsca i problemy, które wymagają szczególnego podejścia w gospodarowaniu w lasach i odpowiednio modyfikujące prowadzenie gospodarki leśnej. W POP obok szczegółowej charakterystyki obiektów cennych przyrodniczo i kulturowo na terenie nadleśnictwa zamieszczono propozycje dotyczące modyfikacji zabiegów gospodarczych, które mogą wpłynąć negatywnie na te obiekty. Modyfikacje i zalecenia te zostały opisane w sposób tekstowy przy omawianiu poszczególnych typów obiektów. Najczęstszym zaleceniem w zakresie właściwej ochrony chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych było odpowiednie dostosowanie terminów przeprowadzania prac leśnych lub ograniczenie ich zakresu w celu zabezpieczenia fragmentów starodrzewu lub pojedynczych drzew lub ich grup na powierzchniach operacyjnych. Planowanie urzędniowe w swoich zasadach nie uwzględnia potrzeby planowania terminów wykonania poszczególnych zabiegów, zarówno w ramach roku jak i w ramach 10-lecia, dlatego wariantowanie czasowe jest znacznie ograniczone w trakcie tworzenia planu.

Podsumowując należy stwierdzić, że przedstawiona wersja projektu planu urządzenia lasu wraz prognozą oddziaływania na środowisko zawierają optymalne, możliwe do zastosowania rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ planowanych zabiegów gospodarczych na środowisko naturalne wypracowane podczas konstruowania planu urządzenia lasu, konsultacji społecznych oraz tworzenia prognozy oddziaływania na środowisko.

VIII.3. TRUDNOŚCI NAPOTKANE PODCZAS SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Projekt dokumentu uwzględnia treść obowiązujących aktów prawnych odnoszących się do sposobów prowadzenia gospodarki leśnej na gruntach Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Świdnica. Występujące w nich zapisy wymuszają w określonych sytuacjach zmianę metod gospodarowania lub wskazują potrzebę nieplanowania w projekcie PUL wskazań na kolejny okres gospodarczy. Głównym problemem w trakcie analizy zapisów projektu PUL było odpowiednie przypisanie zadań ochronnych z poszczególnych zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 do nowego podziału powierzchniowego Nadleśnictwa Świdnica, a następnie ocena sposobu ich uwzględnienia w ocenianym dokumencie. Niestety, wyniki przeprowadzonej analizy treści działań ochronnych zamieszczonych w obowiązujących dokumentach związanych z ochroną przyrody wskazują na występowanie pojedynczych zapisów niemożliwych do wykonania w ramach prowadzonej przez nadleśnictwo gospodarki leśnej. Do takich zapisów należą np. działania ochronne zapisane dla siedlisk przyrodniczych, które nie występują we wskazanych w pzo miejscach. Wykazy rozbieżności pomiędzy stanem na gruncie, określonym na podstawie opracowania fitosocjologicznego dla Nadleśnictwa Świdnica a dokumentacją pzo dla określonej ostoi Natura 2000 zostały zamieszczone w programie ochrony przyrody. Podobne nieścisłości dotyczyły lokalizacji rzeczywistych siedlisk gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, wskazanych w danych referencyjnych. Wynika to prawdopodobnie z niedokładności danych wektorowych lub innych przyczyn, co do których brak jest informacji w przekazanych przez RDOŚ materiałach do PUL.

VIII.4. WNIOSKI KOŃCOWE

1. Przeprowadzone analizy i ocena pozwalają stwierdzić, że projekt planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Świdnica na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2030 r. nie przewiduje realizacji zadań zaliczanych do szczególnie uciążliwych dla środowiska i przedmiotów ochrony obszarów chronionych.
2. Nie przewiduje się, aby mogło nastąpić znacząco negatywne oddziaływanie zapisów projektu PUL dla Nadleśnictwa Świdnica na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000;
3. Stwierdzone w czasie analiz możliwe potencjalne oddziaływania negatywne niektórych zabiegów na gatunki roślin, zwierząt i grzybów związanych z siedliskiem leśnym oraz gatunki zwierząt i ich siedliska nie mają charakteru oddziaływań znaczących. W prognozie zostały zamieszczone zapisy o sposobach minimalizacji tego typu oddziaływań. Przy uwzględnieniu tych zapisów i zastosowaniu się do zaleceń zawartych w prognozie zostanie zapewnione bezpieczeństwo chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów na ich naturalnych stanowiskach.

IX. LITERATURA

- Baza danych o Głównych Zbiornikach Wód Podziemnych – GZWP (stan na maj 2017). Państwowy Instytut Geologiczny. Monographiae Botanicae Vol. 91, 2003.
- Cieśliński S., Czyżewska K., Fabiszewski J. 2003. Czerwona lista porostów wymarłych i zagrożonych w Polsce. Monographiae Botanicae Vol. 91.
- Czerny M. 2009. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Niemcza. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Dzierżoniów. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Marcinowice. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Stoszowice. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Świdnica. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Jaworzyna Śląska. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Strzegom. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Żarów. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Dzierżoniów. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Piława Górna. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Czerny M. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta Świdnica. Krameko Sp. z o.o., Kraków.
- Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Kamionki PLH020005 w województwie dolnośląskim na lata 2013-2022.
- Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2024.
- Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Zbiornik Mietkowski PLB020004 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2023.
- Dokumentacja Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Operat Generalny. 2010 r.
- Dokumentacja opracowania fitosocjologicznego dla Nadleśnictwa Świdnica z lat 2019-2020. Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu.

- Głowaciński Z. (red.). 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce. PWRiL, Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Głowaciński Z. (red.). 2004. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. PWRiL, Warszawa.
- Inwentaryzacja ornitologiczna proponowanego obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie”. NFOŚ. Warszawa 2009 r.
- Jankowski W. (red.). 2005. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Gmina Walim. Fulica - Jankowski Wojciech, Wrocław.
- Jankowski W. (red.). 2005. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto Bielawa. Fulica - Jankowski Wojciech, Wrocław.
- Jankowski W. (red.). 2005. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto Pieszyce. Fulica - Jankowski Wojciech, Wrocław.
- Jankowski W. (red.). 2005. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto Świebodzice. Fulica - Jankowski Wojciech, Wrocław.
- Jankowski W. (red.). 2005. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego. Miasto Wałbrzych. Fulica - Jankowski Wojciech, Wrocław.
- Kastunowicz B., Kastunowicz I. 2010. Inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Ząbkowice Śląskie. EkoPrzeźródlenie, Wrocław.
- Kaźmierczakowa R. (Red.). 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. Kraków.
- Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. (Red.). 2014. Polska Czerwona Księga Roślin. PAN Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody Kraków.
- Kącki Z. (red.). 2003. Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. IBR UW, PTPP „pro Natura”. Wrocław.
- Kiedrzyński M., Jakubowska-Gabara J., Kurowski J. K. 2010. Ciepłolubne dąbrowy *Quercetalia pubescenti-petraeae*. W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 255-269.
- Kondracki J. 2011. Geografia regionalna Polski. Wydanie III, uzupełnione. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Korzeniak J. 2012. Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 79-94.
- Makomaska-Juchiewicz M. (red.) 2010. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.

- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). 2012. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). 2012. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski. 2007. Zakład Hydrografii i Morfologii Koryt Rzecznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN, Warszawa.
- Michalska-Hejduk D., Kopeć D. 2012. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 40-52.
- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. Wyniki monitoringu w latach 2006-2014 oraz 2015-2018.
- Mróz W. 2012. Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis* część – zbiorowiska górskie). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 316-327.
- Mróz W., Świerkosz K., Kozak M. 2012. Ziołorośla górskie (*Adenostyilion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 53-63.
- Ochyra R. 1992. Czerwona lista mchów zagrożonych w Polsce, s.: 79-85. W: Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) Lista roślin zagrożonych w Polsce. IB i IOP PAN w Krakowie, Kraków, wyd. 2, ss. 98.
- Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Ząbkowice Śląskie. 2008 r.
- Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego. Zarząd Województwa Dolnośląskiego Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu. Wrocław 2005 r.
- Pawlaczyk P. 2012. Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 272-291.
- Pawlaczyk P. 2010. Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* i olsy źródliskowe. W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 236-254.
- Pawlaczyk P. 2015. Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 249-272.

- Perzanowska J., Mróz W., Ogrodniczuk N. 2015. Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum i Tilio-Carpinetum*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 273-289.
- Pielech R. 2017. Rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica w Górach Sowich”. [w:] Liberacka H. Szefer-Michalak S. (red.). Rezerваты przyrody województwa dolnośląskiego. Opracowanie zbiorowe. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 22-23.
- Raj A., Wieniawska-Raj B. 2017. Rezerwat przyrody „Góra Choina”. [w:] Liberacka H. Szefer-Michalak S. (red.). Rezerваты przyrody województwa dolnośląskiego. Opracowanie zbiorowe. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 36-37.
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica*, vol. 91, no. 2, pp. 143-170.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Kamionki PLH020005. Data aktualizacji: 10.2020. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Modraszki koło Opoczki PLH020094. Data aktualizacji: 10.2020. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071. Data aktualizacji: 11.2020. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Wzgórza Niemczańskie PLH020082. Data aktualizacji: 10.2020. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla obszaru specjalnej ochrony ptaków (OSO) Zbiornik Mietkowski PLB020004. Data aktualizacji: 10.2020. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Szcześniak E. 2004. Vascular plant flora and vegetation of the nature reserve „Jeziorko Daisy” lake near Mokrzeszów (Pogórze Wałbrzyskie Foothills). *Acta Botanica Silesiaca* 1: 71–83.

- Szczęśniak E. 2017. Rezerwat przyrody „Jeziorko Daisy”. [w:] Liberacka H. Szefer-Michalak S. (red.). Rezerваты przyrody województwa dolnośląskiego. Opracowanie zbiorowe. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 53-54.
- Świerkosz K. 2012. Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*. W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 194-207.
- Świerkosz K., Bodziarczyk J. 2010. Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach *Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*. W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 199-215.
- Świerkosz K., Malkiewicz A. 2012. Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 Modraszki koło Opoczki PLH020094. [w:] Świerkosz K., Liberacka H., Łysiak M., Zajac K. (red.). Obszary Natura 2000 na Dolnym Śląsku. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, s. 194-196.
- Świerkosz K., Reczyńska K. 2015. Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*). W: W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 231-248.
- Walczak W. 1968. Dolny Śląsk. Cz. I: Sudety. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Walczak W. 1970. Dolny Śląsk. Cz. II: Obszar Przedsudecki. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.
- Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. 2009. Czerwona lista minogów i ryb. Chrońmy Przyr. Ojcz. 65 (1): 33–52, 2009.
- Wyniki inwentaryzacji bobra europejskiego i wydry na terenie województwa dolnośląskiego z 2012 roku.
- Wyniki powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w Lasach Państwowych z 2007 roku.
- Wyniki prac Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego (WZS) przy wojewodzie dolnośląskim dla obszarów Natura 2000 Modraszki koło Opoczki PLH020094, Wzgórza Niemczańskie PLH020082 oraz Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 z lat 2007-2008.
- Zarzycki K., Mirek Z. 2006. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera. Polska Akademia Nauk. Kraków.
- Zielony R., Kliczkowska A. 2012. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.

X. ZAŁĄCZNIKI